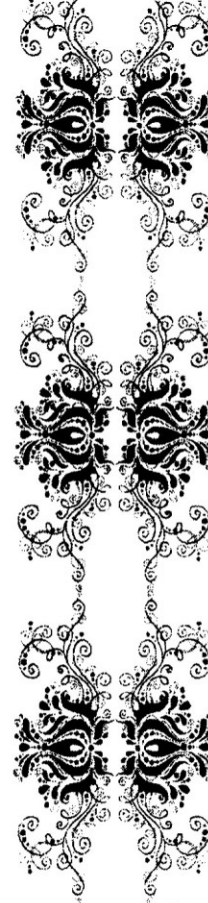

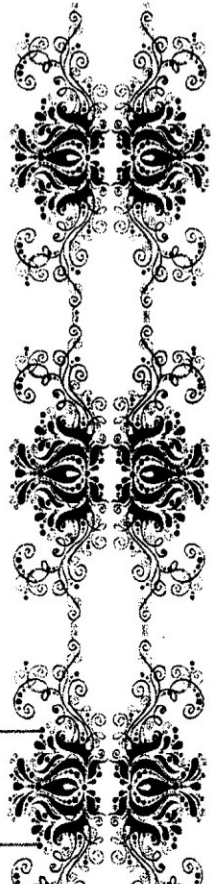
BƏXTİYAR VAHABZADƏ
ƏBƏDİYYƏT YOLUNDA,
yaxud ŞAİRSİZ ÖTƏN BİR İLİMİZ

BƏXTİYAR VAHABZADƏ ƏBƏDİYYƏT YOLUNDA

yaxud ŞAİRSİZ ÖTƏN BİR İLİMİZ

Tərtibçi, ön söz müəllifi və elmi redaktor:

Ramazan Qafarlı

Rəyçilər:

Himalay Qasimov,

Filologiya elmləri doktoru, professor

Tərhan Novruzov,

Filologiya elmləri doktoru, professor

Elman Quliyev,

Filologiya elmləri doktoru, professor

Təyyar Cavadov,

Filologiya elmləri doktoru

Bəxtiyar Vahabzadə əbədiyyət yolunda, yaxud şairsiz ötən bir ilimiz. -
Bakı, ADPU-nun nəşriyyatı, 2010. - 464 s.

Kitabda Türk dünyasının dahi şairi, akademik, ictimai xadim, el ağsaqqalı Bəxtiyar Vahabzadənin ölümündən (13 fevral 2009-cu il) sonra Azərbaycan və dünyanın digər ölkələrinin mətbuatında işıq üzü görən müxtəlif səpgili yazılar toplanmışdır. Şairsiz qaldığımız bir il ərzində onun ölməz əsərlərini, ədəbi-ictimai fəaliyyətini qələm dostları ilə yanaşı elm və siyasət adamları da yüksək qiymətləndirirlər. Kitabda B.Vahabzadəyə həsr olunan vida şeirlərinə də yer ayrılır. Eləcə də oxucular qüdrətli söz ustasının son müsahibə və şeirləri ilə tanış ola biləcəklər.

© $\frac{1947(18)007010}{1957(\Theta) 009-010}$ *Qrifli nəşr*

© B.Vahabzadə - 2010

**BƏXTİYAR VAHABZADƏ
ƏBƏDİYYƏT YOLUNDA,
yaxud ŞAİRSİZ ÖTƏN BİR İLİMİZ**

(Şairin ruhu ilə söhbət)

Ustad! Ömrün ayrı-ayrı çağlarının - illərin, ayların, günlərin də rəngləri varmı: uşaqlıq - al-əlvan, gənclik - yaşıl, cavanlıq - bənövşəyi, boz, mavi, qocalıq isə - sarı, qızılıdır, soluxan payız yarpaqları tək. Həmişə cılızlıqla çarpışdığın zaman körpəlikdə nə qədər uzun təsiri bağışlasa da, rəngi qırmızıdır. Günəş doğanda dan üzünün işartısı kimi. Gənclik illəri rəngləri ilə baharı xatırladır. Təzəcə yaşıl don geyinən çəmənlər, meşə sayağı. Cavanlığın isə rəng çalarları müxtəlifdir. Tale yolları əks istiqamətlərə şaxələndikcə vaxtın rəngləri də dəyişir. Zaman aşırımlarının rənglərini "görməyi" belə Sənin ("Siz" müraciətindən xoşun gəlmirdi) poeziyandan öyrəndim. 20 yanvar bütün azərbaycanlıların qara günü deyilmi? Həyatımın bir ilinin - 2009-un da rəngi qara oldu. Əvvəl Müdrikliyin, Poetik sözün əzəmətinin mənbəyini, Ümid yerini, içimdəki işığın, İstiliyin yaradıcısını itirdim. Sonra...

*İki min doqquz vidalar,
Ayrılıqlar ilidir.
Tükənmədi qadalar,
Susan şair dilidir.*

*Bəxtiyarsız qalmağa
Alışmamış yar getdi.
Dözmək olmur bu dağa,
Sizsiz eşq, vəfa bitdi.*

*Toy-düyn yasa döndü,
Anasız qaldı qızlar.*

*Ocaqlar tamam söndü,
Qanlı ürəyim sizlər...*

*Həyatıma qar yağır,
Bu dünya dar görünür.
Dərd yüküm dağdan ağır,
Ömrüm hara sürünür?*

Hisslərimi şeirlə çatdırmağımı bağışla, ustad! Xəbərsiz qaldın dünyanın bu son oyunundan. Sənsizliyin 41-inci gecəsi ömür-gün yoldaşım bizdən ayrılıb əbədiyyət yoluna qədəm qoydu. Səhər kiçik qızımızın barmağına taxılacaq nişan üzüyünün sevinciylə yatmışdı. Yuxuda beyninə qan sızdı. Bir daha oyanmadı. Ana əlləriylə hazırlanan şirniyatlar zəhərə döndü. Yer üzündə ər ağısı söyləyənlərdən biri də mən oldum.

İtki o halda ağrılı, əzab verici olur ki, bir daha sevdiyinin nəfəsini çiyinlərində hiss etmirsən, onun yoxluğuyla dünyanın boşalır. Boşalan dünyanda hər şeyin nizamı pozulur. Adam adamlıqdan çıxır. Uğurun, uğursuzluğun, şirinliyin, acılığın belə ləzzəti qaçır. Səndən başqa kim anlayar bu halı? Neçə dəfə təklənmişən, vurğunu olduqlarına - torpağına, Vətəninə, ana dilinə qəsd edilib, arzularına çəpər çəkilib. Buxovlanmışsan. Zəncirləri qırmağa özündə hardan güc tapdın? Səbəbini bildirə bilsəydin, mən də sıxıntıdan, acılıqdan, üzüntüdən, tənhalıqdan qurtardım. Səni hər an arayıram, zəngini gözləyirəm, səsinə, məsləhətinə dirlənməkdən ötrü qalan həyatımın yarısını verərdim. Yoxluğunla necə barışım? İndi əvvəlkində daha çox danlağına, töhmətinə, qınağına, məsləhətinə ehtiyacım var. Ancaq Sən özümü özümə qaytarmağa qadir idin...

Qara ilimin təzədən saralmasının, axarına düşməsinin yolunu bir incücüzəylə də olsa, mənə çatdırsaydın, tale borclarımı ödəyərdim...

* * *

Ustad! Yadındadırmı, 2008-ci ilin noyabrında çarpayında belini büküb oturmuşdun, həkimin canını ağrıdan iynələrindən sonra halın az-çox düzəldə təsəlli verirdin:

"Ömrüm güc tapıb dekabr ayını aşsa, bir-iki il də yaşayacağam".

Yaşadınmı?..

Axı, "vaxtın hər binanı tavanla tir arasında gəməndiyini" və "ikiylə birin arasında bir rəqəmin də varlığını" fəhminlə qabaqcadan ancaq Sən duymuşdun. Bizi qəfil sınağa çəkməyinin mənasını indi anlayıram. Demə, həyatın özü də iki ilə bir arasında yerləşirmiş.

...Yeni il gecəsi zəngləşdik. Təbrikində bildirdin:

"Vaxt yetişir, yaqın külliyyatımın (12 cildlik əsərlərinin 8 cildini əlinə alıb böyük fərəhlə vərəqləmişdin) hamasının çapını görmək qismətimə düşməyəcək. Tələs".

Əslində son səfərə çoxdan hazır idin, 2007-ci ilin mayında yazdığın "Xeyirlə şəər arasında" şeirində də bunu etiraf etmişdin:

*Könül, bulan, könül, durul,
Hər gün səfərə hazır ol.
Ömür dedin – beş addım yol
Beşik – qəbir arasında.*

Beşiklə qəbir arasındakı beş addımlıq yolda ölümün gözüne dəfələrlə dik baxmışdın. Heç nədən qorxun yox idi. Bir şeydən başqa. Xeyirlə şəər arasında sərhədlərin itdiyi çağın yaxınlaşmasından ehtiyatlanırdın. Anlayırdın ki, onda haqq danılacaq, şeytanlaşanlar bağlarda gül əkib, tikan dərəcəklər. İnsanlıqdan əsər-əlamət qalmayacaq. Hərdən kövrəlməyinin, gözlərinin nəmlənməsinin də səbəbi bu idi.

Dekabr ayını aşırıdın. Lakin 2009-cu ilin yanvar ayının sonunda narahatlığın, tələşin daha da artdı. *"Artıq "çətin addım"ı atacağım (o dünyaya getməyi nəzərdə tuturdun) an lap yaxınlaşıb, ölümə üz-üzə dayanmışam"* – kəlmələrini tez-tez dilinə gətirməyə başladı. Yenə fil qulağında yatdıq, Bəxtiyarsayağı işığın, istiliyin, vəfanın, sədaqətin, dürüstlüyün bir-iki həftəyə bitəcəyini anlamadıq. Yoxluğunla "Haqqın dəyirmanı"nda üyütdüklərin təzədən toxumlaşacaq, cücərəcəkdi... **Və fevralın 13-də Yer üzündəki bəxtiyarlığımıza nöqtə qoyub əbədiyyət yoluna çıxdın.**

Elə istəyirdin ki, səni sevənlərin gözündə unudulduğunu görəsən. Yaddaşlardan silindiğini duysaydın, dünyadan asan ayrılı biləcəyini zənn edirdin. Son seirlərinin birində ("Çətin addım") onlardan tələb edirdin:

*Sən elə unut ki, unuduğunu
Sənin gözlərindən oxuya bilim...
Rahat olduğunu mən duya bilim.*

İnsan-Zaman qarşıdurmasında bütün əhalisini manqurtlaşdıran imperiyanın qarşısında belə əyilmədin, unudulmaq çağırışıyla ilk dəfə ağ bayraq qaldırdın. Bu, ömrünün müdriklik çağında özün özünü birinci aldatmağın idi.

Çünkü Azadlıq, İstiqlal sevdələr hər diyarda Bəxtiyar sevgisinin, Bəxtiyar yan-ğısının həsrətindəydilər. Bəxtiyarlaşmağın yolunda bayraqdar olmağı Səndən umurdular.

Bir soyuq fevral səhəri yuxudan ayılıb Bəxtiyarsız qaldıqlarını bilənlərin halını görəydin. Görsəydin, uşaq kimi hönkürüb ağlayardın. Gedişinlə insanların firavan yaşamağa olan ümidləri qırıldı. Hamını cavabsız suallar burlğanına atdın: indi kim "bic doğulan" istiqlalı qamçılayacaq, Vətənin üstünə gələn yad ölkənin generalının üzünə tüpürəcək? Kim "özümüzü kəsən qılinc"i qınında saxlayacaq? Kim "dar ağac"larının qurulmasının qarşısını alacaq? Kim Bəxtiyar Vahabzadə kimi yanib yaşamağın sirlərini açıqlayacaq?..

* * *

Ustad! Sənsiz günü günə caladıq, həftələr, aylar bir-birini əvəzlədi. Son-rə nələr oldu, bilirsənmi?.. "Olumlu dünya"nın (Dədə Qorqud) Bəxtiyarının cismani yoxluğu xalq şairinin mənəvi ucalığını unutdurmadı. Gerçək aləmin bir ucunun ölümlüylə yoxlaşan, daha doğrusu, son nöqtəsi qoyulan, bitən Bəxtiyar sənət möcüzəsinin əbədi ömrü başladı. Bu bir ildə orada getdiyin yol bizim üçün müəmmadırsa, sirdirsə, burada poeziyanın alt qatlarında gizlənən fikirlərin açarları arandı.

Deyirlər, səhər dan üzü ağaranda dünyaya gəlmisən, əvvəl bir ailənin işığı-na çevrilib Allahın sevinc payını bol-bol vermişdinsə, sonra ulu bir xalqın ümid çirağını yandırdın, Türk dünyasının poetik fikir xəzinəsinin xəzinədarı, söz or-dusunun sərkərdəsi oldun. Bəlkə də dünyadan günəş batana yaxın getməyin də təsadüfi deyil. Azərbaycan xalqına baş verən bu ağır kədər barədə AzərTAc-ın yaydığı ilk rəsmi xəbərdə (saat 22:37:50) vurğulanır ki, "Şairin azərbaycanlılıq məfkurəsi ilə dərindən bağlı olan və milli özünüdərkə çağıran çoxsaylı əsərləri ədəbiyyatımızın inkişafına çox dəyərli töhfələrdir. Azərbaycan xalqının tari-xinin ən müxtəlif mərhələlərində baş vermiş hadisələr, böyük şəxsiyyətlərin parlaq simaları böyük söz ustadının yaradıcılığının diqqət mərkəzində daya-nırdı. Bəxtiyar Vahabzadə respublikamızın həududlarından uzaqlarda ölkəmizi layiqincə təmsil edərək, milli mədəniyyətimizin təbliği və ədəbi irsimizin dünyada tanıtılması naminə böyük işlər görmüşdür." Dövlət başçısının, digər rəsmilərin, tanınmış qələm sahibləri, elm və mədəniyyət xadimlərinin imzala-dığı nekroloqda isə bildirilir ki, "Görkəmli ədib, mahir pedaqoq, tanınmış ic-timai xadim və səmimi insan Bəxtiyar Vahabzadənin işıqlı xatirəsi xalqımızın qəlbində həmişə yaşayacaqdır". Sənətinin, ədəbi-elmi-ictimai fəaliyyətinin ən mühüm məqamlarını yüksək qiymətləndirən Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri Mehriban xanım Əliyeva başsağlığı məktubunu səmimi sözlərlə yekunlaşdırır:

"Bu ağır, kədərli gündə yeganə təsəllimiz odur ki, gözəl insan, əsl vətəndaş, bənzərsiz şair, fəal ictimai xadim olan Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsi xal-qımız tərəfindən heç zaman unudulmayacaq. Ulu Tanrıdan mərhuma rəhmət diləyir, onun ailəsinə və yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı veririk".

Yurdumuzun ucqarında, doğulub boya-başa çatdığı, ata-babalarının məzarları yerləşən Şəkidə torpağa tapşırılmağını istəmişdin. Sənin üçün dənizin təlatününü, suların coşub-daşması bəzi siyasətbazların küçə-meydanlardakı hay-küylərini xatırladırdı. Dağların əzəməti, ucalığı, yüksəklik insan təzyiqinə mənfi təsir göstərsə də, Qüdrəti, Vüqarı, Məğlubedilməzliyi diqqət mərkəzinə çəkir. Əbədi mənzilinin əlçatmaz yerdə yerləşməsi Bəxtiyarsevdərləri tamam sarsıda bilirdi. Ölkə rəhbərinin göstərişi ilə Bakıda Azərbaycanın dahi şəxsiyyətləri uyuyan Fəxri Xiyabanda yer ayırdılar. Artıq əzəmətli qranit heykəlin önündə milyonların baş əyməsinə şərait yaradılıb.

Müdrək insan! Ömrümün qara ilində taleyimin aldığı ağır zərbələrdən əlim qələm tutmasa da, vədimə xilaf çıxmadım, əsərlərinin son dörd cildini (hər biri 800 səhifədən artıqdır) istədiyən şəkildə hazırladım. Hamısı işıq üzü gördü. Artıq Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 19 fevral 2009-cu il tarixli sərəncamına əsasən adının əbədləşdirilməsi tədbirləri həyata keçirilir. Təkcə yurdumuzda deyil, Türkiyə Cümhuriyyətində də bəzi təhsil ocaqları, küçələr, mədəniyyət mərkəzləri "Bəxtiyar Vahabzadə" deyə nişan verilir. Azərbaycan aktyorları "Özümüzü kəsən qılinc" dramını İstanbulda, Ankarada oynadı-lar. Əsər tamaşaçıları heyrətə gətirdi. Unudulmaq istəyin gerçəkləşmədi, 14-21 fevral 2009-cu il tarixlərində ailənə, dostlarına, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə, mətbuat orqanlarına, Bakı Dövlət Universitetinə, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına dünyanın hər yerindən - Rusiya, Türkiyə, İran, Orta Asiya respublikaları, Avropa və Amerika ölkələrindən, eləcə də Azərbaycanın bütün bölgələrindən yüzlərlə başsağlığı teleqramı gəldi. Azərbaycanın Ru-siyadakı fəvqaladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu hədsiz kədərini bildirərək itkinin Yer kürəsinin hər yerində poeziyasevdərləri üzdüyünü yazdı. Bu cür teleqramların axını Sənsiz qaldığımız 40 gün ərzində heç səngimədi. İqtidarlı, müxalifətli çoxsaylı mətbuatımız hər birində üzüntülü yazılara yer ayrıldı. Bir vaxtlar hansısa məqsədlərlə, sensasiya xətrinəmi, yaxud məkrli sifarişi yerinə yetirmək məqsədi güdən məqalələrə öz səhifələrində yer ayı-ran qəzetlər də Sənin şəxsiyyətin və ölməz sənətin qarşısında xəcalətli qalıb həqiqəti yazdı. "Azadlıq" radiostansiyasının yaydığı məlumatda "Bəxtiyar Vahabzadə kimdir?" sualını cavablandırarkən portretinin dünyanın o biri ucun-da dəqiq cıgılərlə verilməsi də heyrat doğurur: "Nə qədər sadə və canayaxın

görünsə də, o, adiliyə sığmaz adam olub"... "Ona, sadəcə, "böyük şair" demək hələ heç nə deməməkdir, çünki nədən-nədən, şairdən bol məmləkətik"... "Ona bir gələnin, bir yaşanmış tarixin parlaq sənaməçisi demək yenə heç nə deməməkdir – salnaməçilər hökmdarı başa çıxarır və xalqı, məmləkəti bəhanə edib, əslində həmin hökmdarı öyürlər..."

XX yüzillikdə Azərbaycan böyük şəxsiyyətlər çox yetişdirib. Onlardan ikisi ağılı, zəkası, mübarizliyi, ictimai-siyasi həyatda tutduğu mövqeyinə və xalqın hədsiz sevgisinə görə bir-birini tamamlayır. Bəli, siyasətin tanrısı Heydər Əliyevlə, demək olar ki, yaşıdsınız. Aranızda böyük dostluq olduğunu söyləyirdin. Onun itkisini həmişə yangıyla xatırlayırdın. Mətbuatda öndərin barəndə söylədiyi fikirlərin xatırlanması təsadüfi deyildi. Heydər Əliyevə görə, "Sizin şəxsiyyətiniz və yaradıcılığınız xalqın milli təfəkkürünün formalaşmasına xidmət etmiş, onu milli dirçəlişə səsləmiş, istiqlaliyyət uğrunda mübarizədə əvəzsiz rol oynamışdır. Siz hər zaman azadlıq çarçısı olmuş, ən çətin anlarda belə güc və silah qarşısında baş əyməmiş, əqidəsindən dönməyən şair, mübariz millət vəkili, yorulmaz ictimai xadim kimi xalqın müdafiəsinə qalxmışsınız". Beləcə ötən aylar ərzində qüdrətli poeziyan və dürüstlük, barışmazlıq rəmzinə çevrilən şəxsiyyətin müxtəlif adamların qənaətlərində şərh olundu və fikirlər bir nöqtədə ümumilik kəsb etdi. Hər kəs təsdiqləməyə çalışdı ki, "Ustad olduqca şəərəfli ömür yaşamış və böyük yaradıcılıq yolu keçmiş, həyat həqiqətlərini özünə xas olan üslubda qələmə almış, şeirləri dillərdə əzbər dolaşır, ürəklərə, beyinlərə saf düşüncələr gətirir və insanlara milli vətənpərvərlik ruhu aşılayır".

Ustad! Yenə poetik sözünün mənə çalarlarına qayıdıram. "Ölümlə üz-üzə" şeirindəki bir etirafına görə:

*Sağında ölümdür, solumda həyat,
Arada bir ömrün dolanbac yolu.
Ölümü gözləmək! Deyirəm, qat-qat
Ölümün özündən daha qorxulu!..*

Əvvəllər atamı, anamı itirəndə mən də ölümdən qorxurdum. "Ölüm haqqdır" - atalar sözünü ulularımızın təsəllisi kimi qəbul edirdim. Qanlı 20 yanvar gecəsindən sonra ölümün haqq olduğunu anladım. Ömrümün qara ilini yaşadığca sağımda, solumda əzizlərimin ölümünü görüb özümü həyatla ölüm arasında zənn etdim. Ölümə tərəf baxanda qorxmıdım, yönümü həyata doğru

salanda isə dəhşətdən sarsıldım. Bir misranı qulaqlarımda səsləndirməsəydin, bağrım çatlardı:

Yaşamaq şirindir yaman gündə də.

Yaşamağın şirinliyini böyüksüz, arxasız və ömür-gün yoldaşsız dadmaq çətinidir. Özün də yaxşı bilirsen ki, həyatın cəhənnəmdən fərqi yoxdur. Ona görə də yarı zarafat, yarı ciddiliklə yazmışdın:

*Bunlar bu dünyanın əziz bəndəsi,
Artıq o dünyanın adamıyam mən!*

"Bunlar" deyəndə, yaşamaq üçün sino gedənləri, ömrünü hansı yollasa, uzatmağa can atanları nəzərdə tutursan. Eləcə də həyatda qalan əzizlərinin bir şeyə böyük ehtiyacları olduğunu təsadüfi xatırlatmırsan. Bəli, çarəsizlik meydan sulayanda ümid toxumları səpilməlidir. Ümid toxumlarından heç nə yetişməyəndə isə insanlardan rəhm, məhəbbət ummaqdan başqa çarə qalmır.

*Təsəlli - həyata ümid yoludur,
Ümidlə yaşadım həmişə mən də.
Ümiddir, arzudur pənahım yenə.
İnsan möhtac olur dara düşəndə
Hamının rəhminə, məhəbbətinə.*

Ustad! Bəs əcəldən bir az macal istəməyini necə başa düşək? Axı, heç vaxt heç kimdən heç nə ummamısan. Ölümlə həyat arasında baş-başa qalanda zəiflikmi göstərdin?

*Bir az da macal ver mənə əcəldən,
Hələ görülməli çox işlərim var.
Hələ bu dünyadan doymamışam mən,
İstək çox, arzu çox, ürək gen, vaxt dar.
Hələ gileyliyəm özüm özümdən.*

Görülməli işlərin hansılardır? "Mühakimə" ("Son görüş") poemasını tamamlamadın. Ayrı-ayrı fəsillərini əsərlərinin 7 və 8-ci ciidlərində yerləşdirmişdim. Soruşanda bildirirdin ki, hələ bu əsəri bitirməyə hazır deyiləm. Bir də ona görə əcəldən macal umurdun ki, az da olsa, Tanrıya bor-

cunu qaytarasan. İslam dininin tarixini öyrənirdin, ilahi kitabı oxuyub 84 yaşında belə cavabını tapmadığın suallara aydınlıq gətirməyə can atırdın. Hələ 2008-ci ilin avqust ayının 4-də, ölümünə altı ay qalmış "Özüm suala döndün" şeirində təəccübünü gizlətmədən soruşurdun:

*Sirrlərlə doludur
Yaşadığım bu dünya,
Seyr etdiyim bu aləm.
Bura hardan gəlmişəm?
Əvvəlim nə, sonum nə?*

Əvvəlini və sonunu "Qurani-Kərim"də tapacaqdın. Əcəl macal versəydi, Ulu Tanrıya və Məhəmməd peyğəmbərə əsər də həsr edəcəkdin.

Getdin, o suallarla bizi baş-başa buraxıb getdin. Ölümünə bir həftə qalanda soruşmuşdum:

- *Ustad, bəyəndiyin (bir çox dəyərli yazıların kənarda qaldı, hansı səbəbdənsə 12 cildliyə daxil edilməsinə razılıq vermədin) əsərlərini toplayıb sistemləşdirdik, yaradıcılığına nöqtə qoyduq. İnsanlara son sözün nədir?*

Külliyyatının 9-cu cildini açıb bu misraları oxudun:

*Mən istəmirəm yol aza, haqdan dönə insan,
Namus və şərəf mərtəbəsindən enə insan.
Mən istəyirəm, uymaya şeytana bir anlıq,
Qulluq edə insafına, vicdanına insan.
İnsanlığı nadanlığa qurban verəcəkdir,
Aldandısı nəfsin dəli şeytanına insan.*

Sənsizliyin kədrini də, ələmini də yazdıqlarını oxuya-oxuya azaldıram. Və iki ilə bir arasındakı rəqəmin kiçikliyini özümdə və başqalarında, böyüklüyünü isə Sənin ömür yolunda tapıram.

Ramazan Qafarlı

YAŞAMAQ YANMAQDIR...

BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN ƏZİZ XATİRƏSİ QƏLBİMİZDƏ ƏBƏDİ YAŞAYACAQDIR

Azərbaycan xalqına ağır itki üz vermişdir. Bu gün müasir Azərbaycanın görkəmli şairi, dramaturq və ədəbiyyatşünası Bəxtiyar Vahabzadə ömrünün 84-cü ilində vəfat etmişdir.

Ədəbiyyatımızın ən parlaq simalarından olan Bəxtiyar Vahabzadə öz bənzərsiz yaradıcılığı ilə bədii fikrimizin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Şairin azərbaycançılıq məfkurəsi ilə dərinə bağlı olan və milli özünüdərkə çağıran çoxsaylı əsərləri ədəbiyyatımızın inkişafına çox dəyərli töhfələrdir. Azərbaycan xalqının tarixinin ən müxtəlif mərhələlərində baş vermiş hadisələr, böyük şəxsiyyətlərin parlaq simaları böyük söz ustasının yaradıcılığının diqqət mərkəzində dayanırdı.

Bəxtiyar Vahabzadə respublikamızın hədd-larından uzaqlarda ölkəmizi layiqincə təmsil edərək, milli mədəniyyətimizin təbliği və ədəbi irsimizin dünyada tanınması naminə böyük işlər görmüşdür.

Bəxtiyar Vahabzadənin ictimai-siyasi fəaliyyəti də zəngin olmuşdur. Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin və Milli Məclisinin bir neçə dəfə deputatı seçilmiş Bəxtiyar Vahabzadə ölkəmizin

həyatının ən çətin və mürəkkəb anlarında vətənpərvər ziyalı mövqeyi nümayiş etdirməklə xalqın dərin rəğbətini qazanmışdır.

Bənzərsiz şair, dramaturq, istedadlı ədəbiyyatşünas alim, gözəl pedaqoq, böyük vətənpərvər Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsi Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin.

AzərTAc, 13 Fevral, 2009 22:37:50

BƏXTİYAR MAHMUD OĞLU VAHABZADƏ

Azərbaycan xalqına ağır itki üz vermişdir. Müasir Azərbaycanın görkəmli şairi, dramaturq və ədəbiyyatşünası, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı, xalq şairi, əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 2009-cu il fevralın 13-də ömrünün 84-cü ilində vəfat etmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci il avqust ayının 16-da Şəki şəhərində anadan olmuşdur. O, 1934-cü ildə ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçmüş və burada orta məktəbi bitirdikdən sonra 1942-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuşdur. Bəxtiyar Vahabzadə 1947-ci ildə universiteti, 1950-ci ildə isə onun aspiranturasını bitirmişdir. O, 1950-ci ildən etibarən Azərbaycan Dövlət Universitetində müəllim, dosent və professor vəzifələrində çalışaraq, ömrünün yarım əsrdən artıq bir dövrünü ölkəmizdə təhsilin inkişafına həsr etmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə 1951-ci ildə filologiya elmləri üzrə namizədlik, 1964-cü ildə doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etmişdir. O, 1980-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 2000-ci ildə isə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının ən parlaq simalarından olan Bəxtiyar Vahabzadə öz yaradıcılığı ilə bədii fikrimizin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Böyük söz ustası xalqımızın yüzillər boyu təşəkkül tapmış yüksək milli-mənəvi

dəyərlərinin qorunması, adət-ənənələrimizin yaşadılması naminə altmış ildən artıq bir müddət ərzində yorulmadan yazıb yaratmışdır. O, azərbaycançılıq məfkurəsi ilə dərinlən bağlı olan və milli özünüdərkə çağıran çoxsaylı əsərləri ilə ədəbiyyatımızın inkişafına dəyərli töhfələr vermişdir. Azərbaycan xalqının tarixinin qədim dövrlərdən bəri müxtəlif mərhələlərində baş vermiş hadisələr, böyük şəxsiyyətlərin parlaq simaları ustad sənətkarın diqqət mərkəzində dayanırdı.

Azərbaycan poeziyasında vətəndaşlıq ruhunun qüvvətlənməsində və sənətkarlıq imkanlarının genişlənməsində Bəxtiyar Vahabzadənin müstəsna xidmətləri vardır. Dilimizin poetik imkanlarından məharətlə bəhrələnən şair fəlsəfi məzmunlu lirikanın gözəl nümunələrini yaratmağa müvəffəq olmuşdur. Mənəvi ucalıq, dünya və zaman, təbiət və insan həyatının mənası haqqında düşüncələrlə zəngin poeziyası ədəbi ictimaiyyət tərəfindən daim rəğbətlə qarşılanmışdır. Şairin dərin lirizmi ilə səciyyələnən sözlərinə çoxsaylı mahnılar bəstələnmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadənin tariximizin bir çox hadisələrini canlandıran dram əsərlərinin gənc nəslin tərbiyəsində böyük rolu olmuşdur. Müasir həyatdakı ziddiyyətlərin, qarşıdurmaların və mənəvi sarsıntılarda təsviri ilə yanaşı, yüksək, pak və ülvi hisslərin tərənnümü Vahabzadə dramaturgiyasında böyük məharətlə təcəssümünü tapmışdır. Onun pyesləri Azərbaycan və eləcə də xarici ölkə teatrlarının səhnələrində uğurla tamaşaya qoyulmuş, müəllifinə geniş şöhrət gətirmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə həm də tədqiqatçı alim kimi Azərbaycan elmi qarşısında xidmətlər göstərmişdir. Şifahi ədəbi irsimizin, klassik və müasir Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsi sahəsində axtarışlarının bəhrəsi olan əsərlərini elmi ictimaiyyət həmişə dərin maraqla qarşılamışdır. Azərbaycan dilinin saflığı, təmizliyi və zənginləşməsi uğrunda mübarizə Bəxtiyar Vahabzadə

yaradıcılığının mühüm istiqamətlərindən birini təşkil etmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə ədəbi və elmi yaradıcılığı pedaqoji fəaliyyətlə uğurla əlaqələndirərək, uzun illər Bakı Dövlət Universitetinin professoru kimi Azərbaycanda yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasına töhfələr vermişdir.

Şairin əsərləri bir sıra dillərə tərcümə edilərək nəşr olunmuşdur. Onun bədii tərcümələri sayəsində isə Azərbaycan oxucusu dünya poeziyasının nümunələri ilə yaxından tanış olmaq imkanı əldə etmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə respublikamızın hüdudlarından uzaqlarda ölkəmizi layiqincə təmsil edərək, milli mədəniyyətimizin təbliği, ədəbi irsimizin dünyada tanınması naminə qüvvə və bacarığını əsirgəməmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadənin ictimai-siyasi fəaliyyəti də zəngin və təqdirəlayiq olmuşdur. Bir neçə çağırış Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin və Milli Məclisinin deputatı seçilmiş Bəxtiyar Vahabzadə xalqımızın həyatının ən çətin və mürəkkəb anlarında baş verən tələyüklü hadisələrə münasibətdə əsl vətənpərvər ziyalı mövqeyi nümayiş etdirmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadənin ədəbi-elmi və ictimai fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir. O, bir sıra orden və medallara, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının ali dövlət təltifi olan “İstiqlal” ordeninə layiq görülmüşdür.

Görkəmli ədib, mahir pedaqoq, tanınmış ictimai xadim və səmimi insan Bəxtiyar Vahabzadənin işıqlı xatirəsi xalqımızın qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

**İlham Əliyev, Artur Rasizadə,
Oqtay Əsədov, Ramiz Mehdiyev,
Elçin Əfəndiyev, Hacıbala Abutalıbov,**

**Fatma Abdullazadə, Mahmud Kərimov,
Misir Mərdanov, Əbülfəs Qarayev,
Nizami Cəfərov, Abel Məhərrəmov,
Anar Rzayev, Fikrət Qoca,
Çingiz Abdullayev, İsa Hüseynov,
Balaş Azəroğlu, Qılman İlkin,
Gülhüseyn Hüseynoğlu, Söhrab Tahir,
Nəriman Həsənzadə, Əkrəm Əylisli,
Vaqif Səmədoğlu, Sabir Rüstəmxanlı,
Mövlud Süleymanlı, Zəlimxan Yaqub,
Nailə Vəlixanlı, Ağamusa Axundov,
Bəkir Nəbiyev**

* * *

Mərhumun cənazəsi vidalaşmaq üçün 2009-cu il fevralın 14-də saat 13.00-dan 15.00-dək Bakı Dövlət Universitetinin binasında (Zahid Xəlilov küçəsi, 23) qoyulacaqdır.

Dəfn mərasimi Fəxri xiyabanda keçiriləcəkdir.

AzərTAc, 14 fevral 2009

**B.M.VAHABZADƏNİN XATİRƏSİNİN
ƏBƏDİLƏŞDİRİLMƏSİ HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI**

**Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi
xalq şairi Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadənin xatirəsini
əbədiləşdirmək məqsədi ilə qərara alıram:**

1. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti Bakı şəhərində küçələrdən
birinə Bəxtiyar Vahabzadənin adının verilməsini və Bəxtiyar
Vahabzadənin yaşadığı binaya (İstiqlaliyyət küçəsi, 9) xatirə
lövhasının vurulmasını təmin etsin.

2. Şəki Şəhər İcra Hakimiyyəti Şəki şəhərində küçələrdən
birinə Bəxtiyar Vahabzadənin adının verilməsini və Şəki şəhərində
Bəxtiyar Vahabzadənin büstünün ucaldılmasını təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

3.1. təhsil sistemində filologiya ixtisası üzrə təhsil alan
tələbələr üçün Bəxtiyar Vahabzadə adına təqaüdün təsis edilməsini
təmin etsin;

3.2. Şəki şəhərinin orta məktəblərindən birinə Bəxtiyar
Vahabzadənin adının verilməsini təmin etsin;

3.3. bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

**İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri. 19 fevral 2009-cu il.

**HEYDƏR ƏLİYEV
FONDU**

Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Niyazi küç. 5
Tel: (99412) 4978888, Faks: (99412) 4972329

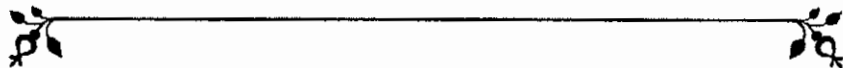
Sayı: 02/0005

14 fevral 2009

***Azərbaycan Respublikasının xalq şairi, SSRİ və Azərbaycan
Dövlət mükafatları laureatı, akademik Bəxtiyar Vahabzadənin
ailəsinə***

Xalqımızın sevimli şairi, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının
görkəmli nümayəndəsi, akademik Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatı
hamımız üçün böyük itkidir.

Ədəbiyyatımızın inkişafına bütün bədii janrlar üzrə dəyərli
təhfələr vermiş Bəxtiyar Vahabzadənin adı dərin və fəlsəfi
məzmunu ilə səciyyələnən əsərlərin müəllifi kimi ədəbiyyat
tariximizə əbədi həkk olunmuşdur. Azərbaycan poeziyasında
vətəndaşlıq ruhunun qüvvətlənməsində və sənətkarlıq imkanları-
nın genişlənməsində Bəxtiyar Vahabzadənin müstəsna xidmətləri
vardır. Şairin yaratdığı çoxsaylı poemalar özünün dərin liriz-
mi, emosionallığı, orijinallığı ilə seçilir. Qəlbləri oxşayan bir
çox lirik şeirləri xalqımızın tanınmış sənət ustalarının repertu-
arında mühüm yer tutaraq dillər əzbəri olmuş, Azərbaycan mu-
siqi mədəniyyətinin inciləri sırasına daxil olmuşdur. Bəxtiyar
Vahabzadənin qələminin məhsulu olan dram əsərləri Azərbaycan
dramaturgiyasını xeyli zənginləşdirmiş, bədii tərcümələri isə oxu-
culara dünya poeziyasının ən yaxşı nümunələri ilə tanış olmağa

imkan yaratmışdır.

Uzun illər Bakı Dövlət Universitetinin professoru kimi Azərbaycanda yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında yaxından iştirak etmiş Bəxtiyar Vahabzadənin ictimai-siyasi fəaliyyəti də zəngin və təqdirəlayiq olmuşdur. Bəxtiyar Vahabzadə xalqımızın həyatının ən çətin və mürəkkəb anlarında baş verən taleyüklü hadisələrə münasibətdə əsl vətənpərvər ziyalı mövqeyi nümayiş etdirmişdir.

Bu ağır, kədərli gündə yeganə təsəllimiz odur ki, gözəl insan, əsl vətəndaş, bənzərsiz şair, fəal ictimai xadim olan Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsi xalqımız tərəfindən heç zaman unudulmayacaq.

Ulu Tanrıdan mərhuma rəhmət diləyir, onun ailəsinə və yaxınlarına dərin hüznlə başsağlığı veririk.

Allah rəhmət eləsin!

Dərin hörmətlə,

Mehriban Əliyeva

**...B.VAHABZADƏ KİMİ
YANASAN GƏRƏK...**

BƏXTİYAR VAHABZADƏ VƏFAT ETDİ

Xalq şairi ilə vida mərasimi sabah BDU-da keçiriləcək

Azərbaycanın xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə 84 yaşında vəfat edib. Xalq şairi ilə vida mərasimi fevralın 14-də keçiriləcək. Bakı Dövlət Universitetindən aldığımız xəbəərə görə, vida mərasimi bu təhsil ocağında baş tutacaq. Hələlik ölkə prezidenti İlham Əliyev tərəfindən dəfn komissiyasının formalaşdırılması ilə bağlı sərəncam verilmədiyindən, mərasimin saat neçədə keçiriləcəyi məlum deyil. Bu axşam dəfn komissiyasının formalaşdırılacağı və iclas keçirəcəyi gözlənilir. Vida mərasimi ilə bağlı bütün detallar da yalnız iclasdan sonra məlum olacaq.

Şair, dramaturq, alim, publisist, ictimai xadim Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 1925-ci ildə Şəki şəhərində anadan olub. Azərbaycanın xalq şairidir.

Azərbaycan ədəbiyyatının, bütövlükdə XX əsr Azərbaycan ədəbi fikrinin görkəmli nümayəndəsi olan Bəxtiyar Vahabzadənin adı təkcə respublikamızda deyil, onun hüdudlarından çox-çox uzaqlarda tanınır. Şairin əsərləri - şer kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, polyak, ispan, macar, keçmiş Sovetlər Birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilib.

Bəxtiyar Vahabzadə 1934-cü ildə ailəsi

ilə bərabər Bakıya köçüb. 1942-ci ildə orta məktəbi bitirib, Azərbaucan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə, 1947-ci ildə isə Universitetin nəzdində aspiranturaya qəbul olunub. 1951-ci ildə "S.Vurğunun lirikası" mövzusunda namizədlik, 1964-cü ildə isə "S.Vurğunun həyat və yaradıcılığı" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edib, filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi alıb.

Bəxtiyar Vahabzadə bədii yaradıcılığa İkinci Dünya Mühəribəsi illərində başlayıb, 1945-ci ildə Yazıçılar İttifaqının üzvlüyünə qəbul olunub. Bədii yaradıcılıqla məşğul olmaqla yanaşı B.Vahabzadə 1940-cı ildən Universitetdə dərs deyib, 1990-cı ildə təqaüdə çıxıb. 1980-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilib. B.Vahabzadə 70-dən artıq şer kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. Bakı Akademik Dövlət Dram Teatrının səhnəsində onun "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya?", "Özümüzü kəsən qılınc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" pyesləri tamaşaya qoyulub. O, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir. O, 1974-cü ildə əməkdar incəsənət xadimi adına, 1975-ci ildə respublika, 1984-cü ildə isə SSRİ Dövlət Mükafatlarına layiq görüldü. 1985-ci ildə ona Azərbaycanın xalq şairi fəxri adı verilib, 1995-ci ildə Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilib.

Bədii, elmi, publisistik yaradıcılığını ictimai-siyasi fəaliyyətilə üzvi surətdə əlaqələndirən B.Vahabzadə 4 dəfə Azərbaycan Ali Sovetinə (1980-1995), 1 dəfə isə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinə millət vəkili seçilib (1995-2000).

Allah rəhmət eləsin!

"BƏXTİYARIN ÜZÜNDƏN ÖP..."

"...Qəlbi bir dünyadı - doğan Günəşi, batan Ayı, sayrışan ulduzları, qışı yazı, yazı yaya, yayı payıza qovuşan fəsilləri var. Qəlbi "mən sahili olmayan dənizlər istəyirəm" - deyər çarpınan bir ümmandı - üföqləri görünməyən, dalğalı, fırtınalı, gecə-gündüz coşub-çağlayan bir ümman. Qəlbi bir çəmənazardı - möcüzələr yaradan hissələr, duyğular çəmənzarı... Ordan - o çəmənazardan ucalan fəxarət dolu səsə bax!

*Azərbaycan oğluyam,
Odu Allah sanmışam.
Anam torpaq, atam od,
Mən oddan yaranmışam...*

Bu, Bəxtiyar dünyasıdır - qədimdən-qədim, uludan-ulu Azərbaycan şeirinin gücündən güc, qüdrətindən qüdrət, şöhrətindən şöhrət alıb XX əsrdən XXI əsrə pərvazlanan, adı ellərdən-ellərə, dillərdən-dillərə düşən, ecəzkar sözünün, sənətinin nuru milyon-milyon ürəyi işıqlandıran mütəfəkkir şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin dünyası!"

Qəzetlərdən biri üçün yazmaq istədiyim məqalədən fraqmentdi bu sətirlər. O zaman şairin 75 illiyinə hazırlıq görülürdü. İş elə gətirdi ki, Bəxtiyar müəllim "xalqımın bu ağlar-sızlar vaxtında nə yubiley, nə təntənə?" - deyibən bu tədbirin üstündən xətt çəkdi. Düzü, mənim də əlim soyuyan kimi oldu, yarımçıq qaldı bu yazı. Aradan illər ötdü...

Yağışlı-yağmurlu bir gündür. Ustadın görüşünə gedirəm. Xəyalımda axıb gedən illər, qəlbimdə yaxın-uzaq xatirələr...

...Mən universitetin birinci kursunda oxuyanda bizə dərs deyirdi. O zaman gənc idi, otuz yaşını hələ təzəcə adlamışdı. Yaşadları arasında seçilirdi. Onu qəlbən sevir, alqışlayırdılar. Gur-gur salonlarda səslənirdi Bəxtiyar şeirləri!..

Sənət aləminə Səməd Vurğunun xeyir-duası ilə pərvazlanmış, onun zəmanətilə də Yazıçılar İttifaqına üzv qəbul olunmuşdu. O

da vurğunu olduğu böyük Vurğunun yaradıcılığına həsr olunmuş doktorluq dissertasiyası üzərində işləyirdi. Nəsrimizin nəhəngi Süleyman Rəhimov onun poeziyasının pərəstişkarlarından biri idi. Deyirdi: "Sən şeirdə ecəzsən, öz ustadın Səməd Vurğun nəfəslisən, sən bizim Səmədin ən ləyaqətli şagirdisən. Qoy, Bəxtiyar Vahabzadənin şahin şahpərli, qartal qanadlı şeri Yer kürəsinin hər tərəfinə yayılsın!"

... O, elə bil ayrıca bir universitet idi. Biz Bəxtiyar sözü-nün sehrinə düşmüşdük, onun həndəvərindən aralanmırdıq. Dediklərinin cövhəri bu idi: "Sənət heyrdəndən yaranır, yağıdan yaranır". Nizamidən, Nəsimidən başlayır, Füzulini incələyə-incələyə, Sabir, Məhəmməd Hadi, Səməd Vurğun poeziyasına baş vurur, çox vaxt Puşkində, Bayronda dayanırdı. O, bizə təkcə sənət dərsi deyil, həm də məslək, əqidə dərsi keçir, qəlbimizi, duyğularımızı, ruhumuzu Vətən sevgisi üstündə kökləyirdi. "Yarım bu tayda, yarım o tayda qaldı", - deyər Araz dərdindən, ikiyə bölünmüş Azərbaycanımızın ərşə dayanan fəryadından, dilimizin qollarına qandal vurulmasından yana-yana danışır, bizi kökümüzə, ilkinliyimizə, şərəfli tariximizə hər gün baş vurmağa, dilimizi, mənəviyyatımızı uca tutmağa, ana yurdumuzun, zərrəsi olduğu-muz bu xalqın Məcnunu olmağa çağırırdı. Biz onda bilmirdik ki, iki əsr tarixi olan ayrılıq faciəsinin hıçqırıqları ürəyinin başında od saçan, atəşə çevrilən misralara dönür və ədəbiyyatımızın qeyrət qılını, qeyrət rəmzi olan "Gülüstən" poeması yol gəlirdi...

Böyük Şəhriyar qələm qardaşı Süleyman Rüstəmə göndərdiyi poetik məktubda yazırdı:

*Bəxtiyarın üzündən öp,
Səmədin də sözündən öp...*

Nahid Hacızadə

(<http://tezadlar.narod.ru/71/son.htm>)

AZƏRBAYCAN NAZİRLƏR KABİNETİ BƏXTİYAR VAHABZADƏ ADINA TƏQAÜD TƏSİS EDİB

Nazirlər Kabinetinin internet saytının məlumatına görə, hökumətin qərarı ilə xalq şairi Vahabzadənin xatirəsinin əbədləşdirilməsi haqqında prezidentin sərəncamını təmin etmək məqsədilə dövlət ali təhsil müəssisələrində filologiya ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün “Bəxtiyar Vahabzadə adına” 4 (dörd) təqaüd təsis edilib. Tədris ilinin hər bir semestri üçün tələbələrə “Bəxtiyar Vahabzadə adına” təqaüdün verilməsi haqqında qərar onların təhsildəki göstəricilərinə uyğun olaraq ali təhsil müəssisəsinin təqdimatı əsasında Təhsil Nazirliyi tərəfindən qəbul edəcək. Təqaüdün verilməsi dövlət büdcəsində müvafiq ali təhsil müəssisəsi üzrə nəzərdə tutulmuş təhsil xərcləri hesabına həyata keçirilir.

10 dekabr 2009

<http://deyerler.org/44312-azrbaycan-nazirljr-kabineti-bjxtiyar-vahabzadj-addna-tjqagd-tjsis-edib.html>

AZƏRBAYCANIN TANINMIŞ ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏ VƏFAT EDİB

Bu gün uzun sürən xəstəlikdən sonra Azərbaycanın tanınmış şairi Bəxtiyar Vahabzadə vəfat edib.

Bu haqda Trend Life-a şairin ailəsindən xəbər veriblər.

«Mən dövrümüzün böyük ustadı, xalq şairi, ictimai xadimin poeziyasını «əzabkeş düşüncəsinin poeziyası, dünya, insan poeziyası, eləcə də sevgi və azadlıq poeziyası» kimi, sevgi lirikasını isə «zaman və məkana sığmayan ürək yangısı» kimi dəyərləndirirəm» - deyər Trend Life-a AMEA-nın Nizami adına ədəbiyyat institutunun direktoru, akademik Bəkir Nəbiyev söyləyib.

Müsaibələrin birində Bəxtiyar Vahabzadə deyirdi: «Mənim üç mövzum var: insan və zaman, «rəngbərəng güllər» sırasından müxtəlif növ şerlər və kədər haqda mahnılar. Lakin ürəyimdə ən gizli arzum «Gülüstan» poemasını yazdığım vaxtlardan var. Əsas mövzulardan biri mənim üçün Cənubi Azərbaycandır. Mən vətənimə tapdalanmış görmək istəmirəm. İranda olanda Təbrizə getdim. Ürəyim ağrıdı. Mağazalara baxdım, Şəkidəki kimi idilər. Lakin orada soydaşlarımın əlləri-qolları bağlıdır, başları aşağıdır. Mənim üçün bu, böyük dərddir. İnşallah Təbrizi, Qarabağı Azərbaycanla bir yerdə görərik! Qoy o gün gəlsin ki, siz mənimlə Şuşada söhbət edəsiniz... »

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci ilin avqustun 16-da Şəki şəhərində anadan olub. Onun əsərləri bir çox dünya dillərinə tərcümə olunub. Şairin yaradıcılıq yolu İkinci Dünya Müharibəsi dövründən başlayıb. 1945-ci ildə o Azərbaycanın Yazıçılar İttifaqının üzvü olub və eyni zamanda 40 il BDU-da dərs deyib. 1980-

ci ildə Vahabzadə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir-üzvü olub. Yalnız Bəxtiyar Vahabzadə dissident əsərini yarada bilib. «Gülüstan» adlandırılan poemada Rusiya ilə İran arasında bölünmüş Şimali və Cənubi Azərbaycan haqda bəhs olunurdu. Bu əsərə görə Vahabzadə SSRİ hökuməti tərəfindən təqiblərə məruz qalıb.

Bəxtiyar Vahabzadə beş dəfə respublikanın xalq deputatları Ali Sovetinə deputat seçilib.

Bəxtiyar Vahabzadə filoloji elmlər doktoru, professor, AMEA-nın həqiqi üzvü, SSRİ Dövlət mükafatının laureatıdır. «Müstəqillik» ordeni ilə təltif olunub.

ALLAH rəhmət eləsin!

Vüqar İmanov

Azərbaycan, Bakı, 13 fevral, Trend News

BƏXTİYAR VAHABZADƏ VƏFAT EDİB

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə bu gün vəfat edib.

Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci ildə anadan olub. Baklı Dövlət Universitetini bitirib, filologiya elmləri doktorudur.

O, 1945-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Keçmiş SSRİ-nin və Azərbaycan Respublikasının çoxsaylı medalları və mükafatları ilə təltif edilib.

Bəxtiyar Vahabzadə istər sovet dönəmində, istərsə də müstəqil Azərbaycanın çox sevilən şairlərindəndir. Azərbaycan xalq hərəkatının fəal iştirakçılarından olub. Hələ Sovet dövründə şairin "Gülüstan" poeması ölkədə gizli ədəbiyyatın bariz nümunəsinə çevrilmişdi.

*Axma, Araz, dayan bir az,
Bir ürəyi iki yerə bölmək olmaz,*

- misraları ilə başlayan "Gülüstan" poemasını on minlərlə azərbaycanlı əzbərdən bilirdi.

Xalq şairi onlarla elmi və şer kitablarının müəllifidir. Dünyanın müxtəlif dillərinə çoxsaylı kitabları tərcümə olunub.

Bəxtiyar Vahabzadə bir neçə dəfə Azərbaycanın keçmiş Ali Sovetinin və indiki Milli Məclisin deputatı seçilib.

news.com/Azerbaijani 13 fevral 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏ DÜNYASINI DƏYİŞDİ

Azərbaycanın xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə 84 yaşında vəfat edib. "ANS-Pres"-in məlumatına görə, şairlə vida mərasimi fevralın 14-də Bakı Dövlət Universitetində keçiriləcək.

Qeyd edək ki, Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 1925-ci ildə Şəki şəhərində anadan olub. 1934-cü ildə ailəsi ilə bərabər Bakıya köçüb. 1942-ci ildə orta məktəbi bitirib, Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə, 1947-ci ildə isə universitetin aspiranturasına qəbul olunub. 1951-ci ildə "Səməd Vurgunun lirikası" mövzusunda namizədlik, 1964-cü ildə isə "Səməd Vurgunun həyat və yaradıcılığı" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi alıb.

1945-ci ildə Yazıçılar İttifaqının üzvlüyünə qəbul olunub. 1974-cü ildə əməkdar incəsənət xadimi adına, 1975-ci ildə respublika, 1984-cü ildə isə SSRİ dövlət mükafatlarına layiq görülüb. 1980-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilib. 1985-ci ildə ona Azərbaycanın xalq şairi fəxri adı verilib. 1995-ci ildə Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilib.

B.Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi-publisist kitabın, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. B.Vahabzadə 4 dəfə Azərbaycan Ali Sovetinin (1980-1995), iki dəfə isə (1995-2000) Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü seçilib.

Azərbaycan ədəbiyyatının, bütövlükdə Azərbaycan ədəbi fikrinin görkəmli nümayəndəsi olan B.Vahabzadənin adı təkcə Azərbaycanda deyli, onun hududlarından çox-çox uzaqlarda da

tanınır. Şairin əsərləri - şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən rus, Türkiyə türkcəsi, ingilis, fransız, alman, fars, polyak, ispan, macar, eləcə də keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə edilib.

Qeyd edək ki, bu həftə böyük şairimizin "Mən türkəm!" şeirini çap etmişdik. Qəlbi daim Vətənə, xalqa məhəbbətlə döyünən B.Vahabzadənin "Millətim" şeirini də diqqətinizə çatdırırıq.

Allah rəhmət eləsin!

MİLLƏTİM

*Niyə bu günə düşdün,
Ay mənim məmləkətim?
Özümə düşmən olub
Aşıb-daşan sərvətim.*

*Bir vaxt sən də xan idin,
Vaxta hökmran idin,
Dövlətlər quran idin,
İndi sənə nə oldu,
A qullaşan millətim?*

*Daşından da zər bitər,
Yeddi arxana yetər.
Dilənçidən beşbetər
Yoxsullaşan millətim.*

*Namusuyla, arıyla,
Keçdiyi yollarıyla,
Böyük oğullarıyla
Oğullaşan millətim.*

Savaş hünərləriylə,

*Qəhrəman ərləriylə,
Böyük zəfərləriylə
Nağıllaşan millətim.*

*Dəmir qıran dişiyə,
İgidlik vərdisiyə,
Öz şanlı keçmişiyə
“Sağollaşan” millətim.*

*Bu xalqın öz övladı
Öz-özünü ovladı.
Səbrini buxovladı
Səbri daşan millətim.*

*Necə dözdün bir belə
Müsibətə, müşkülə,
Çəkdiyi sitəm ilə
A yollaşan millətim?*

*Nə gündəsən, nə gündə?
Qor qalmayıb külündə.
Qeyrətsizlər əlində
Bu gün çaşan millətim.*

*İstəyirəm çaşmaya,
Dərdiylə yollaşmaya,
Bir daha qullaşmaya
Xan oğlu xan millətim!*

May, 1998

“Bizim yol” qəzeti, 14 fevral 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏ DÜNYASINI DƏYİŞDİ

Bütövlükdə Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsinə həsr olunan və “Ulduzlar sönmür” adlanan bu “İz”də ünlü şairin dəfn mərasimindən səslə fraqmentlər, şeirlər və onun haqqında müxtəlif rəylər yer alır:

• “Nə qədər sadə və canayaxın görünsə də, o, adiliyə sığmaz adam olub”...

• “Ona, sadəcə, “böyük şair” demək hələ heç nə deməməkdir, çünki nədən-nədən, şairdən bol məmləkətik”...

• “Ona bir gələniyin, bir yaşanmış tarixin parlaq salnaməçisi demək yenə heç nə deməməkdir –salnaməçilər hökmdarı başa çıxarır və xalqı, məmləkəti bəhanə edib, əslində həmin hökmdarı öyürlər”...

Veriliş boyu Bəxtiyar Vahabzadə haqqında iddia və həqiqətlər dilə gətirilir və səslənən sualları şairin yaxın dostu prof. Şirməmməd Hüseynov və tanınmış filoloq-alim prof. Kamil Vəli Nərimanoğlu cavablayır.

Bəlkə iddiadır, bəlkə həqiqətdir, amma Bəxtiyar Vahabzadə, özəlliklə 1950-ci illərin sonu və 60-70-ci illərdə Azərbaycanda alternativ sözün, alternativ düşüncənin davamlı daşıyıcısı və bəlkə də simvolu olub. Bu “İz”də “Kimdir Bəxtiyar Vahabzadə? Azərbaycan xalqı onun simasında kimi itirdi?” suallarına cavab cəhdi var.

Şair taxta çıxsa şeir gülləyə tutular! Bəlkə bu üzdən Bəxtiyar

Vahabzadə hökmdar taxtından uzaq durdu və öz taxtını sadə insanların qəlbində qurdu! Və beləcə, onların dillər əzbərinə çevrildi... “Ulduzlar sönmür!” radiodastanında gerçəkdən xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsi anılır.

“Azadlıq” radiosu 22.02.2009

BU GÜN BAKI DÖVLƏT UNIVERSİTETİNDƏ XALQ ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏ İLƏ VİDA MƏRASİMİ KEÇİRİLİB

APA-nın vida mərasimini izləyən əməkdaşının xəbərinə görə, mərasimdə Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev, dövlət və hökumət rəsmiləri, millət vəkilləri, ədəbiyyat, mədəniyyət, incəsənət xadimləri, ziyalılar və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər. Dövlət başçısı mərhumun ailə üzvlərinə başsağlığı verib. Vida mərasimində təhsil naziri Misir Mərdanov, Bakı Dövlət Universitetinin rektoru Abel Məhərrəmov, Milli Məclisin mədəniyyət məsələləri daimi komissiyasının sədri Nizami Cəfərov və xalq şairi Zəlimxan Yaqub çıxış ediblər. Onlar Bəxtiyar Vahabzadənin keçdiyi ömür yolundan, milli-vətənpərvərlik ruhunda yazdığı əsərlərdən, Azərbaycan milli azadlıq hərəkatında oynadığı roldan, ziyalı və ictimai xadim kimi göstərdiyi xidmətlərdən danışdılar. Saat 13.00-da başlayan mərasim saat 15.00-da başa çatıb. Xalq şairi Fəxrə Xiyabanda dəfn olunub.

Qeyd edək ki, B. Vahabzadə uzun sürən xəstəlikdən sonra dünən 84 yaşında vəfat edib.

Elbrus Seyfullayev

Bakı, APA. 14 Fevral 2009 15:28

BƏXTİYAR VAHABZADƏ DƏFN EDİLDİ

Xalq şairi Fəxri Xiyabanda torpağa tapşırılıb.

Fevralın 14-də xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə Fəxri Xiyabanda torpağa tapşırıldı. Şairlə vida mərasimi onun bir vaxtlar dərslər dediyi Bakı Dövlət Universitetində (BDU) keçirildi. Mərasimdə prezident İlham Əliyev başda olmaqla dövlət rəsmiləri, millət vəkilləri, elm və mədəniyyət xadimləri, ziyalılar da iştirak etdirdilər. Hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) icra katibi Əli Əhmədov Azərbaycan xalqına böyük itki üz verdiyini bildirdi: «Bəxtiyar Vahabzadə poeziya nəhəngi olmaqla yanaşı, həm də böyük vətəndaş idi. O, Azərbaycan xalqının və dövlətinin müstəqillik yolunda həyatını, zəhnini, qəlbini qoyan böyük insanlardan biri idi. Nə qədər ki, müstəqil Azərbaycan dövləti var, onun adı bu müstəqilliklə yanaşı yaşayacaq». BDU-nun rektoru Abel Məhərrəmov şairin «Azadlıq» radiosuna müsahibəsini xatırlatdı: «1990-cı il 20 Yanvar hadisələrində də «Azadlıq» radiosuna ilk danışan adam Bəxtiyar Vahabzadə olmuşdu. O dövrdə bu, böyük risk tələb edirdi. Çünki sovet qoşunları artıq Bakıda idi». Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci il avqustun 16-da Şəkiddə anadan olub. Cəmiyyət onu təkcə şair yox, həm də böyük ictimai xadim, xalq hərəkatının öndərlərindən biri kimi tanıyıb. B. Vahabzadə 2009-cu il fevralın 13-də uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat edib.

Kultur.com. Azərbaycan mədəniyyət portalı, 15 fevral 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏ FƏXRİ XİYABANDA DƏFN OLUNDU

Bu gün Azərbaycanın xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə ilə vida mərasimi keçirilib.

Saat 13.00-da başlayan mərasim saat 15.00-da başa çatıb. Xalq şairi Fəxri Xiyabanda dəfn olunub.

Bəxtiyar Vahabzadə uzun sürən xəstəlikdən sonra dünən 84 yaşında vəfat edib.

Müxbirimiz Həbil Süleymanov Bakıdan xəbər verir ki, mərhumla vida mərasimi onun 40 ilə yaxın dərslər dediyi Bakı Dövlət Universitetində keçirilib.

Bura minlərlə insan axışaraq nəhəng qələm sahibi ilə vedalaşdı. Bəxtiyar Vahabzadənin tələbələri, xarici qonaqlar, rəsmilər, ziyalılar və ümumiyyətlə onun pərəstişkarları xalq şairini son mənzilə yola salmağa gəlmişdilər.

Yazıçı Sabir Rüstəmxanlı Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının onun bir ədib kimi formalaşmasına ciddi təsir etdiyini etiraf edir. Lakin onun üçün Vahabzadə ilk növbədə sovet sistemində itaət etməyən vətəndaş idi: «Bir gün o mənə etiraf etdi ki, SSRİ-nin dağılmasını arzu edir».

Çoxları üçün xalq şairi milli ədəbiyyatın canlı təəcəssümüdür. Yazıçı Seyran Səxavət üçün səmərhum xalq şairi «azərbaycanlıların milli şüurunun formalaşmasına öz möhürünü vurmuş böyük bir şəxsiyyətdir».

Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycan ədəbiyyatının dissident nümayəndəsi kimi də qəbul olunur.

Onun sovet ideologiyası ilə bir araya sığmayan və daha çox milli xüsusiyyətləri əks etdirən yaradıcılığı əsl vətəndaş mövqeyi.

yinin bariz nümunəsi hesab olunur.

Xalq şairi Fikrət Qoca deyir ki, Bəxtiyar Vahabzadə torpağının dərddini çəkən insan idi.

Bəxtiyar Vahabzadə yalnız qələm sahibi deyil, həm də ictimai-siyasi xadim kimi də qəbul edilir.

Onun 80-ci illərin sonu meydan hərəkətinə qoşulması həyatında yeni bir səhifə idi.

1990-cı ilin 20 yanvarında isə Bəxtiyar Vahabzadənin sovet rəhbərliyinə qarşı kəskin ittihamları indiyə kimi yaddaşlardadır.

BBC AZERİ. com.

http://www.bbc.co.uk/azeri/news/story/2009/02/090214_baxtiyar.shtml

AZƏRBAYCAN BƏXTİYARINI SON MƏNZİLƏ YOLA SALDI

Xalqının dərdlərini ömrünün sonuna kimi çiyində daşıyan ustad elə son mənzilə də xalqının çiyində getdi

Fevralın 13-də türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadə qəflətən vəfat etdi...

...Ölümündən düz bir saat əvvəl telefonda danışdıq, həmişəki kimi 16 ildir İdarə Heyətinin üzvü olduğu "Təzadlar"ın kollektivinin halını xəbər aldı, dərdimizi-sərimizi soruşdu... Bəxtiyar müəllim 16 il idi ki, beləcə az qala həftədə bir dəfə zəng edərdi, bəzən də biz zəng edərdik, səhhətini xəbər alardıq, kefini soruşardıq. Adətən narahat etməmək üçün tez-tez zəng etməzdik, vaxtını almamağa çalışardıq, amma Bəxtiyar müəllim əksinə, gec-gec zəng etməyimizdən narahat olardı, hər telefon zəngimiz onun üçün rahatlıq, təskinlik demək idi... Deyərdi ki, "...Əksinə, siz zəng edəndə nədəsə bir təskinlik tapıram, axı siz 16 ildə xalqı Qarabağı unutmamağa çağıran bir şüarı başınız üzərində bayraq etmisiniz, hamımızı bu dərdə əlac eləməyə səsləyirsiniz..."

...Təxminən bir ay əvvəl Türkiyədən gəlmiş peşəkar hərbi zabitlərdən biri ilə qəzetimizdə müsahibə getmişdi... Azərbaycan ordusunda peşəkar kadr hazırlığı ilə məşğul olan dəyərli türk qardaşımızın müsahibəsini oxuyan Bəxtiyar müəllim redaksiyaya zəng etdi. Mənə, kollektivin bütün üzvlərinə, müsahibimiz olan

türk qardaşımıza minnətdarlıq etmişdi. Təşəkkürlərlə bildirmişdik ki, axı, biz neyləmişik ki, Bəxtiyar müəllim?..

Bəxtiyar müəllim müdrikliklə demişdi:

- Siz heç bilirsiniz neyləmişiniz? Biz ömrümüz boyu arzu etmişik ki, kaş, ötən əsrin əvvəllərində Bakını və Azərbaycanı erməni daşnaklarından xilas edən türk əsgərinin, türk zabitinin ayağı yenidən torpağımıza dəysin... İndi Allaha şükür ki, hələlik türk zabitlərinin, türk generallarının özləri Bakıdadır. O gün olsun ki, əli silahlı türk əsgərlərinin də ayağı Azərbaycan torpağına dəysin, Azərbaycan əsgərləri ilə türk əsgərləri qardaş birliyi ilə Qarabağı, Şuşanı, Qərbi Azərbaycanı... düşməndən xilas etsinlər...

Sonra Bəxtiyar müəllimin bu istəklərini və ağsaqqal xeyir-duasını müsahibimiz olmuş türk zabitinə çatdırdıq... Açıq deyim, telefonda türk polkovnikinin sonsuz sevgi ilə Bəxtiyar müəllimə salam-dualarını eşitmək mənim üçün nə qədər qürurduyucu idi. O, həm də Bəxtiyar müəllimlə görüşüb əllərindən öpmək arzusununu da gizlətmədi. Mən bu istəyi Bəxtiyar müəllimə çatdıranda çox kövrəldi... Hətta belə bir tarixi söz də dedi:

-Mən arzulayırdım ki, türk əsgər və zabitlərinin, türk generallarının ayağı Azərbaycana dəysin, indi onların ayağı evimizə də dəyir, bu xalqımızın ən böyük istəyi, arzusudur... Bizim üçün ən müqəddəs bir uğurdur, tarixi şansıdır...

Bir gün sonra Türkiyədən gəlmiş üç türk zabiti Bəxtiyar müəllimlə görüş ərəfəsində əvvəlcə redaksiyamızda oldular, sonra isə birlikdə Bəxtiyar müəllimlə getdik... Sözlə ifadə edilməz bir mənzərəni yaşadığımız... Həmin səhnəni adi sözlə təsvir etmək nə qədər çətindir. Türk zabitləri Bəxtiyar müəllimin əllərindən öpdürdülər, sonra Bəxtiyar müəllim onları bağrına basdı... Belə bir tarixi görüşə ünvanlı bir həsrətin təsirindən axan göz yaş-

ları hamımızın içinə, qəlbinə axırdı... Onlar bir-birini duz kimi yalayırdılar... Əslində, bir əsrə yaxındır həsrətində və arzusunda olduğumuz bir görüş idi bu. Biz hər zaman istəmişdik ki, türk əsgəri, türk zabitləri Azərbaycana doğma Vətən kimi gəlsinlər, lazım olanda bu vətəni qorusunlar, Azərbaycan əsgərinə dayaq olsunlar...

Həmin tarixi görüşü video-lentə və foto-aparatın yaddasına köçürmüşük. İnşallah, bir gün bu barədə ayrıca bəhs edəcəyik. Bu tarixi görüş Bəxtiyar müəllimin dediyi kimi, 90-100 ilin həsrəti və arzusu idi...

Xoşbəxt ölüm...

...Bəxtiyar müəllim, şeirlərinin birində dediyi kimi, xalqımızın qüdrətli şair Bəxtiyarı olduğu kimi, həm də bu xalqın bəxtiyar şairi idi. O, xalqın müqəddəs arzuları- istiqlal və azadlığının yolunda çarpışdı-vuruşdu, xalqın dərini çiyinlərində ömrünün sonuna, son nəfəsinə kimi daşıdı... Elə son mənzilə də xalqının çiyində getdi... Nə qədər xoşbəxt bir ölüm! Nə qədər böyük bir bəxtiyarlıq!

Şair dərini içinə çəkdiyi xalqının dərini həm də çəkib özü ilə irəli apardı... Bəxtiyar Vahabzadə ömrü boyu istədiyi, Tanrıdan və xalqın qüdrətindən dilədiyi müqəddəs arzusuna çatdı - Azərbaycan 1991-ci ildə müstəqillik aktını qəbul etdi, dövlətimiz müstəqillik qazandı.

Bəxtiyar müəllim 70 il Sovet imperiyasının əsarətindən zülmə görmüş xalqın ikiye bölünmüş taleyini əks etdirən "Gülüstən" poemasının üstündə nələr çəkmədi... "KQB"-nin təzyiqləri və dindirilmələri ilə üz-üzə qaldı. Amma sınımadı, əyilmədi,

əksinə, Bəxtiyar qələmi bu əzilmələrdən və təzyiqlərdən daha da itiləndi, daha da kəsərli oldu...

...Türk dünyasının böyük şairi son mənzilə də elə xalqının sevgilərinə layiq yola salındı.

Bəxtiyar müəllimlə vida mərasimi özünün oxuduğu və sonralar müəllim işlədiyi Bakı Dövlət Universitetinin iclas salonunda keçirildi...

Yaşadığı evindən - İstiqlaliyyət küçəsindən (istiqlal arzulu şairin bu adlı küçədə yaşamasının özü də bir tale yazısıdır zənnimcə...) götürülən tabut BDU-ya istiqamətləndi.

Maşın karvanı İstiqlaliyyət küçəsindən yola düşdü, yol boyu polis karaulunun müşayiəti ilə BDU-nun həyətinə çatdı. Yol boyu minlərlə insan bu kədərli mənzərəni ustad şairin tabutuna tərəf lal sükut içində dayanaraq hörmətini bildirirdi...

Nəhayət, tabut BDU-nun geniş iclas zalında səhnəyə qoyuldu. Hamı ustad şairinə indi də son mənzilə yolasalma ərafəsində hesabat verirdi. Minlərlə ziyarətçilər ustadın tabutu qarşısından baş əyərək keçirdi.

Nəhayət, Prezident İlham Əliyev başda olmaqla dövlət və hökumət adamları türk dünyasının böyük oğlunun son mənzilə yola salınmasında iştirak etdilər, dövlət başçısı şairin oğlu Azər Vahabzadəyə, İsfəndiyar Vahabzadəyə və şairin həyat yoldaşı Dilarə xanıma dərin hüznə başsağlığı verdi...

Ziyarət saat 16-00 radələrində davam etdi. Sonra son nəfəsinədək dərini çiynlərində daşıyan ustad Bəxtiyar Vahabzadə elə xalqının da çiynlərində son mənzilə yola salındı...Şairin tabutu 1-ci Fəxri Xiyabana gətirildi, insan selinin müşaiyəti ilə

torpağa tapşırıldı...

Qəbrin nurla dolsun, ustad!

Yerin behişt olsun, böyük insan!

Asif Mərzili

"Təzadlar" qəzeti, 17-19 fevral, 2009

**MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ
GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ,
XALQ ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN
ƏZİZ XATİRƏSİ HEÇ VAXT UNUDULMAYACAQDIR**

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV VİDA
MƏRASİMİNDƏ İŞTİRAK ETMİŞDİR**

“Xalq qəzeti”

Ölkəmizin ictimaiyyəti müasir Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış nümayəndəsi, görkəmli şair, dramaturq və ədəbiyyatşünas, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı, əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdçüsü, xalq şairi Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadəni son mənzilə yola salmışdır.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının qüdrətli şəxsiyyətlərindən olan Bəxtiyar Vahabzadənin çoxşaxəli yaradıcılığı ideya-məzmun və janr-forma baxımından zəngin bir sənət dünyasıdır. Bütün varlığı ilə sevdiyi doğma Azərbaycan xalqının arzu və istəkləri, hiss və duyğuları həmişə onun ədəbi-bədii yaradıcılığının mayası, cövhəri olmuşdur. Şairin mübariz qələmi bütün dövrlərdə onun saf məslək və əqidəsinə xidmət etmişdir.

Uluöndər Heydər Əliyev unudulmaz şairimizin ədəbiyyatımız və xalqımız qarşısında xidmətlərini çox yüksək qiymətləndirirdi. Onun Bəxtiyar Vahabzadəyə təbrik məktublarından birində deyilirdi: “Sizin şəxsiyyətiniz və yaradıcılığınız xalqın milli təfəkkürünün formalaşmasına xidmət etmiş, onu milli dirçəlişə səsləmiş, istiqlalıyyət uğrunda mübarizədə əvəzsiz rol oynamış-

dır. Siz hər zaman azadlıq carçısı olmuş, ən çətin anlarda belə güc və silah qarşısında baş əyməmiş, əqidəsindən dönməyən şair, mübariz millət vəkili, yorulmaz ictimai xadim kimi xalqın müdafiəsinə qalxmışsınız”.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də xalq şairinin yaradıcılığına yüksək qiymət vermişdir. Prezidentin şairin 80 illiyi ilə əlaqədar göndərdiyi təbrikində deyilirdi: “Sizin yüksək bədiiliklə qələmə aldığınız əsərlər milli qaynaqlardan bəhrələnərək, vətənpərvərliyin tərənnümü, insanın mənəvi ucalığı və fəlsəfi düşüncələrlə səciyyələnir. Zəngin ədəbi irsinizdən və dilimizin bədii imkanlarından məharətlə istifadə edərək yaratdığınız poeziya nümunələrində dərin mənə ilə emosionallıq harmonik bir vəhdət təşkil edir”.

Mərhumun cənazəsi Bakı Dövlət Universitetinin akt salونunun matəmsayağı bəzədilmiş səhnəsində postament üzərinə qoyulmuşdu. Postamentin ətrafına Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin adından, habelə dövlət və hökumət təşkilatları, Yazıçılar Birliyi, müxtəlif kollektivlər adından əklillər və mərhumun orden və medalları düzülmüşdü.

Dövlət və hökumət rəsmiləri, tanınmış mədəniyyət və incəsənət, elm xadimləri, mərhumun dostları, tanışları, poeziyasının pərəstişkarları axın-axın universitetin binasına gəlir, görkəmli sənətkara və gözəl insana son borclarını verirdilər.

Salonda həzin matəm musiqisi, şairin sözlərinə yazılmış mahnılar, özünün oxuduğu şeirlər səslənirdi, ölməz sənətkarın ədəbi-ictimai fəaliyyətini əks etdirən videokadrlar nümayiş etdirilirdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev poeziyamızın görkəmli simalarından biri olan Bəxtiyar Vahabzadə ilə vidalaşma mərasimində iştirak etmək üçün universitetin binasına

gəldi.

Dövlətimizin başçısı şairin ailə üzvlərinə, qohum-əqrəbasına dərin hüznə başsağlığı verdi.

Matəm mitinqini açan təhsil naziri Misir Mərdanov şairin həyat və yaradıcılığından danışaraq dedi ki, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının ən parlaq simalarından olan Bəxtiyar Vahabzadə böyük vətəndaş olmaqla yanaşı, milli şair idi. O, öz yaradıcılığı ilə bədii fikrimizin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Böyük söz ustası poeziyamızın tarixində özündən sonra dərin iz qoydu. İkinci Dünya müharibəsindən sonra ədəbiyyata gəlmiş Bəxtiyar Vahabzadənin bir çox əsərləri xalqın yaddaşına həkk olunmuş, XX əsr Azərbaycan poeziyasının ən layiqli nümunələrinə çevrilmişdir. Mərhum şair yaradıcılığı ərzində bütün varlığı ilə azərbaycançılıq ideyası ilə yaşamış, xalqını, millətini, Vətəninə, dövlətini, Prezidentini sevmiş, insanlara sədaqətli olmuşdur.

AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik Bəkir Nəbiyev, Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Abel Məhərrəmov, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Nizami Cəfərov və xalq şairi Zəlimxan Yaqub ölməz şairə Allah-təaladan rəhmət diləyərək vurğuladılar ki, o, təkcə yazdığı şeirlərlə deyil, yüksək şəxsi keyfiyyətləri, vətənpərvərliyi ilə də insanların qəlbində əbədi məhəbbət qazanmışdır. Son yüz ilin böyük sənətkarlarından olan, adı vüqarla səslənən, bütün türk dünyasında sevilən, ədəbiyyatımızın, mənəviyyatımızın, dilimizin inkişafında əvəzsiz xidmətlər göstərən şair daim, ən çətin anlarda da xalqın içində olmuş, onun problemlərini ən yüksək tribunalardan səsləndirmişdir.

Çıxış edənlər əsl ürək sərrafı olan tanınmış şairin ulu öndər Heydər Əliyevlə dostluğundan, ulu öndərin ona göstərdiyi qayğıdan danışaraq dedilər ki, müstəqil Azərbaycan dövləti

Bəxtiyar Vahabzadənin ədəbi-elmi və ictimai fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmiş və o, ölkəmizin ali mükafatlarına, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının ali dövlət təltifi olan "İstiqlal" ordeninə layiq görülmüşdür.

Bildirildi ki, böyük ziyalı kimi yaşadığı dövrdə Azərbaycanın tarixinə düşən Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı milyonların qəlbinə yol açmış, milli dəyərlərin formalaşmasına əvəzsiz töhfələr vermişdir. O, 70-dən çox şeir kitabının, tarixi və müasir mövzuda 20-dən çox poemanın, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi-publisistik kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. İngilis, fransız, alman, fars və dünyanın başqa dillərinə tərcümə olunan əsərləri hər yerdə böyük maraqla qarşılanmışdır. Onun pyesləri təkcə Azərbaycanda deyil, xarici ölkələrdə də uğurla tamaşaya qoyulmuş və müəllifə geniş şöhrət gətirmişdir.

Olduqca şərəfli ömür yaşamış və böyük yaradıcılıq yolu keçmiş, həyat həqiqətlərini özünə xas olan üslubda qələmə almış Bəxtiyar Vahabzadənin şeirləri dillərdə əzbər dolaşır, ürəklərə, beyinlərə saf düşüncələr gətirir və insanlara milli vətənpərvərlik ruhu aşılayır.

Sözün əsl mənasında, xalqın müdrik oğlu, zəngin bədii təxəyyülü olan, Azərbaycan ədəbiyyatının zəngin ənənələrindən bəhrələnən Bəxtiyar Vahabzadə doğma dilimizin poetik imkanlarından ustalıqla istifadə edərək, fəlsəfi məzmunlu lirikanın çox gözəl nümunələrini yaratmışdır. Şairin dərin lirizmi ilə səciyyələnən sözlərinə çoxsaylı mahnılar bəstələnmişdir.

Natiqlər Bəxtiyar Vahabzadənin ədəbi, elmi yaradıcılığından, pedaqoji fəaliyyətindən, tədqiqatçı alim kimi Azərbaycan elmi qarşısında xidmətlərindən, şifahi ədəbi irsimizin, klassik və müasir Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsi sahəsində axtarışlarından danışdılar. Bildirdilər ki, Azərbaycan dilinin saflığı, təmizliyi və zənginləşməsi uğrunda mübarizə onun yaradıcılığı-

nın mühüm istiqamətlərindən birini təşkil etmişdir. Eyni zamanda vurğulandı ki, ədəbi və elmi yaradıcılığı pedaqoji fəaliyyətlə uğurla əlaqələndirən Bəxtiyar Vahabzadə həyatının əlli ildən artıq bir dövrünü təhsilə həsr etmiş, Bakı Dövlət Universitetində dərş demişdir.

Görkəmli ədib, pedaqoq, tanınmış ictimai xadim, əqidəli vətəndaş, müdrik ağsaqqal və səmimi insan Bəxtiyar Vahabzadənin işıqlı xatirəsi xalqımızın qəlbində həmişə yaşayacaq, onun parlaq xatirəsi heç zaman unudulmayacaqdır.

Prezident İlham Əliyev mərhumun ailə üzvlərinə bir daha dərin hüznə başsağlığı verdi, onlara Tanrıdan səbir dilədi.

Bəxtiyar Vahabzadənin ailə üzvləri, qohumları mərhumla vıdalaşdılar.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin cənazəsi universitetin binasından qaldırılaraq Fəxri Xiyabana gətirildi. Burada mərhumun ruhuna dua oxundu. Əziz xatirəsi xalqımızın qəlbində əbədi yaşayacaq böyük söz ustasının cənazəsi doğma torpağa tapşırıldı. Məzarın üstünə əklillər, gül dəstələri düzldü.

Allah rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun! /AzərTAc/

"Xalq qəzeti", 15 fevral 2009-cu il

MÜASİR AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ, XALQ ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN ƏZİZ XATİRƏSİ HEÇ VAXT UNUDULMAYACAQDIR

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEV VİDA
MƏRASİMİNDƏ İŞTİRAK ETMİŞDİR

"Ədəbiyyat" qəzeti

Fevralın 14-də ölkəmizin ictimaiyyəti müasir Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış nümayəndəsi, görkəmli şair, dramaturq və ədəbiyyatşünası, SSRİ və Azərbaycan Dövlət mükafatları laureatı, əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüddçüsü, xalq şairi Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadəni son mənzilə yola salmışdır.

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının qüdrətli şəxsiyyətlərindən olan Bəxtiyar Vahabzadənin çoxşaxəli yaradıcılığı ideya-məzmun və janr-forma baxımından zəngin bir sənət dünyasıdır. Bütün varlığı ilə sevdiyi doğma Azərbaycan xalqının arzu və istəkləri, hiss və duyğuları həmişə onun ədəbi-bədii yaradıcılığının mayası, cövhəri olmuşdur. Şairin mübariz qələmi bütün dövrlərdə onun saf məslək və əqidəsinə xidmət etmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev unudulmaz şairimizin ədəbiyyatımız və xalqımız qarşısında xidmətlərini çox yüksək qiymətləndirirdi. Onun Bəxtiyar Vahabzadəyə təbrik məktublarından birində deyilirdi: "Sizin şəxsiyyətiniz və yaradıcılığınız xalqın milli təfəkkürünün formalaşmasına xidmət etmiş, onu milli dirçəlişə

səsləmiş, istiqlaliyyət uğrunda mübarizədə əvəzsiz rol oynamışdır. Siz hər zaman azadlıq qarçısı olmuş, ən çətin anlarda belə güc və silah qarşısında baş əyməmiş, əqidəsindən dönməyən şair, mübariz millət vəkili, yorulmaz ictimai xadim kimi xalqın müdafiəsinə qalxmısınız”.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də xalq şairinin yaradıcılığına yüksək qiymət vermişdir. Prezidentin şairin 80 illiyi ilə əlaqədar göndərdiyi təbrikində deyilirdi: “Sizin yüksək bədiiliklə qələmə aldığınız əsərlər milli qaynaqlardan bəhrələnərək, vətənpərvərliyin tərənnümü, insanın mənəvi ucalığı və fəlsəfi düşüncələrlə səciyyələnir. Zəngin ədəbi irsinizdən və dilimizin bədii imkanlarından məharətlə istifadə edərək yaratdığınız poeziya nümunələrində dərin məna ilə emosionallıq harmonik bir vəhdət təşkil edir”.

Mərhumun cənəzəsi Bakı Dövlət Universitetinin akt salınınun matəmsayağı bəzədilmiş səhnəsində postament üzərinə qoyulmuşdu. Postamentin ətrafına Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin adından, habelə dövlət və hökumət təşkilatları, Yazıçılar Birliyi, müxtəlif kollektivlər adından əklillər və mərhumun orden və medalları düzülmüşdü. Dövlət və hökumət rəsmiləri, tanınmış mədəniyyət və incəsənət, elm xadimləri, mərhumun dostları, tanışları, poeziyasının pərəstişkarları axın-axın universitetin binasına gəlir, görkəmli sənətkara və gözəl insana son borclarını verirdilər. Salonda həzin matəm musiqisi, şairin sözlərinə yazılmış mahnılar, özünün oxuduğu şeirlər səslənirdi, ölməz sənətkarın ədəbi-ictimai fəaliyyətini əks etdirən videokadrlar nümayiş etdirilirdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev poeziyamızın görkəmli simalarından biri olan Bəxtiyar Vahabzadə ilə vidalaşma mərasimində iştirak etmək üçün universitetin binasına gəldi.

Dövlətimizin başçısı şairin ailə üzvlərinə, qohum-əqrəbasına

dərin hüznə başsağlığı verdi.

Matəm mitinqini açan təhsil naziri Misir Mərdanov şairin həyat və yaradıcılığından danışaraq dedi ki, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının ən parlaq simalarından olan Bəxtiyar Vahabzadə böyük vətəndaş olmaqla yanaşı, milli şair idi: “O, öz yaradıcılığı ilə bədii fikrimizin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Böyük söz ustası poeziyamızın tarixində özündən sonra dərin iz qoydu. İkinci Dünya müharibəsindən sonra ədəbiyyata gəlmiş Bəxtiyar Vahabzadənin bir çox əsərləri xalqın yaddaşına həkk olunmuş, XX əsr Azərbaycan poeziyasının ən layiqli nümunələrinə çevrilmişdir. Mərhum şair yaradıcılığı ərzində bütün varlığı ilə azərbaycançılıq ideyası ilə yaşamış, xalqını, millətini, Vətəni, dövlətini, Prezidentini sevmiş, insanlara sədaqətli olmuşdur.”

AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik Bəkir Nəbiyev mərasimdə çıxış edərək dedi:

- Azərbaycan xalqı son 100 ilin böyük sənətkarlarından birini, adı Mirzə Ələkbər Sabir, Məhəmməd Hadi, Hüseyn Cavid, Səməd Vurğun və Rəsul Rzanın şərəfli adları ilə bir sırada vüqarla səslənən təkrarsız xalq şairimiz Bəxtiyar Vahabzadəni itirmişdir. O, bütün türk dünyasında tanınan və sevilən çox məşhur Azərbaycan şairi idi. Əsərlərinin iri həcmli 8 cildlik nəşri təzəcə tamamlanıb ədəbiyyatımızı sevənlərə təqdim edilmişdi. Bəxtiyar müəllimin hətta bu sanballı cildlərdə də tam əhatə edilməyən yaradıcılığı hələ bundan sonra, dönə-dönə küll halında əsaslı şəkildə araşdırılıb ümumiləşdiriləcək, özünün əsl obyektiv elmi qiymətini alacaqdır. Lakin bunsuz da B. Vahabzadə öz ölməz irsi ilə Azərbaycan ədəbi-ictimai fikir tarixinə, xalqımızın mənəviyyatına əbədlilik daxil olmuşdur. İlk onilliyini yaşadığımız XXI əsrdə ədəbiyyatımızın bütöv tarixini, yaxud onun ayrı-ayrı janrlarının inkişaf yollarını araşdırmaq istəyən heç bir alim, müəllim, magistr, tələbə, yaxud, sadəcə şeir sevən B. Vahabzadənin zəngin irsinə müraciət

etmədən, Bəxtiyar kəlamının dərin mənalar dünyasına varmadan keçinə bilməyəcəkdir.

...O, ölkəmizin böyük ədəbi-mədəni özəlliklərə malik olan qədim Şəki torpağının yetirməsi, bütün şüurlu həyatı boyu yaradıcılıq dincliyi nə olduğunu bilməyən cəfəkeş bir şair idi. Bəxtiyarın nadir sənət inciləri olan şeir və poemaları, dram əsərləri, monoqrafiya, məqalə və əsərləri az tapılan istedadı ilə yanaşı, həm də şairin Azərbaycanın yaxın-uzaq şəhər, rayon və kəndlərinə, keçmiş sovet respublikalarına, Avropa və Asiyanın bəzi ölkələrinə səfərlərinin, adamlarla saysız-hesabsız görüşlərinin nəticəsi idi. O, müntəzəm olaraq vətən torpağını gəzər, elin-obanın müdrikləri ilə görüşər, məktəblərə gedib ana dili və ədəbiyyat dərslərinə girər, xalqın dərdinə-oduna dərinləndən bələd olardı. Problemlər haqqında qənaətlərini, arzu və istəklərini bədii əsərlərində əks etdirər, parlament də buraya daxil olmaqla ölkənin ən yüksək xitabət kürsülərindən cəmiyyətə çatdırardı.

Bu görüşlər əslində qarşılıqlı bir prosesin generatoru rolunu oynayırdı. Bir tərəfdən şair adamları klassik irslə, ədəbi prosesin əsas məsələləri ilə tanış edir, öz təzə əsərlərini onlara oxuyur, dinləyicilərin estetik zövqünün inkişafına kömək edir, digər tərəfdən isə vətən övladları ilə canlı təmas, onların həyatı, işi, mənəvi qayğıları ilə yaxından tanışlıq sənətkarda yeni yaradıcılıq intibahları oyadırdı. Ona təzə mövzular pıçıldayır, bir-birindən kamil, həmişə gözlənen, sözün yaxşı mənasında izlənen, yəni axtarılan, oxunan yeni əsərlərinin meydana gəlməsinə səbəb olurdu.

Bəxtiyar Vahabzadənin müşahidə və maraq dairəsi, düşüncələr axarı çox vüsətli idi. Əsərlərinin əsas mövzularını nəzərə alaraq, bəzən görkəmli qələm sahiblərinin birinə, əlbəttə, şərti olaraq, “şəhər şairi”, digərinə isə “təbiət şairi” və b. deyirlər. Bəxtiyarın da yaradıcılığında şəhər, kənd, təbiət özlərinin təkrarsız

poetik təsvirini tapmışdı. Lakin onu bu təsnifatın heç bir qütbündə qərar tutan təsəvvür etmək mümkün deyildi. Bəxtiyar Vahabzadə iki kəlmə ilə desək, qəlb şairi, ürək sərrafı idi.

Şəhər də, kənd də, doğma təbiət də, tariximizin mürəkkəb, keşməkeşli mərhələləri də, cənublu-şimalı Azərbaycanın mənəviyyatımızın ana dili və muğamlar kimi ən incə məqamları da, hələlik səsimiz-ünümüz yetməyən kəhkəşanlar da Bəxtiyar şerindəki lirik qəhrəmanın qəlbinin dərinliklərində idi. Əsrlər boyu qüdrətli sənətkarlar tərəfindən tərənnüm edilən pak insani hisslər, bakir məhəbbət duyğuları, dərin fəlsəfi qənaətlər onun sənət çeşməsindən su içərək bir növ bəxtiyarlaşır və yeni şeirlərə çevrilirdi.

İnsan qəlbini bu mənada bir xəritəyə bənzətsək, onun bir çox guşələrində Bəxtiyar istedadına məxsus ələmlərin, bayraqcıların sancılmış olduğunu görürük.

Bəxtiyar Vahabzadənin sənətdə yolu predmet və hadisələrin, fikir və duyğuların zahiri əlamətlərindən mahiyyətinə, kökünə doğru gedən yol idi. Əsərdən-əsərə o, həyat hadisələri arasındakı əlaqə və münasibətləri daha da dərinləndirən mənimsəyir, öz qənaətlərini hər dəfə təzə poetik biçimlərdə ifadə edirdi. Həm də bu özünüifadə sənətkarlıqla vətəndaşlığın mükəmməl vəhdətində özünü göstərirdi... Şair vətəni sevməyin vacibliyi haqqında heç bir ritorik söz yazmır, sadəcə olaraq bu vacib mövzuda öz oxucusu ilə həsb-hal edirdi; lakin mətləbi elə ustalıqla cilalayır ki, nəticədə adi həsb-hal dönüb bitkin, yaraşlıqlı bir poeziya abidəsinə çevrilirdi:

*Vətəni sevirəm deyən çox olar,
Deməyə nə var ki, dil yorulmasa?
Vətən də bizimtək ölər, yox olar,
Vətənin yolunda ölən olmasa!*

Bəxtiyar Vahabzadə 100-lərlə axıcı, ahəngdar, həmişə də aktuallığını qoruyub saxlayan lirik şeirlərlə bir sırada müxtəlif insan talelərini əks etdirən, möhkəm süjetli, cazibədar rəvayətli, əlvan poemaların, səhnəməzə kəskin konfliktlər və yeni parlaq xarakterlər gətirmiş mənşüm və mənşür dram əsərlərinin də müəllifidir. Bu böyük şairin yaddaşlardan silinməz “Gülüstən”, “Şəhidlər”, “Atılmışlar”, “Muğam” və digər poemalarının bizdə epik poeziyanın inkişafında, “Hara gedir bu dünya?”, “Rəqabət”, “Özümüzü kəsən qılınc” və digər pyeslərinin isə dram və səhnə sənətimizin uğurlarında özünəməxsus sarsılmaz mövqeyi var.

Bəxtiyar Vahabzadə həm də görkəmli ədəbiyyatşünas alim idi. O, klassik irsin və çağdaş ədəbi prosesin, ümumən filologiya elminin, sənətşünaslığın vaxtı çatmış problemlərlə müntəzəm məşğul olurdu. Xalq şairi Səməd Vurğun haqqında ən yaxşı elmi monoqrafiyanı Bəxtiyar Vahabzadə yazıb filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdı. Ölkəmizin böyük söz ustalarından biri olub Azərbaycan şeir dilini öz zamanı üçün ən yüksək səviyyəyə qaldırmış Səməd Vurğunun yaradıcılığı ilk dəfə məhz bu monoqrafiyada poeziyanın incəliklərinə dərinədən bələd olan yetkin bir şair-tədqiqatçı tərəfindən geniş araşdırılmış, Vurğun sənətinin qaynaqları, orijinal bədii keyfiyyətləri yüksək peşəkarlıq səviyyəsində təhlil olunmuşdu.

Bəxtiyar Vahabzadə elmi-ədəbi mübahisələrdə, poeziyanın sənətkarlıq məsələlərinin müzakirələrində həmişə fəal iştirak etmiş, şerimizi qrafoman nazimlərin həmləsindən qorumaq üçün əlindən gələni əsirgəməmişdi. O, ədəbiyyat, incəsənət, ana dili və tariximizin vacib problemləri haqqında “Sənətkar və zaman” qəbilindən olan bir sıra qiymətli elmi-tənqidi kitabların müəllifi, professor idi. Böyük şair həm də bu keyfiyyətlərinə görə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına əvvəlcə müxbir üzv, sonra isə akademik seçilmişdi.

Azərbaycan ədəbi-ictimai fikrinin inkişafında sanballı xidmətləri üçün Bəxtiyar Vahabzadə əməkdar incəsənət xadimi, xalq şairi fəxri adlarına layiq görülmüşdü. O, Azərbaycan SSR-in və SSRİ-nin Dövlət mükafatları laureatı idi. Uzun illər boyu Azərbaycan Ali Sovetinin və müstəqil Azərbaycanın Milli Məclisinin deputatı olmuşdu. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüddüşü idi.

Bəxtiyar Vahabzadənin əsərləri ölkəmizdə azadlıq və istiqlaliyyətin bərqərar olmasında görkəmli rol oynamışdır. Çox təbiidir ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin fərmanı ilə şair müstəqil Azərbaycan Respublikasının ən ali fərqlənmə əlaməti olan “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilmişdi.

Bəxtiyar müəllim Azərbaycanın və xarici ölkələrin bir çox digər fəxri adlarına, ödül və mükafatlarına da layiq görülmüşdü. Lakin özünün həyat amalına çevirdiyi milli müstəqilliyin, dövlətçiliyimizin rəmzi olan “İstiqlal” ordeni ilə həmişə fəxr edir və fərəhlənirdi.

Hamı bilir ki, Azərbaycan dili öz mövqelərindən sıxışdırılıb qapılar arxasında qaldığı bir vaxtda ana dilimizi, onun köklü yaşarı keyfiyyətlərini qorumağa çağıran şeir və məqalələrlə həyəcan təbili çalıb təhlükə signalı vermək o zaman hər qələm sahibinin işi deyildi. Şairimizin zərif olduğu qədər də qüvvətli, dözümlü çiyinlərinə tarixin qoyduğu bu şərəfli missiyanı da Bəxtiyar Vahabzadə əsl övlad qeyrəti ilə yerinə yetirmişdi.

Etiraf etmək lazımdır ki, Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Araz, Xəlil Rza Uluturk kimi istiqlal şairlərinin yuxusuz gecələrdə kirpiklərlə od götürərək misra-misra, qafiyə-qafiyə, rədif-rədif, təşbeh-təşbeh yaratdıqları əsərlərdə tərənnüm edilən yüksək vətənpərvərlik duyğuları xalqımızın azadlıq uğrunda tarixi mübarizəyə qalxmasında, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi qazanmasında mühüm amillərdən biri olmuşdur. Bu deyilənlərdən

də göründüyü kimi, Bəxtiyar Vahabzadə ədəbiyyatın demək olar ki, bütün janrlarında çox qiymətli əsərlər yaratmışdır. Onları nəinki açıqlamaq, elə təkcə adlarını çəkmək bir vida sözü üçün məqbul olmayan dərəcədə imkan istərdi. Bununla belə, şairin yalnız bir poemasının böyük ədəbi-ictimai mənası haqqında bir-iki cümlə demədən keçinmək mümkün deyil.

Bəxtiyar Vahabzadə ən mühüm əsərlərindən olan “Şəhidlər” poemasını sovet qılıncının dalı da, qabağı da kəsən bir vaxtda qələmə almışdı. Elə yazıldığı 90-cı ildə “Aypara” nəşriyyatında ayrıca kitab kimi çapa hazırlanan bu əsəri vaxtilə universitetdə müəllimim olmuş şairin öz xahişi ilə göz yaşları içində redaktə etdiyimi hələ də unutmamışam.

İndi bəzən elə nadanlar tapılır ki, o dəhşətli 20 yanvar gecəsində sovet tanklarına sinə gərrib azadlıq, istiqlal hayqıran şəhid balalarımızın iradəsini müzakirəyə qoyur, xalqımızın bu qəhrəmanlıq salnaməsinin üzərinə kölgə salmaq istəyirlər.

Bəxtiyar Vahabzadə isə hələ on doqquz il əvvəl, öz poemasının finalında şəhidlərin xalq tarixindəki mövqeyini belə qiymətləndirmişdi:

*Qatil gülləsinə qurban gedirkən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.*

*Tarixi yaşadıb diləyimizlə
Bir yumruğa döndük o gecə biz də.
Yıxıb köləliyi, ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi şəhidlər.*

*İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət millət olur xeyri-şəriylə.*

Torpağın bağına cəsədləriylə Azadlıq tumunu əkdi şəhidlər.

Bu vida günündə etiraf etmək çox ədalətli olar ki, B. Vahabzadə də ürəyinin qanı ilə yazıb hasilə yetirdiyi yüksək sənət nümunəsi olan əsərləri ilə, öz mübarək nəşi (cəsədi) ilə vətən torpağına azadlıq toxumu əkənlərimizdən biridir. O məlum dəhşətli günlərdə bir növ başsız qalmış parlamentin etiraz yığıncağını keçirməyə təşəbbüs göstərməsi, səngərdaşı, xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlı ilə birlikdə buna nail olması, bu yolla da Azərbaycan xalqının haqq səsinə dünya ictimaiyyətinə çatdırması ilə böyük xalq şairimiz elə o zaman bu mənəvi haqqı yetərinə qazanmışdı.

Bəxtiyar Vahabzadə öz parlaq yaradıcılığı və ictimai fəaliyyəti ilə Azərbaycan estetik fikrinin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Bu böyük sənətkar xalqımızın əsrlər boyu təşəkkül tapmış yüksək milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, adət-ənənələrimizin yaşadılması nəminə 60 ildən artıq bir müddət ərzində müntəzəm olaraq yazıb-yaratmışdır. O, azərbaycançılıq məfkurəsi ilə dərinə bağlı olan və milli özünüdərkə çağıran çoxsaylı əsərləri ilə ədəbiyyatımızın, mədəniyyətimizin inkişafına çox dəyərli töhfələr vermişdir.

Allah Bəxtiyar müəllimə qəni-qəni rəhmət eləsin! Qoy bu dünyada hər şeydən çox sevdiyi doğma Azərbaycan torpağı onun üçün qu tükü kimi yumşaq olsun!

Sonra Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Abel Məhərrəmovə söz verildi. O, dedi:

-Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadəni son mənzilə yola saldığımız üçün hamımız qəm-kədər içərisindəyik. Bizə təskinlik verən isə odur ki, bu böyük insan, böyük alim və ziyalı həqiqətən də Azərbaycanımız üçün son dərəcə mühüm olan işlər görməklə,

adını Azərbaycan tarixinə həkk etdi. O, öz dəst-xətti ilə fərqləndi, gözəl və ibrətamiz bir həyat yolu keçdi. Həm də ona görə təskinlik tapırıq ki, Bəxtiyar müəllimin əsərləri də Azərbaycan xalqı yaşadığıca daim yaşayacaqdır. Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı Azərbaycan ədəbi-bədii fikrinin formalaşmasında, xüsusilə milli dəyərlərin formalaşmasında müstəsna rol oynamışdır. Azərbaycan xalqının milli oyanışında da onun xüsusi xidmətləri olmuşdur.

Bəxtiyar müəllimin əzmkarlığı, onun böyük iradəyə malik olması da hamımıza bəllidir. Biz hələ orta məktəb illərində onun "Gülüstan" poemasını mütaliə edərkən fikirləşirdik ki, Bəxtiyar Vahabzadə nə qədər də cəsarətli bir insandır. 50-ci illərin sonlarında hər birimizin diqqətini çəkən bu poema əlbəttə ki, müəllifindən böyük cəsarət tələb edirdi. Milli təəssübkeşliklə qələmə alınan həmin əsərdə xalqımızı milli oyanışa çağıran fikirlər öz ifadəsini tapmışdı.

Yadımdadır, Bakı Dövlət Universitetində keçirilən görüşlərdən birində Bəxtiyar Vahabzadə dedi ki, mən hər dəfə universitetə gələrkən evdə bildirirdim ki, bu axşam ola bilər evə qayıtmayım. Ancaq bir neçə il ötdü və gördüm ki, heç bir səs-səmir yoxdur. Uzun illər ötəndən sonra mən başa düşdüm ki, hansısa böyük bir əl mənim arxamdadır və məni mövcud bəlalardan qoruyur. Sonralar bildim ki, həmin şəxs o vaxtlar Milli Təhlükəsizlik Nazirliyində çalışan ümummilli liderimiz Heydər Əliyev imiş.

Bəxtiyar Vahabzadə el ağsaqqalı idi və həqiqətən də çox cəsarətli adam idi. Bayaq qeyd edildi və mən də vurğulamaq istəyirəm ki, o, 1990-cı il hadisələrində də öz iradəsini ortaya qoydu. Həmin vaxt ulu öndərimiz Heydər Əliyev hələ Moskvada ikən öz münasibətini açıqlayaraq, ittifaq rəhbərliyini çox kəskin şəkildə ittiham etdi. Bəxtiyar müəllim isə parlamentdə təkidlə məsələnin müzakirəyə çıxarılmasına nail oldu.

Mən əminəm ki, Bəxtiyar Vahabzadənin BDU-da yarat-

dığı elmi məktəb Azərbaycan ədəbi fikrinin inkişafında böyük rol oynayacaqdır. Mən inanıram ki, dövlət səviyyəsində onun xatirəsi daim yad ediləcək, universitet çərçivəsində isə onun adına təqaüdlər müəyyən ediləcəkdir.

Əziz müəllimimiz, əziz ustadımız! Sən rahat yata bilərsən. Sənin dostların, ziyalı qardaşların, alim dostların bütün istək və arzularının həyata keçməsindən ötrü əllərləndən gələni əsirgəməyəcəklər. Allah sənə rəhmət eləsin.

Mərasimdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, millət vəkili Nizami Cəfərov çıxış edərək dedi:

- İstənilən hər hansı bir şair, mütəfəkkir və ya sənətkar üçün ən böyük xoşbəxtlik ondan ibarətdir ki, o, millətinə, xalqına, dövlətinə xidmət edir. Bir də o sənətkar, şair və ya mütəfəkkir xalqının tarixində qalır ki, o, millətinin, xalqının dövlətçilik təfəkküründə yaşayır. Bəxtiyar Vahabzadə, hər şeydən, əvvəl böyük sənətkar, böyük şair idi. Bu millətin, bu xalqın dövlətçilik təfəkkürünün şairi idi. Bəxtiyar Vahabzadə mütəfəkkir idi, alim idi. Bəxtiyar Vahabzadə nəhayət, böyük ictimai xadim idi. Həm parlamentdə, həm də parlamentdə olmadığı illərdə, ümumiyyətlə, həmişə Azərbaycan xalqının iradəsini ifadə etmişdir. Bütövlükdə bütün türk dünyasının, insanlığın iradəsini ifadə eləməsi, elə bilirəm ki, xüsusi bir hadisədir.

Bəxtiyar Vahabzadə mənim müəllimim olub və bunu da yaxşı bilirəm ki, onun müəllimliyi auditoriya ilə məhdudlaşmayıb. Bu gün Bəxtiyar müəllimdən dərs almayan minlərlə insan var ki, özünü onun tələbəsi hesab edir.

Bəxtiyar müəllim nəhəng idi, fikrində də, emosiyasında da. O, bütün müləhizələrində, bütün fikirlərində yalnız və yalnız xalqı görür, xalqı fikirləşirdi. Əlbəttə, böyük şəxsiyyətlərin bir tarixi olur - o da doğum tarixi. Onların ölüm tarixi olmur və Bəxtiyar müəllimin bu əbədi, mənəvi ömrünü Allah uzun eləsin.

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub da ustad sənətkar haqqında olan ürək sözlərini dilə gətirərək dedi:

- Azərbaycan xalqına, dünya azərbaycanlılarına, bütün türk dünyasına, dünya poeziyasına ağır bir itki üz vermişdir. Bütün şüurlu həyatını, varlığını, yaradıcılığını, ürəyini, qanını qeyrətçiliyə, müstəqilliyə, istiqlala, azadlığa həsr eləyən, Vətən deyiləndə saçından - dırnağınadək yanan-əriyən, üzülən, bizi də zaman-zaman yandırıb, ölməz poeziyası ilə qeyrət üstə kökləyən Bəxtiyar Vahabzadəni bu gün təkcə Azərbaycan xalqı yox, bütün dünya türkləri son mənzilə yola salır.

Əbədi ömrü qiyamətə qədər davam eləyən, cismani ömrü 84 il çəkən Bəxtiyar Vahabzadə deyirdi:

*Hərə öz qoluna bir saat alır,
Qızıldan, gümüşdən ona bağ salır,
Ancaq düşünür ki, ömrü azalır,
Saat səslənsə hər gün dünyada.*

Bəxtiyar Vahabzadənin cismani ömrünün saati dayandı, amma mənəvi ömrünün saati bu dünya durduqca davam eləyəcək, heç vaxt dayanmayacaqdır.

Bəli, bu gün Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin və dövlətçiliyinin ən böyük təsəllisi ondan ibarətdir ki, böyük ustadımız cismən bizdən ayrılsa da, o, bizə elə bir ürək qoyub getdi ki, o ürək "Gülüstan"ları yaratdı, o ürək yüzlərlə ölməz sənət əsərlərini yaratdı. B. Vahabzadənin bir şair kimi millət və dövlət qarşısında, müstəqillik və azadlıq qarşısında ən böyük xidməti ondan ibarət idi ki, zaman-zaman Azərbaycanı bütövləşdirməyə, mənəviyyatımızı bütövləşdirməyə, milləti həmişə səfərbər etməyə can atırdı. Onun poeziyası bütövlükdə bu missiyanı yerinə yetirirdi. O, bizə poeziyası ilə ibrət dərsi verirdi ki, əgər biz

Azərbaycanın müstəqilliyini qiyamətə qədər aparmaq istəyiriksə, dövlətlə millət, xalqla hakimiyyət bir yerdə olmalıdır.

*Bəxtiyar, şairlik öz həvəsindir,
Şeir üçün ürəyim əsim-əsimdir,
Dünyadan köçəndə bez də bəsimdir,
İpəyi neylərəm, tülü neylərəm?!*

Böyük Ustad, bəli, dünyadan köçəndə insana nə bez lazım olur, nə də ipək. Lazım olan böyük bir nemət var: xalq sevgisi, el məhəbbəti. Bunu da ilahi şəriyyətinlə özün qazanmışdın. Çünki 84 illik ömrün ərzində bir kəlmə də olsa belə ürəksiz söz demədin...

Bu gün möhtərəm Prezidentimizə, möhtərəm mərasim iştirakçılarna qürur və iftixar hissi ilə demək istəyirəm ki, iki-üç ay bundan əvvəl Türkiyədə Bəxtiyar Vahabzadənin şərəfinə düzənlənən şeir məclisində üç söz Tanrı dərğahına qaldırıldı: Azərbaycan - Türkiyə - Bəxtiyar. Türkiyənin bütün televiziya kanalları həmin tədbiri çox geniş şəkildə yayımladılar.

Əzizim, ustadım, böyük müəllimimiz, damarımızda, qanımızda, varlığımızda, iliyimizdə, cəvharımızda türk dünyasının müqəddəsliyini əbədi möhür kimi vuran böyük Bəxtiyar Vahabzadə!

*Mən dərddən qaçanda dərd
yalqız qalır,
Bu da mənim üçün təza
dərd olur*

– deyən Bəxtiyar Vahabzadə!

Sən dərdinə, sevincinə, torpağına qovuşanda, mən istəyirəm

ki, sənin çox sevdiyin, səni çox sevən böyük Şəhriyarın bir fikrini xatırlatmamışdan öncə ulu öndərimiz, ümummilli liderimiz, tariximizin baş ucalığı Heydər Əliyevin haqqınızda söylədiyi bir fikri millətin nəzərinə çatdırım: “Mən bir də deyirəm, Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin istiqlal və azadlıq mücadiləsində Bəxtiyar Vahabzadənin xidmətləri çox böyükdür və əvəzsizdir.”

Ulu öndərimizin Bəxtiyar Vahabzadə haqqında söylədiyi bu fikir əminəm ki, min illərlə öz qüvvəsində qalacaq və heç bir zaman öz tarixi əhəmiyyətini itirməyəcəkdir.

Əziz ustadımız, ölümsüz Bəxtiyarımız, indi isə sənin çox sevdiyin və səni çox sevən, o taylı - bu taylı həsrət və məhəbbət şairi Şəhriyarın misralarını xatırladıram:

*Qardaşların gözündən öp,
Səmədin də sözündən öp.
Bəxtiyarın üzündən öp,
Mən də təkam, sizə qurban.*

Beləcə, əziz ustadımız, “tək canım sizə qurban”, - deyən Şəhriyarın bu misraları ilə səni yola salırıq. Şəhriyar nə deyirdi:

*Şair şam kimidir, şam özü yanar,
Özgənin süfrəsi nura boyanar.
Nə qəm, qoy şam kimi yansın həyatım,
Təki torpaq altı bəxtiyar yatım.*

Əziz ustadımız, siz torpağın altında bəxtiyar yatacaqsınız. Ona görə ki, nə qədər torpaq üstündə yaşadınsa, böyük və ölməz poeziyanızla millətimizi bəxtiyar elədiniz, xalqımızı bəxtiyar elədiniz. Dilimizin, ruhumuzun, dövlətimizin, dövlətçiliyimizin qeyrətinin keşiyində əbədi dayandınız. Allah sizə rəhmət eləsin.

Prezident İlham Əliyev mərhumun ailə üzvlərinə bir daha dərin hüznə başsağlığı verdi, onlara Tanrıdan səbir dilədi.

Bəxtiyar Vahabzadənin ailə üzvləri, qohumları mərhumla vıdalaşdılar.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin cənazəsi universitetin binasından qaldırılaraq fəxri xiyabana gətirildi. Burada mərhumun ruhuna dua oxundu. Əziz xatirəsi xalqımızın qəlbində əbədi yaşayacaq böyük söz ustasının cənazəsi doğma torpağa tapşırıldı. Məzarın üstünə əklillər, gül dəstələri düzldü.

Allah rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun.

Hazırladı:

Ələsgər Behbudlu

“Ədəbiyyat” qəzeti, 20 fevral 2009

VƏTƏN TORPAĞINA AZADLIQ TOXUMU ƏKƏN ŞAİR

Azərbaycan xalqı son 100 ilin böyük sənətkarlarından birini, adı M.Ə.Sabir, M.Hadi, H.Cavid, S.Vurgun və R.Rzanın şərəfli adları ilə bir sırada vüqarla səslənən təkrarsız xalq şairimiz Bəxtiyar Vahabzadəni itirdi. O, bütün türk dünyasında tanınan və sevilən çox məşhur Azərbaycan şairi idi. Əsərlərinin irihəcmli 10 cildlik nəşri təzəcə tamamlanıb ədəbiyyatımızı sevənlərə təqdim edilmişdi. Bəxtiyar müəllimin hətta bu sanballı cildlərdə də tam əhatə edilməyən yaradıcılığı hələ bundan sonra, dönə-dönə küll halında əsaslı şəkildə araşdırılıb ümumiləşdiriləcək, özünün əsil obyektiv elmi qiymətini alacaq. Lakin bunsuz da B.Vahabzadə öz ölməz irsi ilə Azərbaycan ədəbi-ictimai fikir tarixinə, xalqımızın mədəniyyətinə əbədlilik daxil olub. İlk onilliyini yaşadığımız XXI əsrdə ədəbiyyatımızın bütöv tarixini, yaxud onun ayrı-ayrı janrlarının inkişaf yollarını araşdırmaq istəyən heç bir alim, müəllim, magistr, tələbə, yaxud, sadəcə şeir sevən B.Vahabzadənin zəngin irsinə müraciət etmədən, Bəxtiyar kəlamının dərin mənalar dünyasına varmadan keçinə bilməyəcək.

O, ölkəmizin böyük ədəbi-mədəni özəlliklərə malik olan qədim Şəki torpağının yetirməsi, bütün şüurlu həyatı boyu yaradıcılıq dincliyi nə olduğunu bilməyən cəfakəş bir şair idi. Bəxtiyarın nadir sənət inciləri olan şeir və poemaları, dram əsərləri, monoqarfiya, məqalə və əsərləri az tapılan istedadı ilə yanaşı, həm də şairin Azərbaycanın yaxın-uzaq şəhər, rayon və kəndlərinə, keçmiş sovet respublikalarına, Avropa və Asiyanın bəzi ölkələrinə səfərlərinin, adamlarla saysız-hesabsız görüşlərinin nəticəsi idi. O, müntəzəm olaraq vətən torpağını gəzər, elin-obanın müdrikləri

ilə görüşər, məktəblərə gedib Ana dili və ədəbiyyat dərslərinə girər, xalqın dərdinə-oduna dərindən bələd olardı. Problemlər haqqında qənaətlərini, arzu və istəklərini bədii əsərlərində əks etdirər, parlament də buraya daxil olmaqla ölkənin ən yüksək xitabət kürsülərindən cəmiyyətə çatdırardı.

Bu görüşlər əslində qarşılıqlı bir prosesin generatoru rolunu oynayırdı. Bir tərəfdən şair adamları klassik irslə, ədəbi prosesin əsas məsələləri ilə tanış edir, öz təzə əsərlərini onlara oxuyur, dinləyicilərin estetik zövqünün inkişafına kömək edir, digər tərəfdən isə vətən evladdırları ilə canlı təmas, onların həyatı, işi, mədəni qayğıları ilə yaxından tanışlıq sənətkarda yeni yaradıcılıq intibahları oyadırdı. Ona təzə mövzular pıçıldayırdı, bir-birindən kamil, həmişə gözlənilən, sözün həqiqi mənasında izlənilən, yeni axtarılan, oxunan yeni əsərlərinin meydana gəlməsinə səbəb olurdu.

B.Vahabzadənin müşahidə və maraq dairəsi, düşüncələr axarı çox vüsətli idi. Əsərlərinin əsas mövzularını nəzərə alaraq, bəzən görkəmli qələm sahiblərinin birinə, əlbəttə, şərti olaraq, "şəhər şairi", digərinə isə "təbiət şairi" və başqa ad deyirlər. Bəxtiyarın da yaradıcılığında şəhər, kənd, təbiət özlərinin təkrarsız poetik təsvirini tapmışdı. Lakin onu bu təsnifatın heç bir qütbündə qərar tutan təsəvvür etmək mümkün deyildi. B.Vahabzadə, iki kəlmə ilə desək, qəlb şairi, ürək sərrafı idi. Şəhər də, kənd də, doğma təbiət də, tariximizin mürəkkəb, keşməkeşli mərhələləri də, cənubluşımalla Azərbaycanın mədəniyyətimizin Ana dili və muğamlar kimi ən incə məqamları da, hələlik səsimiz-ünümüz yetməyən kəhkəşanlar da Bəxtiyar şeirindəki lirik qəhrəmanın qəlbinin dərinliklərində idi. Əsrlər boyu qüdrətli sənətkarlar tərəfindən tərənnüm edilən pak insani hisslər, bakir məhəbbət duyğuları, dərin fəlsəfi qənaətlər onun sənət çeşməsindən su içərək bir növ bəxtiyarlaşır və yeni şeirlərə çevrilirdi. İnsan qəlbini bu mənada

bir xəritəyə bənzətsək, onun bir çox guşələrində Bəxtiyar istedadına məxsus elmlərin, bayraqçıqların sancılmış olduğunu görürük.

B.Vahabzadənin sənətdə yolu predmet və hadisələrin, fikir və duyğuların zahiri əlamətlərindən mahiyyətinə, kökünə doğru gedən yol idi. Əsərdən əsərə o, həyat hadisələri arasındakı əlaqə və münasibətləri daha da dərinlən mənimsəyir, öz qənaətlərini hər dəfə təzə poetik biçimlərdə ifadə edirdi. Həm də bu özünüifadə sənətkarlıqla vətəndaşlığın mükəmməl vəhdətində özünü göstərirdi... Şair vətəni sevməyin vacibliyi haqqında heç bir ritorik söz yazmır, sadəcə olaraq bu vacib mövzuda öz oxucusu ilə həsb-hal edirdi; lakin mətləbi elə ustalılıqla cəlalayırdı ki, nəticədə adi həsb-hal dönüb bitgin, yaraşıqlı bir poeziya abidəsinə çevrilirdi:

*Vətəni sevirəm deyən çox olar,
Deməyə nə var ki, dil yorulmasa?
Vətən də bizimtək ölər, yox olar,
Vətənin yolunda ölən olmasa!*

B.Vahabzadə yüzlərlə axıcı, ahəngdar, həmişə də aktuallığını qoruyub saxlayan lirik şeirlərlə bir sırada müxtəlif insan talelərini əks etdirən, möhkəm süjetli, cazibədar rəvayətli, əlvan poemaların, səhnəməzə kəskin konfliktlər və yeni parlaq xarakterlər gətirmiş mənzum və mənsur dram əsərlərinin də müəllifidir. Bu böyük şairin yaddaşlardan silinməz "Gülüstan", "Şəhidlər", "Atılmışlar", "Muğam" və digər poemalarının bizdə epik poeziyanın inkişafında, "Hara gedir bu dünya?", "Rəqabət", "Özümüzü kəsən qılınc" və digər pyeslərinin isə dram və səhnə sənətimizin uğurlarında özünəməxsus sarsılmaz mövqeyi var.

B.Vahabzadə həm də görkəmli ədəbiyyatşünas alim idi. O, klassik irsin və çağdaş ədəbi prosesin, ümumən filologiya elmi-

nin, sənətsünaslığın vaxtı çatmış problemlərlə müntəzəm məşğul olurdu. Xalq şairi S.Vurğun haqqında ən yaxşı elmi monoqrafiyanı B.Vahabzadə yazıb filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdı. Ölkəmizin böyük söz ustalarından biri olaraq, Azərbaycan şeir dilini öz zamanı üçün ən yüksək səviyyəyə qaldırmış S.Vurğunun yaradıcılığı ilk dəfə məhz bu monoqrafiyada poeziyanın incəliklərinə dərinlən bələd olan yetkin bir şair-tədqiqatçı tərəfindən geniş araşdırılmış, Vurğun sənətinin qaynaqları, orijinal bədii keyfiyyətləri yüksək peşəkarlıq səviyyəsində təhlil olunmuşdu.

B.Vahabzadə elmi-ədəbi mübahisələrdə, poeziyanın sənətkarlıq məsələlərinin müzakirələrində həmişə fəal iştirak etmiş, şeirimizi qrafo-man nazimlərin həmləsindən qorumaq üçün əlindən gələni əsirgəməmişdi. O, ədəbiyyat, incəsənət, Ana dili və tariximizin vacib problemləri haqqında "Sənətkar və zaman" qəbilindən olan bir sıra qiymətli elmi-tənqidi kitabların müəllifi, professor idi. Böyük şair həm də bu keyfiyyətlərinə görə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına əvvəlcə müxbir üzv, sonra isə akademik seçilmişdi.

Azərbaycan ədəbi-ictimai fikrinin inkişafında sanballı xidmətlərinə görə B.Vahabzadə əməkdar incəsənət xadimi, xalq şairi fəxri adlarına layiq görülmüşdü. O, Azərbaycan SSR-nin və SSRİ-nin Dövlət mükafatları laureatı idi. Uzun illər boyu Azərbaycan Ali Sovetinin və Müstəqil Azərbaycanın Milli Məclisinin deputatı olmuşdu. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərdi təqaüdcüsü idi.

B.Vahabzadənin əsərləri ölkəmizdə azadlıq və istiqlaliyyətin bərqərar olmasında görkəmli rol oynayıb. Çox təbiidir ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin fərmanı ilə şair müstəqil Azərbaycan Respublikasının ali fərqlənmə əlaməti olan "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilmişdi. Bəxtiyar müəllim Azərbaycanın və xa-

rici ölkələrin bir çox digər fəxri adlarına, ödül və mükafatlarına da layiq görülmüşdü. Lakin özünün həyat amalına çevirdiyi milli müstəqilliyin, dövlətçiliyimizin rəmzi olan "İstiqlal" ordeni ilə həmişə fəxr edir və fərlənlirdi.

Hamı bilir ki, Azərbaycan dili öz mövqelərindən sıxışdırılıb qapılar arxasında qaldığı bir vaxtda Ana dilimizi, onun köklü yaşarı keyfiyyətlərini qorumağa çağıran şeir və məqalələrlə həyəcan təbili çalib təhlükə signalı vermək o zaman hər qələm sahibinin işi deyildi. Şairimizin zərif olduğu qədər də qüvvətli, dözümlü çiynlərinə tarixin qoyduğu bu şərəfli missiyanı da B.Vahabzadə əsil övlad qeyrəti ilə yerinə yetirmişdi.

Etiraf etmək lazımdır ki, B.Vahabzadə, M.Araz, X.R.Ulutürk kimi istiqlal şairlərinin yuxusuz gecələrdə kipriklərilə od götürərək misra-misra, qafiyə-qafiyə, rədif-rədif, təşbeh-təşbeh yaratdıqları əsərlərdə tərənnüm edilən yüksək vətənpərvərlik duyğuları xalqımızın azadlıq uğrunda tarixi mübarizəyə qalxmasında, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi qazanmasında mühüm amillərdən biri olmuşdur.

Bu deyilənlərdən də göründüyü kimi, B.Vahabzadə ədəbiyyatın, demək olar ki, bütün janrlarında çox qiymətli əsərlər yaradıb. Onları nəinki açıqlamaq, elə tək cə adlarını çəkmək bir vida sözü üçün məqbul olmayan dərəcədə imkan istərdi. Bununla belə, şairin yalnız bir poemasının böyük ədəbi-ictimai mənası haqqında bir-iki cümlə demədən keçinmək mümkün deyil.

B.Vahabzadənin ən mühüm əsərlərindən olan "Şəhidlər" poemasını sovet qılincının dalı da, qabağı da kəsən bir vaxtda qələmə almışdı. Elə yazıldığı 90-cı ildə "Aypara" nəşriyyatında ayrıca kitab kimi çapa hazırlanan bu əsəri vaxtilə universitetdə müəllimim olmuş şairin öz xahişi ilə göz yaşları içində redaktı etdiyimi hələ də unutmamışam.

İndi bəzən elə nadanlar tapılır ki, o dəhşətli 20 yanvar

gecəsində sovet tanklarına sinə gərib azadlıq, istiqlal hayqıran şəhid balalarımızın iradəsini müzakirəyə qoyur, xalqımızın bu qəhrəmanlıq səlnaməsinin üzərinə kölgə salmaq istəyirlər. B.Vahabzadə isə hələ on doqquz il əvvəl, öz poemasının finalında şəhidlərin xalq tarixindəki mövqeyini belə qiymətləndirmişdi:

*Qatil gülləsinə qurban gedirkən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən torpağına çəkdi şəhidlər.*

*Tarixi yaşadıb diləyimizdə
Bir yumruğa döndük o gecə biz də.
Yıxıb köləliyi, ürəyimizdə
Cəsarət mülkünü tikdi şəhidlər.*

*İnsan insan olur öz hünəriylə,
Millət millət olur xeyri-şəriylə.
Torpağın bağına cəsədləriylə
Azadlıq tumunu əkdik şəhidlər.*

Bu gün etiraf etmək çox ədalətli olar ki, B.Vahabzadə ürəyinin qanı ilə yazıb hasilə yetirdiyi yüksək sənət nümunəsi olan əsərləri ilə, öz mübarək nəşi (cəsədi) ilə vətən torpağına azadlıq toxumu əkənlərimizdən biridir. O məlum dəhşətli günlərdə bir növ başsız qalmış parlamentin etiraz yığıncağını keçirməyə təşəbbüs göstərməsi, səngərdaşı, xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlı ilə birlikdə buna nail olması, bu yolla da Azərbaycan xalqının haqq səsinə dünya ictimaiyyətinə çatdırması ilə böyük xalq şairimiz elə o zaman bu mənəvi haqqı yetərincə qazanmışdı.

B.Vahabzadə öz parlaq yaradıcılığı və ictimai fəaliyyəti ilə

Azərbaycan estetik fikrinin zənginləşməsində mühüm rol oynamışdır. Bu böyük sənətkar xalqımızın əsrlərboyu təşəkkül tapmış yüksək milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, adət-ənənələrimizin yaşadılması naminə 60 ildən artıq bir müddət ərzində müntəzəm olaraq yazıb-yaradıb. O, azərbaycançılıq məfkurəsinə dərinlən bağlı olan və milli özünüdərəkə çağırən çoxsaylı əsərləri ilə ədəbiyyatımızın, mədəniyyətimizin inkişafına çox dəyərli töhfələr verib.

Allah Bəxtiyar müəllimə qəni-qəni rəhmət eləsin! Qoy bu dünyada hər şeydən çox sevdiyi doğma Azərbaycan torpağı onun üçün qu tükü kimi yumşaq olsun!

14 fevral 2009

Bəkir Nəbiyev, akademik

"525-ci qəzet" 24 fevral 2009

YAŞAYAN ƏFSANƏ - BƏXTİYAR VAHABZADƏ

O, xalqın dərdlərinə ortaq oldu

Ruminiyada nəşr olunan "Qürbətçi" qəzetindəki bu məqaləni olduğu kimi təqdim edirik:

Yalnız Azərbaycanın deyil, Türk dünyasının xalq şairi olaraq da qəbul edilən, dövlət adamı kimi də tanıdığımız Bəxtiyar Vahabzadəni "Ruminiyada qürbətçi" olaraq həyat və yaradıcılığına, siyasi mənsubiyyətindən tərcüməçiliyinə qədər bir çox xüsusiyyətləri ilə öz səhifələrimizə gətirdik. Budur on barmağında on qabiliyyət olan böyük xalq şairi, Dədəm Qorqudun nəvəsi və yaşayan əfsanə Bəxtiyar Vahabzadənin çox zəngin həyatı...

Azərbaycan ədəbiyyatının 20-ci yüzilliyinin, poetik düşüncənin məşhur təmsilçisi xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə öz ölkəsindən çox uzaqlarda da görkəmli mütəfəkkir şair, elm adamı və yazıçı, qeyrətli və cəsarətli dövlət adamı olaraq tanınır. Bütün bu tanınmaların səbəbi onun bir sıra əsərlərinin türkcə, ingiliscə, fransızca, almanca, rumınca, farsca, ispanca, macarca... nəşr edilməsindən irəli gəlirdi. Əsərləri keçmiş Sovet İttifaqı daxilində ən çox türk dillərində çap edilmiş və böyük sevgiyə səbəb olmuşdur.

Yazıçı və siyasətçi olmaqla yanaşı Bayronun, Puşkinin, Lermontovun, Nekrasovun və dünyanın bir çox məşhur yazıçılarının əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir.

Teatr əsərləri səhnələşdirildi

Bəxtiyar Vahabzadə 70-dən çox şer kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi-publisistik kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir.

Onun Bakı Dövlət Akademik Milli Dram teatrında “Vicdan”, “İkinci səs”, “Yağmurdan sonra”, “Yollara iz düşür”, “Fəryad”, “Hara gedir bu dünya”, “Özümüzü kəsən qılınc”, “Cəzasız günah”, “Dar ağacı”... adlı teatr tamaşaları səhnələşdirildi. Şair tarixi və müasir mövzuda qələmə alınmış 20-dən çox böyük həcmli poemanın da müəllifidir.

Saysız mükafat aldı

Şair 1974-cü ildə əməkdar incəsənət xadimi, 1975-ci ildə Respublika, 1984-cü ildə isə keçmiş SSRİ-nin Dövlət mükafatı laureatı adını qazandı. 1982-ci ildə şairə Xalq şairi adı verildi, 1995-ci ildə Azərbaycan xalqının müstəqillik mübarizəsində göstərdiyi xüsusi xidmətlərinə görə “İstiqlal” ordeni ilə mükafatlandırıldı. 21 dekabr 2001-ci ildə Rumıniyanın keçmiş dövlət başçısı İon İlyeskonun qərarı ilə Bəxtiyar Vahabzadə Rumıniyanın sənət dünyasında ən böyük mükafat olan “Komandir” dərəcəli, xidmətlərinə görə ordeni ilə təltif olundu.

25 yanvar 2002-ci ildə Buxarest Dövlət Universitetində Bəxtiyar Vahabzadənin “Zaman və Məkan” adlı kitabının rumın dilində nəşr olunmasının təqdimetmə mərasimi keçirildi.

6 dəfə millət vəkili seçildi

Bəxtiyar Vahabzadə şerlərinin obrazları kamilliyi, bədii təsvirləri müasirliyi və orijinallığı ilə seçilir.

Şairin bütün əsərlərində dünyaya fəlsəfi baxış əsas yer tutur. Son 40 ilə baxıldıqda Azərbaycan ədəbiyyatında Bəxtiyar Vahabzadə qədər xalq sevgisini qazanmış ikinci bir şairin adını yada salmaq çox çətindir. Bədii, elmi-publisist yaradıcılığını ictimai-siyasi fəaliyyətlə ardıcıl şəkildə əlaqələndirməyi bilən şair 6 dəfə Azərbaycan Parlamentinə millət vəkili olaraq seçilmişdir (1980-2005).

Müstəqillik mübarizəsində ən öndə

Şair 1960-cı illərdən başlayan Milli Müstəqillik hərəkatının öncüllərindən biri oldu. 1959-cu ildə qələmə aldığı “Gülüstən” poeması ilə ikiye ayrılmış Azərbaycan tarixinin faciəsini dilə gətirdi. Rus və Fars imperiyasının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının müstəqillik və istiqlaliyyəti uğrunda o, ədalətli bir mübarizəyə qoşuldu. O, 1988-ci ildə başlayan müasir Azərbaycan Müstəqillik hərəkatının ön sıralarında özünə xüsusi yer tutdu.

Xalqın dərdlərini qələmə aldı

“Gülüstən” poemasına görə, 1962-ci ildə “Pantürkçü”, “Millətçi” damğası ilə müəllimlik etdiyi Universitetdən xaric olundu, iki il sürən çətinliklərdən sonra təkrarən öz işinə dönmə bildi.

Sovet rejimində milli varlığı gizlədilən, hər cür qadağalara məruz qalsa da, millətin dərdlərini işarələr və müxtəlif bədii yollarla ifadə etmiş, böyük həcmli poemaları və pyeslərindəki baş verən hadisələr ilə öz millətinin dərdlərini qələmə almışdır.

Sovet İttifaqının diktəsini mühakimə edən əsərlərini isə şair Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra “Sandıqdan səslər” adı ilə çap etdirdi.

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin evi bir növ Azərbaycan millətinin ümid qapısına çevrildi. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən hər gün onlarla məktub alan Vahabzadə, problemi olan insanları evində qəbul edir, onları dinləyir, problemlərini həll etməkdə yardımçı olmağa çalışırdı.

Parlament iclaslarında, siyasi dairələrdə, radio-televiziya yayımları vasitəsi ilə etdiyi çıxışlarda xalqın mənafeyini qoruyur, atalıq qayğısı və vətənsəverliyi hər kəsin bir daha sevgi və

hörmətini qazanırdı.

Bəxtiyar Vahabzadə Yavuz Bülənd Bakilərin dilindən:

Türk oxucuları ilk dəfə Bəxtiyar Vahabzadə ilə Səadət Cı-ğatayın “Türk dialektlərinin üsulları” adlı kitabı vasitəsi ilə tanış olmuşdular.

Bu kitabda Bəxtiyar Vahabzadənin üç şeri yer alır: “Ana dili”, “Kağızlar”, “Bizə görünür”.

Nadir yaradıcılıq anlayışı, şerlərdə fəlsəfi düşüncə olan Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığını tədqiq edən Yavuz Bülənd Bakilər onu “Türk dünyasının araşdırıcısı, ürəyi, açıq səmanın və gözəlliyin göstəricisi” adlandırır.

Şairin yaradıcılığı ilə əlaqədar olaraq, 1980-ci ildə şairlə həyata keçən görüşü xatırladaraq: “İkinci dəfə 1982-ci ildə Xəzər sahilində görüşdük. Şahidi olduğum xalq sevgisini heç bir zaman unutmaram. Sahildə gəzdik və hər yerdə qarşılaşdığımız hər kəs-gənci, yaşlısı sevgi və hörmətlərini ifadə edirdilər. İnanılmaz bir sevginin şahidi oldum”.

16 avqust 1925-Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycanın Şəki şəhərində doğulub.

1934- ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçüb.

1942- Məktəbi bitirərək Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olub.

1943- “Ana və şəkil” adlı ilk şerini qələmə alıb.

1946- Yazıçılar Birliyinin üzvliyinə qəbul edilib.

1947- Universiteti bitirərək Aspiranturaya daxil olub.

1951- “Səməd Vurğunun lirikası” mövzusunda araşdırması üçün filologiya elmləri namizədi, alimlik dərəcəsi alır.

1964- “Səməd Vurğunun yaradıcılıq yolu” mövzusunda dis-

sertasiya müdafiə edərək elmlər doktoru alimlik dərəcəsi alır.

1980- Azərbaycan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü oldu.

* * *

Anam öldümü?

Bu gün yeddin oldu...

Anam yeddi gün,

Bizimlə bərabər ağlar otaqlar

Sənə

Yalnız

Sənə

Sənə demək üçün

Könlümdə nə qədər bilsən sözüm var...

Anam tapşırıldın ana torpağa

Bu ölüm sinəmə çəkdi dağ mənim

Sən mənim arxamda bənzərdin dağa

Elə bil arxamdan uçdu dağ mənim...

Ömrü başa vurdun altmış yaşında

Altmışın üstündə durub yaşın da

Artıq sənün üçün durmuşdur zaman

Mənimçün dolaşır

Gün olur axşam...

Vaxt keçir sən məndən uzaqlaşırısan

Mən sənə günbəgün yaxınlaşıram...

* * *

Bəxtiyar Vahabzadə Çingiz Aytmatovun dilindən:

Bəxtiyar Vahabzadə hamımıza xas olan ehtiraslardan doğ-

rudan da zaman, məkan və fəzanın mücərrəd aləminə, günümü-
zün həyəcanlarına, dünyanın atom təhlükəsinə körpü fikirlər atar,
körpü tablolar çəkər, yenə hər birimizə, bütün nəsillərə, insana,
qonşusuna, öz ocağına və bundan sonra bütün kainata üz tutar.

Sənətkarlığın çiçəklənmə və müdriklik dövrünə qədəm qo-
yan böyük şairin ölçüsüz istedadı beləcə meyvə verər, beləcə in-
kişaf edir. Zənnimcə oxucuların çoxu bu gün özünü, öz dünya-
sını, öz hiss və həyəcanını Bəxtiyarın şerlərində tapa bilir. Çünki
onun mənzumələrində zaman yaşayır.

Bizim qayğı yükümüzü daşıyan, dərd-sərimizə ortaq olan,
qoynunda yaşadığımız zaman... və şerlərin qüdrəti də budur- bun-
dadır.

Türk dilindən çevirdi:

M.Yasəmən

"Təzadlar" qəzeti, 17 fevral 2009

QƏLBİNİ QOYDU GETDİ BƏXTİYAR VAHABZADƏ...

Şair – fikirlərin çırpınan seli,
Şair – həqiqətin müğənnisidir.
Şair – təbiətin danışan dili,
Şair – cəmiyyətin üsyan səsidir.

(Bəxtiyar Vahabzadə)

Həə, beləcə də getdi Vahabzadə... Fikirlərin çırpılan seli qu-
rudu, həqiqətin müğənnisi, təbiətin danışan dili susdu, cəmiyyətin
üsyan səsi dayandı, həqiqətin haqqın güzgüsünün üstünə qara bir
parça sərildi, amma, qəlbi durmadı. Qəlbi atır şairin. Şairi ayaq
üstə alqışlamaq gərək, bəs o necə yola salındı?

Xatırlayıram ki, hələ 13-14 yaşlarımda məndə onun "Payız
düşüncələri" adlı bir kitabı var idi. O kitabdakı şerləri o qədər çox
oxumuşdum ki, elə o vaxtlarda çoxlarını əzbərdən bilirdim. Mən
onu elə lap o vaxtlardan çox güclü, çox bacarıqlı bir şair kimi
sevirdim.

Ölüm xəbərini eşitməmişdən 2-3 gün öncə Vüqar İsmayı-
lov adlı bir bloqkerin bloqunda yerləşdirdiyi bir yazını oxudum
və nədənsə bu yazı mənə Bəxtiyar Vahabzadənin "Həyat sən
nə şirinsən" şerini xatırlatmışdı və bu haqda Vüqarın bloqun-
da da şərh yazaraq o şerdən son misraları da yerləşdirmişdim.
O gündən sonra nədənsə Vahabzadəni çox fikirləşirdim və elə o
gün internetdən onun bəzi şerlərini də açıb oxumuşdum. Və dü-
şünürdüm, şair nə tez qocaldı, necə də ötdü illər, amma, bu şerlər
dünəni bu günmüş kimi tozsuz-filansız, şairi isə o şeri yazdığı

vaxt kimi qara saçlarıyla gətirir insanın gözünün önünə... Amma, o saçlara da vaxt gəlir qar yağır. Mən o gün niyə məhz onu düşündüm, niyə 2 gün sonra bu xəbəri eşitdim, heç anlamıram. Bəlkə də bir hissə.. Nə bilim. Amma, o xəbəri eşitdiyimdə tüklerim biz olmuşdu, üzöldüm.

Heç kimi fani deyil, hamı bir gün vidalaşacaq, amma, bəzən bəzilərinin ölüm xəbərini eşidəndə adamın inanası gəlmir.

Şair deyir ki:

Həyat sən nə şirinsən, kim səndən doydu getdi?

Gedənlər öz qəlbini dünyada qoydu getdi.

Səndən doymaq olarmı, çoxun, azın da şirin.

Həyat, qışın da şirin, həyat, yazın da şirin!

Cürbəcür yazılar var

ömrün varaqlarında...

Həyatımın qayğısız, fərahli çağlarında

Qədrini bilməmişəm.

Hələ nə var ki...

"ömrüm qabaqdadır" demişəm.

Otuzdan adlayınca gündə otuz min kərə

Başımı yelləyirəm hədə keçən illərə.

Səndən doymaq olarmı,

həyat sən nə şirinsən

Ancaq hamının deyil,

Sən həyatın qədrini

Yalnız bilənlərsən!!!

Görəsən şair özü də qəhrmanı kimi düşünürdü, ya əksinə? İndi buna cavab verən yoxdur artıq. Bəlkə də çox suallar var yarımçıq qalan.. Görəsən şair özü də həyatın qədrini bildimi, görəsən otuzunu adlayanda o da başını buladımı? Bilmirəm, amma, bir

onu bilirəm ki, o öz qəlbini qoymağı bacardı.. Yox o Loğman kimi həyat həsrəti, həyat sevgisi üçün qoymadı qəlbini.. Onun qəlbi məhz şeirlərində çarpır. Hansı hələ çox döyünəcək.

Yazımı çox uzatmıram, şeirlərini də bir-bir sadalayıb yazmayacam. Allahdan ona qəni-qəni rəhmət diləyirəm, ruhu şad olsun..

16 fevral 2009, <http://shebnem.canli.az>

BƏXTİYAR VAHABZADƏNİ İTİRDİK...

Xalq şairi 84 yaşında haqq dünyasına köçdü

Acı və qəfil xəbəri eşidəndə inanmadıq. Daha doğrusu, inanmaq istəmədik. Axı necə inanasan ki, Bəxtiyar Vahabzadə də bizi tərk edib haqq dünyasına getdi. Xəbəri başqa mənbədən dəqiqləşdirəndə bir daha sarsıldıq, çarəsizcəsinə bu ağır itkinin acı gerçəkliyi ilə barışmalı olduq: zəmanəmizin böyük şairi artıq aramızda deyil...

Azərbaycanın bədii-ictimai fikrinin görkəmli nümayəndəsi, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə uzun sürən xəstəlikdən sonra dünən 84 yaşında dünyasını dəyişdi. Xalq şairi ilə bu gün vida mərasimi keçiriləcək. Bakı Dövlət Universitetindən "ANS-Press"-ə bildirildiyinə görə, vida mərasimi bu təhsil ocağında baş tutacaq. Qeyd edək ki, Bəxtiyar müəllim 1940-cı ildən BDU-da dərs demiş, 1990-cı ildə təqaüdə çıxmışdı.

Dünən artıq dəfn komissiyası yaradılıb.

Bəxtiyar Vahabzadə yalnız sadəcə şair, dramaturq, alim, publisist deyildi, həm də böyük ictimai xadim idi.

Onun adı təkcə Azərbaycanda deyil, onun hüdudlarından çox-çox uzaqlarda da tanınır. Şairin əsərləri - şer kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən rus, Türkiyə türkcəsi, ingilis, fransız, alman, fars, polyak, ispan, macar, eləcə də keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə tərcümə edilib.

Bəxtiyar Vahabzadə 1943-cü ildə "Ana və şəkil" şeiri ilə mətbuat səhifələrinə çıxmış, 1949-1954-cü illərdə dəlbadal beş şeir kitabı nəşr etdirmişdi. Bütünlükdə, B. Vahabzadə 70-dən artıq

şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi-publisist kitabın, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın və yüzlərlə məqalənin müəllifi olmuşdu. Akademik Dövlət Dram Teatrının səhnəsində onun tamaşaya qoyulan pyesləri - "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya?", "Özümüzü kəsən qılınç", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" və s. dövrünün hadisəsinə çevrilmişdi.

Bəxtiyar Vahabzadə azadlıq, istiqlal şairi idi, dilimizin və soykökümüzün dönməz müdafiəçisi idi. Böyük şair milli amalı yaradıcılığının əsas qayəsinə çevirmişdi. Təkcə "Gülüstan" poeması yetərli idi ki, Bəxtiyar Vahabzadənin adı həm bədii, həm də ictimai-siyasi fikir tariximizə böyük hərflərlə həkk olunsun. O, böyük TYRK idi və həmişə "Mən ilk qaynağımdan türk oğlu türkəm" deyərək hayqırırdı:

*Sübutdur, dəlildir ağlın qibləsi,
Dəyişə bilərsən ağılımı ancaq.
Canım çıxanadək qəlbimin səsi,
"Türkəm" gerçəyini pıçıldayacaq.*

Yaxud:

*Ey öz doğma dilində danışmağı ar bilən
Fasonlu ədabazlar!
Ruhunuzu oxşamur qoşmalar, telli sazlar.
Bunlar qoy mənim olsun!
Ancaq Vətən çörəyi sizlərə qənim olsun!*

Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 1925-ci ildə Şəki şəhərində anadan olub. 1934-cü ildə ailəsi ilə bərabər Bakıya köçüb. 1942-ci ildə orta məktəbi bitirib, Azərbaycan Dövlət Uni-

versitetinin filologiya fakültəsinə, 1947-ci ildə isə universitetin aspiranturasına qəbul olunub. 1951-ci ildə “Səməd Vurğunun lirikası” mövzusunda namizədlik, 1964-cü ildə isə “Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığı” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi alıb.

1945-ci ildə Yazıçılar İttifaqının üzvlüyünə qəbul olunub. 1974-cü ildə əməkdar incəsənət xadimi adına, 1975-ci ildə respublika, 1984-cü ildə isə SSRİ dövlət mükafatlarına layiq görüldü. 1980-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilib. 1985-ci ildə ona Azərbaycanın xalq şairi fəxri adı verilib. 1995-ci ildə Azərbaycan xalqının milli azadlıq mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilib.

4 dəfə Azərbaycan Ali Sovetinin (1980-1995), bir dəfə isə (1995-2000) Milli Məclisinin üzvü seçilmişdi.

Milli şairimiz yaradıcılığına görə çox təzyiqlər və məhrumiyyətlərlə üz-üzə qalır, bəzən iftiralara tuş gəlirdi. Çoxları ondan umur və bəzən yersiz yerə küsürdü.

Bu sətirlərin müəllifinə Bəxtiyar müəllim vaxtilə dərs deyib. Lakin acı xəbərin ağırlığı altında böyük şair haqqında nəse demək, yazmaq mümkün deyil. Bəlkə də susmaq və o böyük insanı sadəcə anmaq lazımdır, Bəxtiyar müəllim artıq nə yazılarda, nə də şəkillərdədir, artıq o bizim ürəyimizdə, qəlbimizdədir.

Bu hüznü gündə oxucularımıza Bəxtiyar Vahabzadə “Şənbə gecəsinə gedən yol” kitabından bəzi məqamları çatdırmaq istərdim: “Bu vaxta qədər yazdığım tərcümeyi-halların heç birində göstərmədiyim bir mühüm məsələni indi yazıram. Bütün rəsmi sənədlərdə atamın adını Mahmud, anamın adını isə Gülzar yazmışam. Əslində, Mahmud ağa mənim atabir, anaayrı qardaşım, Gülzar isə qardaşımın arvadıdır. Mənim atamın adı Zəkəriyyə, anamın adı Xanımdır. Mahmud ağa Zəkəriyyənin oğlu, Xanım isə Mahmud ağanın ögey anasıdır. 1921-ci ildə Mahmud ağa Gül-

zarla evlənmiş, illər keçmiş, övladları olmamışdır. Mən 1925-ci il avqust ayının 16-da doğularkən, ögey qardaşım məni öz atasından oğulluğa götürmüşdür. Mən bunu bilməmişəm, gözümü açarkən Mahmud ağanı ata, Gülzarı isə ana kimi tanımışam. Yalnız 1946-cı ildə, 21 yaşında baba kimi tanıdığım Zəkəriyyə ölərkən, onun yasında doğmaca nənəm, yəni Xanımın anası mənə həqiqəti demiş, lakin mən buna inana bilməmişəm. Daha doğrusu, inanmaq istəməmişəm. İndi bu cümlələri yazarkən, o ağırlı yaz gecəsində nənəmin dediklərini xatırlayanda məni dəhşət bürüyür. O zaman keçirdiyim həyəcanları sözlə izah etmək çətindir. 21 il “ata”, “ana” kimi tanıdıklarım, əslində mənim atam və anam deyilmiş. Baba və nənə dediklərim isə atam və anam imiş. 1946-cı ildə biz artıq Bakıda yaşayırdıq. Aldığımız teleqrama görə Şəkiyə yasa gəlmişdik. Doğma anam Xanımın oğlu İsfəndiyar müharibədən qayıtmamış, indi əri ölmüş, ikinci oğlu, yəni mən isə başqasına töhfə verilmişdim. Xanımın bundan sonrakı güzəranı anasını, yəni nənəmi narahat etmiş, ona görə də bu vaxta qədər gizli qalan sirri mənə açmışdı. Onu da deyim ki, qoca nənəm bu sirri mənə Xanım anadan gizli demişdi. Xanım ana sirrin açıldığını biləndə anasına bərk təpindi. Amma deyilən deyilmiş, həqiqət öz işini görmüşdü.

Mən o gecə yata bilmədim. Qoca nənəmin yerli-yataqlı dediklərinə inanırdım. Ən mühümünü də o idi ki, qəlbimin dərinliyində Xanım nənəyə həmişə gizli bir məhəbbət yaşayırdı. Bu məhəbbətin, bu yaxınlığın nə olduğunu dərk edə bilməsəm də, Xanım ananın mənə ögey nənə olduğuna heç cür inana bilmirdim. İkinci mühüm cəhət bu idi ki, mən doqquz yaşında doğma atam və anamdan ayrılıb Mahmud ağa və Gülzarla Bakıda yaşasam da, həmişə Şəki, oradakı doğma ocağımız gizli bir hiss ilə məni özünə çəkirdi. Bakıda əmioğlu kimi tanıdığım, əslində isə qardaşım oğlu olan Hikmət yay tətillərində Şəkinin adını belə tutmazdı. Mən isə

il boyu yay tətilini gözləyir, may ayı gələn kimi Şəkiyə qanadlandırdım. Bunu hiss edən analığım Gülzar həmişə mənə Şəkiyə qışqanar, yay aylarında Bakı bağlarına köçmək istərdi.

...Mahmud ağa ürəklərdə gedən bu hiss döyüşünü başa düşər, həmişə mənə tərəf olardı.

Şəkiyə gələndə mənim sevincimin həddi-hüdudu olmazdı. Biz anamla o zaman Şəkinin aşağı hissəsinə köçmüş Şirəli əmimgilə (əslində ögey qardaşım) düşərdik. Elə həmin gün mən baba ocağına getməyə, babam və nənəmlə görüşməyə can atardım. Gülzar ana mənim bu həyəcanıma qışqansa da, etiraz etməz, mənə "yuxarı başa" - babamgilə getməyə izn verər, özü isə getməzdi.

Nənə və baba kimi tanıdığım ana və atamla hər görüşüm həm mənim üçün, həm də onlar üçün bayram olardı. Hər dəfə nənəm (əslində anam) mənə bağrına basıb hönkür-hönkür ağlardı. Böyük qardaşım İsfəndiyar orduya gedəndən sonra qocalar hələ o zaman evdə olan Firuzə bacımla başlarını aldadar, arxasız qaldıqlarını unutmağa çalışırdılar. 1940-cı ilin yanvarında İsfəndiyar orduya getdi. 1941-ci ildə müharibə başladı. Yeganə ümidləri cəbhədən qayıtmadı. Deyəsən, ürəklərin dərinliyində təbii bir təəssüf və peşimançılıq baş qaldırmışdı.

Xanım ana Gülzarı gəlinlərinin hamısından çox istəyirmiş, ona görə ki, Gülzar qərrib idi. Onun yer üzündə nə ata-anası var idi, nə də qohum-qardaşı. Qəlbi sıniq idi. 1918-ci ildə itgin düşmüş bacı-qardaşlarını axtarırmış. Digər tərəfdən, birinci ərindən də Gülzarın övladı olmamışdı. Bizim ocağa düşəndən sonra özünü nə qədər həkimə göstərmiş, dava-dərman eləmişdilsə də, faydası olmamışdı. Həkimlər sonsuz qalacağını üzünə deyiblərmiş. Buna görə də Gülzar ana tez-tez tənhalığa çəkilər, xısın-xısın öz dərdinə ağlarmış.

Xanım ana mən boynuna düşəndə özü ilə demək olar ki,

həmyaş olan 4 oğlundan utanırmış, çox vaxt xəcalətdən boyubərəbəri oğullarının üzünə çıxma bilmirmiş. Hətta ara mamaçası ilə görüşmüş, uşağı tələf etmək istəmiş, bundan duyuq düşən Gülzar, Xanım ananın ayaqlarına döşənmiş, uşağı saxlamağı və ona bağışlamağı xahiş edibmiş. Xanım ana Gülzarın istəyini ərinə bildirmiş və razılaşıbmışlar. Mən dünyaya gələn kimi Gülzar ana mənə bağrına basmış, "bu mənimdir" demişdir. Bütün ailə Gülzarın istəyini qəbul etmiş və qeydiyyatda atam Mahmud ağa, anam isə Güzlər yazılmışdır..."

"Ekspress" qəzetinin kollektivi ağır itki ilə bağlı xılcımıza, Türk dünyasına başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin!

Başımız sağ olsun!

Q. Həmidovlu

"Ekspress" qəzeti, 14-16 fevral 2009

XƏZƏRDƏ BATMAYAN GÜNƏŞ - BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Şairlər bir cəmiyyətin yüksələn fəryadı, ağlayan gözləri və gülən üzləridir. Bir millətin dəyərləri qəsb edilə, hətta yox edilə bilər. Ancaq o millətin şairlərinin yüksələn səsi, ədəbiyyatı, sənəti heç bir şəkildə yox edilə bilməz. Şairlər zamanı gəldikcə tarix səhnəsindən fani bədənləriylə çəkilsələr də, arxalarında qoyduqları ədəbiyyat mirası əbədiyyətə qədər davam edir.

Bəxtiyar Vahabzadə həm öz millətinə, həm də bütün dünyaya qoyduğu ədəbi mirası ilə gələcək nəsillərə səsinə çatdıran böyük bir şair, ədəbiyyatçı, ziyalı və bir ağsaqqal idi. Səksən dörd illik ömrü boyunca millətinin azadlığı üçün çırpınmış və bu ideali üçün varını-yoxunu ortaya qoymuşdur. 2009-cu ilin bir fevral axşamında, Xəzərin mavi sularında bir günəş batması kimi aramızdan ayrıldı Bəxtiyar Vahabzadə.

Üzündəki dərin xətlər bir əsrə yaxın həyatında çəkdiyi əziyyətlərdən xəbər verirdi sanki. Gözləri həmişə nəmli idi. Bir millətin azadlıq mübarizəsində simvollaşmışdı Bəxtiyar Vahabzadə. “Türk” deyilincə onun üçün hər şeyin mənası dəyişirdi. Səsi titrək idi, amma eyni zamanda illərlə millətinə rəva görülən əsarətə qəzəbli idi. Bir fevral axşamında şərqi yüksələn çinarlarından biri də yıxıldı. Bəlkə Xəzərdə yavaş-yavaş bir günəş batırdı, ancaq arxada minlərlə Vahabzadə aşıqı onu son səfərinə yola salmaq üçün gəlmişdi Bakı Dövlət Universitetinin konfrans zalına.

Şair bir millətin şair oğlu ölkəsinin sərhədlərini çoxdan aşmış və Türk Dünyasının ortaq dəyəri olmuşdu. Elə bu yaxınlarda

da itirmişdik Çingiz Aytmatovu. Ona ağlamışdı bütün ədəbiyyat aşıqları və azadlıq üçün ürəyi çırpınanlar. Bəlkə öz torpaqlarında azad doğulan, azad böyüyən insanların bunu dərk etməsi bir az çətinidir. Lakin bir zamanlar dünyanın qüdrətli imperiyası olan SSRİ-nin əsarətində ola-ola öz mənliliyini qorumağı bacarmaq və şeirlərində, hekayələrində, romanlarında həmişə azadlıq ideyalarını əks etdirmək hər igidin işi deyildi. Həm Çingiz Aytmatovu, həm də Vahabzadəni o birilərdən ayıran ən əhəmiyyətli xüsusiyyətləri də məhz elə bu idi.

Onu sima olaraq Ustad Nəci Fazilə bənzədənlərə: “Hərçənd mənim “Çilə” adlı kitabım yoxdur, amma həm simamız, həm də həyatımız eynidir” deyirdi.

70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin, eləcə də tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq irihəcmli poemanın müəllifidir. Şairin əsərləri - şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar, keçmiş Sovetlər Birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir. O, içindəki azadlıq atəşini və millətinin səsinə əsərləri sayəsində bütün dünyaya eşitdirməyə çalışmışdır.

Vahabzadənin əsərləri arasında ən əhəmiyyətliələrindən biri 1960-cı ildə yazdığı və parçalanmış Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəsini izah etdiyi “Gülüstən” poemasıdır. Bu poemasına görə 1962-ci ildə “millətçi” damğası ilə Universitetdəki müəllimlik vəzifəsindən uzaqlaşdırılmış, ancaq 2 il sonra təkrar işinə bərpa edilmişdir.

Kitablarında, Sovet rejimində milli varlığı ayaqlar altına alınan, hər cür məhrumiyyətlərə məruz qalan millətinin dərdlərini müxtəlif simvol və ədəbi üsullarla dilə gətirmiş, əsərlərində məkan olaraq həmişə başqa ölkələri göstərərək öz millətinin

çətinliklərini izah etməyə çalışmışdır. Birbaşa Sovet rejimini tənqid edən əsərlərini isə ittifaqın dağılmasından sonra “Sandıqdan Səslər” adı ilə nəşr etdirmişdir.

...50 il müəllimlik etdiyi Bakı Dövlət Universitetinin bağçası insanla dolu idi. Xalqın hər təbəqəsindən insanlar vardı. Dövlət adamları, siyasətçilər, millət vəkilləri, sənətçilər, tələbələr, şairlər, ədəbiyyatçılar. Bu, Vahabzadənin bir “ağsaqqal” bir ziyalı olaraq hər kəs tərəfindən qəbul edildiyinin nümunəsidir.

Bir qrup yoldaşla birlikdə biz də böyük şairi son yolçuluğa yola salmaq üçün Bakı Dövlət Universitetinin bağçasına qaçdıq. Hələ dəfələrlə böyük şairlə telefon vasitəsilə danışmışdıq. Ancaq son iki ildə sürən ağır xəstəliyi səbəbilə görüşə bilməmişdik. Bunun da acısı vardı içimizdə.

Şairin tabutu qarşısından keçərkən “Fatihə”lər oxuduq içimizdən. Diqqətimi çəkən bir xüsüs onun Türk dünyasının ortaq dəyəri olduğunu bir daha göstərdi. “Bir Millət İki Dövlət” düşüncəsinin bariz nümunəsini şairin həm Azərbaycan bayrağına, həm də Türk bayrağına sarılmış tabutunda gördüm. Bəli, şairin tabutu ay-ulduzlu bayraqlara sarılmışdı. Çünki şair “Bayraq” adlı şeirində bayrağın müqəddəsliyini çox gözəl bir şəkildə dilə gətirmişdi:

*Üçrəngli bayrağın kölgəsində mən
Qaraca torpağı vətən görmüşəm.
Zəfər güllərini dövri-qədimdən
Bayraq işığında bitən görmüşəm.
Bayraq mənliyimdir, bayraq kimliyim,
Bayraq-öz yurduma öz hakimliyim.*

Bəlkə vəsiyyəti elə idi, bəlkə də sevənləri onu iki qardaş

ölkənin bayrağına bürüməyi uyğun hesab etmişdilər. Kim bilir?

Türk olduğunu və türk olmaqdan qürur duyduğunu bir çox şeirlərində özü dilə gətirirdi:

*Əslimi, nəslimi tanıyıram mən,
Qarışıq deyiləm, özümdən hürkəm.
Sən kimsən, sən nəsən, özün bilərsən,
Mən ilk qaynağımdan türk oğlu türkəm*

Şair ən çətin şərtlərdə belə, türk olduğunu ifadə etməklə yanaşı, müsəlmanlığını da ifadə etməkdən çəkinməmişdir. O, “Allah” adlı şeirində Uca Rəbbimizin böyüklüyünü nə gözəl ifadə etməyə çalışmışdır:

*İdrakda yol açmış gecədən gündüzə Allah,
Güldürməsən öz könlünü, gülməz üzə Allah.
Dünyaya şafəqlər kimi tanrım səpələnmiş,
Qəlbin gözü yanmasa, görünməz gözə Allah.*

*Allah! Bilirik cism deyil, bəs nədir Allah?
Ən yüksək olan haqda, həqiqətdir Allah.
Dondunsa təkamül və gözəllik qabağında,
Dərk et bu, təəccübdə, bu heyvətdədir Allah.*

Cənazə mərasiminin səhəri gün, dəfn edildiyi Fəxri Xiyabana getdik. Şair əbədi istirahətində...

Məzarı güllərlə, qərənfillərlə bəzənmiş və yenə Azərbaycan və Türk bayrağı ilə örtülmüşdü. Ölümü belə, türk sevgisinə işarə edirdi şairin. O, sağlığında Türkiyə ilə çox yaxın olmuş və xüsusilə Türk dilinin ortaqlarından biri olması yolunda böyük səyləri olmuşdu.

Xülasə, “Söz uçar, yazı qalar” deyirlər.

Amma bir şairin dünyaya söyləyə biləcəyi çox şeyi söyləyərək aramızdan ayrıldı Vahabzadə. İdeyalarını şeirləri ilə, yazdığı onlarla kitabı ilə ölümsüzləşdirdi və arxada qalanlara misilsiz bir mədəniyyəti miras qoydu.

Allah rəhmət etsin! Bütün ədəbiyyatsevərlərin, bütün azadlıq sevdalılarının və bütün Türk Dünyasının başı sağ olsun!

Salih Zeki Meric

“İrfan” jurnalı, mart 2009

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ AZMAN ŞAİRİ

Azərbaycan ədəbiyyatında, keçmiş ittifaqın mənəm-mənəm dediyi bir vaxtda, hər bir sözə ciddi nəzarətin olduğu zamanda “Gülüstən” kimi nəhəng bir əsəri yazmaqla Bəxtiyar Vahabzadə nəinki öz imzasını, öz millətinin imzasını tarixə atdı. Azərbaycanın nəhəng və məğlubedilməz bir dövlət olduğunu göstərdi. Bu üsankar səs, bu məğlubedilməz imza ömrünün sonuna qədər axarını dəyişmədi. Poeziyasında mübarizlik, əyilməzlik, sözünün qılınıcdan da kəsərli olması ona xalqının sevgisini qazandırdı, özü də əbədi sevgisini. Bu sevgi bu günlərdə dünyasını dəyişərkən bir daha təsdiqini göstərdi. Mən ədəbiyyatımızda böyük və əvəzsiz itgi olan bu xəbəri eşidərkən keçmiş zamana qacmadım. Elə əvvəlki kimi indiki zamanda qaldım. Əsil şairlər ölmür. Məkan dəyişsə də məkandan məkana yol var.

Və nə qədər illər ötür-ötsün, bu yolda hərəkət, xatırlamalar var.

Bəxtiyar Vahabzadə haqqında yazarkən bircə “Gülüstən”in adını çəkdim. Onun saysız-hesabsız əvəzi olmayan sənət əsərləri var. Bunu hamımız bilirik. Amma Universitetin jurnalistika fakültəsinin birinci kurs tələbəsi olduğum vaxt Bəxtiyar Vahabzadə ilə görüş keçirilərkən yazdığım bir şeirimin adını çəkib, onu sizə təqdim edəcəyəm.

BİR DASTAN VAR

*Kitablara sığmayan bir dastan var,
Gəzir obaları, gəzir elləri.*

*Gəzir ürəkləri, gəzir alləri,
Açılan səhərin şəhli gülləri.*

*Kitablara sığmayan bir dastan var,
Oxuduqca oxuyursan hər dəfə.
Oxuyursan, hər misrası fəlsəfə,
Söz mülkündə ən qiymətli bir töhfə.*

*Kitablara sığmayan bir dastan var,
Hər misrası bəstəkarın nəğməsi,
Müğənninin ürək açan şən səsi,
O misralar al günəşin nəfəsi.*

*Kitablara sığmayan bir dastan var,
Ana yurdun, torpağından güc alıb,
Ağac əkib, bar gətirib ucalıb,
Demeyin ki, o bağban da qocalıb
Tükənməyən sərvəti var, barı var.*

*Kitablara sığmayan bir dastan var,
Hələ neçə qəlblərə kök salacaq,
Zaman-zaman yaşayaraq qalacaq,
Əsirlərin vətəndaşı olacaq.*

Bəli, Bəxtiyar Vahabzadə təmiz və üsyankar, vətənpərvər şair olmaqla ədəbiyyatımızda əbədi yaşarlıq qazandı. Yerin behişt olsun, əziz və unudulmaz müəllimim.

Bu şeiri yazana qədər Bəxtiyar müəllimin ancaq kitabları ilə tanış idim. Şeirlərində üsyankar, vətənpərvər, söz mülkündə töhfə, poeziyamızda түкənməyən sərvət, qəlbimizin hakimi, əsirlərin vətəndaşı olmasını öz tələbə dünyamda həkk etmişdim

və öz-özümə deyirdim: “Kitablara sığmayan bir dastan, bir ömür var. O illərdən artıq 25 il ötüb. Bəli, bu poeziya nə kitablara sığır, nə vaxta, nə zamana. Əsrlərin vətəndaşıdır bu poeziya, Bəxtiyar Vahabzadə poeziyası”.

Dəyanət Səlimxanlı

“Xalq hakimiyyəti” qəzeti, 27 fevral 2009

ÖLÜMSÜZ ÖMÜR

*Bəzən soruşuram
Özüm özümdən,
Necə il yaşamaq
istəyirəm mən?*

*Yüz il,
Yox beş yuz il.
Min il,
On min il.
Yüz min il, milyon il.
- Yox, yox, bes deyil...
Sonu olan ömrü
İstəmirəm mən.*

Çıxaydım zamanın çərçivəsindən!

Siz, bunu bacardınız xalqın ölməz şairi! Siz zamanın çərçivəsindən çıxdınız.

Cismən bu dünyanı tərk etdiniz, ancaq heç bir zaman xalqımızın qəlbini, fikirlərini tərk edə bilməyəcəksiniz!

Siz elə bir ölməz, həmişə yaşar ömür səhifələri yadigar qoydunuz ki, xalqımıza, əsla unudulmayacaqsınız.

Ölməz ömür, ölməz sənət, ölməz, vətəndaş, ölməz Azəri oğlu Bəxtiyar Vahabzadə.

Bəxtiyar Vahabzadə xalqının mənəvi əbədiyyətinə, mənəvi indisinə və keçmişinə olan maraq deməkdir.

Zaman onu xalqının tarixi taleyi, xalqının mənəvi və əxlaqi təcrübəsi üçün yetişdirmişdir.

Şairin keçmişi də, gələcəyi də, məhz Ana Vətəni Azərbaycanın səhifələri ilə varaqlanır.

*Azərbaycan oğluyam
Odu Allah sanmışam.
Anam torpaq,
Atam od.
Mən oddan yaranmışam.*

Şair üçün müqəddəs olan hər şey ana Azərbaycanın yaddaşında əbədləşdi, qorundu. Bu yaddaş milli olan əbədi ruhun mənəvi müstəqilliyini yaşadır.

Bəxtiyar Vahabzadə üçün yalnız vahid, yeganə varlıq müqəddəs Azərbaycan vardır.

Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycanın gələcək övladlarına "Gülüstən" bəxş etdi. O Gülüstən ki, tarix boyu yaşayacaq. Bu günün, gələcəyin Azərbaycanını yaşatması üçün tarix arxada qalır, ancaq unudulmur, hər anı yaşayır xalqın yaşaması üçün. O, səsini ucaltmışdı, əməlini göstərmişdi.

Vətəni üçün də, xalqı üçün də, Bəxtiyar Vahabzadənin bir amalı vardı - bütöv Azərbaycan.

*Mən həm bakılıyam, həm lənkəranlı,
Gencəli, qubalı, həm Naxçıvanlı,
Səkili, Şirvanlı, Qarabağlıyam,
Bütöv Vətənimə bütöv bağlıyam.*

Siz Bütöv Azərbaycanı görmədiniz, ancaq Müstəqil Azərbaycanı görmək nəсібiniz oldu.

Zaman hər şeyi əyir də, düzəldir də. O zaman gələcək Bütöv Azərbaycan yaranacaq.

Sizin kimi Azərbaycan oğulları vətəninə sidq ürəklə sevən oğullarımız, vətənpərvərlərimiz nə qədər çox olacaqsas, o qədər də Azərbaycanımız bütöv olacaq.

*Vətənin qoynuna bala tək sığın
Tək onun önündə baş əy, sən əyl.
Geniş sinəsinə ayaq basdığın,
Bu ana torpağı sən öz sinən bil.*

Mənim arzum olardı ki, Bəxtiyar Vahabzadənin sağlığında bu məqaləmi yazım. Ancaq təəssüflər olsa da, qismət...

Sizi tarix öz səhifəsindən xalqımıza bir sənət əsəri bəxş etdi və siz tarix cilalandıqca yaşayacaqsınız.

Ölməz ömür, ölməz sənət, ölməz vətəndaş, ölməz Azəri oğlu Bəxtiyar Vahabzadə!

*Ömür bizə verilmir
Ancaq yaşamaq üçün.
Ömür bizə verilir
Dünyanın da derdini,
Qəmini çiyinimizdə
Çəkmək, daşımaq üçün.
Ömür - qəlbin, məkanın
Min eşqi, min əməli.
Ömür-ömürdən sonra
Yaşamağın təməli.*

Siz bu təməli qurdunuz, xalqımızın qəlbində həmişə yaşamaq üçün. Allah rəhmət etsin!

Günay Ənvərqızı

"Xalq hakimiyyəti" qəzeti, 27 fevral 2009

İSTİQLAL ŞAİRİ ÖLMƏZDİR

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin ölümündən bir həftə keçir. Çoxları üçün milli ədəbiyyatın canlı təəcəssümü hesab edilən şair azərbaycanlıların milli şüurunun formalaşmasına öz möhürünü vurmuş şəxsiyyət kimi dəyərləndirilir.

Onun əsərlərində müasir insanın hisləri, mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri, ideal və arzuları müxtəlif bədii boyalarla əks olunmuşdur. 1925-ci ildə Azərbaycanın gözəl diyarlarından birində - Şəki şəhərində doğulmuş B. Vahabzadə 1934-cü ildə ailəsi ilə Bakıya köçmüşdür. Orta təhsilini Bakıda almış və sonralar BDU-nun filologiya fakültəsində oxumuş və təhsilini davam etdirərək filologiya elmləri doktoru olmuşdur. Uzun illər BDU-da professor kimi pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Bədii yaradıcılığa "Ana və şəkil" adlı ilk şerini çap etdirdikdən sonra başlamışdır. O vaxtdan dövrü mətbuatda şeirləri, elmi məqalələri ilə müntəzəm çap olunur. "Mənim dostlarım" adlı ilk kitabında toplanmış lirik şeirlərdə faşizmə qarşı mübarizədə qalib çıxmış xalqın duyğu və düşüncələri əksini tapmışdır. Onun lirik şeir və poemalarında, mənzum pyeslərində müasir dövrün problemləri lirik-fəlsəfi planda, yeni əlvan boyalarla təsvir edilir. "İkinci səs", "Vəcdan", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya", "Özümüzü kəsən qılnc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" və "Rəqabət" pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. O, tənqidçi-ədəbiyyatşünas kimi də fəaliyyət göstərmişdir. Azərbaycan ədəbiyyatının, bütövlükdə XX əsr poetik fikrinin görkəmli nümayəndəsi, xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin adı təkcə respublikamızda deyil, onun sərhədlərindən çox-çox uzaqlarda da mütəfəkkir şair, lirik

dramaturq, istedadlı alim və publisist, qeyrətli və cəsarətli ictimai xadim, sadə və səmimi insan kimi məşhurdur. Xüsusilə də Türkiyədə, İranda, İraqda onun əsərləri ilə tanış olmayan az adam tapılar. Təsadüfi deyil ki, onun əsərləri - şeir kitabları, dramları və publisist yazıları dünyanın çox dillərində, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar və köhnə sovet ölkələrinin dillərinə tərcümə edilmiş və bu əsərlər çox böyük maraq və sevgi ilə qarşılanmışdır.

B.Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. O, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir.

Azərbaycan ədəbiyyatının milli-mənəvi köklər üzərində inkişaf etməsində böyük xidmətləri olan şairin, həmçinin klassik poeziyamızın sənətkarlıq məsələlərinin öyrənilməsində, müasir ədəbiyyatımızın müxtəlif problemlərinə dair bir sıra məqalələr toplusu, elmi-monoqrafik tədqiqatları var. Ədibin əsərlərində müasirlik hissi güclüdür. O, həmişə insanı düşündürən, həyəcanlandıran fikirləri diqqət mərkəzinə çəkir.

Bədii yaradıcılığın, poeziyanın da təsirli olmasının səbəbi təkcə istedad deyil, həm də bu istedadın konkret əmələ, əqidəyə istiqamətlənməsidir. Zamanı ləngitmək, saati, anı saxlamaq - bu ən qədim Faust arzusu bu gün də insanın böyük arzusu olaraq qalır. Zaman üzərində qələbə məhz onu ləngitməkdədirmi? Şairə görə, ağıl qələbəsi sürətdirsə, ürəyin qələbəsi etirafdır. Şairə görə bütün hökmləri ürək verməlidir. Çünki ağıl çox şeyi görür, qəbul edir, amma ürək yox.

*Yaşamaq yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır.
Şam əgər yanmırsa, yaşamır demək
Onun da həyatı yanmağındadır!*

*Bizim sənət dünyasının
Qırıq telli sazıyam,
Bircə bundan razıyam ki,
Özümdən narazıyam.*

B.Vahabzadənin müşahidə dairəsi, toxunduğu problemlər və düşüncələr axarı çox geniş və vüsətlidir.

Sənətkarın yaradıcılığı onun şəxsi həyəcanını, duyğu və düşüncələrini, dünyanı şairanə qavrayışının ifadəsidir. Lakin yalnız sırf fərdi təsir bağışlayan bu münasibət əsərlərdə elə yüksək səviyyədə ümumiləşdirilir ki, dərin ictimai-siyasi mənə kəsb edir. Şairin poetik təfəkkür mədəniyyəti təbiətə millidir. Amma o, millilikdən ümumbəşəri fəvqə qalxır. Ədibin dramaturgiya sahəsində də müvəffəqiyyətləri az olmayıb. Onun "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür" səhnədə müvəffəqiyyətlə göstərilmişdir. Rəğbət qazanmış bu tamaşaların səciyyəvi xüsusiyyəti nədir? Bu əsərlərdə şair-dramaturq çox ciddi əxlaqi məsələlərdən bəhs edir. Burada fəlsəfi mövqedən ziddiyyətləri işıqlandırır. Onun səhnə əsərlərində poeziya ilə dramaturgiya bir-biri ilə qovuşur. Ədibin dramaturgiyasında münaqişə, əsasən psixoloji planda, surətlərin daxili aləmində, bir-biri ilə qarşılıqlı münasibətlərində inkişaf edir və demək olar ki, hər bir epizod mənəvi sarsıntılarla, keçidlərlə doludur. Vahabzadənin haqqında az yazılmayıb, şairin yaradıcılığı bütövlükdə, yaxud yaradıcılığının ayrı-ayrı tərəfləri müxtəlif yönərdən və fərqli elmi səviyyələrdə dəfələrlə araşdırılıb. Şairin "Gülüstan" poemasından başlamış "Şənbə gecəsinə gedən yol", "Şəhidlər" poemasınadək - bütün əsərlərinə oxucu marağı gündən-günə çoxalır. Onun nəsrində poetik yaradıcılığı ilə vəhdət təşkil edir.

Turan

ZAMAN AMAN VERMƏDİ

İnsan-zaman qarşıdurmasında hələ bəşər oğlunun qələbə çal-
dığını heç kim görməyib. Əbədi yaşamaq arzusuna düşənlər çox
olub. Ancaq 60-90 illik (müstəsna hallarda insan dünyada 100
ildən artıq qalıb) ömür payını sonsuzlaşdırmaq təşəbbüsləri puça
çıxıb. Cismani həyatı ölümsüzləşdirmək təşəbbüslərini hələlik heç
bir nəticə verməyib. Dünyaya gələn bir gün gedəcəyini bildikcə
hərisləşib, cılızlaşıb, hər şeyi qamarlayıb özünüküləşdirmək
istəyib. Nə qədər var-dövlət, sərvət toplusalar da, bir gün
gözlərini dünya işığına həmişəlik qapayanda qismətlərinə bir par-
ça torpaq düşüb. Süleymana qalmayan dünyanı Zaman heç kimə
verməyib.

İnsan o halda əbədi yaşayır ki, milyonların ruhunu oxşayan
sənət nümunələri yaradır.

Son vaxtlar dahiləri də divana çəkirlər. Dədə Qorqudda,
Nizamidə, Nəsimidə, Füzulidə, Xətəidə... də qüsurlar axtarırlar. Öz
kölgələrini baltalayanlar İnsanlığın həmişəyaşar dühalarını qara
pərdəyə bürüməyə can atsalar da, qüdrətli əsərləri ilə Zamanı
üstələyənlər məhkum yox, hakim olaraq mənəvi aləmdə qalacaq-
lar. Və söz ustası Bəxtiyar Vahabzadənin Zamanla mücadiləsi də
bitdi. Bizi «özümüzü kəsən qılncı»la və vicdanımızın səsi ilə baş-
başa buraxıb getdi. Sözləri qulaqlarımızda çox səslənəcək:

*Düşdün tora, çıxmaq üçün ordan hünərin yox,
Vicdanını yıxdın yerə, amma zəfərin yox.
Xaqanlığa çatdın, buna sən çox da öyünmə,
İnsan kimi alçaldın, özündən xəbərin yox.*

*Qul millətə xaqan, özü quldan da rəzildir,
Qiymətli qılncsan, dəyərin çox, kəsərin yox.
Şeytan əgər olmazsa, cəhənnəm boş olardı,
Şeytana inandın, a yazıq, öz qədərini yox.*

(B. Vahabzadənin
«Özümüzü kəsən qılncı» dramından)

Ömrünü başa vurduğu ərəfədə dünyanı tam dərk etməməyi
insanın ən böyük bəlasıdır mı? Bəs qoca zamanın qarşısında diz
qatlayıb yalvarması onun acizliyindənmi irəli gəlirdi?

*Zaman, belə tələsmə
Zaman, mənə zaman ver.
Dünyanı anlamağa,
Zaman, mənə aman ver.*

(B. Vahabzadənin
“Zaman, belə tələsmə” şeiri, 2001)

Yox, bu zaman-insan qarşılaşdırılmasında birincinin
əbədiyyətinin, ikincinin isə faniliyyətinin təsdiqidir.

Tale Bəxtiyar Vahabzadənin istədiyi azacıq zamanı ona
çox gördü. Şair “Çətin addım” atmaq - dünyasını dəyişmək
məcburiyyəti qarşısında qaldı. Əbədiyyət yoluna çıxdı. Zəngin
və dəyərli əsərləri ilə birlikdə “özümüzü kəsən qılncı” da bizə
verib yoxluğa qovuşdu.

Görəsən, bu qılncı əlinə alıb səhvlərini etiraf edən, günahla-
rını yumaq üçün öz silahını sinəsinə sancan, xalqı torpaq, Vətən
itkisi bəlasından qurtaran tapılacaqmı?..

Ramazan Qafarlı

“Qafqaz+” jurnalı, mart 2009

“TİKDİM Kİ, İZİM QALA...”

ŞAIR BƏXTİYAR VAHABZADƏ İLƏ
VIDA GÜNÜNDƏ DÜŞÜNCƏLƏR

Hər bir xalqın, millətin tarixində, onun bəşəri və mənəvi varlığını əks edən kamil əsərlər yaratmış sənətkarlar olub, var və yəqin ki, bundan sonra da olacaqdır. Lakin müəyyən zaman kəsiyində bütöv bir xalqın məhəbbətini qazanaraq onun döyünən ürəyinə, vuran əlinə, vicdanının səsinə çevrilib məmləkətin rəmzi olmaq uralığına yüksələn şəxsiyyət yetişdirmək hər millətə nəşib olmur.

Bu mənada Azərbaycan xalqı xoşbəxt xalqdır. Çünki çağdaş Azərbaycan poeziyasında qəlblərə hakim kəşilən, nüfuz və sanballı, sözünün kəsəri və qüdrəti, dərin zəkası sayəsində zamanəsini qabaqlayan, başlıcası isə hamı tərəfindən sevilən və qəbul edilən belə bir şəxsiyyət var idi – türk dünyasının böyük oğlu şair, alim, ictimai xadim Bəxtiyar Vahabzadə.

Məğrur olduğu qədər cılığın, kövrək olduğu qədər odlu-alovlu şair keşməkeşli həyatı boyu heç nədən, heç kimdən çəkinmədi, içində püskürən haqq səsinə boğmadı, çeşmə kimi qaynayan sənət rübabının gözünü basmadı.

Ötən əsrin ortalarında imperiya nöqərləri Azərbaycanın parçalanmasını, düşmən qoltuğuna “kənüllü” sığınmasını bayram etməyə hazırlaşanda, məğrur şair Vətənin dərdlərini düşünüb “Gülüstan” poemasını yazdı. Əsər böyük əks-səda doğurdu, üzü köçürülüb əldən-ələ gəzdi, milli şüurun oyanmasında, xalqın öz şanlı keçmişini, gerçək tarixini dərk etməsində müstəsna rol oy-

nadı.

Bu gün xalq içində Bəxtiyar sözünün çəkisi və qüvvəsi, şairə olan sonsuz hörmət və ehtiram vətənpərvərlik eşqi ilə kükrəyib-hayqıran, haqq səsinə ucaldı bütən maneələri qırmaq iqtidarında olan şairin məhz belə addımlarından qaynaqlanır.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının müqtədir simalarından olan Bəxtiyar Vahabzadə ən müxtəlif janrlarda əvəzsiz əsərlər yaratmışdır. Onun ürəkləri rıqqətə gətirən, dəruni hisslər oyadan incə lirikası, fəlsəfi şeirləri, poemaları, nəhayət dram əsərləri ədəbiyyatımızın ən parlaq səhifələrini təşkil edir. Bəxtiyar Vahabzadə həm də böyük alim, tanınmış pedaqoq idi. Lakin mübaligəsiz söyləmək olar ki, şairin yaradıcılığının ana xətti, onun mayası və qayəsi Vətən sevgisi, Vətən yanğısı, Azərbaycana olan sonsuz məhəbbətdir. Bəlkə elə bu səbəbdən ötən əsrin sonlarına yaxın Vətənimizin üstünü qara buludlar alanda, haqqını qorumağa çalışan xalq milli azadlıq hərəkətinə qalxanda, ziyalı, ağsaqqal sözünə böyük ehtiyac yarananda şair, alim Bəxtiyar, müəllim Bəxtiyar xalqının içində idi, onun həyəcanlı, çağlayıbdan, nəhayətsiz şair təfəkkürünə, eynilə də böyük məntiqə sığınan məğrur, bənzərsiz səsi ən yüksək tribunallardan eşidilirdi.

Bəxtiyar Vahabzadə ictimai xadim, Milli Məclisin deputatı kimi heç vaxt amalından dönmədi, vicdanı ilə sövdəyə girmədi, ən çətin anlarda, ən ziddiyyətli məqamlarda özünü yox, ona güvənən, ona inanan xalqını düşündü, hər fikrində, hər sözündə, hər əməlində xalqına sadıq qaldı, ona arxalandı, millətin sağlam düşüncəsinə inandı. Məhz budur, Bəxtiyar Vahabzadəni xalqın gözündə əbədi uralığa yüksəldən!

Bəxtiyar müəllimin keçdiyi böyük, şərəfli həyat yolunu, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ölməz əsərlərindən yaratdığı möhtəşəm sənət sarayını göz önünə gətirdikcə, şairin yaxın dostu, akademik Xudu Məmmədovun məşhur bayatısı yada düşür:

*Bu qala bizim qala,
Həmişə bizim qala,
Tikmədim özüm qalam,
Tikdim ki, izim qala.*

Azərbaycan dili, türk elləri durduqca Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığı, onun poeziya xəzinəsinə verdiyi töhfələr unudulmayacaq, söz sənətində, estetik təfəkkürümüzdə, ürəyimizdə saldıği izlər əbədi yaşayacaqdır.

Yaşar Quluzadə,
AzərTAc-ın müxbiri

AzərTAc, 14 Fevral, 2009, 19:09:33

ÖLÜMDƏN ÖMÜR ALIB HAQQA QOVUŞAN BƏXTİYAR...

*Məqalə çağdaş türk dünyasının böyük mütəfəkkiri Bəxtiyar
Vahabzadəyə ithaf olunur*

“Dünya bir pəncərədir, hər gələn baxıb gedər”. Bu gəlmə və sonra da baxıb getmələr, əslində “mən kiməm, haradan gəlib haraya gedirəm; Xəliqim kimdir, gəlib-getməyimdə məqsəd nədir” suallarına cavab axtaran bəndənin özünü və Rəbbini dərk etməsi üçündür. Bəxtiyar müəllim də gəldi, baxdı və getdi. Lakin başqalarından fərqli olaraq, necə baxdı və necə getdi...

Ustad ilk öncə özünü və Rəbbini tanıdı, sonra da mənsub olduğu türk dünyasını tanıtdırdı. Tanıdı və tanıtdırdı, fizikadan daha ali təfəkkürlə - əksər qələm əhlinin fəth edə bilmədiyi metafizika zirvəsilə:

***“Sən şair deyilsən, görünməyəni.
Görməyi bacaran gözün olmasa”.***

“Mükafatların dərəcəsi çəkilən iztirabların dərəcəsilə ölçülür”. “Hər bir insan müsəlman kimi doğulur.” Peyğəmbər(ə) kəlamına görə, bu dəyər adi bir bəndə kimi Bəxtiyar müəllimə də doğuluşdan verilib. Lakin o, fitratdan verilən bu imanı kamilləşdirmək üçün çox çətin, qorxulu, əzablı, fəqət şərəfli yollardan keçib. Bunun təsdiqi kimi təkcə “Gülüstan” poemasının yazıldığı ictimai-siyasi durumu təhlil etmək, tərəddüd və mütiliyyənin tüğyan etdiyi dövrdə onun Ali Sovetin fəvqəladə tarixi Sessiyasının çağırılmasını tələb edən bəyanatlarını xatırlatmaq kifayət

edər. “Verdim əzablara mən öz qəlbimi” buyuran ustad, bir söz və əməl sahibi kimi, neqativ hallara qarşı bütün ömrü boyu seyrçi mövqe yox; qəlbi, qələmi, sözü, baxış və hərəkətilə cihad edib. Elə vətəndaş-şair olaraq ona Xaliqinin rızasını, xalqının sevgisini qazandıran da aktiv fərdi-ictimai fəaliyyəti olub. Və bunun mükafatı olaraq, Xaliq və xalq da onu izzətləndirib. Başqa cür ola da bilməzdi. Çünki: “Mükafatların dərəcəsi, çəkilən iztirabların dərəcəsilə ölçülür” (həz.Peyğəmbər).

Klassikləri yalnız keçmişdə axtaranların əksinə olaraq, milli poetik fikrin ən böyük nailiyyətlərindən sayılan Vahabzadə yaradıcılığı sübut etdi ki, hələ çağdaş ikən də klassik olmaq mümkündür. Xeyrlə şərin, nurla zülmətin mübarizəsini, bədən və ruh vəhdətini, Allahın dəlili olan vicdanın nəfslə mücadiləsini, sevgi-nifrət ziddiyyətlərini Rəbbinin ona lütf etdiyi ilhamla poeziya səviyyəsinə yüksəldib, onu bəşər malına çevirmək Bəxtiyar müəllimə fitratdan verilən ilahi bir nemət idi. Mütəfəkkirin poetik təfəkkür mədəniyyəti təbiətə millidir. Lakin məhz bu amil onu millilikdən ümumbəşəri səviyyəyə ucaldaraq, mənsub olduğu “millətin imzasını millətlər içində tanıtdı”. Yeri gəlmişkən, ustad müasir dövrdə “inteqrasiya” adlanan bu prosesdə siyasiləri, ən azı, 20-30 il qabaqlayıb.

“Dərk et, bu təəccübdə, bu heyrətdədir Allah”

Din və elmə müxtəlif təriflər verən klassik və çağdaş dünya müfəssirlərinə görə, fəlsəfə dinlə elm arasındakı şumlanmayan sahədir. “Ömrün mənasını dərinliyində axtaran” - Bəxtiyar müəllimin çağdaş dünya ədəbiyyatında ən böyük xidmətlərindən biri də Rəbbinin ona lütf etdiyi ilhamla fəlsəfəni poetik dildə “şumlama”sıdır. Maddilikdən uzaq metofizik düşüncə tərzilə - özünü və Rəbbini dərkə: “Dərk et, bu təəccübdə, bu heyrətdədir

Allah”.

“Biz evi görmürük qapı döyəndə” buyuran ustad, dünya-axirət əlaqəsini materialist fəlsəfə ilə yox, metofizik düşüncə ilə açıb. O əmin idi ki, pərdəarxası hadisələrin açılışı yalnız rabitə, əks-rabitə, qəlb inamı olan saf iman və Rəbbin dəlili olan vicdanla mümkündür. Məlum Məbudun sonsuz möcüzələrinə valeh olan şair, həmin möcüzələri bəsirətlə görüb, idrak süzgəcindən keçirəndən sonra Rəbbinin ona ehsan etdiyi imanla deyir: “Bir məlumun min məchulu; Möcüzədir, möcüzə!”.

Bəxtiyar müəllim metofizik ilhamla kainatdakı ümumi kamalı həmişə Zati-Zülcəlalın kamal və cəlalının aynası, ayəsi, dəlil və işarəsində axtarıb və tapıb da. Bu təfəkkürə görə, kainatdakı bütün gözəllik, sevgi, camal və cəlal Onun qüdrət, elm, izzətinə nisbətən yalnız zəif bir kölgədir. Dünya da axirətə görə bir gölgədir. Axirət isə kölgənin əsl, orijinalı, əbədiyyətdir. Təsadüfi deyil ki, bəşəriyyətin iftixar abidəsi həz.Məhəmməd həmişə belə dua edərdi: “Ya Rəbb! Bizi göstərdiyin nümunələrin, kölgələrin əsillərini, özlərini bizə göstər!”. Peyğəmbər(ə) duasından ilham alan şair, cəmiyyətin diqqətini insan ömrünün həqiqət və kölgəsinə çəkərək buyurub: “Ayıra bilmişmi görən bir nəfər, Həqiqi dünyadan kölgə dünyanı”. Dünya - Axirət münasibətlərinə toxunan şair ölümün qaranlıq və dİbsiz quyu yox, bir yerdəyişmə, məkəndəyişmə olduğunu göstərİb. Dünyanı müvəqqəti bir mehmanxana, axirəti əbədi bir ev qəbul edən filosof, həm dünyanın təzələnməsini, həm də əbədi həyatı ölümdə görüb: “Bəşər ölməzsə, dünya təzələnməz, qocalar, Bütün insanlıq üçün bir əbədiyyətdir ölüm”. Ustad bu fəlsəfə ilə əslində dünya-axirət tarazlığını, fərdin həm dünya, həm də axirət üçün çalışmasının vacibliyini vurğulayıb. Göründüyü kimi, həz.Peyğəmbərin: “Dünyaya dünyada qalacağın müddətə görə, axirətə isə axirətdə qalacağın müddətə görə qiymət ver” kəlamına söykənən şair-filosof, tərki dünyalığı

və ya dünyaya aludəçiliyi yox, təfrit və ifratdan uzaq olan aktiv və xeyirli həyat tərzini təbliğ etmiş, özü də bütün ömrü boyu fələn bu ilahi postulatla yaşamışdır. “Kölgədə yaşayanların öz kölgəsi yox olur”; “Zorakılıq demərim zoru yıxan zora mən” düşüncəsilə yaşayıb-yaradan şair, cəmiyyətin xilasını, həm də, hərənin öz “kölgə”sində yatmasında, zülmə qarşı mübarizədə görüb.

İslam dini iman və saleh əməl vəhdətində olan alimin qələmini özünü cəmiyyətdən təcrid edib, sakit guşədə fərdi ibadətilə məşğul olan abidin durumundan daha fəzilətli hesab edir. Peyğəmbər(ə) buyurub: “Alimin yuxusu əməlsiz abidin ibadətindən xeyirlidir”. Qəlbində Allah xofu və Allah məhəbbətinin vəhdətini gəzdirən Bəxtiyar müəllim də, bax, belə nadir alimlərdən idi. Quran hikmətinə söykənərək cəsarətlə deyirik ki, o, Rəbbinin bəyəndiyi “İman gətirib yaxşı işlər görən, Allahı çox zikr edən və zülmə uğradıqdan sonra intiqamını alan (əsərlərilə haqqı təbliğ edən)” (Şura 227) bir haqq carçısı, peyğəmbərlər varisi idi: “Zülmün üzünə haqq deyilən şilləni çəksən, Şilləndə möhürlənmiş o qeyrətdədir Allah”.

***“Başqasını yaşatmaq -
daha gözəl olarmış
yaşamağın özündən”***

Bəxtiyar müəllim həm də əşya və hadisələrdə təcəlli edən ilahi isimləri bilən; sənətdə sənətkarı, sənətkarda sənəti tanıyan, nemətdə ehsan və ikramı görən və əksinə, onlardan ilahi isimlərə keçə bilən bir alim idi. O, maddi qanunların tətbiq sahəsindən çıxaraq, bir tədqiqatçı kimi, Rəbbani düşüncənin poetik dililə böyük aləm olan kainatın və kiçik aləm sayılan insanın dərkilə məşğul olub. Və bu dərkə şahlanaraq xalq və Xaliqini sevib, sonra da onları tərənnüm edib. Pərvanənin yaşamasını yanmasında görən

alim, imanlı bir bəndə kimi, hər iki aləmin yaradılış səbəbini məhəbbətdə axtarıb: “Sevgi mayasından boy atmışam mən”; “Eşq-özünü aşmadır”. Elə “Mən gizli xəzinə idim, məhəbbətimi izhar etmək üçün məxluqatı yaratdım” Rəbb kəlamı da buna işarədir. Bəli, insan kainatın ən mötəbər məbədinin - varlıq ağacının meyvəsi olduğu üçün, kainatı fəth edə biləcək məhəbbət də həmin meyvənin nüvəsi, toxumu və bilinməzlər, görünməzlər məskəni olan qəlbə - Allah evində yerləşir. Təbir caizsə, kainat bir ağac, insan onun meyvəsi, məhəbbət isə həmin meyvənin toxumudur. Bu toxum xalqa, bəşərə xidmət edirsə, o, həm də Rəbbə məhəbbətin rəmzidir. Yunus Əmrə demişkən, “yaradılanı sevirəm Yaradan naminə”. Gəlişini bu dünyanın dərdlərini daşımaqda, bu dünyaya öz odundan verməkdə görən Bəxtiyar müəllim isə deyir: “Başqasını yaşatmaq - daha gözəl olarmış yaşamağın özündən”. Başqası isə onun mənsub olduğu xalq, bəşərdir. Şübhəsiz ki, ustadın insana olan bu sevgisi çox yaxşı tanıdığı və itaət etdiyi Allah sevgisindən qaynaqlanıb. Başqa cür ola da bilməzdi. Çünki insan sevdini tanıdığı nisbətə sevar.

Ümumiyyətlə, bir şair-filosof kimi, ustadın mövzusu həmişə insan olub. Yaxşı işlərilə mələkdən üstün, Şeytana dəstək və nəfsə ram olması ilə ikili insan. Biri Rəbbin məbədi, digəri rəzillərin rəzili. Biri ustadın özü kimi ölümündən ömür alıb haqdan dirilən, digəri yaşayarkən ölü olan (“nəyin bahasına olursa-olsun; Yaşayan, yaşarkən ölü deyilmi?”). Yaşayarkən ölü olanların çoxluğunu insanlığın ölümü kimi qiymətləndirən şair yazıb: “Qorxuram dünyada bir zaman gələ, İnsanlar yaşaya, insanlıq ölə.

Bəxtiyar müəllim sözünü yerində və vaxtında deyən vətəndaş, el ağsaqqalı, şair, filosof, ictimai xadim olmaqla yanaşı, həm də ustad bir tərcüməçi idi. Mütəfəkkirin klassik və çağdaş dünya ədəbiyyatından etdiyi tərcümələr mənə, hikmət, üslub, bəlağət və fəsahtinə görə o qədər doğmadır ki, tərcüməni oxuyan hər

bir kəs sanki həmin əsərin onun öz dilində yazıldığını qəbul edir. Buna əyani misal olaraq yalnız bir nümunəni - Helmut Pransdan dörd sətirlik şeirin tərcüməsini təqdim etmək kifayət edər:

***“Şirin meyvələrlə dolu budaqlar əyilir torpağa..
Bunda hikmət var.
Yerin qaldırdığı baş əyir yerə,
Yer onu yenidən qaldırsın deyər”.***

“Alimlər peyğəmbərlərin varisidir”

Kainatda mövcud olan hər bir ilahi əsər Allahın isimlərinə ayna olub, onları göstərib, tanıtməsi tərəfilə Onun imzasından xəbər verir. Yediyimiz hər loxmada, içdiyimiz hər qurtum suda Onun Xaliq, Razzaq, Musavvir (hər şeyə mənə və surət verən) isimləri oxunur. Və buradakı Allah imzası bəşərə Onun isim və sifətlərini bəyan edir. Onun əmrilə dünyanın fırlanması (“Axı dünya fırlanır”), Günəşin işıq və istilik verməsi, su və torpağın ürək açan bir çiçəyi becərməsi sübut edir ki, bu əsər Onun mətbəəsində çap olunub. Sadəcə, görmək üçün bir az düşüncə, bir az da bəsirət gərək. Bu təfəkkür və bəsirətlə dünya zəmisinə, səmanın möcüzəli ulduzlarına diqqət etsək görərik ki, hər şey və hadisədə Şani-Zulcəlalın, Fətiri-Zulcəlalın bir imza və möhürü var. Kainatda yaradılan sonuncu məxluq isə insandır. Deməli, kainat və onun içindəkilərini kim yaradıbsa, insanı onun sonuna xətm edib, bir möhür kimi vuran da Odur. Və şübhəsiz ki, Rəbbinin iman, elm, ilhamla mükafatlandığı, soyadı Onun Əsməi-Husnədəki isimlərindən biri olan (Vahhab - nemətlər bağışlayan) Bəxtiyar Vahabzadə də Onun möhürlərindən biridir. Ustada ilham verib, qapıları açdıran Möhür... Bu möhürün kimdən gəldiyini vicdan səsi və ruh paklığı ilə bilib, qəlb gözü ilə görən şair Ona olan

şükranlığını belə izah edib:

***“Hökmün möhür basıbdır bütün əməllərimə
Möhür qapılar açır, indi mənim yerimə”.***

İmperiya vaxtında ateizmi, müstəqillik dövründə teizmi təbliğ edən əksər filosof və yazarların əksinə olaraq, Bəxtiyar müəllim inanıb qəbul etdiyi öz məfkurəsindən heç vaxt dönmədi.

***“Çərxi-fələk istəyir lap dolana tərsinə,
Əqidəmi heç nəyə dəyişməyəm mən yenə”.***

***“Din - Allah yoludur, Allaha çatmaq
Özün de, mümkün mü dindən kəsəndə”.***

Əlbəttə indi haqq olan belə fikirləri yazmaq problem deyil. Ustad isə bu sətirləri Allahsız qırmızı imperiyanın “Din xalq üçün tiryəkdir” şüarını təbliğ etdiyi dövrdə yazıb. Və əslində, bununla o, həmin dövrdə rastlaşdığı təzyiqlərə rəğmən, “Alimlər peyğəmbərlərin varisidir” kəlamının müəllifi həz.Məhəmmədə sadiqliyini nümayiş etdirib. Əlbəttə, bu nümayişkarənə əqidə Allah və Peyğəmbər(ə) əxlaqından qaynaqlandığı üçün, Allah zəmanəti və həz.Peyğəmbər şəfaəti də həmişə onunla olub. Başqa cür ola da bilməzdi! Çünki bu əqidə, Rəbbin Bəxtiyar müəllim üçün bəyanib seçdiyi bir yazı - qədər idi.

Son müsahibələrinin birində müxbirin: “Yaradıcılığını zın hərəkətverici qüvvəsi nədir? Sevinc, yaxud kədər” sualına Bəxtiyar müəllim: “Kədər” dedi. Vahabzadə irsini tədqiq edənlər üçün bu cavab gözlənilməz deyildi. Kədər, qəm Vahabzadə yaradıcılığında bədbinlik yox, dünyanı dərk etmək üçün qəlbənin diqtə etdiyi bir lətifə, cövhər idi. Bunu: “Mənə çox görmə seçdi-

yim qəmi”;

***“Dünyanı anlayan qəmini çəkdi
Anlaya bilməyən dəmini çəkdi”***

- misraları da sübut edir. İstedadı ilə fitrətinin nəhəng daşı adlandırdığı həsrətinin münasibətlərinə toxunan şair yazıb:

“Həsrət - fitrətimin nəhəng daşımı, həsrətə borcluyam istedadımı”.

Ustadın özünüdərkə, kainatıdərkə, Rəbbinidərkə seçdiyi qəm, kədər amili - metofizik düşüncə tərz, əslində, həz. Peyğəmbərin: “Mənim bildiklərimi bilsəydiniz, az gülüb çox ağlayardınız” kəlamından qaynaqlanır.

Vahabzadə yaradıcılığında kədər, səbrdən çox, şükürdən qaynaqlanıb. Çünki Rəbbin bəşərə verdiyi sonsuz nemətlərə görə kainatı yalnız hüznü qəlblə dərk etmək mümkündür: Zira: “Ya Rəbb, yaratdıqlarını mənə sevir, mənə yaratdıqlarına sevir” - Peyğəmbər(ə) duası, yalnız şükürdən doğan hüznü qəlblə qəbul ola bilər. Özünü və Rəbbini tanımada hüznü qəlb fəzilətinə toxunan Rəsulu-Əkrəm(ə) buyurub: “Bəzən Rəbb hüznü bir qəlbə naminə bütöv bir milləti əfv edir”. Bu baxımdan Bəxtiyar müəllimin yaradıcılığında kədər amilini də millətinin və bəşərin nəcətinə yönəlmiş bir cəvhər kimi qəbul etmək lazımdır. Ustad sifət qəlb şairi olduğu üçün, onu praktik, fiziki elmlə tam qavramaq mümkün deyil. Ustadı yalnız hüznü qəlblə, vicdan sancısı və metofizik tənəklə dərk etmək olar.

Bəxtiyar müəllimin: “Ömür yolu - məchuldan məlumə yol açmaqdadır” kəlamı, insani ərşdən xəbər verir. İnsani ərş isə Allah qulunun ən yüksək tərəqqi nöqtəsi deməkdir. Bu yüksəliş

seçilmiş fərdlərin dünyanı dərk etdikdən sonra bütün ələmləri seyr edəcək ilahi bir nöqtəyə qovuşmasıdır. İlham və ruhun bu yüksəlişi (buna vicdanın şahlanması da deyilir), “özünü tanıyan Rəbbini tanıyır” gerçəkliyindən başlayıb, tənəklər və həzin qəblə bu dünyadan keçər və sonra da bütün əsərlərin müəllifinə - Allaha qovuşar. Şübhəsiz ki, çağdaş türk dünyasının müəllifi, müstəqilliyimizin bərqərarında müstəsna xidmətləri olan, poeziyamızı metofizik fəlsəfə ilə zənginləşdirən Bəxtiyar müəllim də, bir Allah qulu kimi, insanı ərşin ərşinə ucalan əzəli bəxtiyarlardan biridir.

Elə isə, qədər - ilahi plana təslim, qəzaya riza göstərdikdən sonra Mələmə qovuşduğun ərşin - Cənnətin mübarək, ya Ustad!

***“Həyatdan getsəm də, xatiratdayam,
Arzuma həmişə çathaçatdayam.
Üstümə nə qədər torpaq atılsa,
İşığam, yənə də mən üst qatdayam”***
(B.Vahabzadə)

Vaqif Cəliloğlu

“Bakı-Xəbər” qəzeti, 16 mart 2009

AZƏRBAYCAN BÖYÜK VƏTƏNDAŞINI İTİRDİ

*Görkəmli şairimiz və fəal ziyalımız
Bəxtiyar Vahabzadəyə Allahdan rəhmət diləyirik*

Azərbaycanın böyük şairi, milli dəyərlərin hər zaman keşiyində dayanan, ömrünün son çağlarına qədər özünün tükənməyən Vətən sevgisini, türklük qürurunu və fəal vətəndaş mövqeyini qoruyub saxlayan, Azərbaycanın sevincləri ilə sevinən, dərdlərinə yanan Bəxtiyar Vahabzadə uzun sürən xəstəlikdən sonra vəfat edib.

Bu xəbərdən çox üzüldük, sarsıldıq. Çünki millətimiz özünün ən görkəmli, ən qeyrətli ziyalılarından birini itirdi. Kökü Dədə Qorquda söykənən, ondan da qədimlərə gedən Azərbaycan milli ədəbiyyatı və bədii-publisistik irsi Nizami, Xaqani, Nəsimi, Füzuli, Xətai, Vaqif, Mirzə Fətəli, Seyid Əzim, Sabir, Mirzə Cəlil, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Hüseyn Cavid, Müşfiq, Əhməd Cavad, Şəhriyar, Səməd Vurğun, Rəsul Rza, Məmməd Araz kimi sütunların üzərində qərar tutub. Bu sütunlardan biri də məhz Bəxtiyar Vahabzadədir.

O, ədəbiyyatımızda və mədəniyyətimizdə öz xüsusi yeri olan bir şairdir. O, bütün dövrlərdə öz vicdanın hökmünü dinləmiş, hər zaman haqsızlığa qarşı barışmaz olmuşdu.

Azərbaycan dilinin, milli mənliliyinin və milli irsinin qorunmasında öz seçilən sözü, mövqeyi vardı.

Bəxtiyar Vahabzadəni cismən itirdikdən sonra millət üçün ən böyük təsəlli onun zəngin irsi, bütün sonrakı nəsillərə örnək

olacaq millət sevdasıdır.

Allah Bəxtiyar müəllimə rəhmət eləsin və onun Vətənimizin inkişafı və gələcəyi ilə bağlı arzularının həyata keçirilməsi üçün millətimizə güc və imkan versin!

Bahəddin Həziyev

“Bizim Yol” qəzetinin baş redaktoru,

“Bizim Yol” qəzetinin kollektivi

“Bizim yol” qəzeti, 14 fevral 2009

VƏTƏN TORPAĞI BÖYÜK ŞAİRİ AĞUŞUNA ALDI

Dünən Bakı Dövlət Universitetinin binasında xalq şairi, alim, ictimai xadim Bəxtiyar Vahabzadə ilə vida mərasimi keçirildi. Xalq şairi uzun sürən xəstəlikdən sonra srağagün 84 yaşında vəfat edib. Vida mərasimində dövlət başçısı İlham Əliyev, baş nazir Artur Rəsizadə, Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov, daxili işlər naziri Ramil Usubov, mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev, təhsil naziri Misir Mərdanov, OMBUDSMAN Elmira Süleymanova, AMEA-nın prezidenti Mahmud Kərimov, Tarix İnstitutunun rəhbəri Yaqub Mahmudov, MSK sədri Məzahir Pənahov, siyasətçilərdən İsa Qəmbər, Arif Hacı, Nəsim Nəsimli, Panah Hüseyn, Arzu Somədbəyli, İkrəm İsrəfil, Etibar Məmmədov, Lalə Şövkət Hacıyeva, Əli Kərimli, deputatlar Cəmil Həsəni, Nizami Cəfərov, Abel Məhərrəmov, Zeynəb Xanlarova, şairlər Musa Yaqub, Zəlimxan Yaqub, dinşünas-alim Nəriman Qasımoğlu, rəsmilər, ədəbiyyat, mədəniyyət, incəsənət xadimləri iştirak edirdi. Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Hulusi Kılıç mərasimə qatılmışdı.

Dövlət başçısı mərhumun ailə üzvlərinə başsağlığı verdikdən sonra M.Mərdanov, BDU-nun rektoru Abel Məhərrəmov, N.Cəfərov və Z.Yaqub çıxış edərək B.Vahabzadənin ömür yolundan, yazdığı əsərlərdən, milli-azadlıq hərəkatındakı rolundan, ziyalı və ictimai xadim kimi göstərdiyi xidmətlərdən danışdı. Saat 13.00-da başlayan mərasim 15.00-da başa çatdı.

Tanınmış ictimaiyyət xadimləri şairlə bağlı xatirələrini qəzetimizlə bölüşdü.

Şair Musa Yaqub bildirdi ki, B.Vahabzadənin itkisi ona çox ağır təsir edib, lakin şairin şeirləri ona ölməzlik bəxş edib:

“Xalqımız ağır itkiyə məruz qaldı, amma bu gün hamımız üçün var, Bəxtiyar müəllim üçün də olmalı idi. Bir şeyə sevinirəm ki, bizim dahi şairimiz sonrakı nəsillərə cəsarət bəxş edən bir oğul idi, onun şeirləri bizim üçün həmişəyaşar nümunələrdir, qapıdır, cəsarət mücəssiməsidir. Bəxtiyar yana-yana gəlib Bəxtiyar oldu. O, bizim, qələmimizə həmişə cəsarət verib. 20 Yanvar faciəsində rus generalının üzünə tüpürən Bəxtiyar Vahabzadə olub. Ağır sovet dönməndə, söz azadlığının boğulan vaxtında “Gülüstan”ı da o yazıb. Təzyiqlərə məruz qalsa da həmişə sözünü deyib. Bir məsələyə də çox kədərlənirəm. O, Şəkiyə təzə yol çəkilməsinə fəxrələnirdi, bu yol da mənim yaşadığım İsmayılının Buynuz kəndinin atəyindən keçirdi. Həmişə o yolda görüşərdik. Həmin görüş yeri həmişə Bəxtiyarın həsrətini çəkəcək, onun ruhu dolacaq, sözü danışılacaq, amma təəssüf ki, Bəxtiyar bir daha oradan keçməyəcək. Onun şeirlərini dillər əzbəri edib xatirələrdə yaşadacaq bu millətin başı sağ olsun”.

BDU-nun pedaqogika kafedrasının dosenti Fatma Ələsgərova şairin tələbəlik dövründən danışdı: “Bəxtiyar müəllimi tələbəlikdən tanıyıram. O, filologiya fakültəsində bizdən bir kurs yuxarı oxuyurdu. Tələbə vaxtından fəal idi, şeirlər yazırdı. Yerli-yersiz rusca danışanları sevməzdi, türkçü idi. Deyərdi ki, çox dil öyrənmək millətin intellektual inkişafına kömək edir, amma öz ana dilini inkişaf etdirmək lazımdır. Hətta bir dəfə oğlumu rus bölməsində oxutmağımı eşidəndə çox qeyzlənmişdi. Allah ona qəni-qəni rəhmət eləsin!”

Cənubi Azərbaycandan olan, hazırda Amerikada yaşayan müğənni Yaqub Zurufçu B.Vahabzadənin Cənubi Azərbaycanda da çox sevildiyini dedi: “Üç ay öncə ondan Amerikadan bütün dünyaya yayımlanan “Körpü” telekanalı üçün iki saatlıq müsahibə almışdıq. Bu müsahibə Təbrizdə, Tehranda böyük rezonans doğurdu. O, özü də 3-4 ay öncə Təbrizdə olmuşdu, bu

səfər sanki onun o taylı azərbaycanlılarla vidası oldu. Onu ora-da böyük hörmətlə qarşılamışdılar. Deyirdi hamı otelin qarşısına gəlib “Bəxtiyar, Şəhriyar ölməz!” şüarını səsləndirirdi. O, XX əsrdə nəhəng yazarlarımızdan biridir. Arzu edərdim ki, digər içtimai xadimlərimiz də Bəxtiyar müəllimin həyat yolunu nümunə seçsin. O, mənə şeirlər kitabını hədiyyə etdi, hazırda bir-çox şeirlərinə mahnı bəstələnməsi üzərində çalışıram. Təəssüf ki, onu itirdik, bütün türk dünyasının başı sağ olsun”.

Vida marasimi başa çatandan sonra xalq şairinin BDU-dan qaldırılan cənazəsi Fəxri Xiyabanda torpağa tapşırıldı. Qəbri nurla dolsun!

S.Hilalqızı

“Müsavat” qəzeti, 15 fevral 2009

RUHUN BİZİMLƏDİR, BÖYÜK USTAD!

Böyük şəxsiyyətlər, fikir, məfkurə, “ideya adamları sağlığında millətin öndəri olur, cismani dünyasını dəyişəndən sonra da ruhən millətlə birgə yaşayır. Öz şüurlu həyatını millətin tarixinin şərəfli bir parçasına çevirmiş, ürəklərdə özünə heykəl qoymuş ustad sənətkarımız Bəxtiyar Vahabzadə ömrünün son anında bizim eşitmə analizatorumuzun qəbul edə bilmədiyi bir səs diapazonunda “gedən cismimdir, ruhum sizinlədir” deyərək gözlərini bu fani və nahaq dünyaya əbədi yumdu, Haqqın dərgahına qovuşdu...

Böyük ustadın ölüm xəbərini televiziyadan eşitdim. Keçirdiyim hissləri sözlə ifadə etməyə çətinlik çəkirəm. Söz və ifadələr insan yaşantılarının dolğun ifadəsi üçün həmişə yetərli ola bilmir...

Xəbəri eşidib Bəxtiyar müəllimin evinə yollandım. Artıq insan axını başlamışdı. Hörmətli şeyx həzrətləri də böyük ustadla vidalaşmağa gəlmişdi. Görkəmli tədqiqatçı-alim Şirməmməd Hüseynov ustad sənətkar haqda “Öz şüurlu həyatını millətin tarixinin bir hissəsinə çevirə bilmək hər şəxsə nəsis olmur” - dedi... Ölüm haqdır, hamımız ölümə məhkumuq, sadəcə bu, bir zaman məsələsidir. Əcəl kimi harada haqlayacaq, bunu yalnız Yarıdan bilir. Lakin Bəxtiyar Vahabzadənin ölümü millətin itkisidir, millətçi, ulusal zehniyyətin itkisidir, bütün türk dünyasının itkisidir...

Onunla həbsimdən öncəki dövrlərdəki söhbətlərimi xatırlayıram, bir daha təhlil edirəm və onu yenidən dərk etməyə çalışıram. Çünki retroqrad təhlilin qənaəti daha obyektiv olur. Söhbətlərimizdə müəyyən mətləblərə onun münasibətini

öyrənməyə çalışırdım və adətən açıq, səmimi dialoqumuz olurdu. Millətin mənafeyi ilə bağlı məsələlərə çox həssas yanaşardı, çox vaxt kövrəldi. Ölümündən bir qədər öncə səhhətinə baxmayaraq Qafqaz Universitetinin nümayəndələrini qəbul etmişdi. Dünənki vida görüşündə universitet yetkililəri bu görüşü xatırlayarkən deyirdilər: "Belə böyük şəxsiyyətin millətlə bağlı söhbətlərimizdə gözləri yaşarır, bizim gözlərimiz isə yaşarmır". Bəli, ürək yanmasa, gözdən yaş çıxmaz.

Bəxtiyar Vahabzada həmişə narahat idi, xeyirxahlığına, nəcib qəlbinə rəğmən çox nadir hallarda gülümsəyirdi, çünki millətin dərd və qayğıları ilə yaşayırdı, millətin taleyi sarıdan böyük gözləntiləri vardı.

"Arazın o tayı vətənim, bu tayı vətənim.

Vətənin üzünü görməyə amanım yox mənim" –

deyə imdad çəkən şair bütöv Azərbaycan nisgillisi idi... O, bütün söylərə baxmayaraq sona qədər öz daxili azadlığına doğru hərəkət edirdi, məxsusi əxlaqı ilə hamımıza, bütün türk dünyasına örnek idi və örnek olaraq qalacaq...

Ustad sənətkarımızın vəfatı ilə bağlı mərhumun ailəsinə, yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı verirəm. Allah rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun. Millətimizin başı sağ olsun...

Onun əziz xatirəsi bütün türk dünyasının qəlbində abədi yaşayacaq!

Adil Qeybullayev,
Tibb elmləri doktoru, professor

"Müsavət" qəzeti, 15 fevral 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN VƏSİYYƏTİ

"Əlyazmalarımı ölümümdən 15 il sonra dərc edərsiniz"

5 ildir İsveçrədə mühacirətdəyəm. Azərbaycana nə vaxt dönəcəyim bəlli deyil. Amma ürəyimdən keçən odur ki, Bakıya çatan kimi sevdiyim insanları bir-bir ziyarət edim. Bu sırada Bəxtiyar Vahabzada da vardı. Rəhmətliyi çox istəyirdim. Olmadı.

* * *

Bəxtiyar müəllimlə dəfələrlə görüşmüşəm. İstər Bakıda, istərsə də Şəkidə ondan "Yeni Müsavat" üçün silsilə müsahibələr götürmüşəm. Yadımdadır, müsahibələrdən biri 19 mayda təsadüf etdi. Atatürkün doğum günü olduğunu xatırladıb onun türk milləti üçün gördüyü əvəzsiz xidmətlərdən danışdı. Və qəfildən soruşdu ki, sən ad günün nə vaxtdır. "Elə bu gündür" - dedim. İş otağında məni tək qoyub getdi. 5 dəqiqə sonra iri bir bağlama ilə içəri girdi. Öncə önəm vermədim. Bükülünü qabağıma qoyub əlini mənə uzatdı. Yerimdən qalxdım. Əlimi bərk-bərk sıxıb ad günümü təbrik etdi. Atatürklə eyni gündə doğulmağım Bəxtiyar müəllimi mütəəssir etmişdi. Düzü, hədiyyəni götürməmək üçün jest etdim. Yaman əsəbiləşdi:

- Oğlum, mən hər kəsə hədiyyə vermərəm. Bunu bir ağsaq-qaldan dost payı kimi götür. Bu saat Rauf Arifoğluna da zəng vurub deyərəm...

Birtəhər könlünü aldım. Nə qədər təklif etsə də, onun yanında siqaret çəkməzdim. Bir siqaret yandırıb saata baxdı. Axşam saat 10 idi:

- Bundan sonra sən nə vaxt ad günü keçirəcəksən? Jurnalist olmağın da belə işləri var...

* * *

Bilirəm, Bəxtiyar muallimə dodaq büzənlər də az deyildi. Rəhmətlik xüsusilə ədəbiyyatda hamını və hər şeyi inkar etməklə özlərini gözə soxmağa çalışanlardan yaman gileyliyi:

- Oğlum, bunlar yazırlar ki, Bəxtiyar şair deyil. Desələr ki pis şairdi, heç qınamaram da. Amma mənim şairliyimi necə danmaq olar?

* * *

Hərdən zəng vurub məni evinə dəvət edərdi. Elə-belə söhbət üçün. Əlimdə nə qədər təcili iş olsaydı da, mütləq ona baş çəkərdim. Mərhumun xanımı şairi jurnalistlərdən qorumağa çalışırdı. Kim zəng vursaydı, “evdə yoxdur” - deyərdi. Amma mənimlə söhbətdən sonra Bəxtiyar muəllim bir qayda olaraq yaxşı əhvalda olardı. Ona görə də xanımı mənim zənglərimə tək-tük hallarda “evdə yoxdur” cavabı verərdi.

Ara-sıra sürücüsü vasitəsilə şeirlərini “Yeni Müsavat”a göndərirdi. Mərhumun onlarla şeiri ilk dəfə məhz bizim qəzetdə çap olunub. Qəzetimizin əməkdaşlarını əsərləri oynanılan Dram Teatrına dəvət edərdi. Əvvəllər iqtidar-müxalifət liderləri belə təməşalara tez-tez qatılırdı.

Şəxsi söhbətlərimizdə deyərdi ki, bilirəm, çoxu məndən qəhrəmanlıq umur. Amma bu insanlar heç cür başa düşmür ki, artıq qocalmışam. Cavan vaxtımda ortalıq boş olanda sözümü dedim. “Gülüstan”a görə 2 il işsiz qaldım. Mənə “millətçi” damgası vurub universitetdən qovdular, indi danışmağa nə var ki... Onda adamı gecəylə yox edirdilər. Bir dəfə dostlarımdan biri ilə sovet hökumətinin əleyhinə o ki var danışdıq. Ayrıldıqdan sonra

dəhşətə geldim. Fikirləşdim ki, ağzından bir kəlmə çıxsın, məni yox edəcəklər. Səhərə qədər gözümə yuxu getmədi. Düşünürdüm ki, səhər açılan kimi dostuma baş çəkim. Deyim ki, dilini dinc qoysun. Səhər evdən çıxmaq istəyəndə üz-üzə gəldik. Sən demə o da gecəni yata bilməyib. Qorxub ki, kiməsə nəse deyərəm. Bir-birimizi qucaqlayıb ağladıq...

* * *

Düzü, Bəxtiyar muəllimdən belə etiraf gözləməirdim. Təəccübümü görüb özü məsələyə aydınlıq gətirdi:

- Bir dəfə taksiyə minmişdim. Sürücü ordan-burdan danışib söhbəti o vaxt Azərbaycana rəhbərlik edən Vəli Axundovun üzərinə gətirdi. Dedi ki, Bəxtiyar Vahabzada o rusbaşın yanına gedib. Əlini onun stoluna çırpıb deyib ki, bu millətin dilinə dəymə. Heyrətə gəldim. Sürücüdən soruşdum ki, Vahabzadəni tanıyırsan. Dedi: yox. Dedim ki, Bəxtiyar mənəm, elə söhbət də olmayıb. Bakı ləhcəsi ilə danışan sürücü mənə inanmadı. Kobud şəkildə məni maşından düşürdü ki, sən Vahabzadənin dırnağı da ola bilməzsən... Bilirsiz, bizim nəslimizə Şəkidə “yel aparənlər” deyirlər. Biz nəsillicə arıq olduğumuza görə deyirdilər ki, guya kömürçülükə dolanmış nəslimizdən olan insanlar külək əsəndə atəklərinə daş yığmış ki, yel onları aparmasın. Yəni bu sürücünün nəzərində Vahabzadə Koroğlu kimi bir şey olmalıydı, mənə bir dəri, bir sümüyəm...

* * *

Söhbətlərinin birində dedi ki, bir dəfə Heydər Əliyev məni yanına çağırırdı. Evimə gələn yüzlərlə şikayət məktubunu götürüb onun yanına getdim. Xeyli söhbətdən sonra məktubları ortaya qoydum. H.Əliyev məktublardan birini götürüb oxudu. Qarabağ əlili yazırdı ki, ayağımı müharibədə itirmişəm. Amma hər

il məndən tələb edirlər ki, gedim həkimdən kağız gətirim. Buna da filan qədər pul istəyirlər. Şikayətçi soruşurdu ki, mən niyə hər il həkimdən kağız almıyam, ayağım təzədən çıxası deyil ki... H.Əliyev bərk hirsləndi. Götürüb həmin rayonun icra başçısına zəng vurdu. Sərt danışdı. Sonra üzümə baxıb dedi ki, narahat olma, bu iş düzəldi. Qeyri-ixtiyari gözümlə yerdə qalan bir qalaq məktuba zilləndi. Ürəyimdən keçeni dərhal oxudu. Göstəriş verdi ki, bütün məktublar araşdırılsın...

* * *

Bir dəfə ondan soruşdum ki, xatirələrinizi yazırsınızmı? Dedi: yazmışam və bəri başdan demişəm ki, əlyazmalarımı mən öləndən 15 il sonra çap etdirərsiniz...

* * *

Ötən əsrin 80-cı illərində dissident-şair Daşqının "Dünya" rədifli bir şeiri toylarda tez-tez oxunardı. O şeirin son misraları beləydi:

*Bəxtiyarı saxla bari
Axırı puç olan dünya...*

Tabii ki, Süleymana qalmayan dünyanın gedim məqamı onu da haqladı. Özü də qəfil haqladı...

Allah rəhmət elesin. Böyük ustadın ölümü ilə əlaqədar "türk millətinin başı sağ olsun" - deyirəm.

Elbəy Həsənli, Sürix

"Müsavət" qəzeti, 15 fevral 2009

"EY BƏXTİYAR, ZAMAN ÖMRÜ ƏRİDƏR"

Qoca dünya Bəxtiyar müəllimi əlimizdən aldı. Hər kəs üçün labüd olan son gün ona 84 yaşında qismət oldu.

Əslində, 84 il insan üçün böyük müddətdir, uzun ömürdür. Bu yaşda əzizi vəfat edənlərə "başınız sağ olsun" demək nisbətən asandır, amma söhbət böyük ziyalıdan, görkəmli şairdən, rejissor, bəstəkardan, rəssamdan gedəndə hiss edirsən ki, təkcə mərhumun ailəsinə, yaxınlarına deyil, bütün millətə itki üz verib. Yaşından asılı olmayaq, böyük insanların həyatdan getməsi həmişə vaxtsız vəfat təsiri bağışlayır.

Ötən il qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatov, rus ədibi Aleksandr Soljenitsin ömürlərinin 80, 90 ilində dünyadan köçəndə, onları yaxından tanıyan hər kəs təəssüfləndi - bilə-bilə ki, insan oğlu 150, 200 il yaşamağa qadir deyil. Ataların bu xüsusda məşhur bir kəlamı var: "Səksən, doxsan, bir gün yoxsan". Amma yenə də adam istəyir ki, böyük, sevimli yaradıcılar ölməsinlər.

Heyhat, bu mümkün deyil. Bircə təsəlli var ki, böyük yaradıcılar bir gün yox olmurlar. Bu gün Nizami, Nəsimi, Füzuli, Sabir, Mirzə Cəlil, Üzeyir Hacıbəyov və adını çəkə bilmədiyimiz yüzlərlə böyük insanımız hər gün, hər saat bizimlədir. Bəxtiyar müəllim də bizdən qopub, həmin klassiklərimizin səfinə qoşuldu və yenə də bizimlədir.

O, hələ sağlığında klassik idi. Bəxtiyar müəllimin əsərlərini birinci sinifdən etibarən öyrənməyə başlayırıq. Onun "Məktəb yolları" şeirini elə məktəb yollarında addımlaya-addımlaya əzbərləyirik. Biz başqa şairlərimizlə yanaşı, şeirin, bədii sözün nə demək olduğunu Bəxtiyar müəllimin qanadlı misralarından

bilmışik.

O, bir müəllim idi, minlərlə tələbəsi vardı. Bəxtiyar müəllim auditoriyada birbaşa olaraq mənə dərs deməsə də, onu müəllimim sayırdım və sayıram. 4-5 il öncəyə qədər, yəni fəal qəzet oxucusu olduğum zamanlar o, redaksiyamıza tez-tez zəng vurardı, dəyərli məsləhətlərini verər, ayrı-ayrı yazıların müəlliflərindən məmnunluğunu dilə gətirərdi. “Siz günümüzün Mirzə Cəlili, Sabiri, Əbdürrəhman bəyisiz, mən sizinlə fəxr edirəm, nə yaxşı ki. Millətimin sizin kimi oğulları var” - bu sözləri Bəxtiyar müəllim bizə bir neçə dəfə söyləyib. Hansı bir yazımız bu böyük insanın hisslərinə toxunardısı, şair mütləq onun müəllifi ilə telefon əlaqəsi saxlayıb təşəkkürünü bildirərdi.

Bəzən həmkarlarım ondan çox şey umardılar. Həbsdə olan siyasi məhbusların, jurnalistlərin azadlığa buraxılması üçün dövlət başçısına ünvanlanan müraciətlərdə onun adı başdan olardı. Ancaq bu, yenə də az görünürdü. Bir çoxları sinninin, 80-i aşdığı bir zamanda ondan 50-60 il əvvəllərdə olduğu kimi enerjili hərəkət gözləyərdilər, çox işdə qabağa düşməsinə istəyirdilər. Amma yaş öz sözünü deyirdi. Əldən çıxmış cavanlıq özülə bərabər Bəxtiyar müəllimdən çox şey aparmışdı, əvəzində ona ağsaqqallıq, müdriklik, təcrübə gətirmişdi.

Bütün böyük şairlər kimi, Bəxtiyar müəllimin həyat və yaradıcılığında bir “hökmdar və şair” fəslə var. Bəxtiyar müəllim hökmdarların saydığı ədib idi. Onun sözünün qüdrəti, kəsəri həm də ona ictimai-siyasi xadim statusu vermişdi. Siyasət isə, deyilənə görə, çirkin işdir – xüsusilə də Azərbaycan tipli ölkələrdə. Fırvan ölkələrdə özünü tamamilə ədəbiyyata həsr edən ədiblər rahatdırlar, onlar siyasətlə məşğul olmur, heç maraqlanmırlar da. Amma Azərbaycanda bu mümkün deyil. Burda şair, yazar olmaq siyasətin episentrində olmaqdır. Gerçek ziyalının xalqın dərdi ilə nəfəs almadan, onun problemləri ilə məşğul olmadan yaşaması

mümkün deyil.

Bəxtiyar müəllim millətinin dərini ürəyinin incə yerindən keçirən kişi idi. Bəzi ağır günlərdə onun gözündən çıxan yaşlar ürəyindəki yagının buxarıydı.

İndi o, aramızda yoxdur. Zaman keçdikcə biz onun qədrini daha çox biləcəyik. Getdikcə cırlaşan dünyamızda yeni Bəxtiyarların, Şəhriyarların yetişməsi çox çətin görünür. Üstadın yeri həmişə görünəcək.

Bəxtiyar müəllim müasir poeziyamızın günəşi, ulduzu, lap elə şamıydı. Və o şam əriyib-əriyib söndü. Necə ki, şair uzun illər öncə yazmışdı:

“Ey Bəxtiyar, zaman ömrü əridər”.

Xalid Kazımlı

“Müsavət” qəzeti, 15 fevral 2009

VIDA SÖZÜ

Mənəvi dünyamızın zirvələr qartalı, şeir-sənət mülkünün mütəfəkkir sultanı, XX əsrdə milli istiqlal qovğasının fikir sərkərdəsi Bəxtiyar Vahabzadə vaxtsız vəfat elədi, dostları, doğmaları, milyonlarla pərəstişkarını ağlar qoydu. ifadəmdəki “vaxtsız” sözünə kimsə irad tutmaq fikrinə düşməsin. Çünki bütün zamanlarda dahilərin ölümü vaxtsız olur. Milli-bəşəri hürrüyyət eşqi ilə yaşayıb, insanlığın parlaq istiqbalı naminə yaradanların ömür həddi, tədqiqatçılar istisna olmaqla, zaman keçdikcə, kimsənin diqqətini cəlb etmir. Lev Tolstoy 82 il, Puşkin 38 il, V.Hüqo 83 il, Bayron 36 il, Höte 83 il, M.Ə.Sabir 49 il, Cəfər Cabbarlı 35 il, Dobrolyubov 25 il, Əli bəy Hüseynzadə 76 il ömür həddində əbədiyyət haqqı qazandılar və 210 yaşlı Puşkin də, 207 yaşlı Hüqo da, 260 yaşlı Höte də bu gün dünyasını dəyişsəydi, təbii ki, qədərbilən bəşəriyyət vaxtsız ölümdən gileylənəcəkdə.

Tale mənə əziz Bəxtiyarımızla 62 il dostluq etmək imtiyazı verdi. Universitet təhsili, ailə növrağı, atalıq haqqının ilk fərəhi, kirayənişinliyin məhdudiyyətləri, ilk kitabının nəşri, təzə mənzil asudəliyi, ana itkisi, Bakı Sovetinə, Ali Sovetə deputat seçilməsi, Dövlət mükafatı laureatı, elmlər doktoru, akademik seçildiyi günlərin sevincini onunla birgə yaşadım, eyni zamanda müjdəli, ələmli günlərimdə onu Neftçalada yanımda gördüm.

İnsan ömrü təbiətə bənzəyir - daim dəyişir, kasadlaşır - zənginləşir, axar-baxarlı yaz, yağışlılığı qovurub xəzəl edən qızmar yay, barlı-bəhrəli payız, torpağa qar yorğanı çəkən qış... Bu mənada Bəxtiyar heç vaxt təbiətə bənzəmədi, uzun ömrümdə onu heç zaman öz əzəli təbiətinin əks qütbündə görmədim. Haqqa təzim edən böyük şair haqsızlıq önündə nə qədər mübariz, barış-

maz, cəsur, məğrur, ötkəm, inadkar idi!

Müstəqil Azərbaycanımızda dövlət rəhbərinin, millətin sonsuz qayğı və məhəbbəti ilə ömrü rəvnəqlənən şair heç vaxt özünü tam xoşbəxt hesab eləmədi. Mən onu könül xoşbəxtliyinin hər iki çalarına - yəni ruhi sakitliyə və taledən tam razılığa həsrət gördüm, özünə qarşı müstəsna diqqət və qayğıdan məmnun qalan şair heç vaxt “Vətəndən vətənə həsrətlə baxan”, dogma yurdundan didərgin düşən həmvətənlərindən özünü ayrı təsəvvür edə bilmədi. Yalnız bu manada heç vaxt köhnəlməyən köhnə dərdləri ilə baş-başa yaşadı... və mənəli ömrünün 84-cü ilində onu ürəkdən sevən milyonları gözü yaşlı qoyub əsil kişi ləyaqəti ilə axirət dünyasına köç elədi.

Görüşənədək. Əlvida, qardaşım.

İmamverdi Əbilov (Neftçala)

“Ədəbiyyat” qəzeti, 20 fevral 2009

MUĞAMA DƏFN OLUNAN

Dəfn edin siz məni "Zabul-segah"ın mayəsinə,
Deyirəm bəlkə məni bir gün oyandırdı muğam.
Bəxtiyar Vahabzadə

Moskvadaydım. "Cavid ömrü" filminin Moskvada yaşayan azərbaycanlılara təqdim edilmə mərasiminə dəvət olunmuşduq.

Soyuq, qarlı Moskva gecəsində Bakıdan acıdan-acı xəbər gəldi: Bəxtiyar Vahabzadə vəfat edib. Son vaxtlar xəstəydi, evdən çıxmırdı. Tez-tez telefon edib əhvalını soruşurdum. İctimai televiziya şair haqqında geniş veriliş hazırlamışdı, mən də çıxış etdim. Verilişdən sonra Bəxtiyar müəllim özünə xas olan alicənablıqla çıxışına görə telefonla təşəkkür etdi. - Bu, mənim borcumdur, - dedim, - çox istərdim ki, Yazıçılar Birliyinə gələsiniz, təmirdən sonra binamızı görəsınız və burda da bir tədbirinizi keçirək.

- Sağlıq olsun, - dedi, - halım bir az düzələn kimi mütləq gələm.

"525-ci qəzet"də dərc olunmuş bir məqalədən bildim ki, Bəxtiyar müəllim "Taksi və vaxt" şeirimi bəyənibmiş. Həmin şeri minnətdarlıq hissiylə ona ithaf etdim. Nə bileydim ki, bu mənim böyük şairə sağlığında son xoş ismarışım, son salamım, son təşəkkürüm olacaq.

Moskvada o acı xəbəri aldığım gecə səhərə qədər uyuya bilmədim. Bəxtiyar müəllimlə bağlı səhnələr, görüşlər, söhbətlər, uzun illər boyu davam edən ünsiyyətimiz bir-bir gözlərim önündən keçib gedirdi.

İlk gənclik illərimdə atamgilin mənzilində görüşlərimiz, ata-

ma yeni şeirlərini, Səməd Vurğun haqqında yazdığı dissertasiyadan parçaları oxuması, daha sonrakı illərdə Yazıçılar İttifaqında saysız-hesabsız görüşlərimiz, Şəkiddə şairin evində, Marxalda söhbətlərimiz, Türkiyəyə birgə səfərlərimiz, 1990-cı ilin Qara yanvarında fəvqəladə vəziyyət şəraitində Ali Sovetin bütün gecə davam edən toplantısında ağırlı, həyəcanlı anlarımız, Bəxtiyar müəllimin elə ordanca Oljas Süleymenova telefon etməsi, Oljasın da bir qardaş fədakarlığıyla xəstə-xəstə Bakıya uçub gəlməsi... Dilimizin adıyla bağlı mübahisələrdə Bəxtiyar müəllimlə, Elçinlə eyni mövqedən çıxış etməyimiz və fikrimizi sonadək müdafiə etməyimiz... Acılı-şirinli xatirələr dalğa-dalğa bir-birinin üstünə gəlirdi o yuxusuz Moskva gecəsində.

Ali Sovetin iştirak etmədiyim, amma sonralar televiziya ekranlarında gördüyüm iclasının həm utandırıcı, həm qürurverici səhnələri yaddaşımda canlanırdı: Heydər Əliyevə ədəbsiz hücumlara görə utanc hissi, Bəxtiyar Vahabzadənin təkbaşına onu müdafiə etməsindən duyduğum qürur... Ulu öndər Azərbaycan Yazıçılarının X Qurultayında çıxışında bu barədə ətraflı danışdı:

"Xatirinizdədir, Ali Sovetin sessiyasında o salonda oturanların 90 faizi mənimlə bir yerdə və mənim rəhbərliyim altında işləmiş adamlar idi... Orda mənə çox hörmətsizlik etdilər, pis münasibət göstərdilər. Ancaq o vaxt cəsarət edib çox kəskin çıxış edən Bəxtiyar Vahabzadə oldu... O salonda oturanların əksəriyyəti ilə mən gecə-gündüz bir yerdə işləmişdim. Onlar böyük vəzifələr almışdılar. Bəxtiyar Vahabzadə şairdir, şair olaraq da qalıbdır, indi də şairdir, onun şairlikdən başqa bir vəzifəsi yoxdur. Ancaq baxın, o həmin insanların münasibəti, bu da şairin münasibəti. Yəni mən yenə də ədəbiyyata bağlılığımı və ədəbiyyatla məşğul olan şəxslərin başqalarına nisbətən daha sədaqətli olduğunu qeyd etmək istəyirəm".

Neçə minillik ədəbiyyat tariximizin ən dəyərli sənət-

karlarından olan Bəxtiyar Vahabzadə haqqında dəfələrlə yazmışam, yubileylərində, müxtəlif tədbirlərdə çıxışlar etmişəm. O, mənim üçün "Siz" və "Bəxtiyar müəllim" idi, mən onun üçün "Sən" və sadəcə "Anar". Amma aramızda yaş fərqi və hörmət pərdəsi qarşılıqlı xoş münasibətlərimizə, fikir, əqidə birliyimizə, çox qəliz məsələlərdə eyni mövqedən çıxış etməyimizə, çətin anlarda bir-birimizə həyan olmağımıza mane olmurdu. Bir çox məqamlarda mətbuat səhifələrində bir-birimizi şərdən, böhtandan qoruyurdun. Sənətkar kimi, vətəndaş kimi, şəxsiyyət kimi Bəxtiyar Vahabzadənin bir dırnağına dəyməyən ədəbi miğmıgalar, ara-sıra onu da sancırdılar. Söhbətlərimizin birində Bəxtiyar müəllimin dediyi sözləri heç vaxt unutmam: - Onları qınama, bu dünyada hərənin bacardığı və bacarmadığı bir iş olur. Biz yazmağı bacarıyıq, böhtan, şər atmağı bacarmırıq, onlar da əksinə, şər, böhtan atmağı çox yaxşı bacarırlar, amma yazmağı bacarmırlar. Belə də davam edəcək. Biz əsər yaradacağıq, onlar da bizə şər, böhtan atacaqlar.

Bu ovqat B.Vahabzadənin 1996-cı ildə yazdığı şerində də ifadə olunub:

*Yoxdur əvəzimiz yalançılıqda,
Bu ona şər atır, o, buna böhtan.
Yurdu dağıtmaqda, talançılıqda
Azadıq qorxudan, Allah xofundan.*

Amma tək-tük naxələflərin müqabilində Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasının müxtəlif nəsillərdən, o cümlədən, ən gənc, ən yeni nəsillərdən olan pərəstişkarları yüz minlər, milyonlardır. Tək Azərbaycanda yox, Türkiyədə, İranda, dünyanın bir çox ölkələrində...

Bəxtiyar Vahabzadə səkkiz yaşlı nəvəm Sezenin də ən çox

sevdidi şairlərdəndir. Hələ yeddi yaşındaykən bu balaca qızcıqaz "O mənim qardaşımdır" - deyirdi. "Qardaşım yox, əmimdir" - de. Yox, inadla elə "qardaşımdır" deyirdi. Yəqin ki, Sezen haqlıydı: Böyük sənətkarlar hər yeni nəslin yaşıdı, çağdaşıdır.

Bəxtiyar Vahabzadənin ən gözəl əsərlərindən olan "Muğam" poemasını ilk dəfə "Qobustan" toplusunda dərc etmişdik. Bu vida yazıma epigraf qoyduğum misralar da həmin poemadandır. Bəxtiyar Vahabzadə Bakının müqəddəs guşəsində - fəxri xiyabanda dəfn olunub. Amma onun bir məzarı da, özünün poetik vəsiyyətinə görə Muğamın içindədir.

Böyük şair Bakıda möhtəşəm muğam bayramları keçiriləcək günlərin ərəfəsində dünyasını dəyişdi, amma tək "Segah zabul"un deyil, bütün başqa muğamlarımızın ifasında da o, yenidən oyana-caq, dünyamıza qayıdacaqdır. O, yeni yazılan hər yeni istedadlı şeirlə yenidən diriləcək, aramızda olacaqdır.

Dilimiz, millətimiz durduqca Bəxtiyar Vahabzadə də əbədi yaşayacaqdır.

Anar

"Ədəbiyyat" qəzeti, 22 fevral 2009

**B.VAHABZADƏNİ "ÇƏTİN ADDIM"
ATMAĞA NƏ VADAR ETDİ?..**

(Ustad şairin son günləri və son şeirləri)

Hər cür bəxtiyarlığa layiq olan ulu bir xalq Bəxtiyarını itirdi. Azərbaycanlıların, dünya türklərinin bəxtiyarlığını hamıdan çox o istəyirdi. Ömrünü şam kimi əridirdi, Nazim Hikmətin "Sən yanmasan, mən yanmasam, o yanmasa, Necə çıxar qaranlıqlar aydınlığa?" çağırışına qoşulub insanları el yolunda oda, alova atılmağa səsləyirdi. "Yaşamaq yanmaqdır, yanasan gərək" - deyirdi.

Onun əsas missiyası sözün qüdrətini, gücünü insanlara çatdırmaq idi. Yorulmadan yazıb-yaradırdı. Türkün dilinə, tarixinə qəsd edənlərlə açıq döyüşməkdən çəkinmirdi. Hələ 2001-ci ilin sentyabrında "Tanrı türkü qorusun" alqışından, duasından təşvişə düşənlərə üzünü tutub deyirdi:

*Tarixlə bir yaşdadır
Bizim tarix yaşımız.
Nədən səni qorxudur
«Tanrı türkü qorusun» –
Duamız, alqışımız?*

B.Vahabzadə türklüyünü dananlarla heç vaxt barışmayıb. "Özümüzü kəsən qılınclar"ın kəsərini həqiqəti açıqlamaqla azaltmaq istəyib. Elələrinin kökünə, soyuna şübhə ilə baxıb:

*Mən anlama bilmirəm,
Türk oğlusansa özün,*

*Türkün qorunmasından
Niyə hürküyə düşdün?*

*«Tanrı türkü qorusun»
Atılan daşmı sənə?
Bizim bu alqışımız
Söylə, qarğışmı sənə?*

Həmişə türklüyündən fəxrlə danışan üsyankar söz ustadı ömrünün son üç ilini əsərlərinin sistemli şəkildə, külliyyat halında nəşrinə çalışıb. Bu işdə məni özünə yardımçı seçməsi ilə həyatımın ən şərəfli anlarını yaşadım onunla. Və mən də Bəxtiyarsız qaldım... Narahatlığını içimə çəkdim, dürüstlüyünü, vətənsəverliyini miras götürdüm. B.Vahabzadəsiz yazıb-yaratmaq, zamanla ayaqlaşmaq çətin olsa da, tövsiyələri qulaqlarımda sırğalandığından qələmimi işləmək üçün azacıq güc tapdım.

Hər səhər zəng edirdi, gecələr əlyazmalarının arasından tapdığı şeirinin cildlərə salınmasını istəyirdi. Ya da bildirirdi ki, "Yeni yazılarım var, gəl götür". Deyirdim: "Bir azdan yanınızdayam". İşlərim başımdan aşsa da, onun "Mümkünsə, saat ikidən sonra gəl, bir yerdə nahar edərik. Təkbaşına adamın iştahı olmur" - təklifindən boyun qaçırmağa cəsarətim çatmırdı. Beləcə istəyirdi ki, günortalar onunla nahar edim. Əslində yaşantılarını bölüşməyə məsləkdaş arayırdı. Hər adamla qaynayıb qarışmazdı. Xududan, Şahmardan... sonra təkliyə alışmaq çətin idi. Ətrafında ürək qızdırdığı dostlar çox az idi. Şirməmməd müəllimi, İkramı da hər an yanında görmək istəyirdi.

Son zamanlar iki məsələyə sevinmişdi. Türkiyənin Eləğiz şəhərində adına küçə vermişdilər. "Hələ unudulmamışam, – deyirdi, – ömrümü faydasız keçirməmişəm." "Özümüzü kəsən qılınclar" dramının Ankara və İstanbul teatrlarında tamaşaya qoyul-

masını arzulayırdı. Qardaş ölkənin Bakı Böyük elçisi Hülusi Kılınca məktubla müraciət etmişdi. Türkiyənin mədəniyyət bakanlığından xoş xəbəri yenidən almışdıq: tamaşa baş tutacaqdı. “Birlikdə gedib baxarıq!” – deyər sevincini gizlətməmişdi şair. Bir də həyatının son günlərində iki əsərinin Akademik Z.Əliyevanın itkisindən təsirlənərək yazdığı “Mərsiyə-rekviyem” və Türkiyədə Süleyman Dəmirələ həsr etdiyi “Süleyman” şeirlərinin külliyyata salınmasını istəyirdi.

Birincini Moskvada, 1985-ci il aprelin 15-də Zərifə xanım dünyasını dəyişən gün yazıb əlyazmasını ulu öndər Heydər Əliyevə vermişdi. Heydər Əliyev o çağlarda özünə və Azərbaycana qarşı çevrilən güclü qaraguruha qarşı mübarizə aparırdı. Həmin hüznü vaxtlarda - dost, ağsaqqal təsəllisinə ehtiyac duyduğu anlarda Bəxtiyar Vahabzadə də sarsılmış halda yanında dayanmış, duyğularını “Mərsiyə - rekviyem” adlı əsərdə göz yaşları ilə süzülüb gələn misralara çevrilmişdi. Şair deyirdi:

*«Gəlmişəm!» - səsləndi ölüm bir anda,
Gözəl bir insana necə qıydı o?
Sən bir ağrıya bax!
Böyük bir xalqa
Arxa olan kəsin arxasıydı o.*

“Mərsiyə-rekviyem” şeirini tapıb külliyyatının 9-cu cildinə saldıgımı bildirəndə sevinmişdi. İkinci şeiri isə Süleyman Dəmirəlin özündən alacağıma söz vermişəm.

İstəməyənlər, türk dünyasındakı şöhrətinə paxıllıqla yanaşanlar B. Vahabzadəni hörmətdən salmaq üçün dəridən-qabıqdan çıxır, qəzetlərdə böhtanlı yazılar dərc etdirir, qərəzli şaiyələr yayırdılar. Təəssüflənirdi. Belələrinə baş qoşmasa da, rastlaşdığı pisliklər içərisini didib-parçalayırdı. Özü hamının uğurunu böyük

fərəhlə qarşılayırdı. Tərifdən xoşu gəlmirdi. Tez-tez ötənləri xatırlayırdı. Mehdi Hüseynəndən danışanda isə kövrəlirdi. Deyirdi: “Bir hərəkətimi özümə hələ də bağışlaya bilmirəm. Müharibə yenidən qurtarmışdı. Universitetdə tələbəydim. Qışda uzun əsgər şinelində gəzirdim. Mehdi müəllim İsmayıl Şıxlıya deyir ki, axşam Bəxtiyarla bizə gəl. Hərdən evinə çağırırdı, yedirib-ıçırdı, söhbətləşərdik. Bu dəfə o, İsmayılı yola salıb məni stolun arxasında təzədən əyləşdirdi. Dedi ki, “Süfrəni qaldır, orada sənə çantası əmanət var”. Mən baxdım ki, Mehdi müəllim süfrənin altında pul qoyub. Tutulduğumu görüb sözünə davam etdi: “Özünə palto alarsan. Əsgər şinelini həmişəlik əynindən çıxart”. Başımı buladım, ayağa durub getmək istədim. Mehdi müəllim qolumdan tutub saxladı: “Oğul, - dedi, - mən çoxlu qonarar alıram. Sən gəl bu pulu götür, mənim ürəyimi qırma. Səni o şinelə görəndə pis oluram”. Dedim: “Sizə minnətdaram, amma mən o pulu ala bilmərəm”. Tələsik otaqdan çıxıb getdim. Onun məni səsləməsinə əhəmiyyət vermədim. Eh, gərək onun könlünü qırmayaydım...”

Həç nədə gözü yox idi. Yeganə istəyi əsərlərini külliyyat halına salıb çap etdirmək idi. Bu, böyük vəsait tələb edirdi. O zamanlar gözəl ziyalımız Cavanşir Feyziyevlə birlikdə “Qafqaz” jurnalını nəşr edirdik. B. Vahabzadə dərgimizin redaksiya şurasının sədri idi. Hər buraxılışı diqqətlə izləyir və xeyirxah iş gördüyümüzü alqışlayırdı, redaksiyaya məktub da yazmışdı: “Mən “Qafqaz” jurnalını oxuyanda qürurlanıram. İtirilən, unudulan keçmişimizə ayna tutulduğunu görürəm. Jurnaldakı şəkillərə baxanda və yazıları oxuyanda insan həqiqi mənada xalqımızın keçmişini qürur duyur və istəyir ki, dədə-babalarının dünyanı heyrətə gətirən işlərini davam etdirdirsin. Azərbaycanın hər qarışının göz oxşadığını, bütün bölgələrdə yaşayan insanların fədakar, qurub-yaradan, süfrəsi açıq, xeyirxah olduqlarını jurnal vasitəsi ilə öyrəndikcə hər bir oxucuda iftixar hissi oyanacaq. “Qafqaz” jurnalı hamı-

mızı silkləyib ayıldır, sanki “Baxın, - deyir, - biz bu ulu və haqqa tapınan millətin övladlarıyıq”. Rəhmətlik Heydər Əliyev belə məsələlərin qədr-qiymətinə yaxşı bilirdi, mədəniyyətimizin və tariximizin təbliğinə onun qədər can yandıran olmayıb. “Qafqaz” jurnalı onun da arzu və istəklərini gerçəkləşdirir”.

Cavanşir müəllim Şekidə “5 ulduz” otel tikdirmişdi. O, istəyirdi ki, şəhərin mərkəzində Bəxtiyar müəllimin abidəsini qoydursun. “Şairlə danış, razıqını al” – dedi. Lakin Bəxtiyar müəllim bildirdi ki, mənim heykəlim əsərlərimdir, onları insanlar oxuyub faydalanırlarsa, xoşbəxtəm. Axı, quru daş parçası onlara nə verəcək?

Bilirdim ki, şair indiyədək çap olunan kitablarındakı naqisliklərdən narahatdır. Sağlığında külliyyatının yetkin halda nəşrini arzulayır. Cavanşir müəllimə şairin heykəlinin qoyulması ilə razılaşmadığını dedim. O: “Əsərlərini nəşr edək” – qərarını verdi.

O vaxtlar yazıçı dostunun on cildliyinin xərcini ödəyən bir iş adamının televiziya kanallarında “Flankəsin əsərlərini mən üzə çıxartdım, dahi şairimizin Şamaxıda məzarına abidə ucaltdım, özüm də şair olduğumdan Rusiyada qazandıqlarımı ədəbiyyatın inkişafına xərcləyirəm” - deyərək ağız dolusu danışması, qəzetlərdə özünü öyməsi B.Vahabzadəyə pis təsir etmişdi. Əsərlərinin çapı üçün heç kimin yardımını qəbul etmirdi. Uzun söhbətlərdən sonra onu yumşaltdım. Çünki Bəxtiyar müəllim Cavanşir Feyziyevin xeyriyyəçiliyi barədə çox eşitmişdi, kənddə məktəb tikdirməsini, xəstələri müalicə etməsini, müharibə veteranlarına və qocaman müəllimlərə təmənnəsiz yardımlarını alqışlayırdı. C.Feyziyevin etdiyi sayısız-hesabsız yaxşılıqları bir dəfə də olsun üzə vurmadığını görüb deyirdi ki, halal yolla pul qazanmaq özü də istedaddır. Zeynalabdin Tağıyev də, Musa Nağıyev də böyük istedadla malik idilər. Onların istedadları olmasaydı, milyonlara sahib ola

bilməzdilər.

Nəhayət, Cavanşir müəllimlə görüşə razılıq verdi. Onunla bir saatlıq söhbətdən sonra səmimiyyətinə inandı və külliyyatının nəşrinə başladılar.

Sonsuz həyat eşqi onun yaratdıqlarından süzülüb gəlirdi. Əsərlərinin hər birini nəzərdən keçirir, bəzi misralarının yanında xəttlər çəkirdi. Soruşurdum: “Onları çıxardımmı?”

“Yox, - deyirdi, - şeirlərimi oxudum, inana bilmədim ki, bunları mən yazmışam. İlahidən gəlib o misralar...”

Bəxtiyar Vahabzadə əsərlərinə qarşı çox tələbkər idi. Bəzilərinin külliyyatına salınmasını istəmirdi. “Onlardan tər iyi gəlir, istedadın yaranmayıb”, - deyirdi.

Əvvəllər böyük rəğbət bəsləyərək şeir həsr etdiyi insanların ikiüzlülüynü görüb ithafı götürməyi xahiş edirdi. Yeni cildlərini əlinə alanda uşaq kimi sevinirdi. İki il ərzində onu 8 dəfə sevindirə bildim. Dözmədi. Qalan 4 cildin bütün materiallarını mənə təhvil verib haqqa qovuşdu.

* * *

Türkiyədəki cəmiyyətlərin birinin rəhbəri il yarım əvvəl B.Vahabzadə ilə görüşmək üçün Bakıya gəlmişdi. Onu cəmiyyətlərinin qurultayına dəvət edirdi. Qərara almışdılar ki, şairi başqanları seçsinlər. Yenidən əməliyyatdan çıxdığından şair evində türk qardaşlarına olan tövsiyyələrini lentə aldırdı. Cəmiyyətin qurultayında onun çıxışını hamı ayaq üstə dinləmişdi. Bu il fevralın 14-də mənə Cəmiyyətdən baş sağlığı məktubu gəldi.

“Ramazan Bey, Buyuk ustad Bahtiyar Vahapzade'nin vəfatını derin bir üzüntü ilə öğrendim. Büyük Türk Milletinin və Azərbaycan Halkının başı sağ olsun. Bu gün bunu çox derindən hissedemesekte İsmail Gaspirali Bey'in bundan 100 yıl önce önümüze bir düstur olarak koyduğu “dilə, fikirde, işte birlik” idea-

linin en böyük hizmetkarlarından biri de Muallim Vahapzade'dir. Tek millet iki devletin tek devlete dönüşmesi sürecində muallimin eməgi böyük, gayreti çoxtur. Yayıdığı işıq və rehberliyi gənc nəsillərə işıq tutacaktır. Məkanı cənnət, sevenlərinin başı sağ olsun. Hurmətlərimlə, Aslan Yaman". Türkiyə Cümhuriyyətinin Bakıdakı Böyükəlciliyində maliyyə attəşesi vəzifəsində çalışmış Bünyamin Özgür də ürək ağrısı ilə yazır: "Aziz kardeşim merhaba... Bahtiyar müəllimin vefatını öğrendim ve çok üzüldüm. Allah rahmet eylesin ve hepimizin başı sağ olsun... Görüşmek dileğiyle... Selam ve saygılarımı sunarım".

Yanvarın 27-də Türkiyə Cümhuriyyətinin Bakı Böyük Elçisi Hülusi Kılınc və "Qafqaz Plus" jurnalının Türkiyə təmsilçisi Mehmet Hatiboğlu ilə birlikdə B.Vahabzadənin qonağı olduq. Orada şairin son şəkillərini çəkdim. Əhval-ruhiyyəsi normal idi. Dostumuz İkrəm oxuduğu şeirlərə kövrəlsə də, ürəyi həyat eşqi ilə döyünürdü, İstanbulu, Ankaranı bir də görmək, türk xalqı ilə görüşmək arzusundaydı. Hülusi Kılınc şairin külliyyatının tezliklə Türkiyədə də basılacağını vəd etdi.

Fevralın 11-də "Qafqaz" universitetinin rektoru professor Əhməd Sanic və xarici əlaqələr üzrə prorektor Murad Ərgüvən "Qafqaz" jurnalı redaksiyasında qonağı oldular. B.Vahabzadənin külliyyatının çapdan çıxan 8 cildini onlara hədiyyə etdim. Yaxın günlərdə şairə baş çəkəcəklərini bildirdilər. Sonra Bəxtiyar müəllim zəng edib məni yanına çağırdı. Günorta üstü onun iş otağında görüşdük. Son qeydlərini mənə verdi, istəklərini bildirdi. Növbəti cildlərdəki əsərlərin tərtibi ilə maraqlandı. Bütün məsələləri müzakirə edib razılaşdıq. Gözləmədiyim halda:

- Hər şey bitdi. – dedi. - Sənə öz atama arxayın olduğum qədər arxayınam. İş başa çatdıracaqsan. Daha gücüm qalmayıb. Gedirəm. - Kövrəldiyimi görüb sözünü dəyişdi, - Sən yayda Şəkiyə gələcəksən?

Dedim: - Bəli.

- Məni Gavur qalasına apararsan...

Fevralın 13-də saat 16.30-da məni Türkiyə Cümhuriyyətinin Bakı Böyük Elçiliyinə çağırdılar, Mədəniyyət və Turizm nazirinin şəxsi məktubunu B.Vahabzadəyə verməyimi xahiş etdilər. Lakin bu məktubu ünvanına çatdırı bilmədim:

"T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. ÖZEL. Sayın Bahtiyar Vahabzade! Hürmetli büyüğüm, gönderdiğiniz telegraf ve nazik ifadeleriniz için çok teşekkür ederim. Şairler, milletin dertleri ile dertlenen, içinde yaşadığı hüznü, acıyı, sevdâyı, öfkeyi, isyanı en yüksek sesle haykıran insanlardır. Şairler tüm insanlığın sevdalıları, yüreklerinden gelen sesi kelimeye dönüştürenlerdir. Yaşamınız boyunca yılmadan sürdürdüğünüz özgürlük mücadeledeniz ve birbirinden değerli şiirlerinizle Siz de sadece Azerbaycan'ın değil, Türkiye'nin ve tüm dünyanın takdir ettiği en büyük şairlerden birisiniz. Elazığ'da bir caddeye isminizin verilmesi Size duyduğumuz saygının yalnızca küçük bir göstergesi olabilir. Bahtiyarız, çünkü Sizin gibi bir değere sahibiz. Kalbinizle, eserlerinizle ve sevdiklerinizle beraber Size uzun ömürler diliyor, en derin hürmetlerimi sunuyorum. Saygılarımla Ertuğrul Günay".

İki saatdan sonra şair "Qafqaz" universitetinin rektoru ilə görüşür, 7-10 dəqiqəlik çay süfrəsindən sonra qonaqları ötürüb iş otağına keçir, "Ramazan müəllim əsərlərimə baxmağı tapşırıb" – deyər iki kitabını yazı masasının üstünə qoydurur, həmişəki kimi mənə zəng etməyi evdəkilərdən xahiş edir və könlündən alma yemək keçir...

Maşında evə gedirdim. Saat 18.24 dəqiqədə telefonumun zəngi çalır. Ekranı "Bəxtiyar Vahabzadə" sözlərini oxuyuram. Lakin ilk dəfə onunla danışmağa imkan tapmıram. Xətt kəsilir. Demə, bu an şair almanı ağzına apararkən ilahinin çağırışını

əşidir. Həyat yoldaşı Dilarə xanıma: “Mən gedirəm” – deyib əbədiyyətə qovuşur...

Bir neçə dəqiqədən sonra mobil telefonum təkrar səslənir. Ekranı son dəfə “Bəxtiyar Vahabzadə” sözlərini oxuyuram və həmişəki kimi Tengiz xanımın səsinə eşidirəm. Ancaq bu dəfə “Ramazan müəllim, Bəxtiyar müəllim sizinlə danışmaq istəyir” əvəzinə ağlamsınaraq “Bəxtiyar müəllim dünyasını dəyişdi” – deyir...

Bağışladığı kitablarının birində “Əqidə dostum Ramazan Qafarlıya”, ithaf etdiyi “Dünən də, bu gün də” şeirində isə sadəcə “Dostum Ramazan Qafarlıya” sözlərini yazıb. Xudu müəllimdən sonra B.Vahabzadənin dostu, özü də əqidə dostu olmaq, ömrün ön beş ildən çoxunu onunla qəlbən birləşmək, inanıb inandırmaq, fikirlərinə şərik etmək elə bir xoşbəxtlik idi ki, həyatımdakı bütün sıxıntıları, mərhumiyyətləri, üstümə yağdırılan şəri, böhtanı unuttururdu. İndi Bəxtiyar Vahabzadə itkisi həyat yoldaşı Dilarə ananı göynətdiyi qədər məni də göynədir. İstəyirəm gündə 3-4 deyil, yüz dəfə zəng edib danışsın, danlasın... Lakin Allah apardığını hələ qaytarmayıb. Mən atamı 5 yaşında itirmişəm. Cənazəsini qəbiristanlığa aparanda dedilər ki, onu təyyarəyə mindiririk, uçub uzaqlara gedəcək. Sağalandan sonra geri qayıdacaq... Yaşım 60-a çatır, hələ də göydə təyyarə uçanda o sözlər yadıma düşür... Ani olaraq atamın qayıdacağına ümid bəsləyirəm. B.Vahabzadə insaniyyətin atası idi. Milyonları yetim qoydu. İndi hamının gözləri göyə dikiləcək. Onu qaytaracaq uçağı axtaracaq. Və kaş şairin ruhu səsimi eşidəydi və bir sorğuma cavab verəydi:

- Məni tək qoydun, ustad! Ömrünü uzatmaq üçün cildlərin sayını 15-ə çatdırmaq istəyirdim. Elə bilirdim özündə güc tapıb axıradək tövsiyələrini əsirgəməyəcəksən. Axı, söz vermişdin, Novruzunu bir yerdə keçirəcəydik. Səni bu çətin addımı atmağa nə vadar etdi, ustad?..

Şair 2005-ci ilin avqust-sentyabr aylarında “Ölümlə üz-üzə” şeirini qələmə almışdı. Bu hələ onda onun həyatla vidalaşmağa hazırlaşdığından xəbər verirdi.

*Evin hər küncündən bir kabus kimi
Mənə göz bəbəkdir ölüm hər gecə.
Hər an gözləyirəm son nəfəsimi,
Mənə “gəldim” deyir ölüm gizlicə.*

O çağlarda bir neçə dəfə yanımda yaşamaq istəmədiyini dilinə gətirmişdi. Onun yazıb-yaratmaq həvəsi də sönmüşdü.

*Ölüm vahiməsi artır günbəgün.
Yanıma gələnlər, təsəlli üçün
Hər gün daha şirin söz axtarırlar.
Mənsə candan bezar, cahandan bezar!
Onlara həsədlə baxıram hərdən
Xoşum gəlməsə də təsəllilərdən,
Qəlbimdə hamudan umduğum odur.
Təsəlli - həyata ümid yoludur,
Ümidlə yaşadım həmişə mən də.*

Duyurdum ki, qələmi əlindən düşən andan şair ölümə çarpı-şır. Gücünü itirdikcə deyir ki:

*İstək çox, arzu çox, ürək gen, vaxt dar.
Hələ gileyliyəm özüm özümdən.
İnsandan ağırdır onun istəyi,
Həmişə təşnədir insan ürəyi.*

Külliyyatının nəşri məsələsi ortaya çıxanda B.Vahabzadə yenidən qələmini əlinə aldı və iki ildən artıq yaşamağa özündə güc tapdı, yazıb-yaratdı da...

Şairin ölümündən bir neçə gün qabaq dediyinə görə, son şeiri "Çətin addım"dır. 2008-ci ilin aprel ayında qələmə alınıb (Əslində sonrakı 10 ay ərzində də bir neçə kiçik şeir yazıb). Ömrü boyu vətən sevgisi ilə ürəyi döyünən B.Vahabzadə məhəbbət mövzusunə həsr etdiyi son misraları ilə yaradıcılığına nöqtə qoyub. Əslində onun üçün həyatının ən çətin addımı məhz yaradıcılığına nöqtə qoyması idi. Bu şeirdən sonra şair ötnləri saf-çürük etməklə məşğul olub. Bəli, haqqa əylərək 84 illik yaşantısını - şirin nağılı bitirir. Sevgilisindən əfv diləyərək onu elə unutmasını istəyir ki, unudulduğunu onun gözlərindən oxuya və onun rahat olduğunu görə bilsin. Bu müdrik insana ahıl yaşında da üzüntülər çəkdirən sevgili kimdir? Bu sevgili onun Vətəni və xalqıdır. O, ancaq əbədiyyətə qovuşmaq üçün Vətəninə ayrılarkən haqqa əylər, bir gilə istəyinin ürəyində qalmaması ilə barışardı. Və anlayırdı yaxınlarda bu çətin addımı atmaq məcburiyyətindədir:

*Qəlbimi gəmirən tərəddüdləri
Sənə birər-birər açandan bəri
Hər gün öz-özümü danlayıram mən.
Amma çox şadam ki, qurtara bildim,
Nəhayət, çəkdiyim üzüntülərdən...
Gerçəyə əyildim, haqqa əyildim.
Bir yolluq qurtarsın o şirin nağıl.
Yaşasın hissimin od-alovunu
Söndürən ağıl!*

*Əfv eylə, ey gülüm, mənə əfv elə,
Qalmasın istəyim daha bir gilə.*

*Sən elə unut ki, unutduğunu
Sənin gözlərindən oxuya bilim...
Rahat olduğunu mən duya bilim.
Keçdi bir zaman, sordum özümdən:
Verdiyin o hökmə inandınmı sən?
Xəbərin öldümü öz ürəyindən?
Ey könül, inandım, ya inanmadım,
Hökmən atılmalı bu çətin addım!*

Qəribədir, 2008-ci ilin 20 iyulunda B.Vahabzadə yenə naməlum sevgilini xatırlayır, onun özü ilə vuruşduğunu, tərəddüdlərinin arxada qaldığını, qəlbinin ağılı, kamalı ilə barışdığını və sabahını şairdən soruşduğunu bildirir. Bu, ancaq onun xalqı ola bilərdi.

*Gah güləş, gah da ki, pərişan gülüm,
Özü özü ilə vuruşan gülüm.
Uzun tərəddüdlər qaldı arxada
Qəlbi kamalıyla barışan gülüm,
Sabahını məndən soruşan gülüm.*

Şair ömrünün son aylarında qələmə aldığı "Tapınmaq" (avqust, 2008) şeirində "gülüm" deyə müraciət etdiyi həmin sevgilisinin ruhani kamilliyinə tapındığını etiraf edir:

*Yaman nigaranam mən səndən yana,
Hələlik sevgini qoyaq bir yana.
Çox sınmışam, ay gülüm,
Ancaq səndə gördüyüm
ruhani kamilliyə
Tapınmışam, ay gülüm.*

Çətin addımı atandan sonra şairin etirafları başlayır. “Demə, könlümdəymiş” (avqust 2008) şeirində doğruya çatıb Allahdan əhv diləyir, könül həmdəminin yerini arayır:

*Budaqdan budağa qonub mən yazıq
Bir həmdəm axtardım özümə, yarab.
Gecikmiş olsam da, mən indi artıq
Çatmışam doğruma, düzümə, yarab.*

*İndi Allahımdan əfv dilərəm,
Qibləmi sözlərə çevirir qələm.
Arzuma, eşqimə Allahdan kərəm!
Demə könlümdəymiş könül həmdəmin.
O, həm sevincimdir, həm də dərd-qəmim.*

Könül həmdəminin səsinə telefonda eşidib təsirlənir, onsuz boşalan dünyadan ayrılıb göylərə uçmağa çalışır:

*Səsini eşitdim telefonda mən,
Dünya mənim üçün cənnətə döndü.
Səsinin sövdalı titrəyişindən
Otaq da yaşıla, ala büründü.*

*Sənziz mənim üçün bomboşdu dünyam,
Səninlə göylərə uçuşdu dünyam.
Sənsiz başdan-başa yoxuşdu dünyam,
Səninlə ən gözəl, ən xoşdu dünyam.*

*Sənsiz daş-kəsəkli yoldu bu dünya,
Sənin gəlişinlə doldu bu dünya.
Səninlə özünü buldu bu dünya,*

*Sənsiz bir andaca boşaldı dünya!
Sən gəldin, yaz gəldi, yaşıldı dünya.*

(“Səsini eşitdim”, iyul 2008)

Şəkiddə qələmə aldığı dörd misralıq şeirindən (İyul 2008) hiss olunur ki, o, olaylardan baş çıxarmağa can atır, ağlının qüdrətilə dolaşq məsələləri çözə bilməyəndə fəhminə, hissənə arxalanır. Çünki xalqın iki əkiz qardaş kimi təqdim etdiyi xeyir də, şər də haqdan gəlirdi. Bu, mübariz insanın zaman qarşısında təslimçiliyi deyil, taleyin hökmü ilə barışmasıdır:

*Taleyin hökmüdür xeyir də, şər də,
Onu da, bunu da haqdan sanmışam.
Ağlının qüdrəti çatmayan yerdən
Fəhmimə, hissimə arxalanmışam.*

“Əyribel suallar”ına (21 iyul 2008) cavab axtaran B.Vahabzadə yenə ilahidən güc alıb gözə görünməzləri görür. Bəlkə də onun tez-tez kövrəlməsinin səbəbi soydaşlarını qeyri-adiliklərlə, zülm, məşəqqətlərlə, ehtiyac və yalanlarla baş-başa qoyub əbədiyyət yoluna qədəm basacağı anın yaxınlaşdığını duyması idi. Vətəninə parçalanması, soyulub talanması ilə də barışa bilmirdi.

*İçimdə baş qaldıran
Əyribel suallarım
Bir-bir dönür nidaya,
Şükür olsun xudaya.*

*İçimdə çarpazlaşan
Toqquşmalardan bəri
Fəhmimin gözlərilə
Anlayıram, görürəm
Gözə görünməzləri.*

*Səninlə özünü buldu bu dünya,
Sənsiz bir andaca boşaldı dünya!
Sən gəldin, yaz gəldi, yaşıldı dünya.*

("Səsini eşitdim", iyul 2008)

Şəkiddə qələmə aldığı dörd misralıq şeirindən (İyul 2008) hiss olunur ki, o, olaylardan baş çıxarmağa can atır, ağlının qüdrətilə dolaşq məsələləri çözmə bilməyəndə fəhminə, hissini arxalanır. Çünki xalqın iki əkiz qardaş kimi təqdim etdiyi xeyir də, şər də haqdan gəlirdi. Bu, mübariz insanın zaman qarşısında təslimçiliyi deyil, taleyin hökmü ilə barışmasıdır:

*Taleyin hökmüdür xeyir də, şər də,
Onu da, bunu da haqdan sanmışam.
Ağlının qüdrəti çatmayan yerdən
Fəhmimə, hissime arxalanmışam.*

"Əyribel suallar"ına (21 iyul 2008) cavab axtaran B.Vahabzadə yenə ilahidən güc alıb gözə görünməzləri görür. Bəlkə də onun tez-tez kövrəlməsinin səbəbi soydaşlarını qeyri-adiliklərlə, zülm, məşəqqətlərlə, ehtiyac və yalanlarla baş-başa qoyub əbədiyyət yoluna qədəm basacağı anın yaxınlaşdığını duyması idi. Vətəninə parçalanması, soyulub talanması ilə də barışa bil-

mirdi.

*İçimdə baş qaldıran
Əyribel suallarım
Bir-bir dönür nidaya,
Şükür olsun xudaya.*

*İçimdə çarpazlaşan
Toqquşmalardan bəri
Fəhmimin gözlərilə
Anlayıram, görürəm
Gözə görünməzləri.*

Ruhun şad olsun, ustad!

Ramazan QAFARLI,
*Bəxtiyar Vahabzadənin 12 cildlik külliyyatının
tərtibçisi və redaktoru*

Azərbaycanda: "Xalq qəzeti", 20 fevral 2009
"Kaspi" qəzeti, 18 fevral 2009
"Zaman" qəzetii, 2009.- 21-23 fevral
"Qafqaz" jurnalı, mart 2009
Türkiyədə: "Türk edbiyyatı" dergisi, mart 2009

“USTÜMƏ NƏ QƏDƏR TORPAQ ATILSA...”

Sizi görməyə, sizinlə görüşməyə həmişə can atmışam, Bəxtiyar müəllim. Nurani, pirani bir ağsaqqalla görüşürdüm, xalqın çox böyük şairi ilə, ziyalı ilə, dahi insanla söhbət edirdim. Amma sizi son yolculuqda görmək mənim üçün olduqca ağır idi. Bu birdən-birə nə gedişdi belə, Bəxtiyar müəllim? Ona görə insan hayatın qanunları ilə bəzən razılaşmaq istəmir...

*“Bu dünya bir pəncərədir,
hər gələn baxıb geder”...*

Səksən dörd il nə tez keçdi? Biz sizdən doymadıq, axı!

Hərdən zəng vurub sizinlə hal-əhval tuturdum. Səsinizi eşitdiyim günüm xoş keçirdi, əhvalım yaxşılaşırdı, yaşamaq istəyirdim, yaşatmaq istəyirdim. Evinizdə nə qədər mənalı, unudulmaz söhbətlərinizi eşitmişəm. Kiçik qızım deyirdi ki, “mən babamı görməmişəm, Bəxtiyar müəllimə babam kimi baxıram”. Ata-bala bizi Dilarə xanımın Şəki pitisinə qonaq edərdiniz, dadından-tamından, ətrindən doymazdıq. İndi bizi ağır kədərə-qəmə qərqlə etdiniz.

Bütün xalq hüzn içindədir. Oğlunuz İsfəndiyarın necə səssiz-səmirsiz ağladığını görsəydiniz... Axı, o dağ boyda atasını, böyük bir kişini son menzilə yola salırdı.

Bütün xalqımız ağlayırdı. Xalqın böyük şairi xalqdan ayrılırdı.

Sizinlə Türkiyədə də görüşürdük. Hara gedirdiksə, türk qardaş-bacılarımız əllərini sizə sıxmağa can atırdılar. Küçədə

birlikdə gəzəndə eşidirdim, deyirdilər ki, “Bu kişi Türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadədir”.

Sizinlə birlikdə addımlamaqdan qürur duyurdum. Axı, siz millətimiz üçün, Türk dünyası üçün cəhənnəm işlər görmüşsünüz. Ömrünüz boyu türkçülük uğrunda mübariz olmuş, dilimizin saflığı, təmizliyi uğrunda çalışmışınız. Fəlsəfi fikirlərlə, müdrikliklə dolu şeirləriniz həmişə Türk xalqlarının qəlbinə hakim kəsilib. Xalqın ən ağır, kədərli günlərində başda olmuşsunuz, ağsaqqallıq etmişsiniz. Xalq sizin kimi ağsaqqalı unudarmı?

Ürəyimdə çırpışdırı-çırpışdırı qalmışam: “Yəni biz, Bəxtiyar müəllim, sizi bir də görməyəcəyik?”. Görün, nələrlə təsəlli tapırıq: sizin gözəl ailəniz qalıb, böyük yaradıcılıq irsiniz qalıb, lentlərdə səsiniz, sözlünüz qalıb, bir də foto-şəkilləriniz qalıb... indi həmin yadigarlardan birini redaksiyaya təqdim etməkdən başqa əlacım qalmayıb...

Bəxtiyar müəllim, biz sizi cismani olaraq torpağa tapşırıdık. Amma siz hələ yüz illər öz irsinizlə Türk dünyasına işıq saçacaqsınız. Bir seirinizdə dediyiniz kimi:

*Üstümə nə qədər torpaq atılsa,
İşığam, iorpağın üst qatındayam...*

Xeyrəddin Qoca

“Ədəbiyyat” qəzeti, 20 fevral 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏNİ MƏNİM QƏDƏR NƏHƏNG GÖRƏN OLMAYIB

Xəyalımda Bəxtiyar Vahabzadənin yalanlardan həqiqət səmtinə qaçan bir rəsmi var. İlk gəncliyimdən onun həyatdakı hərəkətlərini daim bu qaçışla tutuşdurmuşam. Düzü, bəzən o, reallıqda xəyalımdakı obrazından geri qalırdı da. Lakin hər halda, bu rəsm uydurulmamış, özlüyündə reallıqlardan doğulmuş, onun xarakterinə də tam uyarlıydı. Bəxtiyar müəllim həyatıma zəhər qatan yalanlardan etiraflarıyla qurtulurdu. O, mənəvi yaralar həkimi idi; etiraflarını da öz mənəvi yaralarına məlhəm bilərdi.

Bəxtiyar Vahabzadə acılıqlarını söyləməyə gündüz əldə çıxaraq adam axtarardı; tapdıqlarından biri də Rafiq Tağı idi.

Qoy özümü öyüm. Mən dərdgötürənəm, xasiyyətimdə elə cəhətlər var ki, təkcə Bəxtiyar müəllim yox ki - təzəcə görüş-düyüm hər bir kəs məndən söz gizlətməz, tezcənə qəlbini açıb-tökər, dərdlərini birgə çalxalayırıq. Hətta yatdığım "Bayıl" da və "zona" da da belə idi. Məhkumlar müstəntiqə-hakimə, hətta doğmalarına da, açmadığı sirlərini mənə etibar edər, ürəklərini taybatay açar və yüngülləşərdilər.

Mən Bəxtiyar müəllimi ancaq etiraf anlarında görmüşəm. Onun mən bildiyim faciəyə həqiqətlərini, qismət olsa, bəlkə uzun illər sonra açıqlaya biləm. O, həqiqətləri söyləyəndə gözləri şəfəqlənər, bəxtiyar olardı. Bəxtiyar Vahabzadə şəxsi görüşlərimizdə mənə cəmiyyətdəkindən daha böyük görsənirdi. Deyərdim ki, onu mənim qədər nəhəng görən olmayıb.

Zamanın diktə etdiyi mövzuları Bəxtiyar müəllim peşəkar inersiya üzrə - ürəksiz, cəndərdi yazardı. Quruluş-cəmiyyət bütün hallarda böyük sənətkarları görünməz qəfəslərə salır; şair

Bəxtiyar Vahabzadə də qəfəsdəydi. Hərçənd bu qəfəs qızıldandı və elan olunmuş heç bir siyasi azadlıq bu konstruksiyaya aşılایıcı təsir göstərmirdi.

Görünür, böyük sənətkarlar üçün azadlıq mümkünsüzdür.

Sən işə bax, Bəxtiyar müəllim kimi "imkanlı" bir şair cibində mütəmadi siçanlar oynayan yazıçı Rafiq Tağının azadlığına heyranlığını bildirər, ona - "sən istədiyən hər şeyi yazı bilirsən, mən yox," - deyərdi. Həyat pessimistikdir və bunu görə-görə Bəxtiyar Vahabzadə illüзор işıqlı gələcəkdən, Xeyirin Şər üzərində qələbə çalacağından yazmağa məcburdu. "Ölüm sənə bütün hekayələrinde özünü göstərir, mən isə ölümdən yazı bilmirəm", - yenə etiraf.

Həyatı təzədlərlə dolu Bəxtiyar Vahabzadə həmişə çirpintilərlə yaşadı. O özündən də, dünyadan da narazı getdi.

Hayatımla bağlı məqamları bu gün önə çəkməyimə görə oxucularım mənə qınamamasını istərdim. Mən burada Bəxtiyar müəllimin kirildəki yazılarını latına çevirmək, həm də onun gələcək tədqiqatçıların işini asanlaşdırmaq məqsədi güdmüşəm. Məramım işıqlıdır: bu sətirləri oxuyarkən Bəxtiyar Vahabzadəmizi anmaq. Hamılıqla.

Rafiq Tağı

26 fevral 2009-cu il

I. QƏRİBƏ HEKAYƏLƏR

(Rafiq Tağı - "Pozitiv. Neqativ".

"Şur" nəşriyyatı. Bakı - 1996)

Bir neçə müddətdir "Yeni Müsavat" qəzetində Rafiq Tağının və Böyükkişi Heydərlinin yazılarını oxuyur, hər iki yazarın düşüncə tərzı və mənim üçün tamamilə yeni olan üslubu haqqında düşünürəm: bunlar felyetonmu, esseml, məqaləml, yaxud da orijinal bədii düşüncələrlmi? Açığını deyim ki, mən bu yazıların janrını müəyyən edə bilmirəm. Sonra da öz-özümə deyirəm ki, sənin janrla nə işin var, bu yazılar əgər səndə bədii həyəcan və dərin təəssürat oyadırsa, demək, məqbuldur.

Bu yaxın günlərdə əlimə Rafiq Tağının "Pozitiv. Neqativ" adlı hekayələr kitabı keçdi. Məmnuniyyətlə oxudum və xeyli fikrə getdim. Yenə bu janr məsələsi məni çaşırdı. Çünki bu hekayələr nəinki bizim, həm də dünya ədəbiyyatından bizə tanış və məlum olan hekayə janrının tələblərinə müvafiq deyil. Bəs onda bunlar nədir? Hekayə janrı nə qədər qısa olsa da, onda müəyyən bir süjet xətti, izləməsi əhvalat, obraz, onun xarakteri, düşüüyü vəziyyətdəki çırpıntılar və s. olması labüddür. Amma bu hekayələrin bir çoxunda nə süjet xətti var, nə əhvalat və bəzən obrazın daxili dünyası, iztirabları, etirazı, qəsdı və qərəzi ya heç yoxdur, yaxud da işartı və eyhamlarla verilir.

Bəs bu hekayələrdə nə var? Müəllifin dünyaya, həyata, öz muhitinə yuxarıdan eyhamlı və yumorik baxışı... Amma bu baxış necə kəskin, necə dərin və necə sarkazmlı baxışdır. Bu baxış hara zillənirsə, oranın çölündən deyil, içindən, üzündən deyil, mahiyyətindən, cövhərindən xəber verir. Nüfuzu ilə yandırır yaxır. Bir

halda ki, bu baxış mahiyyətdən xəbər verib, yandırmaq qüdrətinə malikdir, onda bu yazıların janrı haqqında düşünməyə, onları zorla müəyyən ədəbi üslub çərçivəsinə yerləşdirməyə ehtiyac da yoxdur. Bütövlükdə götürəndə, bu hekayələrdəki cazibə cümlələr arasındakı yumorik məntiqdədir: məsələn, aşağıdakı parçada yumoradan doğan məntiqə və məntiqdən doğan yumora heyran olmaq mümkün deyil. "Saç ağ, üzlə boyun - qara, bədən də ki, kağızdan ağ. Sanki həyatda Pənah müəllimin özü yox, onun neqativi yaşayırdı. Pozitivini yalnız ilk uşaqları görmüşdü. Qanunla əvvəl neqativ çıxar, sonra pozitiv. Onda əksinəydi". Yaxud "insan ömründə minimum maraqlı bir şey var ki, o da onun ölümüdür. Əfsus, insan öz həyatının mənalı yerini görmür, həm də mənasız yerləri özünə sərf edir, mənalı yeri camaata". Bu cür eyhamlı, qeyri-adi mühakimələr, əlbəttə, həyata dərin və qeyri-adi baxışın nəticəsidir. Buna görə də müəllif hamının baxdığı, amma hamının görə bilmədiyini görür və öz gördüyünü bizə də təlqin etməyi bacarır. Bu, əlbəttə ki, həyata fəlsəfi baxışdan doğan nəticədir.

Bu da qərıbədir ki, o, prosesi deyil, nəticəni yazır, o, hər şeyi yerli-yataqlı - ağı qaranı qara yerində təsvir etmir. O, neqativi göstərir, pozitivi tapmağı və görməyi oxucunun ixtiyarına verir.

"XIX əsrin sahibəsi" hekayəsində əhvalat yoxdur. Yazar XIX əsrdə qalmış Fəxrəndə xanımın həqiqətən XIX əsrdə qaldığını, yəni XIX əsrin havası ilə yaşadığını, müasir dünyaya nənəsinin gözləri ilə baxdığını həyatın dolanbaclarında göstərmir, əksinə, onun doğrudan da belə olduğu haqqında özü danışır. Sübut üçün yalnız bir faktı misal gətirir: qohumların ona aldıkları kondisioneri qəbul etmir və deyir: "İstidi - demək, Al hin məsləhəti budur".

Bununla bərabər, qərıbə burasıdır ki, yazarın mühakimələri o qədər tutarlı, o qədər düşündürücü olur ki, bu mühakimələr bizi də düşündürür və qəbul etdiklərimizə biz də şübhə oyada bilir: "XIX əsrin üstündəki mərtəbədən əcaib musiqi səsləri gəlirdi.

XIX əsrin tavanı XX əsrin döşəməsiydi”.

Yazarın bir necə hekayəsi (“Ölü Həsən”, “Sivilizasiya”, “Annalar, vronskilər”, “Eyvanından vağzal görünən ev” və s.) janrın mən düşündüyüm tələblərinə tam cavab verən çox gözəl hekayələrdir.

“Sivilizasiya”da maraqlı bir əhvalat var; hekayə iki hissədən ibarətdir. Birinci hissədə yaxın qohumları və qonşuları olan Kərimin onlardan inciməsinin səbəbi və izahı verilir: “Yenə aralarında sevgi ola, dərd yaradır, qohum və qonşuluq Kərimin nəzərində sevgini əvəz edən şeylərdi”.

Hekayənin ikinci hissəsində isə müəlif keçmişə qayıdır, uşaq vaxtı qohumu Kərim kişi ilə onun inəyini kolxoz buğalarına çəkdirməyə (höürə) aparması və inəyin zor höürə məcbur edilməsindən sevinməsi təsvir olunur. İlk baxışdan adama elə gəlir ki, bu iki əhvalatın bir-biri ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Amma hekayənin sonluğu oxucuya bu əlaqəni açıqlayır: “Zifaf “səhər”indən geri qayıdanda, mən Kərimin yerinə utanırdım. Elə bilirdim bu boyda kişi namusunu satmışdı. İnək istəmədiyi bir işə məcbur olunduğundan, gözləri alacalanırdı. Dili də yoxdu Kərimə, ya heç olmasa mənə, bir söz desin. Lakin fəhmlə dərk eləyirdi ki, yalnız bu yoldan keçməklə Kərimə doğma ola bilər”.

Neticə: dilsiz-ağızsız inəyi höürə zorla məcbur edən Kərim dünyaya zor gözü ilə baxdığından, qohumluğu və qonşuluğu sevgidən üstün tutub qızını almadıqlarına görə, onlardan inciyibmiş. Demək, inəklə qızına fərq qoymayan Kərim üçün zor və məcburiyyət həyat qayəsidir. Bu isə sivilizasiyadan uzaqlığıımızın nəticəsidir. “Güllənməli bir iş tutsam, mən sivilizasiyada güllənməyə hazıram”.

R.Tağının oxuduğum hekayələrindən bu qənaətə geldim ki, o, yazmamışdan əvvəl demək istədiyi mətləbi sübut etmək üçün fikrində uydurma süjet qurmur, müşahidə elədiyi, daha

doğrusu, şahidi olduğu həyat parçasını öz münasibətindən, öz mühakiməsindən keçirərək, öz dili ilə nəql edib bizə çatdırır. Daha dəqiq desək, bir müəllif kimi özü kənarda durmur. Təsvirinə dərhal müdaxilə edib öz münasibətini bildirdiyindən, mənim kimi əənəyə bağlı qələm sahibini janrın tələblərində çaşdırır. Ocaq-qulunun qatırı kimi yenə bu janr söhbəti meydana çıxır və burda mən özümü nənəsinin zamanəsi ilə yaşayan, XIX əsrdə qalmış Fəxrəndə xanıma bənzədirəm: “Nənəm bu adda şey eşitməmişdi. Nənəmə qurban olum”. Demək, Fəxrəndə xanıma görə, nənəsinin eşitmədiyi və görmədiyi şey bu gün də onun üçün məqbul ola bilməz. Bu, birbaşa mənim janr axtarışına cavabdır.

Bu yerdə qulağıma başqa bir səs gəlir. Yazıçı Qorun səsi: “Bütün dəlillər şairdirlər. Bütün şairlər heç kimdə olmayan, nəşə qərribə bir şey diləyirlər... Bütün uşaqlar tərs kimi elə uşaqlıqdan ayaqqabılarını tərs geyinir”.

Məqaləni tamamlayıb makinaçı Nəzakət xanıma verdim. Yazını geri alanda, ömrü boyu yüzlərlə hekayəni, şeiri makinasında yazan, zövqünə yaxşı bələd olduğum Nəzakət xanım dedi ki, mən Rafiq Tağının hekayələri ilə tanışam. Çox maraqlı yazıcıdır. Onun haqqında yazmaqda yaxşı iş görmüsünüz. Janr məsələsi sizi dolaşdırmasın.

Bəli, bu da mənim çaşqınlığıma ikinci tutarlı cavab idi.

Bəxtiyar Vahabzadə

(“Yeni Müsavat” qəzeti, sayı 48 (237),
1-3 oktyabr 1996-cı il)

II. XORUZ OĞLUNUN PİTİSİ

*(Rafiq Tağının "Siyasət və ədəbiyyat"
polemik yazısı ətrafında düşüncələr)*

Əzizim Rafiq Tağı, "Yeni Müsavat" qəzetinin 26-28 noyabr 1996-cı il tarixli sayında "Siyasət və ədəbiyyat" adlı məqaləndə yürütdüyün fikirləri sənin özünə məxsus qayəni əks etdirən hekayələrinlə tutuşdurdu. Gördüm, hekayələrində bir adamsan, məqaləndə başqa adam. Sənin fikirsiz, əqidəsiz (yəni siyasətsiz) bir dənə də hekayən yoxdursa, məqaləndə fikri, əqidəni, mövqeyi -yəni siyasəti niyə inkar edirsən? Axı, unutmaq olmaz ki, əqidə, qayə siyasətin deyil, siyasət əqidənin, mövqeyin övladıdır. Bir də aydınlaşdırmaq lazımdır, sən hansı siyasəti nəzərdə tutursan? Xalqları qul halına salan kommunizm ideologisi də siyasətdir, ona qarşı çıxan milli azadlıq ideyası da. Sonuncunu ədəbiyyatda bu və ya digər şəkildə əks etdirən siyasi mövzuda yazılmış əsərlərə etirazınmı var? Əgər belədirsə, demək, sən Soljenitsinin Sovet ölüm düşərgələrini əks etdirən əsərlərini sırf siyasət kimi qəbul edir, bədii əsər hesab etmirsən?

Mən səni başa düşürəm, Sovet dönəmində qələm sahiblərini yalnız bir ideologiyaya tabe tutduran sosializm realizmi deyilən əjdahadan elə qorxmusan ki, indi də bütün ideologiyaları, qayələri inkara qalxırırsan. Sovet dövründə yazılan əsərlərin bir qisminin plakat ədəbiyyatı olduğunu hamımız bilirik. Lakin o dövrün özündə də müxtəlif yol və üsullarla o dövrə qarşı çıxan əsərlər yazılmamışmı?

Ədəbiyyata məqaləndəki ölçü ilə yanaşsaq, gərək M.F.Axundzadəni, Mirzə Cəlili, Sabiri və Hadini inkar edək.

*"İmzasını qoymuş miləl övraqi-hayətə,
Yox millətimin xətti bu imzalar içində!" —*

beyti o dövrdə millətin milli varlığını müdafiə edən ən yaxşı siyasi lirika numunəsi deyildimi?

Sözündən belə çıxır ki, biz bu gün "sənət xalq üçün" şüarından əl çəkməli, "sənət sənət üçün" şüarı ilə yazıb yaratma-lıyıq? Biz bu gün ədəbiyyatın əxlaqi, tərbiyəvi rolunu inkar mı etməliyik?

1937-ci ilin qurbanlarından olan böyük Cavid bir yandan "Şairin mövqeyi uca dağ başında," - deyib, "sənət sənət üçün" şüarını bayraq edirdisə, o biri yandan türkçülük ideyasını təbliğ edən "Səyəvüş"u yaradıb "sənət xalq üçündür" cəbhəsində dayanırdı.

Dünyanın ən böyük qələm sahibləri ən böyük əqidə və fikir adamları olmuşlar. Sən məqaləndə Puşkini kosmopolit adlandırır-san. Yox, əzizim, Puşkin Rusiyanın ən böyük millətçi şairidir. Rus generalı Yermolovun qoşunları Qafqaza daxil olanda: "Əy başını Qafqaz dağları, Yermolovun ordusu gəlir," - deyə o, Rusiyanın işğalçılıq siyasətini alqışlamamışdımı? Yaxud nəyə görə böyük hümanist L.Tolstoy Qafqazda milli azadlıq hərəkatının başında duran Şeyx Şamili deyil, o hərəkata xəyanət edən Hacı Muradı əsərinə qəhrəman seçmişdi? Dünya ədəbiyyatının korifeylərindən Firdovsi isə vətəninə işğal etdiyinə görə dünyada yeni bir din yaradan ərəb millətini "həşərat yeyən vəhşi" adlandırmadı mı? Görünür, ən böyük dahilər də tərəfsiz ola bilmirlər.

Qardaşım, elm kosmopolit, sənətsə millidir. Hər millətin öz rəngi, öz sifəti, öz dili var. Puşkinə "Niyə sən türk dilində deyil, rus dilində yazmısan" demək mümkün olmadığı kimi, "Niyə sən öz millətinin mövqeyindən çıxış edirsən" də deyə bilmirik.

Şəkidə Xoruz oğlu adlı bir aşpaz var idi. O, piti bişirməyin

ustası idi. Bütün Azərbaycanda “Xoruz oğlunun pitisi” məşhur idi. Əsrimizin əvvəllərində Şəkidə bolşevik hərəkatına rəhbərlik edənlərdən birisi hər gün günorta Xoruz oğlunun aşpazxanasında nahar edər və aşpazın haqqını da artıqlaması ilə ödəyərmiş. Azərbaycan sovetləşəndən sonra bu bolşeviki Bakıya böyük vəzifəyə aparırlar. Xoruz oğlu pitisinin dadı damağında qalan bolşevik 10-15 ildən sonra məhz piti eşqinə Şəkiyə gəlir, görür ki, Xoruz oğlunun pitixanası bağlanıb. Soraqlaş-soraqlaş gəlib onu bir hökumət restoranında tapır. Ona piti sifariş verir. Yeyir, amma heç xoşuna gəlmir və Xoruz oğlundan soruşur:

- Xoruz oğlu, bu nə pitidir?

Xoruz oğlu kefini pozmadan:

- Mən daha Xoruz oğlu deyiləm, Toyuq oğluyam.

- Necə yəni Toyuq oğlu?

- Siz bolşeviklər gələndən sonra xoruzlar toyuğa dönüb.

- Ə, ağzının danışığını bil! Bəs piti niyə bu kökə düşüb?

- Siz gəlməmişdən əvvəl balaca bir dükanim vardı, öz əlim, öz başım idi. Siz gəlib norma qoydunuz. Pitiyə filan qram ət, filan qram noxud, filan qram da quyruq - göstərilən normadan bir qram da o yan - bu yan ola bilməz. Beləliklə də, qram pitinin içinə oturdu. O qaydanı ki, siz qoymusunuz, yediyn piti elə ondan artıq olmaz.

Sosializm əsasında yazılan bir çox əsərlər mənə Xoruz oğlunun sovetləşmədən sonrakı pitisini xatırladır. Beləliklə də, ədəbiyyat Xoruz oğlunun pitisi deyil, Toyuq oğlunun pitisi oldu.

Qardaşım Rafiq, amma mən də sən kimi Toyuq oğlunun deyil, Xoruz oğlunun pitisinin tərəfdarıyam. Ədəbiyyatın sinfi-liyi və partiyalılığına mən də yoxam. Bununla belə, mövqesiz, əqidəsiz, qayəsiz ədəbiyyatı ədəbiyyat hesab etmirəm.

(“Yeni Müsavat” qəzeti, sayı 66(155), 3-5 dekabr 1996-cı il)

III. “ƏSƏD VƏ ZEYNƏB” HƏYAT FƏCİƏMİZİN ƏDƏBİYYATDAKI TƏZAHÜRÜDÜR

Hörmətli Rauf Arifoğlu!

Rafiq Tağının qəzetinizdə getmiş “Əsəd və Zeynəb” adlı hekayəsi haqqında yazdığım kiçik qeydləri çap etsəydiniz, şad olardım. Əgər mümkün olmasa, məktubu sahibinə çatdırmağınızı rica edirəm.

Hörmətlə,

B.Vahabzadə

P.S. Şəkidə olduğuma görə, məktubu poçt ilə göndərdim.

Əzizim Rafiq Tağı!

Sənin bütün hekayələrin məni həmişə həyəcanlandırır və ən umdəsi düşündürür. Çünki söz güllən heç vaxt hədəfdən yayınmır. “Yeni Müsavat” qəzetinin 4-6 iyul tarixli sayında çap olunan “Əsəd və Zeynəb” hekayən isə bir dünyadır. Bu hekayə komediya və faciə janrlarının guya təhlili əsasında qurulmuş, əslində həyat faciəmizin ədəbiyyatdakı təzahürüdür desəm, yanılmaram. Partiya qurultayları adına zavodların direktorlarının dialoqu komediya janrında faciəmiz, əsirlikdən qayıtmış azərbaycanlı qadının əri ilə dialoqu isə faciə janrında komediyamızdır.

Beləliklə sən kiçik bir hekayədə “faciə həyatda çoxalır, səhnədəsə azalırdı”, deyərək, komediyada faciəmizi, faciəmizdə isə komediyamızı Mirzə Cəlil ustahğı ilə ədəbiyyata getirməyə müvəffəq olmusan. Amma son akkordundan heç olmaz: “Əcəb uşağın ola, ailəlikcə sirkə gedəsən!”

Sağ ol, qardaşım, sən bu gün Mirzə Cəlil məktəbinin ən

gözəl və ondan fərqli davamçısısan. Səni təbrik edir, daha böyük uğurlar arzusu ilə bağrıma basıb öpürəm.

Hörmətlə,

Bəxtiyar Vahabzadə

8 iyul 1998-ci il ("Yeni Müsavat" qəzeti, sayı 149 (512),
30 iyul - 5 avqust 1998-ci il)

"525-ci qəzet, 19 mart 2009

AZƏRBAYCANA BƏNZƏYƏN BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Bəxtiyar Vahabzadə şəxsiyyəti və yaradıcılığı xalqın milli təfəkkürünün formalaşmasına xidmət etmiş, onu milli dirçəlişə səsləmiş, istiqlaliyyət uğrunda mübarizədə əvəzsiz rol oynamışdır. O, hər zaman azadlıq çarçısı olmuş, ən çətin anlarda belə güc və silah qarşısında baş əyməmiş, əqidəsindən dönməyən şair, mübariz millət vəkili, yorulmaz içtimai xadim kimi xalqın müdafiəsinə qalxmışdır.

Heydər Əliyev

* * *

Bəxtiyar Vahabzadənin yüksək bədiiliklə qələmə aldığı əsərlər milli qaynaqlardan bəhrələnərək, vətənpərvərliyin tərənnümü, insanın mənəvi ucalığı və fəlsəfi düşüncələri ilə səciyyələnir. Zəngin ədəbi irsimizdən və dilimizin bədii imkanlarından məharətlə istifadə edərək yaratdığı poeziya nümunələrində dərin məna ilə emosionallıq harmonik bir vəhdət təşkil edir.

İlham Əliyev

* * *

*"Yaradıbdır inam məni,
Mən inamın övladıyam..."*

Məncə, bu misralar şairin yaradıcılığı üçün çox rəmzi və xarakterikdir. Bəxtiyar Vahabzadə öz möhtəşəm poeziya məbədinə ucaltmaqdadır. O, qüdrətlidir. Bu məbədi ucaldan əllər mahir və

qadir əllərdir. Bu əllərin qoyduğu özül möhkəm və gözəldir. Oxucu bu məbədi tez-tez ziyarət etməlidir.

Çingiz Aytmatov

* * *

Bəxtiyar Vahabzadə şeirimizin Füzuli, Vaqif, Sabir, Səməd Vurğun, Aşıq Ələsgər, Şəhriyar bulağından su içmişdir. O, sözü elə gözəl oynadır, elə parlaq təzadlar yaradır, fikri gözlənilmədən elə döndərir, elə dərinləşdirir və fəlsəfi ümumiləşdirmə səviyyəsinə elə qaldırır ki, oxuyanda valeh olursan, hədsiz sevinc və mənəvi-estetik ləzzət duyursan.

Mirzə İbrahimov

* * *

Bəxtiyar Vahabzadə sözün əsl mənasında şairdir. Onun poetik fırçasının çəkdiyi lövhələr rəngarəng və maraqlıdır. Dili şirəli və koloritlidir. Vahabzadənin poeziyası düşüncələr poeziyasıdır.

Rəsul Rza müasirlərinin mənəvi aləmini bütün incəliklərinə qədər öyrənib poeziyanın yeni, bitməz-tükənməz imkanları ilə dərin fəlsəfi planda əks etdirmək Bəxtiyar yaradıcılığının seçiyəvi əlamətidir. Onun müşahidə dairəsi, toxunduğu problemlər və düşüncələr axarı çox geniş və vüsətlidir.

Bəkir Nəbiyev

* * *

Torpağımıza azadlıq, müstəqillik baharının gəlməsini ilk duyan, bu baharın gəlməsi üçün illər boyu çarpışan və bu baharı ilkin salamlayan, müjdələyən şairlərimizdən biri də Bəxtiyar Vahabzadədir. Sovet senzura sisteminin dar çərçivələri içində də Bəxtiyar Vahabzadə öz sözünü deyə bilmiş, hələ o illər Şəki qəzetində çap etdirdiyi "Gülüstan" poemasında xalqımızın tarixi

faciəsi haqqında, bölünməsi - ikiyə ayrılması, parçalanması və əsarətə düşməsi haqqında təsirli, yanıqlı bir dillə söz açmışdı.

Anar

* * *

Bəxtiyar müəllimi bəlkə, bütün şairlərdən fərqli edən onun yazdığı dilin ərazisinin genişliyinə çıxmasıdır. Qəribədir ki, ölkənin, dövlətin ərazisi normaldır, məqbuldur, fəqət dilin ərazisi mücərrəd və nəhayətsizdir. Türk dilinin bu sonsuzluğu içində beş-on sənətkar var ki, bu nəhayətsizliyi bəlli edir, müəyyənləşdirir, ona şəkil, biçim verir.

Kamil Vəli Nərimanoğlu

* * *

Bəxtiyar bütün türk dünyasının ortağ səsi, sevən ürəyi, aydın üzü və gözəllik çizgisi, rəmzidir.

Yavuz Bülənd Bakilər

* * *

Bəxtiyar Vahabzadə yaşına görə deyil, doğma xalqının dərd-sərini, arzu və istəklərini ecazkar sənət qüdrətilə dilə gətirən əsərlərlə, yüzilliyin o qədər də sabit olmayan ictimai-siyasi durumunda sarsılmaz vətəndaş mövqeyilə çağdaş Azərbaycan şeirində, ədəbiyyatında ağsaqqallıq səlahiyyəti qazanmış qüdrətli sənətkardır.

Etibar Talıblı

* * *

Böyük şair Bəxtiyar Vahabzadə mənim dostlarımdan ən yaxşısı və ağsaqqalı idi. Sovet senzurasında digər ağsaqqal həmkarlarım məni asıb-kəsəndə, müdafiəmə qalxan məhz bu ağsaqqal oldu.

“Yaddan çıxan görüş” kitabıma ön söz yazmaqla bir çoxlarına ismaric göndərdi. Sonradan tale elə gətirdi ki, bizim münasibətlər şəxsi dostluğa çevrildi.

Baba Vəziroğlu

* * *

Lakin onun dərdi, kədəri şəxsi deyil, o, ictimai kədər daşıyır. Əslində onun özünün çəkdiyi əziyyətlər də ictimai amillərlə bağlıdır. Şair nə qədər əzab çəksə də, öz amalını heç zaman unutmayıb. Onun amalı isə vətənin fərvanlılığı, xalqının birliyi idi. Bəxtiyar Vahabzadə ömrü bütünlükdə bu amala həsr olunmuşdu. Elə bu səbəbdən də o çəkdiyi əziyyətləri şəxsi deyil, ümumi hesab edirdi. Şairin istənilən şeirinin mayasında, ruhunda bu ictimai kədəri hiss etmək, duymaq çətin deyil. Doğrudan da, onun istənilən məzmunlu şeirlərində bu ictimai kədər bütün ağırlığı ilə hiss olunur.

*Azadlıq düşməyə qəzəbdən, kindən,
Millət hədəf olub öz nifrətinə.
Qurtarıb öz gəninin əsarətindən,
Düşdük özümüzün əsarətinə.*

Xalqının, millətinin dərd yükü altında əyilən şair elə buna görə də XALQının şairidir. Heç zaman unudulmayacaq, hər zaman seviləcək şairi...

*Yaşamaq - yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın manası yalnız ondadır.
Şam əgər yanmırsa, yaşamır demək,
Onun da həyatı yanmağındadır.*

Bəli, böyük şairimiz yanaraq yaşadı. Bu millətin uğrunda yanaraq yaşadı, yaşayaraq yaratdı. Bu millət yaşadıqca sən də var olacaqsan, yaşayacaqsan, Şair!!!

24 mart 2009

Hazırladı: Mehram Rizvanqızı

“Xalq hakimiyyəti” qəzeti, 07 aprel 2009

“NƏSLİMİN YARPAQ TÖKÜMÜ” BAŞA ÇATDI

Dırnaq arasında verilən sözlər mənə yox, atam – xalq şairi Qabilə məxsusdur. Xalq şairi Nəbi Xəzri ilə vida mərasimində çıxış edərkən bu sözləri demişdi. Nəbi Babayev, Bəxtiyar Vahabzadə və Qabil İmamverdiyev 1944-cü ildə ədəbiyyata gəlmişdilər. 2007-ci ilədək bu ədəbi nəsilədən üçü qalmışdı. Nəbi Xəzri vəfat edəndə atam “Nəslimin yarpaq tökümlü başladı” demişdi. Bir az keçmiş bu ağacdən bir yarpaq da düşdü. Xalq şairi Qabil də dünyasını dəyişdi. Fevralın 13-də isə xalqımız ədəbiyyatımıza 65 illik yaradıcılığı ilə böyük töhfələr vermiş bir nümayəndəsini də itirdi. Bəxtiyar Vahabzadə vəfat etdi. Atamın “Nəslimin yarpaq tökümlü başladı” ifadəsini dəyişməli oldum. Çünki 1944-cü ildə ədəbiyyata gələn nəslin yarpaq tökümlü artıq başa çatdı.

Mən ona Bəxtiyar əmi deyər müraciət edirdim. Qonşu idik. Hüsü Hacıyev küçəsi, ev 19-da – 5-ci mərtəbədə onlar, 4-cü mərtəbədə isə biz yaşayırdıq. Sonralar – Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin 5-ci kursunda oxuyanda diplom rəhbərim olmuşdu. Mövzum isə “İsmayıl Şıxlının tənqidi yaradıcılığı” idi. O da bizim 3-cü mərtəbədə yaşayan qonşumuz, həm də kirvəm idi. Dövlət imtahan komissiyasının sədri isə 5-ci mərtəbədəki qonşumuz şair, professor Qasım Qasımsadə idi. Kafedra müdiri isə qonşumuz İsa Hüseynovun bacanağı – professor Cəlal Abdullayev idi. Bunları sadalamaqda məqsədim var. Bir dəfə atamla Bəxtiyar əmi həyətdə söhbət edirdilər. Yaxınlaşıb dedim:

- Papa, Bəxtiyar əmiyə sözüm var. Peşman oldum yaxınlaşmağıma. Düşdü atamın üstünə ki, “Qabil, bu nə deməkdir, ”Papa”

nədir? Sənin oğlun belə deyəndən sonra, onda başqalarından nə gözləyək”. Atam da zarafata salıb “Papa rus sözü deyil, uşaq fransızca danışır” – dedi. Nə isə dedim ki, “Bəxtiyar əmi, bəs Sizə gəlmək istəyirəm”. Atam da, o da çox təəccübləndilər ki, bu nə rəsmiyyətdir, gəlibsən gəl də. Görəsən, nə olub?

Dedim ki, Bəxtiyar əmi, diplom rəhbərimсэн. Hardan başlayım, nə yazım?

Dedi ki, “ A bala, get yaz”. Özləri isə söhbətlərinə davam etdilər. Nəsə cavab mənə açmadı. Durduğum yerdən tərpənmədim. Gördülər ki, getməmişəm, durub gözümlü döyürəm, bu dəfə atam dilləndi. “Sənə deyir ki, get yaz da...” Sonradan bu sözlərin mənasını başa düşdüm. Yəni ki, atan şair Qabil, diplom rəhbərin Bəxtiyar Vahabzadə, mövzun İsmayıl Şıxlı, komissiya sədri Qasım Qasımsadə, kafedra müdirin professor Cəlal Abdullayev – svetaforun bütün işıqları yaşıldı.

Qeyd etdiyim kimi, bizim həyat canlı muzey idi. Görkəmli şair və yazıçıların əksəriyyəti burada yaşayırdılar. 1976-cı ildə Azərbaycan Dövlət mükafatına həyatımızdan 4 namizəd var idi. Qabil, Bəxtiyar Vahabzadə, İsa Hüseynov və bəstəkar Xəyyam Mirzəzadə. Qaydalara görə üç yazıçıdan yalnız biri bu mükafata layiq görüləcəkdi.

Mərkəzi Komitənin birinci katibi də ədəbiyyatı çox gözəl bilən, yazıçıları yaxşı tanıyan Heydər Əliyev idi. Namizədlərin hamısı güclü və layiqli idi. Bu da seçimi çətinləşdirirdi. Necə deyərlər, yüksək mükafat iki dostu, qonşunu, ədəbiyyata bir gündə qədəm qoyan iki şairi rəqib etmişdi. Yaxşı ki, bu rəqabəti Heydər Əliyev özünəməxsus müdrikliklə həll etdi. Dörd laureat yerindən savayı xüsusi olaraq Qabil və Bəxtiyar Vahabzadə üçün əlavə iki laureat yeri də ayrıldı. 1976-cı ildə Azərbaycan tarixində müstəsna olaraq Dövlət mükafatına 4 yox, 6 nəfər sahib oldu.

Bəxtiyar Vahabzadə böyük şair olmaqla, həm də böyük ic

timai xadim idi. Müstəqilliyimiz tarixində onun oynadığı rol bir məqaləyə sığmaz. Müstəqillik isə onun həyatında 1991-ci ildə yox, 1944-cü ildə başlanmışdı.

Qələmiylə dilimizin, xalqımızın, milli məənəviyyatımızın qorunmasında müstəsna xidmətləri olmuşdu. Mən bunlardan yalnız bir məqamı qeyd etmək istərdim.

1991-ci ilin noyabr ayı idi. Heydər Əliyev Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı kimi tarixi çıxışını etdikdən sonra ona qarşı hücumlar başlandı. Atam özünə yer tapa bilmirdi.

Heydər Əliyev kimi böyük şəxsiyyətə bu cür münasibətdən hiddətlənmişdi.

Səhəri gün Bəxtiyar Vahabzadənin parlamentdəki çıxışı ürəyimizdən tikan çıxartdı. Bu vətəndaş şairin vətəndaş mövqeyi idi. Günorta atama zəng elədi.

“Heydər Əliyevə dayaq olmalıyıq” – dedi.

O vaxtadək atam müxtəlif yazıqlarla bu böyük şəxsiyyətin müdafiəsinə qalxmışdı. Harada görürdüsə ona böyük hörmət və ehtiramla yanaşırdı, söhbətləşirdilər.

Lakin harada yaşadığını bilmirdi. Bəxtiyar əmi onun qardaşı Cəlal Əliyevgildə yaşadığını söylədi. Telefon nömrəsini verdi. Atam əvvəl Cəlal müəllimlə, sonra isə Heydər Əliyevlə danışdı. Ürəyini boşaltdı. Xatirələri yada saldılar.

Bəxtiyara halal olsun dedilər. Sonra isə atam “Ömür həbləri” kitabına 16 misralıq avtoqraf yazdı. Və mən Cəlal müəllimgilə gedərək onu təqdim etdim.

Günlərin bir günü atam sevincək evə gəldi. Dedi ki, Nizami adına muzeydən gəlirəm. 1944-cü ildə mənim Bəxtiyara, onun isə mənə yazdığı şeiri tapıblar, surətin çıxarıb mənə verdilər. Oxudu. 60 il əvvəl yazdıqlarına belə qiymət verdi: “Uşaq olmuşuq e... Heç 18 yaşında da adam belə şey yazar?” 18 yaşlı şairlərin yazdığını 65 ildən sonra Sizə təqdim edirəm.

QABİLDƏN BƏXTİYAR VAHABZADƏYƏ

*Sənlə dost oldum əzəldən, dili-canım Bəxtiyar!
Etibarın var imiş, ey mehribanım Bəxtiyar!*

*Xeyli vaxtdır mən səninlə şad olub gün sürmüşəm,
O zamandan xoş keçir, bil, hər bir anım, Bəxtiyar!*

*Bəd günümdə ruhumu sən güldürüb, şad eylədin,
Qurban olsun qoy sənə bir quru canım, Bəxtiyar!*

*Mən də insan oğluyam, bil ki, itirməm haqq-sayı,
Çün buna yol verməyir dili-suzanım, Bəxtiyar!*

*Çoxları ilə dostluğu mən axıra çatdırmadım,
Amma sənlə qaynayır hər ləhzə qanım, Bəxtiyar!*

*Görməsəm bir gün səni, gülməz üzüm o gün mənim,
Böylədir xasiyyətim, namü-nişanım, Bəxtiyar!*

*Qabila! Ölsən də sən, gər başdaşın daim yaşar,
Söyləyər daş da dilindən: “Mehribanım Bəxtiyar”*

20.09.1944

**BƏXTİYAR VAHABZADƏDƏN
QABİLƏ**

*Hökmü zamanın etdi zəbun, xar məni, Qabil!
Gördükcə cahan adlı bu qəmxanəni, Qabil!*

*Bax, bax! Bu səbəbdən dəxi bir ləhzə unutma,
Olduqda peşiman, meyi, meyxanəni, Qabil!*

*Dünya dolaşıq tük üzərində qərar almış,
Çəkdikdə qırılmazmı ona şənəni, Qabil!*

*“İsrətdən uzaqlaş!” sənə kim söyləsə hərgah,
Sayma bu kimi boş, çürük əfsanəni, Qabil!*

*Bir iş eləmək istəsən, öz könlünü dindir,
Söylətmə dedim hər dəli-divanəni, Qabil!*

*Sən Bəxtiyarın da sözünə uyma, o, bəlkə,
İstər bu gün atəslərə yaxsın səni, Qabil!*

22.09.1944.

* * *

Əsl sənətkarlar həm də uşaq kimidirlər. Xırda bir şeydən inciye, həyəcanlana bilər, bir sözün üstündə həтта dava da eləyərlər. Şair Qasım Qasımzadəylə Bəxtiyar Vahabzadənin arası sərin imiş. Atam Qasım Qasımzadənin 60 illik yubileyində xoş fürsətdən istifadə edib onları barışdırmaq üçün 24 iyun 1983-cü

ildə hər ikisinə məktub yazır: ‘

*Ömrün xəzanında üşüyür ürək,
Ona sərinlik yox, hərarət gərək.
Köhnə xatirələr qoy düşsün yada,
Ömrə vəfa varmı, deyin dünyada?!*

*Bu yaşda “gizlən-qaç” zarafat deyil,
Görün nə söyləyir sizlərə Qabil:
Sındırın şeytanın belini bu gün,
Ay Qasım, Bəxtiyar, gəlin öpüşün!*

*Köhnə can-ciyərlər, verin əl-ələ!
Kövrək kitabıma siz qulaq asın!
Küsünün müddəti bu gündən belə
Bircə saniyə də uzadılmasın!*

Məktubun nəticəsi çox yaxşı olur. Yubiley ziyafətində dostlar yanaşı otururlar. Qabil də, Bəxtiyar Vahabzadə də əsl şair idilər. Onların ikisi də əqidə sahibləriydi. İkisi də dilimizin sadıq keşikçiləri idi. İkisi də millətini, xalqını çox istəyirdi. İkisi də sağlığında qiymətlərini alan insanlar idi. Həm dövlət təltifləri baxımından, həm də xalqın sevgisi ilə zəngin idilər. Bu gün ikisi də Haqq dünyasındadır. Hər ikisi Fəxri Xiyabanda uyuyur. Bütün sənətkarlarımızın ruhuna böyük ehtiramla

Mahir Qabiloğlu

“Xalq qəzeti”, 15 fevral 2009

İKİ QƏBAHƏT

Dostum Tofiq Bağırılıya

*İnkər edə bilməyib öz içimdə mən, mən
Danışardım bir zaman
Ən uca kürsülərdən ürəyimdən keçəni.
Mən töhmət eşidərdim o vaxt yaxınlarımdan:
- Tərs qurulub əzəldən bu dünyanın gərdişi
Sənmi düzəldəcəksən bu tərs yönü, tərs işi?
Eşitdim bu sözləri çoxlarından yüz kərə.
Məhəl qoymazdım o vaxt, mən belə töhmətlərə.
Zaman keçdi, ötüşdü bu minvalla illərim.
Tərəzilə çəkildi min xeyrim, bir şərim,
Mənim bəyaz xeyrimi qara şərə yozdular,
Hər sözümü, kəlməmi min bir yerə yozdular.
Gördüm mənim qəlbimdən çıxan atəş, yanan od
Daş ürəklər bir yana, üzü də qarsıtmayır,
Dağdan ağır dərdimiz kimsəni sarsıtmayır.
Gördüm, yalan bürcdədir,
Həqiqətsə küncdədir.
Gördüm, həqiqətlərim müftədən də ucuzmuş.
Susdum.
Boğdum içimdə vicdanımın səsinə.
Gözlərimi qapadım, mən görmək istəmədim,
Yalan kəfənlisinə haqqın bükülməsini.
Susdum...
Gördüm indi də "niyə susursan?" - deyə
Başladılar gileyə.*

*Yağdı mənim başıma indi də başqa töhmət.
Danışmağım qəbahət,
Susmağım da qəbahət?
Daha ürəyimdəki üsyarı susdurmuşam.
İndi mən vicdanımla həyatın arasında
Məlul - müşkül durmuşam,
Çəkilməşəm qınıma,
Qardaş məni qınama!
Bu həyat yalan, qüsür, vicdanımsa həqiqət
Amma mən neyləyim ki,
Danışmağım qəbahət, susmağım da qəbahət!*

Bəxtiyar Vahabzadə

Azərbaycan xalqının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadə, ömrünün 84-cü qışında dünyasını dəyişdi. Bununla da, Azərbaycan poeziyasının bütöv bir epoxası sona yetdi desək, zənnimcə yanlışdır.

Bəxtiyar Vahabzadə təkcə şair və alim deyil, eyni zamanda xalqın milli təfəkkürünün formalaşmasına, onun azadlıq mübarizəsinin istiqamətlərinin müəyyənələşməsinə böyük təsir göstərən güclü ictimai xadim, şəxsiyyətdir. Həm də Bəxtiyar Vahabzadə təkcə Azərbaycanın deyil, bütün Türk dünyasının övlətidir.

Böyük şairin bütün yaradıcılığı, elmi və ictimai fəaliyyətindəki ən yüksək mətləblər həmişə türkçülükdür, milli ruhdur, xalqın xoşbəxtliyidir.

Təbii ki, ölməz, həmişəyaşar mətləblər üçün çalışan insanların özləri də zaman, vaxt çərçivəsinə sığışmırlar və onların həyatı hansısa ildən hansısa ilə qədər hesablanmır.

Bəxtiyar Vahabzadə kimi insanların əslində ancaq doğulduqları tarix olur, sonra isə onlar öz əməlləri ilə ölümsüzlük qazanırlar və bu dünyadan ancaq cismən köçürlər. Odur ki, nə qədər ki, Türk adı, Azərbaycan xalqı var, böyük Bəxtiyar Vahabzadə də yaşayacaqdır!

"Gəncə" jurnalı, mart 2009

MİLLİ POEZİYAMIZIN BAYRAQDARI

Çoxəsrlilik Azərbaycan poeziyasının spesifik milli-tarixi xüsusiyyətlərindən biri lirikanın onun əsas rolunu və janr tipologiyasını təşkil etməsindən ibarətdir. Hətta nəhəng, epik vüsətli poemaların müəllifi Nizami lirikasız keçinməmişdir; insan taleyinin və mövcudluğunun on mürəkkəb qlobal problemlərindən söz açdığı möhtəşəm formaları ilə yanaşı özünün şair mənliliyini ifadə edən lirikasını da yaratmışdır. Milli ədəbi-tarixi prosesin bu ümumi qanunauyğunluqlarına əsasən demək olar ki, Azərbaycan poeziyasının tarixi-lirikanın əsasını təşkil edir. Ədəbiyyatımızın bu xüsusiyyəti, özümlüyü XX əsrdə öz qüvvəsində qalmışdır. Belə ki, əsrin istisnasız bütün böyük şairləri hər şeydən əvvəl lirik şairlərdir. M.Hadi, A. Səhhət, H.Cavid sovet dövründə isə S.Vurğun, S.Rüstəm, R.Rza, M.Müşfiq, M.Rahim, Ə.Cəmil, O.Sarıvəlli və başqaları öz yaradıcılığında poeziyanın digər janrlarına müraciət etdikləri kimi həm də orijinal lirik şair olduqları məlumdur. Əsrin poeziyasının bu xüsusiyyəti sonrakı mərhələlərdə də özünü qoruyub saxlamışdır. Belə ki, 50-ci illərdə xüsusilə 60-cı illərdə də lirika əsrin poeziyasında əsas aparıcı janr başlanğıcı və istiqaməti olmuşdur. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığı bu cəhətdən müasir poeziyamızın ən səciyyəli təzahürü və hadisəsidir.

Ədəbiyyatımızda lirikanın bir rolunu da xüsusi qeyd etmək lazımdır. O da budur ki, ədəbiyyatımızın dönüş mərhələlərində poeziya, poeziyanın isə ilk növbədə lirikadan ibarət növü əsas, aparıcı olmuşdur. Belə bir qanunauyğunluğu biz indi də, milli ədəbi tarixi prosesin yeni əsrə daxil olduğu zaman həddindən

artıq müşahidə edirik. O da çox səciyyəvidir ki, Bəxtiyar Vahabzadənin yeni dövr yaradıcılığı, poeziyası əsas etibarı ilə lirikadan ibarətdir.

Lirika məlumdur ki, ədəbiyyatın üç əsas növlərindən biridir. Lirika müxtəlifliyinə baxmayaraq bir xüsusiyyət-lirikanın bütün təsvirlərdə şairin fikir və hisslərinin ifadəsi olması xüsusiyyəti dəyişməz olaraq qalmışdır. Ədəbiyyat nəzəriyyəsində belə bir fikir mövcuddur ki, "Lirik şair öz əsərindən kənarda deyildir, onun forması şairin əsərdə iştirakını qətiyyətlə tələb edir". Lirikanın bu tipoloji spesifik xüsusiyyəti Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasında son dərəcə güclü və özünəməxsusdur. Onun lirikası şairin mənəvi, ruhi fikir axtarışlarını, onun həyat və zamanın ən mühüm məsələlərinə fərdi şəxsi münasibətini əks etdirir. Bəxtiyar Vahabzadə çoxlu epik-süjetli poemaların, pyeslərin də müəllifidir. Lakin o, müasir ədəbiyyatda hər şeydən əvvəl lirik sənətkardır. Özü də sadəcə lirik şair yox, mütəfəkkir lirik sənətkardır. Şairə həsr olunmuş tənqiddə və tədqiqatlarda düzgün olaraq onun lirikası "fikir poeziyası", "düşüncə poeziyası", "intellektual lirika" və s. anlayışlarla səciyyələndirildiyi məlumdur. Biz şair haqqında tədqiqin bu nəticəsini düzgün hesab etməklə yanaşı onu da qeyd etməliyik ki, əvvəldən bu xüsusiyyət keçən əsrin 60-cı illərindən cəmiyyətdə şəxsiyyətin artan rolu ilə bağlı olmuşdur; sonrakı illərdə bu xüsusiyyət daha da dərinləşir milli müstəqillik prosesi ilə əlaqədar yeni və daha zəngin keyfiyyətlər mənimsəmişdir. Bəxtiyar Vahabzadənin əsrin sonunda, yeni əsrin ərəfəsində yazdığı yeni şeirləri də bunu əyani şəkildə təsdiq edir. Şairin 90-cı illərin axırında çap olunmuş şeirləri və silsilələri də bu baxımdan çox səciyyəvidir. Biz bu qeydlərimizdə konkret olaraq şairin 1998-2001-ci illərdə "Azərbaycan jurnalı"nın 1-ci nömrəsində dərc olunmuş şeir silsilələrində bəzi nümunələri bu məqsədlə nəzərdən keçirib bu şeirlərin timsalında Bəxtiyar Vahabzadənin

müasir lirikasına - əsrlərin qovuşağındakı dövrə aid poeziyanın ümumi məxsusi meyllərini göstərmək niyyətindəyik. Bəxtiyar Vahabzadənin müasir lirikasını belə bir baxış ifadə etməmişdən əvvəl ilk növbədə bunu qeyd etməyi vacib bilir ki, bütün bu son on illiklərdə olduğu kimi bu yeni şeirlərində də Bəxtiyar Vahabzadənin öz poeziyasının əsas, daxili təmayülünə - lirikası bu poeziyada mühümi istiqamət və janr olması xüsusiyyətini sədaqəti qoruyub saxladığını əks etdirir. Eyni zamanda bu şeirlər lirik başlanğıcın şairin poeziyasında yeni, mühüm keyfiyyətlər mənimsədiyini, milli müstəqillik ideyasının onun lirikasında daha zəngin, həyatı boyalarla ifadəsini tapdığını deməyə əsas verir. Ümumiyyətlə, Bəxtiyar Vahabzadənin lirikası zamanla, əsrin siyasi-ictimai və ümumdünya hadisələri ilə üzvi əlaqədə inkişaf etmişdir. Bu həmişə belə olmuşdur, indi də belədir. Məhz buna görə də biz onun poeziyasında, o cümlədən xüsusi lirikasında bütöv bir dövrün lirikasını görürük və bu mənada biz onun lirikasının müxtəlif mərhələlərindən söz açə bilərik. Məsələn, onun lirikasının 50-60-cı illər, 70-80-ci illər və milli müstəqillik, 90-cı illər mərhələlərini təyin etmək mümkündür. Əlbəttə, Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasında bu mərhələlərin bir-birindən kəskin şəkildə fərqləndiyini düşünmək düz olmazdı. Bəxtiyar Vahabzadənin lirikası bütün təşəkkül mərhələlərində öz fərdi-poetik ruhu və xüsusiyyətlərini qoruyub saxlamışdır. Burada biz hər şeydən əvvəl onun lirikasının özümlü xüsusiyyətlərinin inkişafından, dərinləşməsindən, ideya-fəlsəfi və poetik mündəricəsinin zənginləşməsindən, yeni müasir keyfiyyətlər mənimsəməsindən bəhs etsək, daha düzgün olardı. Məsələn, bu cəhətdən şairin son illər, daha dəqiq desək, XX əsrin sonlarına təsadüf edən lirikası zənnimizcə əhəmiyyətli dərəcədə xarakterikdir. Bu şeirlərində B. Vahabzadə bütün 90-cı illər ərzində olduğu kimi yenə də bütünlükdə milli istiqlal və müstəqillik məsələləri üzərində dü-

şünür, öz poetik vasitələrini bu məsələlərin aydın, mənalı və ən ümdəsi isə konkret həllinə doğru yönəldir. Demək olar ki, bütün şeirlərində biz şairin lirik “məni” bu məsələlərlə münasibətdə özünü ifadə etdiyini görürük.

Şairin son illər lirikasını bir küll hallında nəzərdən keçirərkən hər şeydən əvvəl bunlarda milli müstəqillik mövzusunun B.Vahabzadə lirikasındakı çoxcəhətliliyini qeyd etməli oluruq. Milli müstəqillik ideyası B.Vahabzadə - özünü dərk etmək, əsarət və azadlıq, bizim milli məniyimiz, türkçülük, millətin, çağdaş durumu, Allah qarşısında insanın etirafı və s. kimi aspektləri ilə diqqəti cəlb edir. Şairin “məni” bütünlüklə bu anlayışları özü üçün dərk etməklə məşğuldur. Milli müstəqillik - B.Vahabzadə lirikasında hər şeydən əvvəl özünü dərk etməkdir. Özünü dərk etmək üçün isə şairə görə xalq, millət özünə qayıtmalı, öz ləyaqət və məniyini qoruyub saxlamalıdır.

B.Vahabzadə “Özüm olmalıyam” şeirində bu ideyanı xüsusi ilə ayrıca şeir mövzusu səviyyəsində işləmişdir. Özünü dərk elə - bu şeirin ən əsas və ana motividir. Bütün şeir bu fikrin inkişafı və dərinləşməsindən ibarətdir.

*Özünü dərk elə, özünü anla,
Gah ona, gah buna baş əydin, yetər.
Özgəyə bu qədər yamanmağınla
Özünə düşmənsən özgədən betər.*

Sonrakı sətirlərdə bu fikir şair bütün şərq, bütün islam dünyası məkanı kontekstində davam etdirir.

*Bizim özlüyümüz getdi büsbütün,
Hanı bəs kişilik, hanı bəs qürur?
Dünyaya hökm edən qoca Şərq bu gün
Qərbin çubüğüyla oturub durur.*

Beləliklə də Şərq-Qərb münasibəti B.Vahabzadənin lirika-sında, milli özünü dərk düşüncəsinin daha geniş, daha müqayisəli kontekstində qoyulmasını və poetik təsirini mümkünləşdirməkdir. B.Vahabzadə oxucuya milli ləyaqət hissi təqlid edir. Belə hisdən mərhumluq insanı da, xalqı da kiçildir, simasızlaşdırır.

*Ya da əyilməkdən, vallah, yorulduq,
Bezmədik özgəni yamsılamaqdan.
İtdi məniyimiz, tanınmaz olduq,
Təmiz qanımıza qan calamaqdan.
Tanımaq istəmir bu dünya bizi,
Təqlidlə boğurduq məniyiynizi*

Bu həqiqəti dərk etmək, yaşamaq ağrıdır, acı bir hissdır. Bunu şairin lirik qəhrəmanı, poetik “məni” dərk edir və yaşayır. Məhz bu səbəbdən də B.Vahabzadənin lirik qəhrəmanı həqiqət axtarışlarında ən qəti nəticələrə gəlib çıxır. Özünü dərk et, çətin, dramatik vəziyyətdən yeganə çıxış yolu budur:

*Tanımaq istərəm mən öz səsimlə,
Bəsdir yaşadığım bir məhkum kimi.
Dünyanın gözündə yaxşı, pisimlə
Görünmək istərəm olduğum kimi.*

*Nəyəmsə mən oyam, qarayam, ya ağ,
Niyə özgəsinə küsənməliyəm?
Özüm olmalıyam, mən özüm ancaq,
Özüm deyiləmsə, demək, heç nəyəm.*

Heç nə olmamaq üçün xalq da, insan da özü olmalıdır. B.Vahabzadənin lirikasında yekun fikir belədir.

Eyni zamanda qeyd etməliyik ki, B.Vahabzadənin lirikasında bu fikrimlə bağlı ikinci bir mövzu da vardır. Bu milli mənlilik mövzudur ki, şairin son mövqeləri arasında “Biz kimik?” şeiri bilavasitə bu mövzuya həsr edilmişdir. Şairin bu şeirdə düşüncələri bir sual ətrafında - “Biz əsrin sınağından keçmədik. Niyə?” - sualı ətrafında çırpınır və onu daxilən, mənən narahat edən suala cavab axtarır:

*Uzun illər düşünmüşəm:
Millətlərin cərgəsində biz də varıq.
Yurdumuza qəsd edən
gözlərini oyanlarıq.
Biz o qədər nəcibik ki,
Bir balaca işarədən söz anlarıq,
Haqla zovı ayırd edib,
Öz yerinə qoyanlarıq.*

Şair düşünür: biz beləyiksə, niyə əsrin sınağından keçmədik? Niyə? Bax, şair bu suala cavab axtarır. Şair tanrıya üz tutur və ondan bu ağırlı suallarına cavab istəyir. Tanrıdan öyrənmək istəyir ki, biz kimik.

*İndi ulu yaradandan soruşuram:
De kimik biz?
Məzlumuq, ya zalımuq biz?*

Niyə şair sualı bu dərəcədə aktuallaşdırır? Biz sonrakı misralarda bu ağırlı sualın cavabına yaxınlaşırıq. Daha doğrusu, şairdə bu sualları doğuran səbəbləri özümüz üçün aydınlaşdırırıq.

*Daş üstündə göyərməyən bir tumuq biz,
Özümüzə zalım ikən*

*Başqasına məzlumuq biz.
Əldən gedən torpaq üçün
Ürəyimiz çilik-çilik;
Zalım bizdən torpaq alıb
Biz zalımdan sülh istəyirik.*

Şairə görə, bunlar gerçəkliklərimizin acı həqiqətidir. Özümü-zə yad olduğumuz üçün biz kimliyimizi itirmişik. Allah da bu səbəbdən bizdən üz döndərmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadənin son lirik şeirlərində bir motiv də vardır. Azadlıq, müstəqillik qazanandan sonra bu həqiqi mənada azad olmağımız mövzudur. Azadlıq, ancaq nədən və necə azadlıq? Bax, şairi bu sual düşündürür.

*Qurtarıb özgənin əsarətindən,
Düşdük özümüzün əsarətinə.*

Bunun səbəbi nədir? B.Vahabzadə sualı qoyur və öz lirik mühakimələrini onun cavabını axtarmağa istiqamətləndirir. Niyə indi biz özgənin yox, özümüzün əsarətindəyik? Ona görə ki, bizim azadlığımızın əslində yüksək mənəvi dəyərlərdən, tarixin bizə qoyduğu irsdən azad olmaq deməkdir. Ona görə ki, yalana qurşanmışıq, qorxudan və Allah xofundan azadlıq.

*Yoxdur əvəzimiz yalançılıqda,
Bu ona şər atır, o buna böhtan.
Yurdu dağıtmaqda, talançılıqda,
Azadlıq qorxudan, allah xofundan.*

O da çox önəmlidir ki, B.Vahabzadə milli dərdlərimizi göstərəkən bunun səbəblərini və səbəbkarlarını kənarda yox,

özümüzdə axtarır. Məhz bu nöqtədə lirikası Sabir poeziyasına yaxındır: onun vətəndaşlıq ənənələrinin davamı və yeni təzahürüdür. B.Vahabzadə bir çox müşküllərimizin səbəbini həm də köhnə vərdislərlə yaşamağımızda görür. “Məqam” adlı şeirində milli xarakterimizin bəzi müşkül köhnə cəhətlərinə diqqəti cəlb edir:

*Çayı kecmək üçün çırmayınca biz,
Erməni keçibmiş çayı bayaqdan.
Yastı bir tərəni dırmaşınca biz,
Erməni keçibmiş çayı bayaqdan.
Yastı bir tərəni dırmaşınca biz,
Erməni burnunu göstərdi dağdan.*

*Heç bir iş görmədən havayı, yersiz,
Hində xoruzlanmaq adəti bizdə.
Bazarda baş çəkib at seçincə biz,
Erməni at çapır eşiyimizdə.*

*Bizimki gətirmir, vallah, bu dövrən,
Elə bil işləyir əleyhimizə.
Biz kürd basdırırıq yumurtamızda,
Erməni cücəsi boylanır bizə.*

*BMT kürsüsü! ucadan-uca
Birini qaldırır, Birini qırır.
Biz öz haqqımızı başa salınca,
Erməni zoruna haqq qazandırır.*

Beləliklə, şair bu qəbildən olan digər vəziyyətləri də sayır və təbii olaraq niyə biz beləyik? - sualına gəlib çıxır. Və şair sonrakı poetik mühakimələrində belə nəticəyə gəlir.

*Bir yol var; o yolu biz keçməyincə,
Köhnə qapımızı dəyişməyincə,
Nağıla uymağı unutmayınca,
Vaxtın sükanını bərk tutmayınca,
Zaman axarını, vaxt axarını
Axan qanımıza biz qatmayınca,
Vaxtilə hər şeyə qadir millətim
Zəlil durumuna can yanmayınca,
Bu miskin halını unutmayınca,
Tarix ruhumuzu utandıracaq.
Gələcək nəsillər bizə yad kimi,
Məhkəmə quracaq divan quracaq,
Nəvə babasına damğa vuracaq.*

B.Vahabzadə lirikasında bu motivlər müəyyən mənada yeni olmasa da, biz mütləq qeyd etməliyik ki, bu motivlər müasir dövrün iki əsrin qovşağında, yeni əsrin başlanğıcında, bizim milli müstəqilliyimizin əsas problemləri ilə zənginləşdirərək əks etdirdiyinə görə şairin lirikasını çağdaş lirikası öncül hadisəsinə çevrilmişdir.

Mail Dəmirli

“Açıq söz” qəzeti, 18 mart, 2009

BƏXTİYAR ÖMRÜ

Bu ömrün bünövrəsi elə Bəxtiyar Vahabzadə doğulduğu gündən qoyulub. O ömür ki, sonradan Azərbaycan türkləri bundan zaman-zaman qürur duyacaqlar... Bu qürur duyulduqca hər kəs böyüyəcək, müstəqilləşəcək, milliləşəcək. Belə olduqca da Bəxtiyar müəllim hər birimizlə yaşayacaq, seviləcək və bəşəriləşəcək.

Bu gün "Təzadlar"ın kollektivinə doğma olan bu şəxsiyyətin dünyasını dəyişməsindən üç həftə ötdü. Məmməd Araz itkisindən özünə hələ də gələ bilməyən kollektivimizin dərdinin üstünə Bəxtiyar Vahabzadə itkisinin dərdi də gəldi. çoxlarından fərqli olaraq bu ağrı bizi yəqin uzun illər göynədəcək. Ona görə ki, dərdimiz olan Qarabağın dərdiylə yaşayan bu şəxsiyyətlər dünyadan Qarabağısız getdilər...

1925-ci ildə Şəkiddə dünyaya göz açan Bəxtiyar Vahabzadə şərəfli bir ömür yolunu keşməkeşli dünyamızda ləyaqətlə başa vurdu. Gənclik çağlarından ləyaqəti, vətənpərvərliyi, milliliyi, halallığı, türkçülüüyü, millətə sevgini özünün amalına çevirə bilən bu türk kişisi, hər birimizin zaman-zaman öyünə biləcəyimiz əxlaq sahibi idi. O bu paklığı şərəflə qorudu. B.Vahabzadə ulu N.Gəncəvinin dediyi "öz adına layiq işlər gör ki, sən, axırda utanma xəcalətindən" - doğan gerçəkliyi sağlığında qazana bildi.

Bu nadir keyfiyyət hər yazara, hər şairə qismət olmayan bir sərvətdir ki, B.Vahabzadə onun ŞAHI olduğunu əməlləri ilə sübut etdi. Zamanında ləyaqətli insanlarla həmsöhbət oldu, həyatın amansız sınaqlarından üzüağ çıxdı şair! Bəxtiyar müəllim Vahabzadə soyadını sovetlərin bizi milli kökümüzü danma-

ğa vadar etdiyi bir zamandan daşdı və sübut etdi ki, bir "cılız" bədənə sovet imperiyasına qalib gəlmək mümkündür. Elə ona görə də o, adındakı və soyadındakı milliliyi bu gün hər birimizin şəxsiyyətinin nümunəsi kimi ərmağan etdi.

B.Vahabzadə bu günümüz üçün lazım olan gəncliyi hələ 60-cı illərin əvvəllərindən hazırlamışdı. Onun 1959-cu ildə yazdığı "Gülüstan" poeması, 1988-ci ildə millətin təşkilatlanmış bir ordu kimi ayağa qalxmasında əsas amil oldu. Çünki məhz Azərbaycanı parçalayan düşmənlərin kimliyini şair xalqına "Gülüstan"ı ilə tanıtmışdı. Millət 1988-ci ildə bu düşmənlərdən biri, sovet imperiyası ilə üz-üzə dayananda da Bəxtiyar müəllim həmişəki kimi yenə də öndə idi. İmperiyanın axıtdığı qanları şəhidlərə ithaf etdiyi şeirində ürək ağrısı ilə qələmə alan şair, deyərdim ki, elə həmin günlərdən ürəyindən "yara" almışdı. Millət sevgisinin nə olduğunu az da olsa bilən bir şəxs kimi deyə bilərəm ki, 1990-cı ilin yanvarı şair üçün çox ağır faciə idi. Lakin Bəxtiyar müəllim bu ağrıları çəkə-çəkə millətin önündən bir addım belə geri çəkilmədi. Bu əzəmət onda hələ sovetlərin qılıncının dalı-qabağı kəsən vaxtlardan formalaşmışdı. Nəsimi taleyini gözü önünə alaraq sovet DTK-sının təqiblərindən bir addım belə geri çəkilməyən Vahabzadənin 70-dən artıq şeirlər kitabı, 2 monaqrafiyası, 11 elmi publisistik kitabı və yüzlərlə məqaləsi bu gün hər kəsin stolüstü kitabıdır. Şairin Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində oynanılan "Özümüzü kəsən qılınc", "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" pyeslərinin tamaşası cəmiyyətimiz üçün böyük tərbiyəvi əhəmiyyət kəsb etmiş, insanları fəlsəfi düşüncələrə sövq edə bilmişdir. Şairin şeirlərini oxuduqca məlum olur ki, o bütün zamanlarda haqsızlıqla çarpışmış, alov püskürən sözlərini heç kəsin deyə bilmədiyi tərzdə cəmiyyətə çatdırmışdı. Ölkəmizin günü-gündən "çiçəkləndiyi" ilə öyündüyümüz, 1998-

ci ildə şairin yazdığı “Qul bazarı” şeirindəki tənqidi fikirləri yəqin ki, heç kəs hələ bu hökumətin üzünə deməmişdi.

*Nədir qul bazarı, hardan çıxdı bu?
Öz halal yurdunda millət qul oldu?
Qış ötdü, yaz gəldi, bitmədi yonca,
Xəzana döndümü şirin xəyallar?
Oturub səkidə küçə boyunca,
Müştəri gözləyir bu təzə qullar...*

- deməklə, hər gün insanların xoş gələcək üçün aldadıldığını və buna görə Azərbaycanın tarixində görünməyən qul bazarının genişləndiyinə işarə edir. Və yaxud elə həmin ildə yazılmış başqa bir şeirində:

*Zülmün sonu yox, haqq unudulmuşmu, ilahi?
Dünyada ədalət yasaq olmuşmu, ilahi?
Dillərdə yalan, amma könüllərdə həqiqət,
Haqq zalimə, düz əyriyə qulmuşmu, ilahi?
Meydan sulayan ağ yalanın al şərabından
Millət təpədən dırnağa sərxoşmu, ilahi?..*

- deməklə açıq aşkar xalqı ayıldır, ziyalıları yaltaqlıqdan, riyakarlıqdan uzaqlaşmağa səsləyir. Müstəqilliyimizdən sonra yazılan bu səpkili şeirlərdən aydın olur ki, şair uğrunda mübarizə apardı-ğı insan haqlarının bu günündən heç də razı deyil.

O, xalqını qürurlu, vətənpərvər, el malına göz dikməyən, qanunların aliliyi qorunan bir ölkənin vətəndaşı kimi görmək istəyirdi. Təəssüflər olsun ki, Bəxtiyar ömrü bu mübarizəni aparmağa çatmadı.

Əslində şair doğulandan mübarizələrin önündəydi. Ona görə də millət aparacağı milli davalarda həmişə Bəxtiyarları axtaracaq,

onların yoxluğunu hiss edəcək.

Bu gün xalqın sözünü deyəcək insanlar demək olar ki, artıq tükənməkdədir. Bunlardan bir də Bəxtiyar müəllim idi. Şairin əsərlərini oxuduqca onun böyüklüyünü dərk edir, cismani yoxluğu ilə heç cür barışmaq olmur. Çünki Bəxtiyar müəllimin Azərbaycanda görmək istədiyi çox işlər vardı ki, ömür buna vəfa etmədi.

Şairin “Vaydır əkdiyimiz” şeirindəki fəlsəfi düşüncələr deyərdim ki, böyük bir inqilabın üsyanı idi. Ustalıqla xalqa çatdırılan sətirləti mənalər, ümumilikdə bir milli koddur. Proqram xarakterli bu sətirlər Vahabzadə ustalığında şeirləşərək, kitablar halında insanlarımızın istifadəsindədir. Bunun mahiyyətini dərk edən hər kəs onun hara və nəyə işarə etdiyini və bundan qurtulmağın yollarını açıq-aşkar duyur.

Şairin ustalıqla qələmə aldığı misralardakı məna yükü elə cilalanıb ki, bugünkü gəncliyin müasirləşməsi, dövlətləşməsi, millətləşməsi və bütövləşməsi üçün deyərdim ki, hazır bir nizamnamədir. Sadəcə, bundan düzgün yararlanmaq lazımdır...

*Ey cibi dolular, ürəyi boşlar,
Ey sərvət dəlisi, köhnə naxoşlar,
Ey qeyrət damarı kəsik gədalar,
Peysəri qatbaqat iddialılar,
Görən, olacaqmu sümürdüyünüz
Bu millət qanından doyan gününüz?*

*İp həməni o ipdir, halqa o halqa,
Köhnə yolunuzla getdiniz yenə.
Qismətə şükr edən bu yazıq xalqa
Ümid yedirdiniz çörək yerinə.*

*Sizin bir haqqınız, xalqın min haqqı,
Yoncanı gözlədik, bitmədi yazda.
Sizin yediğiniz millətin haqqı
İlişib qalmadı boğazınızda.
Yeyin tısqırınca, yeyin ölünca,
Bu millət əriyib çöpə dönüncə.*

*Ümid yeyə-yeyə hələ gözləyir,
Bu millət götürür hər cür zilləti.
Hələ ki, dinməzcə o, ümid yeyir,
Siz də bala-bala yeyin milləti.*

*Millətin qanıdır sərvətin, varın,
Siz öz kefinizdə, məmləkət darda.
Gecələr çadırdə ac yatanların
Payını uduzun kazinolarda.*

*Millətin başına çatı salanlar
Nə insaf tanıyır, nə mürvət anlar.
Gözünüz doymadı dünya malından,
Siz ey susadıqca duz yalayanlar.*

*Bu qədər nəfs olar? Borc istədiniz
Çomağı çobandan, çəliyi kordan.
Yeyib doymadınız, doyub yediniz
Vallah, həm torpadan, həm də axurdan.*

*Vaydır əkdiyiniz, siz gül dərin.
Gizli saydığınız dolların səsi
Yetim evlərində kimsəsizlərin
Ahu-naləsidir, ahu-naləsi.*

*Vallah, gec-tezi var, billah, gec-tezi,
Bu ahlar, nalələr tutacaq sizi.
Tamahın dibi yox... Dağıdın, sökün,
Hələ yerinizdə çağbacağsınız.
Göydən Allah baxır, gələcək bir gün,
Yediğiniz qədər qusacaqsınız.*

1996-cı ildə yazılan bu misralardan aydın olur ki, mövcud durum heç də şairin uzun illər apardığı mücadiləyə cavab vermir. Deməli, Bəxtiyar ruhunu şad etməyin yolu ərazi bütövlüyümüzün bərpa olmasından, haqq-ədalətin möhkəmlənməsindən, qanunun aliliyinin qorunmasından, vətəndaş cəmiyyətinin bərqərar olmasından keçir.

Gəlin görək bunun mübarizəsini Bəxtiyar Vahabzadə kimi apara biləcəyikmi???

Ruhuna dərin ehtiramla,

Allahverdi Dönməz

"Təzadlar" qəzeti, 07-09 mart, 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏ YARADICILIĞINDA QEYRİ-SƏLİS MƏNTİQ NƏZƏRİYYƏSİ

Rafiq Əliyev: *"Həm Lütfi Zadənin, həm də Bəxtiyar Vahabzadənin sərkərdəyə çevrilən nəzəriyyə və poetik fəlsəfəsi, əsgər şücaəti göstərən düsturları və misraları bir tarix yaratdı"*

Dünya şöhrətli alimimiz Rafiq Əliyev dahi şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının vurğunu kimi şairin bütün lirikasına və dramaturgiyasına bələd olan və yüksək dəyərləndirən ziyalılarımızdandır. Bu günlərdə Rafiq müəllimlə telefon söhbətimizdə o, çox maraqlı bir məqama toxundu. Qeyd etdi ki, B.Vahabzadə hələ 1980-ci illərdə yazdığı bir çox şeirlərində indi müəllifi dünya şöhrətli alim Lütfi Zadə olan qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin sirlərinə şeir dili ilə fəlsəfi mahiyyət vermişdir. Rafiq müəllimlə söhbətimizdə də məhz L.Zadənin elmi məntiqi ilə B.Vahabzadənin poeziya fəlsəfəsinin ahəngdarlığına işıq salmağa çalışdıq.

- Rafiq müəllim, poeziyanın, musiqinin gözəl bilicisi olan dahi alimimiz Xudu Məmmədov elm ilə sənət arasında bir körpü yaratmışdı. O, deyirdi ki, "Elm və sənət insan mədəniyyətini yüksəklərə qaldıran qoşa qanaddır. Uçuş yüksəlişi hər iki qanad eyni qüvvədə olduğu zaman mümkündür". Siz bir çox yazılarınızda, çıxışlarınızda, "Alim" filmindəki fikirlərinizdə dahi Lütfi Zadə məntiqinin bir qanad, dahi Bəxtiyar Vahabzadə poetik fəlsəfəsinin o biri qanad olmasından danışmışınız. Bu məsələyə bir də qayıtmaq istərdik.

- Bu körpünün özülündə xəlqilik dururdu. Mən L.Zadə məntiqi

ilə Bəxtiyar fəlsəfəsinin uyarlığını tapanda Xudu Məmmədovun bu dahiyənə fikirlərinin nə qədər həmişəyaşar olduğunu bir daha aydın gördüm. Onun qeyd etdiyi kimi, elm, bilik sənətkara aqlın gözü ilə görünən aləmin üfüqlərini açır. Sənətin inkişafı isə dünya elminin tərəqqisini insanlığın xeyrinə yönəltmək üçündür. Elmdüyükü çalarlı fikir, sənət-fikir çalarlı duyğudur.

* * *

Mən əvvəlcə qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsi barədə qısa bir məlumat vermək istərdim. Min illərlə qərarlaşmış elmi dünya-görüşün əksinə olaraq, Lütfi Zadə öz nəzəriyyəsini əvvəlcə bir fərziyyə olaraq irəli sürmüş, sonra isə sübut etmişdir ki, təbiət və cəmiyyətdə baş verən mürəkkəb prosesləri, xüsusən də, müxtəlif kataklizmləri Aristotelin binar məntiqinə əsaslanan klassik məntiq, riyaziyyat çərçivəsində öyrənmək mümkün deyil. Qeyri-səlis məntiqə görə, bu və ya digər mülahizənin doğruluq qiyməti iki məntiqi səviyyə - 1 (doğru) və 0 (yanlış) ilə deyil, bu səviyyələr arasında sonsuz qiymətlər çoxluğu ilə təyin edilə bilər. Bu məntiq mütləq hesab olunan nə varsa, hamısını rədd edir (Tanrıdan başqa) - mütləq mənada ağ rəng yoxdur, mütləq mənada qara rəng yoxdur, mütləq mənada sıfır yoxdur. Mütləq mənada vahid yoxdur. Mütləq mənada yalan yoxdur, mütləq mənada həqiqət yoxdur. Ekstremizmin, mütləqiyyətin, totalitarizmin haqsızlığı və əsassızlığı bundadır. Beləliklə, binar, - ikili məntiq və çoxluqlar nəzəriyyəsinə əsaslanan riyaziyyat qeyri-səlis məntiq və qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsi sayəsində genişlənərək, yeni məzmun kəsb etdi. Bununla da, riyaziyyatın klassik (müərrəd) və qeyri-səlis (gerçək, çoxçalarlı, müasir) riyaziyyata diferensiasiyası baş verdi.

Konseptual əsaslarda belə ciddi tədqiqatlar, təbii ki, elmdə, texnikada və hətta incəsənətdə də inqilabi dəyişikliklərə gətirib

çıxardı. Qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsi praktiki olaraq bütün təbiət elmlərinə, tibbə, ictimai elmlərə, sosiologiyaya, konfliktologiyaya “implantasiya” olundu. Praktiki elmi tədqiqatlarda qeyri-müəyyənliyin qeyri-səlis ölçüsünün daxil edilməsi təbiətdə, cəmiyyətdə, mikro və makro aləmdə baş verən proseslərə adekvat olan qeyri-müəyyənliyin nəzərə alınmasını mümkün etdi. Məhz buna görə də, qeyri-səlis məntiq və qeyri-səlis çoxluqlar nəzəriyyəsi nəinki dialektik təsdiqini tapmış yeni elmi istiqamətin yaranmasına, həmçinin daha geniş mənada idrak nəzəriyyəsinin növbəti pilləsi olan yeni fəlsəfi dünyagörüşün əmələ gəlməsi və başa düşülməsinə səbəb oldu.

Çox maraqlı və heyrətamizdir ki, bu fəlsəfi dünyagörüşə zəmanəmizin böyük mütəffəkiri Bəxtiyar Vahabzadə də gəlmişdir.

Professor Lütfi Zadə haqqında Oqtay Babazadə və Möhübəddin Səmədin çəkdiyi “Yaxın və uzaq Zadə” filminə baxdıqdan sonra (mən bu filmin elmi məsləhətçisiyəm) yaradıcılığına, şəxsiyyətinə və təkrarolunmazlığına böyük saygı bəslədiyim şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə mənə evə telefon açdı, film haqqında, L.Zadə haqqında yüksək fikirlər söylədi. Həm də əlavə etdi ki, sənə bir şeir göndərirəm, gör qeyri-səlis məntiqlə bu şerin qayəsi arasında bir uyarlıq varmı? Bəxtiyar müəllimin seçilmiş əsərlərində çap olunmuş bu şeirin adı belə idi: “Xeyirlə şər arasında”.

*Vaxt gəmirir hər binanı
Tavanla tır arasında.
Bir rəqəm də, demə, varmış
İkiylə bir arasında.*

*Ucaldıqca biz ucaldıq,
Özümüzdən qisas aldığımız,
O gündən ki, körpü saldıq -
Göy ilə Yer arasında.
Qardaş olub sıçan-pişik,
Biz gül əkib, vay dərmişik,
Sərhədləri itirmişik
Xeyirlə şər arasında...*

Çox sevindim, Zadənin elmi məntiqi ilə Bəxtiyarın poeziya fəlsəfəsinin ahəngdarlığına. Düşünürəm ki, Bəxtiyar Vahabzadə kimi nəhəng bir şair qafiyə və ya uyarlıq xatirinə deyir ki, “Bir rəqəm də, demə, varmış, ikiylə bir arasında...”

Yox, bu, Bəxtiyar Vahabzadənin və Lütfi Zadənin söykəndikləri dünyanın kəsilməzlik fəlsəfəsinin poeziya dilində təəcəssümüdür.

- *Rəfiq müəllim, olarmı ki, bu kəsilməzlik fəlsəfəsinin mahiyyətini, belə demək mümkünsə, elmi-poeziya dilində açasınız.*

- Düşünürəm ki, real dünyamızda Tanrıdan başqa (O mütləqdir) hər şeyin, hər kəsin şəriki var, dünyada hər bir rəng, hər bir səs, hər bir hadisə digərinə sərhədi kəsilmədən, ehmalca, qeyri-səlis (bu termini Azərbaycan elmi ədəbiyyata mən daxil etmişəm. Türkiyə elmi ədəbiyyatında qeyri-səlis məntiq “bulanıq mantıq” adlanır) sərhədlə keçir. Elmi baxımdan yanaşsaq, formal riyazi dil ilə desək, qeyri-səlis çoxluqlar üçün klassik riyaziyyatın 2 əsas qanunu ödənmir. Birinci, “ziddiyət” qanunu, ikinci, “üçünü istisna” qanunu.

Bu, onunla əlaqədardır ki, klassik Aristotel məntiqində

termlərin (məsələn, rənglərin, münasibətlərin, ovqatların) bir-birinə keçidi sərt, itidir, səlisdir (guya qırmızı ilə yaşıl arasında, dost və düşmən münasibətləri, sevinc və kədər arasında heç bir şey yoxdur, tükəndən də nazik olan bir sərhəd var). Qeyri-səlis məntiqdə dediklərimiz termlər arasında uzun, mütəmadi bir keçid və kəsişmə var. Bax bu kəsilməz keçidin mövcudluğunu nəzərə ala bilmədiyinə görə də klassik məntiq real həyatı düzgün əks etdirə bilmir. Bəxtiyar Vahabzadə isə poeziya dilində dünya reallığını qeyri-səlis məntiqə həmahəng olaraq görün necə əks etdirir.

Hamımızın dərin hörmət bəslədiyimiz M.Sadiq müəllimə həsr etdiyi “Sevincin zirvəsi, dərdin zirvəsi” şeirində deyir:

*Qarışıb dünyanın yaxşı-yamanı,
Əzabı, ləzzəti, sevinci, qəmi.
Göründüyü kimi gördüm dünyanı,
Çox vaxt görəmmədim olduğu kimi.*

Bəxtiyar müəllim dünyanı çox vaxt olduğu kimi görə bilmədiyindən şikayət etdi, çünki bu müəmmalarla, qeyri-müəyyənliklərlə dolu dünyanı görmək, dərk etmək üçün yeni fəlsəfə, qeyri-səlisliyə söykənən fəlsəfə - Bəxtiyar Vahabzadə fəlsəfəsi lazım idi. Bu fəlsəfə prizmasından hörmətli şairimiz sevincdə qəmi görür, qəmdə sevinci, axı onlar real dünyamızda çulğışıbdır.

Bəxtiyar müəllimin həmin şeirindəki “Arzu tənliyində, hiss tənliyində” həll klassik riyaziyyat, hesab, məntiq vasitəsilə mümkün deyil. çünki qeyri-səlis tənliklərin həlli heç bir adi, bizim orta və ali məktəblərdə öyrəndiyimiz riyazi üsullarla mümkün deyil.

Bunun üçün qeyri-səlis məntiq, sevincdə qəmi, qəmdə sevinci nəzərə ala bilən düstur lazımdır.

Bu gün bu mürəkkəb, dəyişkən dünyamızı qavramaq üçün dəyişmiş, həyat reallıqlarını daha dürüst ehtiva edən dilə (ya riyazi dil, ya da “qəliblənmiş” təbii dil) möhtacıq.

*Necə dönür bu dövrən, necə dönür bu gərmiş,
Tazıların üstünə dovşanlar da gülərmiş,
Dünya bina olandan hər şey dəyişilərmiş,
Dəyişməsin neyləsin, axı dünya fırlanır.
("Axı dünya fırlanır..." şeirindən)*

Böyük düha sahibi Bəxtiyar Vahabzadə bu min “sifəti”, “rəngi” olan dünyanı dərk etməyin lazımlığı, vacibliyi haqqında təbii vurur. O, “Hara gedir” şeirində yazır:

*İnsan oğlu qazananda udurar,
Qədərində yazılanı kim pozar?
Bu dünyanın min sifəti, rəngi var,
Qismətimiz - ağından çox, qarası!*

Bəyəm dünyanın bu min sifətini, min rəngini klassik Aristotel məntiqi güzgüsündə görmək mümkündürmü, yox (axı o məntiq dünyanı iki rəngdə görür: ağ, qara).

Həm Zadənin, həm Bəxtiyar Vahabzadənin sərkərdəyə çevrilən nəzəriyyə və poetik fəlsəfəsi, əsgər şücaəti göstərən düsturları və misraları bir tarix yaratdı. Bu məqamda Leonardo da Vinçinin “Nəzəriyyə sərkərdədir, təcrübə əsgər” deyimini xatırlamalısınız. Dahi İtaliya rəssamı, alimi Leonardo da Vinçinin böyük uzaqgörənliklə söylədiyi bu fikrə tam əminlik və inam yaranır. Əgər belə olmasaydı, Bəxtiyarlar, Zadələr tarixin yaddaşın-

da qala bilməzdilər. Çünki tarix hər adamı yox, yalnız öz əməlləri ilə tarix yaradanları yaşadır.

- *Rəfiq müəllim, bəs necə olur ki, həmahəng fəlsəfi fikir və çalarlar bir tərəfdən riyazi simvollarla yazılmış düsturla, o biri tərəfdən isə təbii poetik dildə əks olunur?*

- Təbii dilin imkanları son dərəcə böyükdür. Riyaziyyat yaranan vaxt təbii dilin gücü çatsaydı fizika, iqtisadiyyat, sosial həyat, ümumiyyətlə, yaşadığımız dünya indiki ideallaşdırılmış düsturlarla yazılmazdı. Bizim elmi tədqiqatlarımızın bir qolu təbii dilin imkanlarını müasir texnologiyalar vasitəsilə daha da genişləndirməkdir. Burada linqvistik alimləri üçün böyük elmi perspektivlər var. Ümumiyyətlə, təbii dilin vasitəsilə biz istənilən informasiyanı təsvir edə bilərik. Riyazi linqvistikanın köməyi ilə avtomatik tərcümə, yaradıcılıq proseslərinin modelləşdirilməsi, o cümlədən nağılların, hekayələrin, melodiyların düzənlənməsi və s. məsələləri həll edə bilərik. Hesablamanı, məntiqi nəticə çıxarmanı təbii dildə apara bilərik. Sadaladığımız problemlərin həllinin açarı yenə də qeyri-səlis məntiqdir. Niyə?

İntellektual maşınlar dövrünə, yeni bir inqilabi sıçrayışa keçdikcə təbii dilin inkişafına, ağılı, hissi modelləşdirmək üçün "qəliblənmiş" təbii dilin formallaşmasına daha çox ehtiyac duyulacaq.

Qrammatik formalizm və sintaktik təhlil prosedurların tərtibatı məqsədilə son illərdə təbii dilin emalı vasitələri meydana gəlmişdir. Hesablama cəhətdən mümkün semantik yanaşmanın və adekvat semantik interfeys vasitəsilə qrammatik səviyyəyə zəruri bağlantının əldə edilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Semantik interpretasiya prosedurlarının formallaşması çox vacib bir

elmi məsələdir ki, bu prosedurlar vasitəsilə, sintaktik strukturlar semantik təsvirə əks olunur.

Semantik interpretasiya üçün metodologiyanın yaradılması təkcə nəzəriyyə baxımından deyil, həmçinin real həyat problemlərin müxtəlifliyi ilə üzləşən sistemlərin tərtibatı üçün yüksək praktiki əhəmiyyətə malikdir.

Təbii dil qavramının (persepsiyanın) təsviri sistemidir. İndi prepozisiya məntiq və predikat məntiq kimi klassik (Aristotel) məntiq sistemləri təbii dilin emalı və biliklərin inikası üçün istifadə olunur. Lakin qeyd etməliyik ki, qeyri-səlis məntiqə əsaslanan yanaşmanın təbii dilin modelləşməsində və formallaşmasında istifadəsi biliklərin inikası üçün daha ifadəli dil və təfəkkür və hesablama üçün daha çoxtərəfli imkan təmin edir.

Persepsiyanın, qavranılmış, duyulmuş informasiyanın, fikrin, sözün çoxçalarlığı, həmişə birmənalı olmaması, qeyri-dəqiqliyi təbii dilə ötürülür, bu da nəticədə semantik qeyri-dəqiqliyə, qeyri-müəyyənliyə gətirir. Beləliklə, təbii dilin semantik qeyri-müəyyənliyi təbii dilin modelləşdirilməsində bir maneə kimi görünür. Bax bu maneəni aradan qaldırmaq baxımından, təbii dilin semantik təhlili baxımından qeyri-səlis məntiqin əhəmiyyətli rolu var. Qeyri-səlis məntiq təbii dilin səciyyəvi xüsusiyyəti olan qeyri-müəyyənliyi, natamam məlumatları və məhdudiyyətləri nəzərə ala bilən güclü bir vasitədir.

- *Azərbaycanın, türk dünyasının bu iki böyük oğlu, eyni fəlsəfi düşüncə tərzinə malik böyük mütəfəkkirlər bir-birini tanıyırdıarmı?*

- Mən dəfələrlə Bəxiyar müəllimlə L.Zadənin qeyri-səlis **məntiqi** barədə, bu məntiqin əsas xüsusiyyətləri, Zadənin fəlsəfi **dünyagörüşü** barədə, onun şəxsiyyəti, Azərbaycana olan sevgisi

barədə söhbətləşmişdik. Bəxtiyar müəllim bu fəlsəfənin, qeyri-səlis məntiqin mənasını dərinləndirən duymuşdu. Belə olmasaydı, öz poetik fəlsəfəsi ilə Zadə elmi fəlsəfəsi arasındakı həmahəngliyi ilk dəfə o, sezməzdi.

Eyni zamanda, mən Amerikada, Almaniya və başqa ölkələrdə L.Zadə ilə olan söhbətlərimizdə Bəxtiyar Vahabzadə haqqında geniş danışdıq. Onun ingilis və rus dillərində çap olunmuş şeirlərini oxuyardıq, müzakirə edərdik. Zadə-Bəxtiyar, Bəxtiyar-Zadə fenomenal şəxsiyyətlər arasında gözə görünməyən bir simmetrik sayğı münasibətləri var idi. Onlar görüşməmiş olsaydırlarsa da, onlar arasındakı bu münasibətlər böyük bir hörmət, istək körpüsü yaratmışdı. Mən qürur hissi duyuram ki, bu dünyalı, o dünyalı iki sayğılı dostumun, xalqımın, bu iki böyük oğlunun, eyni zamanda dünya vətəndaşlarının arasında olan körpünün salınmasında mən də kərpic üstünə kərpic qoymuşam.

Mən Bəxtiyar Vahabzadənin ölüm xəbərini L.Zadəyə telefonla bildirəndə o, sarsıldı. Bir xeyli Bəxtiyar müəllim haqqında söhbət etdik. Məndən xahiş etdi ki, onun adından Bəxtiyar müəllimin ailəsinə, doğmalarına və yaxınlarına dərin hüznə başsağlığı verim.

- *Görəsən, bu iki dahinin dünyaya, adamlara bu spektrdən, bu parametrdən baxmağı haradan və necə əxz etmişdir?*

- Sözsüz ki, onlar bu baxışı, bu düşüncə tərzini yaşadığı mühitdən, şərqli qan yaddaşından götürmüş, əxz etmişlər. Qeyri-səlis məntiq şərqlə qərbin sintezində mümkün olardı. L.Zadə məntiqinin də, Bəxtiyar Vahabzadə poetik fəlsəfəsinin də mayası bax bu sintezdən yaranmışdır.

- *Rəfiq müəllim, bilirəm ki, Bəxtiyar müəllimlə yaxın dost olmusunuz. O, bu barədə "Alim" filmindəki çıxışında da deyib. Siz onun şəxsiyyətinə və yaradıcılığına dərin rəğbət bəsləyən bir insansınız. Bəxtiyar müəllimin itkisi sizin üçün də görünür çox ağırdır.*

- Bəxtiyar Vahabzadə itkisi Azərbaycan dünyası üçün epoxa itkisidir. Türk, şərq dünyası üçün əvəzsiz bir itkidir. Lakin düşünəndə ki, Bəxtiyar Vahabzadə cismani ölümü ilə əbədi dirilik qazandı, böyük təsəlli tapıram. Adamlar var ki, diriylən ölürlər, adamlar var ki, öləndə də dirilirlər. Mən istərdim, mənim xalqımda ikincilər çox olsun. Cəmiyyətimiz Bəxtiyarlaşsın...

Təşəkkürlərlə:

Asif Mərzili

"Təzadlar" qəzeti, 17-19 fevral, 2009

“XALQIN AĞRI-ACILARINI, DƏRDİNİ İÇİNƏ ÇƏKƏ-ÇƏKƏ DƏRD ŞAİRİ OLDU BƏXTİYAR VAHABZADƏ”

Azərbaycanın və türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin dəfnindən sonra yığılmış yüzlərlə insan xiyabanı tərk etmək istəmirdi. Böyük şairin qəbri üstündə son vida sözünü demək missiyasını da öz üzərimizə götürdük. “Təzadlar”ın əməkdaşı, həmişə Bəxtiyar sevgisi ilə yaşayan Elçin Məmmədli böyük şairin qəbri üstündə geniş məzmunlu çıxış etdi. Həmin çıxışı olduğu kimi təqdim edirik:

Əziz Bəxtiyarsevərlər!

Bu gün biz çox böyük bir insanı itirdik. Bu gün biz türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadəni itirdik. Bu itki hələ təzədir deyə anlayıb, dərk edə bilmirik ki, görək nə baş verib. Bircə onu bilirik ki, canı ilə, qanı ilə vətəninə, xalqına, obasına bağlı olan ustad şair cismən bizdən ayrıldı. Ancaq biz bu gündən nə qədər uzaqlaşsaq da bu itkilər bizi bir o qədər göynədəcək. Elə quru nəfəsi də bizə bəs idi Bəxtiyar müəllim və bilirdik ki, dünya bizimlədir. Bu gün o quru nəfəs də yoxdur, ancaq bircə təsəllimiz odur ki, biz Bəxtiyar kimi dahini görmüşük, onunla bir dövrdə yaşamışıq və əsərləri ilə hələ çox illər də yaşayacağıq.

Mən bura yığılmış yüzlərlə Bəxtiyarsevərlərdən üzr istəyirəm ki, Bəxtiyar Vahabzadə kimi nəhəng bir şairin qəbri üstündə söz deyirəm. Burada mən bir jurnalist kimi çıxış eləməyi özümə borc bilirəm. çünki Bəxtiyar Vahabzadə işlədiyim “Təzadlar” qəzetinin

redaksiya heyətinin üzvü idi. Bütün dərdlərimizi onunla bölüşürdük. Qəzetimizin hər bir problemi ilə yaxından maraqlanırdı və çıxan hər sayından sonra zəng edib ya razılığını bildirirdi, ya da müəyyən tövsiyyələr, məsləhətlər verirdi. Biz də arxamızda bir dağın durduğunu bilirdik. Bu gün o dağ uçdu, yox oldu. Bütün Azərbaycan xalqı ilə bir yerdə biz də yetim qaldıq.

Dünən şair (13 fevral 2009- cu ildə) baş redaktorumuz Asif Mərzili ilə ölümündən bir saat qabaq telefonda danışmışdı. Məlumat üçün deyim ki, elə 3-4 gün bundan əvvəl zəng edib demişdi ki, onun “özümüzü kəsən qılnc” tamaşası Akademik Milli Dram Teatrının aktyorlarının ifasında bu günlərdə Türkiyədə göstərilib və tamaşa orada böyük rezonans doğurub. Xahiş etdi ki, teatrın direktoru Maqbet müəllimlə görüşüb, Türkiyədə keçən tamaşa haqqında yazı hazırlayaq. Həmin bu xahişə əməl edərək Maqbet Bünyadov və “Özümüzü kəsən qılnc” tamaşasında rol alan aktyorlarla görüşüb geniş müsahibə götürdük. Müsahibənin I hissəsi srağagün (12 fevral) işıq üzü gördü. Oxuyan kimi yenə redaksiyaya zəng elədi. Baş redaktorla danışdı, dərdləşdi, yazıya görə mənə də öz təşəkkürünü bildirdi. Qeyd etdi ki, II hissəsi də dərc olunandan sonra görüşəcəyik.

Dünən dediyim kimi, ölümündən bir saat qabaq baş redaktor Asif Mərziliyə zəng edib yazının taleyi ilə maraqlandı. Bildirdi ki, yazı sabah, yəni bu gün işıq üzünə görəcək. Həmin yazı çıxandan sonra bizi evə dəvət edəcəyini bildirdi ki, müzakirə aparaq. Yazı işıq üzünə gördü, ancaq Bəxtiyar müəllim onu görmədi.

Bəxtiyar Vahabzadə bir şeydən arxayın getdi ki, türk dünyasının ona olan sevgi və məhəbbətini əyani surətdə gördü, yaşadı. Türkiyədə türklərin tarixindən, yaranmasından bəhs edən “özümüzü kəsən qılnc” əsəri o qədər şöhrət qazanıb, o qədər uğurla

keçib ki, hələ qardaş ölkədə heç kəs belə sevgiyə, alqışa layiq görülməyib.

Bir maraqlı məlumatı nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm. Dünya şöhrətli alim Lütfizadə bildiyimiz kimi, dünyada qeyri-səlis məntiq nəzəriyyənin banisidir. Onun elmi varisi professor R.Əliyev bu günlərdə baş redaktorumuzla söhbətində bildirib ki, Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığını diqqətlə analiz edəndə görürük ki, qeyri-səlis nəzəriyyəsini Bəxtiyar müəllim öz şeirlərində yaradıb. Rafiq Əliyev qeyd edib ki, şeirlərində qeyri-səlis nəzəriyyəni yaratdığını görəndən sonra dəhşətə gəlib ki, dünya alimlərinin illərlə baş sındırdığı nəzəriyyəni Bəxtiyar müəllim özünün fəlsəfi şeirləri ilə yaradıb.

Bəli, Bəxtiyar Vahabzadə təkcə şair, dramaturq yox, həm də böyük alim idi və biz belə bir alimi itirdik.

Bəxtiyar müəllim sovetin qılncının iti kəsən vaxtlarında bütün karyerasını, hətta həyatını riskə qoyaraq ikiye bölünmüş xalqın dərini hayqıran “Gülüstan” poemasını yazdı. Bu poemaya görə şair nə qədər iztirablar çəkib. Belə əsəri yalnız bütün qanı ilə türk oğlu türk yazsa bilərdi ki, bunu da Bəxtiyar müəllim yazdı. İndi o tayla bu tayın birləşməsinə olan ümidimizə sanki kölgə düşdü. Axı Bəxtiyar Vahabzadə bu xalqın uğrunda hər cürə fədakarlığa hazır idi. Bu fədakarlığı 1988-ci ilin hadisələrində bir daha göstərdi. Azadlıq meydanına yığışan bir milyon adam “Bəxtiyar, Bəxtiyar” deyib, nərə çəkirdi. Çünki Bəxtiyar kimi nüfuzlu bir ziyalı sevdiyi xalqın azadlığı yolunda Rus imperiyasına meydan oxuyurdu. Biz belə cəsarətli bir ziyalımızı itirdik.

1990-cı ilin yanvarında isə özünü birbaşa odun, alovun üstünə

atdı. Televiziyanın enerji bloku partladılmış və dünya ilə informasiya əlaqəsi kəsilmişdi. Bəxtiyar Vahabzadə isə yeganə əlaqə vasitəsi olan “Azadlıq” radiosu vasitəsilə çıxış edərək dünyaya səsimizi çatdırırdı. Bu istəyə əli avtomatlı rus cəlladları mane olmaq istəyirdi. Əsgərləri itələyib içəri keçmək istərkən qarşısına 20 Yanvar qırğınının başkarlarından general Ovçinnikov çıxıb. Heç bir qorxu bilmədən, əli silahlı cəlladları saymadan “sənin əlin mənim xalqımın qanına batıb”- deyərək üzünə tüpürüb. Avtomatlar şaqqıldayıb, şairə atəş açmaq istəyiblər. Lakin generala Bəxtiyar Vahabzadə haqqında məlumat verilən kimi atəşə imkan verməyib. Çünki artıq başa düşüb ki, şairə orada bir şey olsa bütün Azərbaycan ayağa qalxacaq.

Bəxtiyar Vahabzadə isə xalqının yolunda ölməyə belə hazır idi. Xalqın yolunda özünü belə həlak eləyən ikinci şair yoxdur. Biz indi arxasız, dayaqsız qaldıq. Belə dahiləri tarix yüz ildə, iki yüz ildə bir dəfə yetirir. Hər kəlməsi Vətən, xalq, millət, dil idi. Qarabağ dərdi gecə-gündüz şairi üzürdü. Çox təəssüf ki, canından artıq sevdiyi vətən torpağının bir parçası olan Qarabağı, Şuşanı, şeirlər həsr etdiyi Cıdır düzünü görə bilmədi. Xalqın ağrı-acılarını, dərini içinə çəkə-çəkə dərd şairi oldu Bəxtiyar Vahabzadə.

Məşhur şeirində deyirdi:

***“Şam əgər yanmırsa, yaşamır demək,
Onun yaşaması yanmağındadır”.***

Bəxtiyar Vahabzadə xalq yolunda yana-yana yaşadı, yaşaya-yaşaya yandı, əridi və nəhayət, bir ovuc vətən torpağına çevrildi.

Bəxtiyar müəllim yazırdı: “İnsan bədənindən cücərib ayrılır insan, Qoy çiynimiz üstündə də getsin bu cahandan”.

Bəxtiyar Vahabzadə görün nə qədər xoşbəxt şairdir ki, minlərlə insanın çiyni üstündə getdi bu cahandan.

Əziz Bəxtiyarsevərlər!

Bəxtiyar Vahabzadə cismən bizdən ayrılsa da lirik və-tənəpərvərlik, xalq, torpaq, vətən haqqında yazdığı şeirlər, poemalar, dram əsərləri həmişə bizimlə olacaq. Deməli, Bəxtiyar ruhu həmişə bizə yol göstərəcək, yolumuza işıq saçacaq. Nə qədər Azərbaycan var, nə qədər bu xalq var, nə qədər Türkiyə, türk dünyası var, Bəxtiyar Vahabzadə də var olacaq, onu sevənlərin qəlbində heykələ dönüb yaşayacaq.

Allah ustad şairimizə qəni-qəni rəhmət eləsin, torpağı nurla dolusun! Allah türkü, türkçülüüyü qorusun!

Sağ olun, hamınıza təşəkkür edirik.

Rübabə Sahib

"Təzadlar" qəzeti, 17-19 fevral, 2009

AZƏRBAYCAN BƏXTİYAR VAHABZADƏNİ İTİRDİ

...Dünən ölümündən düz bir saat əvvəl telefonda danışib-dualaşdıq. Redaksiyanın bütün əməkdaşlarının halını, qəzetin fəaliyyətini xəbər aldı, qohum-əqrabalarımızın vəziyyətini soruşdu... Elə bil şairin böyük ürəyinə nəsə dammışdı, halallaşır-vidalaşırdı sanki... Hətta Bəxtiyar müəllimin belə sorğu-suallı, bizdən bu qədər narahat, qayğılı suallarını demək olar görməmişdim...

Bir gün əvvəl isə "Təzadlar"da Bəxtiyar müəllimin Türkiyənin teatr səhnələrində şok yaratmış "özümüzü kəsən qılınc" əsərinin yaradıcı kollektivi haqqında, Azərbaycan Milli Dram Teatrının direktoru Maqbet Bünyatovla yazı - müsahibə dərc edilmişdi... Həmin müsahibə-yazının ardı bu gün işıq üzü görübdü... çoxsaylı oxucularımız zəng edib redaksiyaya və Bəxtiyar müəllimə minnətdarlıq bildirirdilər. Bəxtiyar müəllimin özünə də çoxsaylı zənglər, təbriklər olunmuşdu... Şair bunları bizə çatdırırdı.

Dünən günün sonuna yaxın yenidən zəngləşdik və Bəxtiyar müəllim qəzetdə verilmiş həmin yazının sərlövhəsi barədə fikirlərini yenidən bölüşdü. İndi Türkiyənin çətin və qarışıq bir vaxtında, məlum "Ergenekon"çu generalların məhkəməsinin getdiyi, bəzi ermənipərəst qüvvələrin baş qaldırdığı və nəhayət, bir sıra qruplaşmalar arasında didişmələrin olduğu bir vaxtda "özümüzü kəsən qılınc"ın Türkiyə səhnələrində tamaşaçılara təqdim edilməsi təsadüf idimi? Və biz də yazıya məhz belə bir başlıq seçmişdik: "Özümüzü kəsən qılınc" Türkiyədə!"

Bəxtiyar müəllim telefon söhbətində təqdim etdiyimiz bu məzmunlu yazılarımızı dünən və srağagün dərc etmiş qəzetlərin

rəhbərlərinə-"Ədalət" qəzetinin rəhbəri Aqil Abbasa, "525-ci qəzet"in baş redaktoru Rəşad Məcidə, qəzetin baş redaktor müavini Yaşar bəyə, həmçinin yazının müəllifi Elçin Məmmədliyə, kollektivimizin bütün üzvlərinə dərin sevgilərini çatdırdı...

Bu söhbətdən az əvvəl isə dünya şöhrətli alimimiz Rafiq Əliyevlə telefon danışığımız olmuşdu. Onu da deyim ki, Rafiq müəllim Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının vurğunu kimi şairin bütün şeirlərini bilən və dəyərləndirən ziyalımızdır və dünən çox maraqlı bir məsələdən bizi agah etmişdi. Məlum olurdu ki, Bəxtiyar müəllim hələ 1980-ci illərdə yazdığı bir çox şeirlərində indi müəllifi dünya şöhrətli alim Lütfi Zadə olan qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin sirlərinə şeir dili ilə fəlsəfi mahiyyət vermişdir. Rafiq müəllimlə də dünən ustadın yaradıcılığında hələ 20-30 il əvvəl qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin necə ifadə olunduğunu təhlil edən qeyri-adi elmi məqalə hazırladığını, növbəti sayımızda həmin dəyərli məqaləni dərc edəcəyimizi danışib-məsləhətləşib razılaşmışdıq...

Dünən günün sonunda isə Rafiq müəllimlə yenidən telefonlaşdıq və alim bildirdi ki, bir müddətdir xarici səfərlərə tez-tez getməsi Bəxtiyar müəllimlə canlı görüşünü mümkünsüz edib... Qərara aldım ki, bu gün, yaxud sabah dəyərli ziyalımız Şahin Rüstəmovla birgə Bəxtiyar müəllimin qonağı olaq... Elə bu məqsədlə də dünən günün sonunda evə zəng etdim ki, bu barədə Bəxtiyar müəllimi məlumatlandırım. Lakin telefonu bir müddət məşğul olduğu üçün sonra zəng etməyi qərara aldım. Amma...

Türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadə sağlığında əbədiyyət qazanmışdı. Onun Vətən istəkləri o qədər müqəddəs idi ki, Azərbaycan deyəndə həmişə şairi kövrək bir duyğu bürüyürdü.

Bəxtiyar müəllim yana-yana yazmadı, həm də yaza-yaza yandı... Ustadın yaradıcılığında Vətən, torpaq müqəddəsliyi, dil

və mədəniyyət ucalığı həmişə yüksəklikdə dayanmışdır. Ustad təkcə xalqı üçün yanırdı, həm də xalqına yanırdı- canı, qanı, həyatı ilə...

...Biz gözümüzü açandan və aqlımız kəsəndən Bəxtiyar Vahabzadə şeirindən ruh almışıq. Bu ruh içimizdə zaman-zaman göyərüb və bizi Bəxtiyarlaşdırıb. Biz Vətən sevgisinin ilahi sirrini Bəxtiyar yaradıcılığının şah əsəri olan "Gülüstan"dan öyrənmişik və öyrənməkdəyik...

Bəxtiyar şeirləri Vətəni necə sevmək istəklilər üçün "sınaq imtahanı" idi. Biz ustadımızdan hələ nəyi öyrənmə bilmişik ki? Axı bizim ən müqəddəs sınaqlarımız qabaqdadır- işğalda qalan torpaqlar bizi gözləyir...

...Bəxtiyar müəllimin yoxluğuna inanmaq nə qədər çətindir, ustadın Qarabağı-Şuşanı görmədən bizi tərk etməsi də bizi bir o qədər də hamımızı yandırır-yaxacaq.

Yoxsa, 20 ildə Qarabağsızlığa dözüb- səbr etdiyimizi görərək bizdən inciyib getdi ustad?! Şair son vaxtlar daha da kövrək olmuşdu. Sözüün əvvəli də, sonu da Vətənin bir parçası olan Qarabağdan düşərdi. "Üzeyirin, Xudunun... yurdu düşməni əlindədirsə, bizim yaşamağa haqqımız yoxdur."-deyərək hayqırırdı, kövrəlirdi, bu dərdi içində çəkirdi Bəxtiyar müəllim. İndi həmin dərd də içindən çəkib apardı ustad şairi Üzeyir bəyin, Xudu müəllimin... müqəddəs ruhu uyuyan torpağa!

Ruhun şad olsun, ustad! Düz deyirdiniz: nə qədər ki, torpaqlarımız düşməni əlindədir, başımız da o qədər torpağa əyilidir...

Ruhunuz qarşısında səcdələrlə:

Asif Mərzili

"Təzadlar" qəzeti, 17-19 fevral, 2009

RUHUN ŞAD OLSUN, BÖYÜK USTAD!

Azərbaycan poeziyasının parlaq nümayəndələrindən biri, şeirləri ilə milyonların qəlbində dərin iz salmış xalq şairi, Dövlət mükafatları laureatı, AMEA-nın həqiqi üzvü Bəxtiyar Vahabzadə bu dünyaya əlvida dedi. Yaradıcılığı ilə bədii fikrimizi zənginləşdirən, milli-mənəvi dəyərləri, adət-ənənələrimizin qorunması və yaşanması uğrunda yorulmadan mübarizə aparan söz ustadı Azərbaycan poeziyasında vətəndaşlıq ruhunun qüvvətlənməsində müstəsna xidmət göstərmişdir. Dilimizin poetik imkanlarından məharətlə bəhrələnən Bəxtiyar Vahabzadə tədqiqatçı-alim kimi də zəngin yaradıcılığa malikdir. İstər folklorumuzun, istərsə də müasir Azərbaycan ədəbiyyatının öyrənilməsində, dilimizin saflığının, təmizliyinin qorunması uğrunda mübarizədə Bəxtiyar Vahabzadə həmişə ön sıralarda olmuşdur. Azərbaycan xalqı öz böyük oğlunu ağır, kədərlə haqq dünyasına yola saldı. Şair haqqında ən yaxşı sözü elə öz şeirləri deyir.

Ruhun şad olsun, böyük ustad!

QÜRBƏT-VƏTƏN

*Anamız birdirsə, Vətən də birdir,
Nə ana, nə Vətən iki olammas.
Qurbətdə tapdığın xeyir də şərdir,
Qəlbin bu xeyirdən işıqlanammas.*

*Qurbətin xeyrinə, ay aldanan kəs,
Vətənin şərinə kim ortağ olsun?*

*Vətəni özünə qurbət sanan kəs,
Sənin anan ölüb, başın sağ olsun!*

*Hamı həşirdədir güzəranıyla,
Ceyran belindədir bir loxma əppək.
Ana yaralıysa, oğul qanıyla
Onun yaraları yuyulsun gərək.*

*Yediyim, içdiyim dərdi, qəmdisə,
Neyləmək? Bu ocaq, bu yurd mənimdir.
Göz yaşım axan yer qurbətimdisə,
Qanım axan yerlər öz Vətənimdir.*

*Harda olursan-ol, qəlbin fəhmi var,
Səni torpaq çəkər, səni qan çəkər.
Qurbətdə Vətəncin gözü yaşlılar
Vətənin naminə canından keçər.*

Avqust, 1998

GİZLİDİR

*Qışda bahar, baharda qış,
Səldə, suda od gizlidir.
Ağ buludda yamyaşıl ot,
Yaşıl otda süd gizlidir.*

*Nədir bu dərd, nədir bu qəm?
Gah bilirəm, gah bilmirəm.
Hər sevincdə bir dərd, ələm,
Hər dərdə umud gizlidir.*

*Vardan-yoxa bu dövrədə,
Küllü gördüm bir zərrədə.
Bir damcıda, bir qətrədə
Bu boyda vücud gizlidir.*

*Hər görüşdən bir intizar,
Hər sevincdən bir qəm doğar,
Hər sükutda bir haray var,
Harayda sükut gizlidir.*

*Hər hakimin məhkumu var,
Hər cökənin hücumu var.
Hər cütdə təkin tumu var,
Hər təkdə bir cüt gizlidir.*

*Gərgəyi var hər yalanın,
Gen yolu var hər dalanın.
Min bütə səcdə qılanın
Qəlbində bir büt gizlidir.*

27 iyun, 1993

MƏNDƏN XƏBƏRSİZ

*Ömrün fəsilləri tez başa gəldi,
Yayı bəhərlidir, qışı bəhərsiz.
Bir vaxt ayıldım ki, heydən düşmüşəm,
İllər öz atını çapdı yəhərsiz.*

*Amal olan yerə baş qoyan illər,
Toran gözlərimə yaş qoyan illər,*

*Ey yaşım üstünə yaş qoyan illər,
Hara qaçırsınız məndən xəbərsiz?*

*Ey omür! Görünür artıq sahilin,
Əyil qısaldıqca uzanar dilin.
Ömurdən verdiyim yetmiş üç ilin
Zəhəri yetərli, balı yetərsiz.*

*Öz çiyin yüküdür hər kəsin yaşı,
Dərdi-sirdaşdır, fikri-yoldaşı.
Dönüb xislətimə qahar, göz yaşı,
Sevinc də, kədər də ötmür qəhərsiz.*

*Fikirlər selində axandan bəri
Ayıra bildinmi xeyirdən şəri?
Tökülmüş ömrümün yarpaq illəri
Bağçası viranə, bağı çəpərsiz.*

*Könül o könüldür qoca yaşımda,
Fikirlər qaynaşır yenə başımda.
Yenə hücumdayam söz savaşında
Sözüm təpərlidir, özüm təpərsiz.*

Avqust, 1998
Şəki

"Azərbaycan" qəzeti, 15 fevral 2009

“BƏXTİYAR MİN İL ƏVVƏLİN, MİN İL SONRANIN ŞAİRİDİR”

*Müsaibimiz filologiya elmləri doktoru, professor
Maarifə xanım Hacıyevadır*

“...60-cı illərdən matbuata gəlmişəm. Yazılarımda həmişə milli-mənəvi dəyərlərə üstünlük vermişəm. Millətimizlə, soyumuzla bağlı düşüncələrimi kağıza köçürməkdən həmişə zövq almışam. Bu işdə mənim böyük müəllimim Bəxtiyar Vahabzadənin də xidmətləri danılmazdır. Mənim əldə etdiyim bütün nailiyyətlərə, həyatda qazandığım hər bir elmi uğura görə ona borcluyam”.

- *Maarifə xanım, sizin kitablarınızdan birinin adı “Müdrüklük çeşməsi”dir. Elə bilirəm, bu adda kitab yazmaq da təsadüfi deyil. Görünür, Bəxtiyar Vahabzadə müdrüklüyü sizin mənəvi dünyanızda həmişə bir işıq kimi yaşayır.*

- “Müdrüklük çeşməsi” ilk kitabımdır. 1984-də işıq üzü görüb. Ondan öncə də çoxlu elmi-publisistik yazılarımla Müdrüklüyün arxasında çox şeylər durur -o bir çeşməyə, bulağa bənzəyir. O mənada müdrüklüyün kökündə dayanan çox incə mətləblər var. Müdrük insan peşəsindən, sənətindən, bağlandığı hər hansı fəaliyyət növündən asılı olmayaraq, elə müdrükdir. Müdrüklər heç bir qəlibə, heç bir çərçivəyə uyuşmayan, sığmayan adamlardır. Zəmanə onları nəinki öz yolundan döndərə, hətta onların duygu və düşüncələrinə cüzi bir “sığal” da çəkə bilmir. Elə Bəxtiyar Vahabzadəni gözünüzün qabağına gətirin.

- *Doğrusu, çoxdankı arzum idi ki, sizinlə geniş söhbət edim, sizin yaradıcılığınıza, keçdiyiniz hayat yoluna, elmi fəaliyyətinizə*

güzgü tutan bir müsahibə ilə mətbuatda çıxış edim. Amma qismət elə gətirdi ki, bu məqam xalqımızın böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadəni itirdiyimiz, onu son mənzilə yola saldıığımız kədərli bir vaxta təsadüf etdi. Açıqı, qərara aldım ki, söhbətimizi elə Bəxtiyar Vahabzadə şəxsiyyəti, yaradıcılığı ilə bağlı quraq. Öyrəndim ki, Bəxtiyar Vahabzadə sizin müəlliminiz və elmi rəhbəriniz olub...

-Bəxtiyar Vahabzadənin simasında xalqımız son yüz ildə adını iftixarla, qürur hissi ilə çəkdiyimiz nəhəng simalardan birini itirdi. Onu itirməklə Azərbaycan xalqı çox şey itirdi. O, yeri dola bilməyən bir insandır. Dünya ədəbiyyatının, Türk dünyasının çox müdrük bir yaradıcı şəxsiyyəti idi. Elmi rəhbərim olub. Doktorluq işimdə də mənə ideya verən, yol göstərən şair haqqında düşüncələrimi bölüşmək, bu kədərli vaxtda mənim üçün çox ağırdır.

Bəxtiyar Vahabzadənin son anlarına qədər yanında olan doğmalardan, yaxınlardan biri də mən olmuşam... Ankarada müalicə olurdu, orda da yanında olmuşam. Ona mənəvi borcum var. O mənim formalaşmağımda, dünyaya baxışımda, ədəbi düşüncələrimin təşəkkül tapmasında mühüm xidmətlər göstərmiş bir alim-pedaqoqdur. Biz həm də ailəvi dost idik. Onun evinə gəlib-gedən yaradıcı insanları, dünya ədəbiyyatının bir çox klassiklərini də onun vasitəsilə tanımışam.

Bəxtiyar Vahabzadə ürək şairi, qəlb şairi idi. Daha çox ərsəyə gətirdiyi poeziya nümunələrində onun böyük vətəndaşlığının poetikası oxunurdu. Qarabağ məsələsi ortaya çıxandan çox əsəbilik keçirirdi. Elə xəstələnməyinin səbəbi də, mən deyərdim ki, yaşla bağlı deyildi. Xalqın, Vətənin, millətin zaman-zaman ürəyinə köçürdüyü, iztirablarının nəticəsi idi. Xəstəxanada olduğu müddətdə də tez-tez yanına gedərdik. Həkimə dedi ki, “Sən Allah, elə et ki, mən bir az da yaşayım, mənim görüləsi çox işlərim var”. Biz bi-

lirdik, o, hansı işləri deyir... Azərbaycanı bütöv görmək arzusu ilə çırpınırdı, yaşayırdı.

Azərbaycanın xeyrinə, bircə misra yazmağa tapdığı vaxtı da ən böyük qənimət hesab edirdi. Onun 1989-cu ildə yazılmış bir şeiri var - "Sinə daşı". Bəlkə də bu şeiri xatırlamağın yeri deyildi. Ancaq düşünəndə ki, şairlər necə həssas olur, onda xatırlamaya bilmirsən. Hələ necə il əvvəl ədəbi vəsiyyətini yazıbmış:

SİNƏ DAŞI

*Bu dünyanın o dünyaya vədəsiyəm,
Mən varlığın yoxluqdakı var səsiyəm,
O dünyadan bu dünyaya gələr oldum
Bu dünyadan o dünyaya gedəsiyəm.
Bu dünyada çox yanıbmışam,
Güman edin, yana-yana dayanmışam
Başdaşım ilə mən yanaşı.
Siz qoymayın qəbrim üstə sinə daşı.
Mən diriyəm məzarda da,
Çünki ölməz inamım var.
O dünyadan bu dünyaya dönməyimə
Mənim dəli gümanım var.
Yox! Qoymayın qəbrim üstə sinə daşı!*

1989

"Sinə daşı" şeiri şairin mənəvi ölümə inamsızlığının poetikasıdır. Şairin düşüncəsinə görə, yaradıcı insanın mənəvi ölümü yoxdur.

-Xalqının, millətinin, dilinin, dininin vurgunu idi Bəxtiyar müəllim. Əslində onu Bəxtiyar edən də xalqına sdaqat idi.

- Hər xalqın bir əsrdə bir-iki belə şəxsiyyəti yetişir. Bəxtiyar Vahabzadə Azərbaycanın qismətinə düşən belə şairlərdən biridir...

O, Qarabağ məsələsi ortaya çıxanda xəstə-xəstə meydana gəlib çıxış etdi. Çəlimsiz canıyla əsl mənada Türk qeyrətli kişi idi. O arıq vücudu ilə rus generalının üzünə tüpürüb - "Sən neylədin? Mənim xalqımın başına hansı musibətləri gətirdin?!" - dedi.

Onun 60-cı illərdə yazılmış elə şeiri var ki, o şeirləri indi də oxuyanda fərəhlənirsən. Ona görə ki, şair cəsarəti, şair hünəri önündə təəccüb hissləri səni bürüyür. O, Sovet rejimi illərində yazdığı bir sıra şeirlərində Azərbaycan və digər türk torpaqlarını Rusiyanın işgal etdiyi günü matəm günü hesab etmişdir. 1963-cü il 2-si noyabrda Qırğız türklərinin Rusiyaya ilhaq edildiyi günün yüzüncü ilindən bəhs edən bir şeirində yazırdı:

*Bu gün bayram edir Qırğız çölləri,
Yadın noxtasını taxandan bəri.
"Ağ günə çıxıbdır..."
Buna bax, buna! Sevinir,
Fəxr edir qul olduğuna,
Bayrammı?
Kül olsun gözünə millət!
Zar-zar ağlayan sən gərək sən bu gün.
Yüz il bundan əvvəl başın kəsildi,
Öldüyün gündündür, bu gün, öldüyün!..
Ölür, qatilinə pənahım deyir,
Öldüyü gününü bayram edlir.*

Azərbaycanı Rusiyanın işgal etdiyinə 150-ci ildönümü ilə yenə eyni nifrət və iztehzə ilə 1964-cü ildə yazdığı "150 il" şeirində deyir:

*Tapdamaq olarmı haqqı bu qədər?
Yüz əlli ildir ki, soyurlar bizi.*

*Bu heç!
Bizə bayram elətdirirlər
Tarixdə ən böyük faciəmizi.*

Rusiyanın Azərbaycanı işğalı 1813-cü illə bağlıdır.

Bəxtiyar Vahabzadə hələ yaradıcılığının ilk illərində “Gülüstan” poemasını yazmış, bu poema xalq arasında geniş yayılmışdır. Bu poemaya görə şair siyasi təqiblərə məruz qalmış və o zaman təhlükəsizlik idarəsində işləyən Heydər Əliyevin sayəsində həbs olunmaq təhlükəsindən qurtarmışdı. Bunu B. Vahabzadənin özü də dəfələrlə etiraf etmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə misralarının birində “Mən Vətənam, Vətən mən”, - deyir. Bu, nə dərəcədə bədii həqiqətdirsə, o dərəcədə də həyat həqiqətidir. Həqiqətdə Bəxtiyar Vahabzadə elə Vətən idi. “Gülüstan” poemasını da Azərbaycanın birliyi və istiqlaliyyəti uğrunda çarpışan Səttar xana, Şeyx Məhəmməd Xiyabaniyə və bir də Pişəvərinin əziz xatirəsinə həsr etmişdi. Bəlkə də, qəzetinizin oxucuları söhbətimizin tam ədəbiyyat üstündə qurulmasından gileyli ola bilərlər ki, bu söhbətin Qarabağa aparən yola nə dəxli. Amma belə deyil, Azərbaycan xalqının milli oyanışında xüsusi xidmətləri olmuş Bəxtiyar müəllim bütün ömrünü, bütün yaradıcılığını Azərbaycan adlı memləkətin azadlığına həsr edib. Bu azadlığı boğanlara, bu azadlığı əlimizdən alanlara isə belə yazır-dı. “Gülüstan” poemasının ilk bəndləri yaddaşımda sıralanır:

*İpək yaylığıyla o, asta-asta
Silib eynəyini gözünə taxdı.
Əyilib yavaşca masanın üstə
Bir möhürə baxdı, bir qola baxdı.
Kağıza həvəslə o da qol atdı,
Dodağı altından gülümsəyərək.*

*Bir qələm əsirlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya boldü qılınç tək.*

*Öz sivri ucuyla bu lələk qələm,
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.
Başını qaldırdı,
Ancaq dəmadəm
Kəsdilər səsini Azərbaycanın.*

Bunlara görə onun başına nələr gəldi. O sağlığında kəfən geyinən şairlərdən idi. Onun üçün əslində, qadağan olunanlar, yasaq edilənlər yox idi. Onsuz da sözünü sətiraltı ifadələrdə deyirdi.

-Xalqımız təbii olaraq Bəxtiyar Vahabzadənin ölümünü sonsuz bir kədərlə qarşıladı. Altmış illik yaradıcılığını Azərbaycançılıq məfkurəsi və milli dəyərlərin qorunmasına həsr edən vətənpərvər şair, sözün əsl mənasında, xalqı üçün yaşamışdı.

- Bu gün Azərbaycan xalqı üçün belə bir insanı itirmək böyük matəmdir. Hamı bilir ki, yaranan bir gün köçməlidir. Amma o köçməyib, o bizim içimizdə yaşayın. Bir qəzetdə yazılmışdı: “Azərbaycan xalqı başın sağ olsun, Bəxtiyar getdi. Ruhlar sevin-sin, Bəxtiyar gəlir”. Ruhlara gözaydınlığı verirdilər ki, Bəxtiyar Vahabzadənin ölməz ruhu xalqımızın mənəvi yaddaşında, eləcə də ədəbiyyatımızda - söz dünyamızda yaşayacaqdır. Bəxtiyar Vahabzadə o şairlərdəndir ki, yazdığı hər bir şeir poeziya abidəsidir. Bu abidələr zaman-zaman poetik təfəkkürün işığında yol gedənlərə sönməyən bir çıraq olacaqdır.

Onun dram əsərlərində, poemalarında, ən müxtəlif mövzulara həsr olunmuş şeirlərində Azərbaycanın tarixi yad edilir, şairin mətin misraları bu tarixin şərəfli parçalarına söykənir.

Bəxtiyar Vahabzadə şeirlərində məhəbbət, təbiət lirikasından

tutmuş, nəyi axtarsan tapmaq olar. Onun haqqında çox yazılıb, hətta namizədlik dissertasiyaları müdafiə edənlər də az deyil. Həm də çox yazıldığı qədər də az yazılıb. Onun hər bir şeiri, əslində, böyük bir dissertasiya mövzudur. 1968-ci ildə bir kitabı çıxdı - "Köklər və budaqlar". Satışa çıxandan iki gün sonra o kitab dərhal yığıldı. Ona görə ki, orda latın dilindən söhbət gedirdi. Yalnız reseptlərdə yaşayan bu dilin sahibi poeziya notları ilə axtarıldı. "Azərbaycan" şeiri işıq üzə görəndə, bir tənqidçi yazmışdı ki, niyə "Sovet Azərbaycanı" yazmayıb? O vaxtlar belə eyb axtaran tənqidçilər var idi. Amma o, bütün tənqidlərə dözüdü. Yalnız ona görə dözüdü ki, millətin, xalqın var olması naminə sözünü deyə bilsin.

Mənə onun mənəvi övladı kimi, Türkiyənin hər yerindən başsağlığı verilir. Bəxtiyar Vahabzadə bütün Türk dünyasının sevimli şairi idi. Yadınızdadırsa, 1995-ci ildə Türkiyənin prezidenti Süleyman Dəmirəl Bakıya gələndə, şairi qəbul etmişdi. Və söhbət əsnasında ona "Siz yalnız Azərbaycan torpağının deyil, bütün Türk dünyasının şairisiniz", - demişdi.

Professor Yavuz Bülənd Bakilər də "Bəxtiyar Vahabzadə bütün Türk dünyasının ortağ səsi, sevən ürəyi, aydınlıq üzü və gözəllik çizgisi, rəmzidir", - demişdir.

Belə bir insanı itirmək asan deyil. Xalq da onu lazımınca qiymətləndirirdi. Ağillı dövlət başçılarımız ona hər zaman qiymət verib və indi də elə oldu. Dövlət başçısı Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsinin əbədləşdirilməsi üçün dərhal sərəncam imzaladı. Bəxtiyar Vahabzadə adına təqaüd təsis edildi. Şairin doğulduğu Şəki şəhərində orta məktəblərdən biri Bəxtiyar Vahabzadənin adını daşıyacaq. Bakı şəhərində küçələrdən birinə Bəxtiyar Vahabzadənin adı veriləcək. Onun illərdən bəri yaşadığı binaya "İstiqlaliyyət küçəsi, 9" xatirə lövhəsi vurulacaq. Ən başlıcası, Şəki şəhərində Bəxtiyar Vahabzadənin əzəmətli büstü ucaldıla-

caq.

- *Bəxtiyar Vahabzadə xalqın, millətin iradəsini ifadə edirdi. Azərbaycan dövlətçilik təfəkkürünü inkişaf etdirən bir şair idi.*

-Yuxarıda dediklərim də bir növ, sizin sualinizin cavabıdır. Və bütün bunları ona görə qeyd edirəm ki, hökumət orqanları da, Prezident özü də bilirdi ki, Bəxtiyar Vahabzadənin Azərbaycan dövlətçiliyi uğrunda mübarizədən başqa təmənnası yox idi. O, həm dövlətin, həm də xalqın məhəbbətini qazanmışdı.

Bütün əsərləri böyük sensasiya doğururdu. "Muğam" əsərinin yazılmasını yaxşı xatırlayıram. Evlərinə gedib-gəlirdim. Muğam vollarını dinləyə-dinləyə bu əsəri yazırdı. Bir dəfə getdim, o, yenə muğamı dinləyirdi. Dedi ki, "Muğam" poemasını yazıb bitirsəm, xalqım mənə yaşadacaq. Azərbaycan muğamlarına Azərbaycanın tarixi, xalqın ölməzliyinə təminat verən mükəmməl bir dəyər kimi baxırdı. Hətta bir qəzəlində - ədəbi vəsiyyətinə yazmışdı.

***Dəfn edin siz mənə "Zabul segah"ın mayəsinə,
Deyirəm bəlkə mənə bir gün oyandırdı muğam.***

Sabir, Füzuli, Nəsimi haqqında, mənəviyyatımız, milli-mənəvi dəyərlərimiz haqqında yazdığı bütün əsərləri tarixi salnaməmizin bir parçasıdır. Qarabağ məsələləri ortaya çıxanda "Qarabağ, iddialar və həqiqət" publisistik məqaləsi yazıldı.

Zaman-zaman Göyçədən, Zəngəzur ellərindən ermənilər tərəfindən deportasiya olunmuşuq. B.Vahabzadənin 1966-cı ildə deportasiya olunmuşlara həsr olunmuş şeiri vardır. Belə şeirlər onun kitablarına düşür, sonradan xəbər tutan kimi, o şeirləri kitabdan çıxarırdılar. Azərbaycan növbəti dəfə müstəqillik qazanandan sonra şairin sandıq şeirləri - "Gəlin açıq danışaq", "Nağıl həyat" və başqa kitablarında yenidən işıq üzə gördü. O qeyd edirdi ki, mən bu şeirləri öz anamın ayağına geydiyi protezində

gizlətmışəm. Etiraf edirdi ki, bəzi şeylərdə büdrəsəm də, bunları özümüzü müdafiə etmək üçün etmişəm.

O böyük bir pedaqoq idi. İnsanlara deyirdi ki, uşağına yaşamağı öyrətdiyin kimi, yaşatmağı da öyrətməlisən. Dünya mədəniyyətindən çoxlu tərcümələr edib. Dünya hadisələrinə münasibət bildirən tarixi şeirləri var.

Çingiz Aytmatov, Almaniyadan Əhməd Şmide, Oljas Süleymenov, eləcə də dünyanın bir çox nəhəng ədəbi simaları Bəxtiyar Vahabzadəyə görə Azərbaycan ədəbi mühitini tanıyıblar və Azərbaycan üçün onların böyük xidmətləri olub.

-Maarifə xanım, dəfn günündə iştirak etmisiniz.

-Çox mətləblərdən söhbət açə bilərəm. Ancaq bir məsələni deyirəm ki, Türk dünyasında XX-XXI əsrdə yeganə insan idi ki, həm Azərbaycan bayrağına, həm də Türk bayrağına sarılaraq nəşi qaldırıldı.

Bəxtiyar Vahabzadə ölümsüz şairdi. Mənalı bir ömür sürmüşdü, Yaşamağa böyük məna verirdi. Mənasız yaşamağı ölümdən betər hesab edirdi. O mənada nə qədər Türk dünyası var, Azərbaycan milləti var, onun adı millətimizin adı ilə birlikdə hər zaman çəkiləcək. Ölənə yaxın da onun yanında Türkiyədən gələn qonaqlar var idi. Səhər saat 4-ə qədər onlar orda olub, 6-ya işləmiş isə böyük şair həyatla vidalaşıb.

Bəxtiyar Vahabzadə gələcəyin azərbaycanlısıdır. Min il bundan əvvəl, min il bundan sonranın şairidir.

İki ay bundan əvvəl Türkiyənin Elazığ şəhərində onun adına küçə qoydular.

- Görəsən Bəxtiyar Vahabzadənin tamamlanmamış əsərləri qaldımı?

- Onu soruşa bilmədim. Amma hər halda, o, plansız adam deyildi. Bilirəm ki, bu dünyada kağıza köçürülməmiş nə qədər düşüncələri qaldı...

Bəxtiyar Vahabzadə Türk dünyasının böyük ağsaqqallarından biri idi. Qəlbi azadlıq, sevgi, barış duyğuları ilə süslənmiş şairin dünyadan köçməyindən hədsiz təəssüf hissi keçirsək də təsəlli tapırıq. Qardaş Türk xalqları arasında böyük körpü salmış Bəxtiyar Vahabzadə fenomeni ədəbi-mənəvi birliyə, türkün sarılmaz bütövlüyünə inamın özü kimi həmişə yad ediləcək, xatırlanacaq.

Fariz Çobanoğlu

"Qarabağa aparan yol" qəzeti, 14 mart 2009

TÜRK DÜNYASININ BÖYÜK ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Böyük sənətkarların bütün dövrlər, nəsillər üçün yenidən doğulması, əbədi var olması şəxsizdi. Bu mənada, unudulmaz xalq şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə hər açılan sabahla yenidən doğulan, kəşf edilən, bizi vətəndaşlıq duyğusuna yenidən kökləyən fenomen şəxsiyyətdi.

Nəsimidən, Nizamidən, Füzulidən, Sabirdən mənəvi qidasını alan Bəxtiyar Vahabzadə, ustadı Səməd Vurğun poeziyasına sığınaraq Azərbaycan fəlsəfi şerini daha yüksək zirvələrə qaldırmışdır.

Bəxtiyar Vahabzadənin müasir Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətləri şəxsizdir. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, şair bu sahədəki xidmətlərinə necə də təvazökarcasına qiymət verir:

*Bizim sənət dünyasının
Qırıq telli sazıyam.
Bircə ondan razıyam ki,
Özümdən narazıyam.*

Şairin yaradıcılıq palitrası çox zəngin və rəngarəngdir. Xalqı, cəmiyyətin mənafeyini düşündürən hər bir məsələ onun şeirlərinin başlıca mövzudur. Azərbaycan xalqının tarixində zaman-zaman baş vermiş faciələrin əsasını qoymuş, Azərbaycanın ikiyə parçalanmasına imza atan bədnam müqaviləyə həsr olunmuş "Gülüstan" poemasında şair belə deyir:

*İpək yaylığı ilə o, asta-asta
Silib eynəyini gözünə taxdı.
Əyilib yavaşca masanın üstə,
Bir möhürə baxdı, bir qola baxdı.*

*Kağıza həvəslə o da qol atdı,
Dodağı altından gülümsəyərək.
Bir qələm əsrlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya böldü qılinc tək.
Öz sivri ucuyla bu lələk qələm,
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.*

*Qoyulan şərtlərə razıyıq deyə,
Tərəflər qol çəkdi müqaviləyə.
Tərəflər kim idi?
Hər ikisi yad!
Yadlarını edəcək bu xalqa imdad?!*

Ötən əsrin 60-cı illərində, kommunist rejiminin kəsəkəs vaxtında bu mövzuda, bu ruhda poemanı mətbuatda çap etdirmək sənətkardan böyük cəsarət tələb edirdi. O zaman gənc olan Bəxtiyar Vahabzadə həyatının, ailə üzvlərinin, yaxınlarının böyük təhlükə qarşısında qalacağından ehtiyat etməyərək, "Gülüstan" poemasını keçmiş Nuxa şəhər (indiki Şəki şəhər - İ.A.) partiya komitəsi və icraiyyə komitəsinin orqanı olan "Nuxa fəhləsi" qəzetində dərc etdirdi və bu poema böyük ictimai əks-sədaya səbəb oldu.

Deyirlər ki, Bəxtiyar Vahabzadəni yüksək rütbəli vəzifəli şəxs poemanın nəşri ilə bağlı söhbətə çağırır. Həmin vəzifəli şəxs şairi qəbul edərək deyir:

- Şair, xeyir ola, son vaxtlar "podbolnı poema" (gizli poema

- İ.A.) çap etdirirsən?

Şairin cavabı çox sərt olur:

- Mən bilmirəm, "Nuxa fəhləsi" qəzeti nə vaxtdan "podbolnı qəzet" olub?

Həmin vaxt şairi böyük çək-çevirə salırlar. "Nuxa fəhləsi" qəzetinin redaktoru Məhyəddin Abbasov da ciddi partiya cəzasına məruz qalır. Lakin şairin özünün sonrakı müsahibələrindən aydın olur ki, o zamanlar gözəgörünməz bir qüvvə onu bu bələdan çəkib çıxarır və xilas edir. Bu qüvvə ümummilli lider Heydər Əliyev idi.

Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında heç vaxt mövzuları böyük və kiçik mövzulara bölməmiş, o, həmişə adi bir epizodu da öz sənətkarlığı ilə yüksək səviyyəyə qaldıra bilmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə həmişə yerliçilik meyllərindən uzaq olmuşdur. Təsadüfi deyildir ki, şair bununla bağlı deyir:

*Mən həm bakılıyam, həm lənkəranlı,
gəncəli, qubalı, həm naxçıvanlı.
Şəkili, şirvanlı, qarabağlıyam,
Bütöv Vətənimə bütöv bağlıyam.*

Şair "Özünüz şəkili olduğunuz halda, hələ Şəkiyə bir şeir həsr etməmişiniz" məzmunlu oxucu məktubuna yazdığı "Şəki" şeirində belə cavab verir:

*Bir nəğmə qoşmadım
hələ mən sənə,
Dağlar bunu mənə kəsir
sanmasın.
Mən dedim vurğunam
Azərbaycana,*

*Deyirəm, heç zaman
xırdalanmasın
Könlümdən ucalan bu avaz, bu səs.
Böyükdür, ucadır məsləkim
mənim.
Bala anasına "sevirəm" deməz,
Mən də deməmişəm,
a Şəkim mənim.*

B. Vahabzadə yetərinə istedadlı bir şair, müdrik şəxsiyyət olduğu üçün sənətə özündən sonra gələnlərə şəxsiyyət, sənətkar ucalığından baxır, "bizdən sonra gələnlərə salam olsun" - düşüncəsi ilə yaşayırdı:

*Siz ey bizdən sonra şeirə gələnlər,
Bu çətin yollarda uğurlar sizə!
Eşqiniz - gələcək.
Yaşınız - səhər.
Qəlbiniz işıqlı, fikriniz təzə!*

*Mərd olun!
Meydanda durun mərd kimi,
Uymayın ötəri şöhrətə, ada.
Bizim şerimizin dünəni kimi
Böyükdür, şanlıdır istiqbalı da!*

Bəxtiyar Vahabzadə sözün həqiqi mənasında xalqın şairi idi. Onun xidmətləri dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, həmişə ictimai ədalətsizliyə qarşı vulkan kimi püskürür, zamanından və şəraitdən asılı olmayaraq, haqq səsinə ucaldırdı.

Təsadüfi deyil ki, Bəxtiyar Vahabzadə təkcə Azərbaycan xal-

qının deyil, bütün türk dünyasının böyük, sevimli və əbədiyaşar şairidir.

Bu sətirlər mənim Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığına olan oxucu məhəbbətinin təzahürüdür.

Böyük sənətkarlar dünyaya günəş kimi doğulurlar. Zaman keçir, bu günəşin istisi, hərarəti könüllərə süzülüb insanlığın yolunu daha gur işıqlandırır. Şair ömrünün işığı birbaşa könülə-qəlbə, ruha düşür. Necə ki, Bəxtiyar Vahabzadə ömrünün işığı qəlbimizi, ruhumuzu sardı, hər dəfə yolu gözlənilən günəş kimi işıqlandırdı düşüncələrimizi. Günəş kimi doğulanların yolu isə həmişə gözləniləndi.

İlham Abbasov

"Ədəbiyyat" qəzeti, 15 avqust 2009

XALQ ŞAİRİNƏ ÜMUMXALQ MƏHƏBBƏTİ

16 avqust xalq şairi, Azərbaycanın qüdrətli söz sənətkarı Bəxtiyar Vahabzadənin dünyaya gəldiyi gündür. Şəki rayon İcra Hakimiyyəti bu günü önəmli tarix kimi rəsmiləşdirmək üçün böyük sənətkarın doğma yurduna bir qrup ziyalını dəvət etməklə xüsusi tədbirlər planı hazırlamışdı.

Dəvətlilər sırasında Milli Məclisin deputatları - AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərov, xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı, yazıçı-publisist Aqil Abbas, həmçinin xalq şairi Zəlimxan Yaqub, professor Şirməmməd Hüseynov, Türkdilli Dövlətlərə Siyasi Dəstək fondunun prezidenti Nüsrət Məmmədov, şair-tədqiqatçı Adil Cəmil və Bəxtiyar Vahabzadənin ailə üzvləri vardı.

Məşəli dağlarla çevrələnmiş gözəl Şəki şəhərində - Azərbaycan Müəllimlər İnstitutu Şəki filialının böyük salonunda keçirilən tədbiri rayon İcra Hakimiyyəti başçısının humanitar məsələlər üzrə müavini Zərinə Cavadova açaraq öncə qonaqları və iştirakçıları salamladı, sonra B. Vahabzadə ilə bağlı ölkə Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamından irəli gələn məsələlərin icrası ilə bağlı bəzi məqamlara toxundu. Z. Cavadova B. Vahabzadənin xatirəsini əbədləşdirmək üçün Şəkidə bir çox tədbirlərin bundan sonra həyata keçiriləcəyinə əminlik yaratdı. O, qeyd etdi ki, bu gündən başlayaraq hər il avqustun on altısını Şəkidə Bəxtiyar Vahabzadə poeziya günləri kimi qeyd edəcəyik.

Z. Cavadovanın giriş sözündən sonra B. Vahabzadənin öz səsi ilə "Axı dünya fırlanır" şeiri eşidildi. Şeir bitən kimi söz qonaqlara verildi. Professor Nizami Cəfərov çıxış edərək türk dünyası-

nın böyük şairi B.Vahabzadənin yaradıcılığını ümumiləşdirilmiş təhlilə cəlb etdi, birbaşa müəllimi olmuş xalq şairi haqqında maraqlı mülahizələrini və xatirələrini iştirakçıların diqqətinə çatdırdı: “Bəxtiyar müəllim çox demokratik adam idi. O, şairliyində olduğu kimi, müəllimliyində də çox sərbəst, azad bir şəxsiyyət idi. Böyük bir elm adamı olan B.Vahabzadə şeiri fəlsəfə səviyyəsinə qaldırdı. Şəki B.Vahabzadəni, Gəncə Nizamini, Qazax Səməd Vurğunu təmsil etdiyi kimi təmsil etməlidir, çünki o, Şəki üçün atributdur”.

Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı B.Vahabzadənin yaradıcılığını Azərbaycan poeziyasında bir inqilab adlandırdı və xüsusən “Gülüstan” poemasının milli özünüdərkə gedən yoldakı əhəmiyyətindən danışdı və bunları da əlavə etdi ki, Bəxtiyar müəllim həmişə millətin önündə gedib, Azərbaycanın müstəqilliyə qovuşmaq ərafəsindəki olaylarda biz bunun şahidi olmuşuq. S.Rüstəmxanlı çıxışını belə ümumiləşdirdi: “Böyük olan insanları zaman getdikcə böyüdəcək. Bizə qalan borc isə budur ki, Şəkiddə və Bakıda B.Vahabzadənin xatirəsini əbədləşdirək”. Sonra natiq B.Vahabzadəyə yazdığı şerini oxumaqla çıxışını tamamladı.

Yazıçı Aqil Abbas unudulmaz müəllimi, türk dünyasının azman söz sənətkarı Bəxtiyar Vahabzadənin şəxsiyyəti və yaradıcılığı ilə bağlı maraqlı fikirlərini auditoriyanın diqqətinə çatdırdı. Qeyd etdi ki, Bəxtiyar müəllim hər mühazirəsində tələbələrini gözünü açan yeni fikirlər söyləyər, o zaman qadağan olunmuş kitablardan sitatlar gətirər, insanlarda müstəqillik, azadlıq duyğularının formalaşması üçün gücünü, enerjisini qoyardı və buna görə də onun mühazirələrində təkcə öz tələbələri deyil, kənar fakültələrin tələbələri də dinləyici qismində iştirak edərdilər.

Uzun illər B.Vahabzadə ilə dostluq etmiş professor, xalq şairinin həmyerlisi Şirməmməd Hüseynov bu böyük sənətkarın cismani yoxluğunu Türk dünyasının böyük bir itkisi hesab etdi. O,

belə bir misal da gətirdi: “1907-ci ildə H.B.Zərdabi vəfat etdi. 22 yaşlı Üzeyir bəyin bir yazısında qeyd olundu ki, Həsən bəylə bütöv bir aləm, tam bir əsr aradan gedir. Bu sözləri B.Vahabzadəyə də aid etmək olar...”

Ş.Hüseynov təklif etdi ki, B.Vahabzadə irsini öyrənmək üçün komissiya yaradılsın, onun Şəkiddə böyük bir muzeyi açılsın və onun adı ilə bağlı yerlərdə xatirəsi əbədləşdirilsin.

Xalq şairi Zəlimxan Yaqub B.Vahabzadənin yaradıcılığını geniş təhlilə cəkərək onun şeir və poemalarından əzbər parçalar söylədi. Natiq dedi: “Mənim mənəvi müəllimlərim olub - Xəlil Rza, Məmməd Araz, Bəxtiyar Vahabzadə. B.Vahabzadənin poeziyası qulaqlara çatmayan, batan həqiqətlərimizin səsidir. Yer üzünün harasında bir türk yaşayırsa, orada Bəxtiyar Vahabzadə var. Bu gün onun Bakıda, Şəkiddə qoyulacaq heykəli sözün, azadlığın heykəlidir”.

Türkdilli Dövlətlərə Siyasi Dəstək fondunun prezidenti Nüsrət Məmmədov qeyd etdi ki, bu tədbirdə iş adamlarını görmürəm. Əslində onların da üzərinə müəyyən vəzifələr düşür və hər şeyi dövlətdən gözləmək o qədər də doğru deyil. Bizim sahibkarlar da Türk dünyasının böyük sənətkarına ehtiram olaraq onun xatirəsinin əbədləşdirilməsində; heykəlinin, büstünün qoyulmasında, muzeyinin açılmasında kənardan baxmamalıdırlar. N.Məmmədov çıxışının sonunda B.Vahabzadənin qırğız dilində şeirlərini nəşr etdirəcəyinə söz verdi.

Şair-tədqiqatçı Adil Cəmil ədəbi aləmə yeni qədəm qoyduğu vaxtlarda B.Vahabzadənin onun yolunda yandırıdığı işıqdan - kitabına yazdığı müqəddimədən və bu yazının o zaman üçün dəyərindən danışdı, geniş ürəkli böyük şairin xeyirxahlığını, gənclərə qayğısını xatırlatdı. Sonra müəlliminə həsr etdiyi şerini oxudu.

AYB-nin Şəki bölməsinin sədri şair Vaqif Aslan Şəkiddə -

B. Vahabzadənin doğma ocağında onun xatirəsini əbədləşdirməklə bağlı bütün tədbirlərdə fəal iştirak edəcəklərini vurğuladı.

Tədbirin sonunda professor fərman İsmayılov B. Vahabzadənin ailə üzvləri adından Şəki rayon İcra Hakimiyyətinə və qonaxlara təşəkkürünü bildirdi. Beləliklə, hər il avqust ayının 16-sı Şəkiddə B. Vahabzadə poeziya günlərinin keçirilməsi qərara alındı.

Adil Cəmil

"Ədəbiyyat" qəzeti, 21 avqust 2009

"QƏLƏMİ ÖZÜMƏ ƏVƏZ BİLİRƏM"

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə dünyasını dəyişib. Bu acı xəbəri fevral ayının 13-də radio dalğalarında eşitdim. Vəfasız dünya bir an faniyyətini sübut etdi. Şeirlərini sevə-sevə oxuduğum, şəxsən tanıdığım, bütövlük rəmzi hesab etdiyim Bəxtiyar Vahabzadəni itirdik.

Qəhər məni boğdu. Xeyli müddət özümə gələ bilmədim, sıxıntı içində Bəxtiyar müəllimin yaşadığı binanın qarşısına gəldim. Artıq xeyli insan toplaşmışdı. Hafizəmdə onunla son görüşüm canlandı. İki il bundan əvvəl isti söhbətimiz olmuşdu. Onda da fevral ayı idi. İndi də. O vaxt fikrimdən belə keçməzd ki, iki ildən sonra buraya ölməz insanla vidalaşmağa gələcəyəm. Yadıma atamla vidalaşdığım günlər düşdü. Onda Bəxtiyar müəllimi görəndə özümdə təskinlik tapmışdım. Onun bizə təsəlli verməsi, ovundurması xatirimdən çıxmır.

Qərribədir, hər ikisi qış fəslində bu dünyadan köçdü.

Rahmətlik qardaşım Mirzənin dostu, Bəxtiyar Vahabzadənin dəyərli övladı Azər müəllimə başsağlığı verdim.

Səhərisi gün şairlə vida mərasimində iştirak etdim. Azərbaycan ədəbiyyatı, şeir dünyamız sonuncu mögikanını itirdi.

Böyük xalq izdihamı söz xəzinəmizin Bəxtiyarını sonuncu unvanına əllərində apardı. Söz külçəmiz Bəxtiyar Vahabzadə şeiriyyəti qarşısında aciz qaldı. Sözün gücü tükəndi. Bəxtiyar müəllimi son mənzilə yola salanda nəvəsi Mahmudu gördüm. Əlində babasının şəklini aparırdı.

Nə yaxşı ki, sağlığında uzaqgörənliklə atasının adını nəvəsinə vermişdi.

Birdən şairin «Baba-nəvə» şeiri qəlbimdən keçdi:

*Niyə nəvəsini çox sevir baba?
Oğul istəyirəm bu sualıma
Düz cavab tapa...
Arxaya baxanda nəvələrimi
Atam, anam sanır,
Deyirəm nə qəm!
İrəli baxanda sonsuzluq kimi
Nəvəmi özümə əvəz bilirəm.*

Beləcə, Bəxtiyar müəllimlə vidalaşib evimizə döndüm. 1994-cü ildə mənə bağışladığı «Nağıl - həyat» kitabını vərəqlədim, atamla və mənimlə çəkdiyi şəkillərə baxdım. Bir daha əmin oldum ki, Bəxtiyar Vahabzadə əsrlərin şairidir, unudulmaz insandır.

Müşfiq Cabiroğlu

"Ədalət" qəzeti, 16 fevral 2009

BÜTÜN ZAMANLARIN BƏXTİYARI

BAŞIN SAG OLSUN, VƏTƏN!

Sözün bütün mənalarda xalqımıza böyük itki üz verib. Azərbaycanın böyük şairi, qüdrətli söz ustası Bəxtiyar Vahabzadənin dünyasını dəyişməsi təkcə o taylı, bu taylı Azərbaycan üçün deyil, bütün türk-islam dünyası üçün, əsl poeziyasevərlər üçün böyük itkidir.

XX yüzillik xalqımızın tarixində çox təzadlı bir dövr olsa da, bu əsr həm də mədəniyyətimizin, ədəbiyyatımızın qızıl əsri kimi tarixləşib. Bu yüzillikdə xalqımızın çox böyük fikir sahibləri, işıqlı ziyalıları yaşayıb-yaradıb, mübarizə aparıb, adlarını xalqımızın şərəf tarixinə həkk ediblər. Bu sırada Bəxtiyar Vahabzadə adı da böyük hörmətlə çəkilir.

Bəxtiyar Vahabzadə sovet hakimiyyəti illərində dünyaya göz açıb. O, təhsilini də sovet illərində alıb. Lakin ağıl kəsəndən bu yad ideologiyanın onun xalqına, dilinə, dininə necə böyük bir həqarət olduğunu anlayıb və bütün şüurlu həyatı boyu bu yabançı ideologiyaya qarşı mübarizə aparıb. Bu mübarizə yolunda sovet cəza aparatının basqılarını bütün çıpaqlığı ilə öz üzərində hiss edib.

Müdriklərdən hansısa deyib ki, icazə verilən qəhrəmanlıq qəhrəmanlıq deyil. Bəxtiyar Vahabzadə qəhrəmanlığı isə məhz ölümü göz altına almış qəhrəmanlıq, yüksək ehtirama layiq qəhrəmanlıqdır. O, imperiyaya qarşı o illərdə mübarizə meydana atılmışdı ki, o zaman nəinki bu sistemin əleyhinə yazmaq, onun əleyhinə düşünmək belə böyük cinayət hesab olunurdu və

ən yüngül cəza bir neçə illik Sibir sürgünü ola bilərdi. Moskva müstəmləkə altında saxladığı xalqları məcbur edirdi ki, öz "xoşbəxt həyatından" başqa heç nə düşünməsin. Azərbaycan xalqı məhz Bəxtiyar Vahabzadənin "Gülüstən" poemasından sonra necə dəhşətli bir imperiyanın girovu olduğunu və bölünmüş vətənin dərdinin böyüklüyünü anladı.

Etiraf etmək lazımdır ki, XX əsrdə Səməd Vurgundan sonra Bəxtiyar Vahabzadə qədər ümumxalq sevgisi qazanmış ikinci bir söz adamına rast gəlmək mümkün deyil. O, xalqımızın canlı fikir tərcümanı idi. Təpədən dırnağacan milli şair olan Bəxtiyar Vahabzadənin poeziyası milli olduğu qədər də fəlsəfi, lirik, poetik idi. Yazdığı hər bir şeir çap olunan andan dillər əzbəri olurdu. Çünki bu poeziya xalqımızın ruhundan, qan yaddaşından süzülüb gəlirdi.

Bəxtiyar Vahabzadə iliyinəcən bir Azərbaycan sevdalısı idi. O, Azərbaycanın ən ağır günlərində sinəsini və qələmini sipərə çevirib düşmənlərin üstünə alov yağıdırırdı. Məsum 20 Yanvar günlərində ölümün gözünün içinə dik baxaraq, əli xalqımızın qanına batmış işğalçı rus generalının üzünə tüpürüb, bu xalqın heç bir işğalçı qarşısında diz çökməyəcəyini də hayqıran Bəxtiyar Vahabzadə idi.

Bəxtiyar Vahabzadə xoşbəxt şairdir. Çünki hələ sağlığından özü və sənəti xalqın ən böyük hörmətini, rəğbətini qazanıb. O, sağlığında klassikləşmiş şairdir. Azərbaycan xalqı var olduqca Bəxtiyar Vahabzadə də var olacaq. Çünki o, bu xalqın ruhundan doğub və ruhunda da yaşayacaq.

Yerin behişt olsun, böyük ustad!

"Üç nöqtə" gazetisi, 14 fevral 2009

MƏNİM ARZUM

Böyük şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin ölüm xəbərini gec saatlarda eşitdim. Bu acı xəbər bir anda bütün varlığımı sarsıtdı. Həmin an onunla bağlı nə isə yazmaq istədim. Amma bu bəd xəbər məni o qədər üzmüşdü ki, yazı yazmaq gücündə olmadığımı anladım.

Xəyal məni 1990-cı illərə apardı - Qarabağımızın o qara günlərinə. Bəxtiyar müəllimin cəsarətli fikirləri, hadisələrə münasibəti hər gün aldığımız o həyəcanlı xəbərlər və sair və ilaxır. Qarabağda hadisələr daha da dramatikləşmişdi. Hamı həyəcan içərisində sabah nə baş verəcəyinin intizarını yaşayırdı.

Həmin ərəfədə televizorun önündə saatlarla oturub çıxışlara baxdığımı xatırlayam. O çıxışçıların içərisində mənim əlçatmaz varlıq sandığım bir nəfər vardı - Bəxtiyar Vahabzadə. Bu çıxışlar və onun sevdiyim şeirləri içimdə bir arzu cücərdirdi - xalq şairini yaxından görmək, əlini sıxmaq.

Anamın tapşırıqlarını untduğum halda, yadıma Bəxtiyar Vahabzadənin "Şəhidlər"ini necə bir coşquyla əzbərləyib məktəbdə birnəfəsə söyləməyim düşür. Müəllimlərim də çaşıb qalmışdılar. O boyda poemanı az bir zamanda necə əzbərlədiyim əməllicə çaşdırmışdı onları.

Bu arzuyla böyüdüm, orta mektəbi də bitirib Naxçıvan Dövlət Universitetinə qəbul olundum. Elə tələbəlik illərimdə də Bəxtiyar Vahabzadənin vurgunu olaraq qaldım. Onun bir dənə də olsun müsahibəsi, çıxışı diqqətimdən kənar qalmadı.

Beləcə, 1997-ci ildə Milli Məclisə "Ekspress" qəzetinin parlament müxbiri kimi akkreditə olundum. O zamanlar millət vəkili olan Bəxtiyar Vahabzadə iclaslara az gəlir, parlamentdə ol-

duğu müddətdə isə nadir hallarda foyeyə çıxırdı. Amma elə ki, elektron tabloda Bəxtiyar Vahabzadə adı çıxışçıların siyahısında görünürdü, bütün jurnalistlər böyük şairin çıxışını səbirsizliklə gözləyirdilər. Çünki hamı bilirdi ki, Bəxtiyar müəllim çox az hallarda danışır. Və danışanda da millətin dərdini dilə gətirir, mütləq hansısa mühüm bir məsələyə toxunur.

Mən isə hələ ki, şairi yalnız jurnalistlərin əyləşdikləri kürsüdən görə bilirdim.

Günlərin bir günü Tanrı o xoşbəxt anı da mənə qismət elədi. Milli Məclisin foyesində ölməz şairimizlə görüşmək nasib oldu mənə. Tənəffüsdə Babək Göyüşlə (O vaxt Babək Göyüş Türkiyənin NTV kanalının Bakı təmsilçiliyindən parlamentə gəlirdi) ikinci mərtəbəyə qalxırdıq. Birdən foyədə sağ tərəfdə divanda əyləşmiş Bəxtiyar Vahabzadəni gördüm. Sabir Rüstəmxanlı ilə nə barədəsə söhbət edirdi. Elə həmin an sevincək Babəkə dedim ki, bilirsənmi, mənim uşaqlıqdan ən böyük arzum Bəxtiyar müəllimi yaxından görmək olub. Babək də təklif etdi ki, əgər arzuna çatırsansa, gəl, bu anı heç olmasa şəkillərin yaddaşına köçürək. Və beləcə, böyük həyəcan içərisində Bəxtiyar müəllimə yanaşdıq. Üzümü ona tutub sakitcə dedim ki, Bəxtiyar müəllim, icazə verərsinizmi sizinlə şəkil çəkdirim? Şair üzümə baxıb özünəməxsus təbəssümlə gülümsündü:

“Sənin kimi gözəl, gənc bir qızla kim istəməz ki, şəkil çəkdirsin”- dedi. Sağ olsun Babək. İndi dəqiq xatırlamıram ki, fotoqraf parlamentin idi, yoxsa başqasıydı, bizim şairlə şəklimizi lentin yaddaşına köçürdü.

Sonra Bəxtiyar müəllimə onunla görüşmək üçün zamanında qurduğum xəyallardan danışdım. Şeirlərini, “Gülüstan”ı, “Şahidlər”i necə birməfəsə oxuduğumu söylədim. Bir anda nurani sifətinə təbəssüm qondu və: “A qızım, ayaq üstə dayanma, otur yanımda, sən də söhbətə qulaq as”, - dedi. O ucalıqdakı insanın sadəliyini, içindəki mərhəmət hissini indi sözlə ifadə etmək

gücündə deyiləm. Yəqin ki, Ulu Yaradan bu cür insanları onun üçün yüz ildə bir dəfə millətə qismət edir ki, o varlığı yaxşı dərk edib, qiymətini biləşən.

Açığını deyim ki, zaman-zaman bəzi şairlərimizin, yazıcılarımızın yazdıqları əsərləri oxuyandan sonra ürəyimdə onları yaxından görmək arzusu baş qaldırıb. Amma yaxından tanıdıqdan sonra “kaş ki görməyəydim”- demişəm.

Bəxtiyar Vahabzadə tam fərqli bir insan, elə şeirlərindəki, “Gülüstan”ındakı, “Ana dili”ndəki Bəxtiyar idi. Nə xalqın sevgisi, nə titullar, nə də vəzifələr dəyişmişdi onu. O, ömrünün sonuncu da belə, qaldı-sadə, mərhəmətli, millətsevər, xalqın adamı - Bəxtiyar Vahabzadə kimi!

Biz onu itirdik.

Fevralın 14-də onunla son dəfə vidalaşmaq üçün doğma universitetimin - BDU-nun qarşısında dayanıb içəri keçmək üçün növbə gözləyirdim. Növbədə yüzlərlə gənc dayanmışdı. Onlara baxanda bir anlıq öz gəncliyimi, uşaqlığımı xatırladım. Bəxtiyar Vahabzadəni bircə saniyəlik də olsa, yaxından görmək üçün dünyanın o biri ucuna getmək istəyimi xatırladım. Bəlkə də, vida növbəsi gözləyən gənclərin də içərisində neçələri Bəxtiyar Vahabzadəni yaxından görmək arzusu ilə alışıb, yanıb. Həmin gün isə onlara böyük şairin əlini sıxmaq, mənim kimi şəkil çəkdirmək xoşbəxtliyi nəşib olmasa da, bu böyük insanın ruhu qarşısında baş əyməklə təsəlli tapmaq qalırdı.

Ruhun şad olsun, rahat uyu canından artıq sevdiyin Vətən torpağında, millətinin Bəxtiyarı!

Xoşqədəm Baxşəliyeva

“Üç nöqtə” qəzeti, 17 fevral 2009

KÖCÜR
DURNA QATARI
Onun vəfatından qırx gün ötür

(Esse)

**"Dəfn edin siz məni Zabul segahın mayəsinə,
Deyirəm, bəlkə məni bir gün oyandırdı muğam "**
B. Vahabzadə

Sən həmişə oyaqsan, dirisən, canlısan, əbədisən, şair.

Sən yenə milyonların köksündə çırpınan ürək, şüurunda nur, ziya, təfəkküründə sağlam fikir, düşüncə, gözlərdə sabahın işığı-san. Ömrünü şam kimi gilə-gilə əritmisən, yannısan, yolumuza şölə saçmısan. Tariximizə, soykökümüzdə söykənib bu günümü-zü yaratmısan, sabahımıza boylanmısan, çıraq yandırmısan. Nizami müdrikliyini, dünyasını ana südü kimi içib, əqidə məsləki yolunda dərisi soyulan Nəsimiyə dönmüsən. "Şəbi-hicran"-da Füzuli məhəbbətini yaşamısan. Vaqif qoşmalarında dilimizin büllur saflığını, şirinliyini, şəhdi-şəkərini dadmısan. Küləklə, fələklə, təbiətlə, zamanla, yalanla, böhtanla vuruşmusan. Kimini çiynlərinə qaldıran, kimsəni çiynindən atan, kimə quyuq, kiməsə yumruq olan, zəhəri şəkərə qatan, sevinci, qəmi bəlli olmayan dünya yordumu səni? Bəlkə "yolun üstündə atılan daşlar", arxanca qəh-qəhə çəkən dostların iblisənə gülüşləri, məhəbbəti "bir salama dəyməyən" aşıqın kədəri incitdi səni?

Birdimi, beşdimi dünyanın dərdi. Bəlkə "boş başların dolu başlara hakim olduğu" dünyadan usandın, yoruldun. Atılmışların naləsi, fəryadı səni bədbinləşdirdi; ruhunu əzdi, sındırdı

əyilməz vüqarını? Nankör övladların çirkin əməlləri, üzüdonuk-lüyü, bəzi anaların düşüncəsiz addımları, mənəviyyatsız ehtirasın quluna çevrilən bəzi ataların səhvini həzm edə bilmədinmi?

Dünyanın saysız-hesabsız yamanlıqları ilə üzləşdin, yaxşını-yaxşı biçimdə, yamanı-yaman dildə yamanladın.

Həyatın şirinliyini, gözəlliyini duyaraq yaşadın, doymadın bu gen dünyadan. "Həyat, sən nə şirinsən, kim səndən doydu get-di?" - dedin. Bəs nədən doymadan tərketdin dünyanı? Bəlkə qədr-qiymətin ucuzlaşdığını görüb üz döndərdin bu aləmdən, soyuq üzləri, soyuq münasibətləri görməkdənsə, soyuq torpağı üstün tutdun? Bəlkə biganəlikdən cana doydun, qorxdun, çəkiddin?

**"Həmişə qorxmısam biganəlikdən,
Yaşa heyran-heyran, öl heyran-heyran.
Məni soyuq-soyuq dindirincə son,
"Can" deyib canımı al heyran-heyran"**

Bəlkə, "Mən öləndən sonra dünya dağılsın",- deyən bivec, laqeyd, duyğusuz utanmazlardan "utandın", "xəcalət çəkiddin", ürəyinə salıb dərd elədin? Vətənin, elin talandığı bir zamanda iqtidar uğrunda əl-ələ, qol-qola qalxan, bir-birinə qənim kəsilən dili bir, qanı bir qardaşların əməllərinə heyratlandı. Bəlkə, dikə eniş, düzə dik deyən nadanlar, tülkülər, qolundakı dəmir zəncirləri, biləzik sayanlar, süfrəni qabağından çəkənlərin hərəkəti çılğın, həssas, kövrək, duyğulu, kükrək, bəzən də qəmli, nisgilli qəlbini, ürəyini vurdu, könlünü bulandırdı, dözə bilmədin?

Millətin, xalqın, hakimiyyətin yumruq kimi yumularaq düşməyə sarsıdıcı zərbə endirməsinə təşəbbüs göstərdin, işğal altında olan torpaqlarımızın xilas yollarını aradın, qələmini silaha döndərdin, milləti, millət vəkillərini ağılla, siyasətlə, tədbirlə, qanunla ölçü götürməyə səslədin.

Sağında, solunda xeyir-şər, şeytan-mələklərin qarşılaşdığını görüb, haqqı, ədaləti, həqiqəti, düz yolu seçdin. Sinəndən keçən məftilli çəpərlər əzalarını didim-didim elədi, tənqitdi səni.

Bakını-Təbrizi ayıran, ürəyi parçalayan Gülüstani, xalq üçün ən ağır faciə, ən böyük təhqir saydın. Nəinki 20 Yanvar, Xocalı soyqırımını, hətta Xirosima, Naqasaki, Xatındakı insan qırğını öz dərdin hesab etdin. Bəşəriyyəti məhvə aparan bombalara, müxtəlif çeşidli silahlara yönələn barmaqları saxlamağa, kəsməyə cəhd etdin. Mümkünsüz olduqda ağrıdın, əzildin, əzab çəkdi.

Səmalarda süzən, enmək bilməyən qartal kimi ömrün azlığından gileylənmədin, çünki ömrünü əsl İNSAN kimi yaşadın, başa vurdun; ömrü illərlə deyil, ömürlə illəri ölçdün. Yaşadığın həyatı sevdiyin qədər, ölümün də ağuşuna məhəbbətlə atıldın. Olumlu, keçici, müvəqqəti həyatı şərəflə yaşadın, ikinci-əbədi, bəşəri olumsuzluğu qazandın. Fəzlullah Nəimi kimi cismən bizi tərk etdin, ruhun bizimlə qaldı. Bizi kövrəltmədiyin, ağlatdığın kimi, təsəlli verməyi də unutmadın.

*“Dünya quru bir söz,
Qəm çəkməyə dəyməz
Yüz-yüz itən olsun,
Min-min də bitən var.
Şükr eləyirəm ki,
Bizlərdən həm əvvəl,
Həm sonra vətən var”*

Qaranlıq daxmanın dar bacasından günəş kimi şəfəq səcdin, nadanı, qanmazı, söz anlamazı qamçıladsın, bizlədin. Dağda şlalə kimi çağladın, lalə olub çöllərə, düzlərə səpildin. Ağlamalı yerdə hönküdü, güləndə qəhqəhə çəkdi, çıxmağa təpə yox, uca dağ istədin, həyatı bütün gözəllikləri ilə yaşamaq istədin. Bari

istədiyin kimi, arzuladığın kimi yaşaya bildinmi? Axı “... bundan razıyam ki, özündən narazıyam”, - söylədin. Hamını, əksəriyyəti razı salan şair, niyə özündən narazı qaldın? Doğma dilində danışmağı ar bilən ədəbzlara qəzəbinmi tutdu? Onları qınadın, qarğadın, “vətən çörəyi sizə qənim olsun” - dedin. Lap haqq dedin, yerində dedin.

Həmyerlilərindən biri doğulduğun Şəki haqqında şeir yazmadığını sənə kəsir sandı. Bu dar qafalı binəva böyüklüyünü, ucalığını, vətənə hədsiz vurgunluğunu duya bilmədi, dərk eləmədi. Kiçik, cılız, fərdiyyətçi xisləti ilə parça-parça doğranmış Azərbaycanı yenə də kiçik bölgələrə ayırmağı fəxr saydı. Sən isə Azərbaycanın heç yerdə bütöv, tam xəritəsini görə bilmədiyini özünə dərd elədin, yasa batdın. Bir eldə doğulub vətənə oğul olmağınla, vətəndaş olmağınla fəxr etdin, uçan evlərin dirəyi, daşı olmağı müqəddəs, ali vəzifə sandın. Yurduna əl uzadan yadlara, yağılara çəpər oldun, Yer kürəsi sənə dar gəldi. Nəsimi kimi planetə sığmadın, təbiət qanad verməsə belə, səmalarda uçmaq istədin. Dünyanı qolların arasına - ağuşuna almaq, qucmmaq istədin, dünya gözlərinə çox kiçik göründü. Od püskürən, yanan, sevən ürəyinə sonsuz, intəhasız asiman qəfəs göründü, fəryad qopardın.

*Öz böyük eşqimlə fəzadayam mən,
Məni endirməyin yerə amandır.
Dünya çox kiçikdir məhəbbətimdən,
Hər arzum bir cahan, bir asimandır.*

Gəlimli-gedimli, bir ucu ölümlü dünyada əcəlin labüdlüyünü, qaçılmazlığını qəbul etdin, ancaq “... Vaxtında! Vaxtında öləsən görək” - deməklə hər kəsin yaşamaq haqqının olduğunu təsdiqləyərək özündən sonra əbədiliyi qazanmaq üçün tanrıdan vaxt, zaman, macal istədin.

Bu gün də, sabah da bəstəli, bəstəsiz nəğmələrinlə gəzməyə çıxan sevgili qızların ayaqlarının altını öpən ot, göylərdə kövrəlib qaralan bulud, məhvərin başına fırlanan aşiq, gənclərin, sevgililərin qanlarını coşdurən minlərlə Leyli və Məcnunların dilinin əzbəri olacaqsan. Çənə bürünən göylər ürəyinin qəmi, dərdi olacaq, məhəbbətini, eşqini leysan kimi yağan yağışdan çətir kimi qoruyacaq, nə tufan, nə boran, nə qar yolunda əngəl ola biləcək, iradənin əqidənin, məsləkinin dönməzliyi qarşısında əriyib çəkilecək. Göy göyərçinə dönüb yollarda yorulacaq, durna qatarına qoşulub səmada, ənginliklərdə vətəni seyr edəcəksən.

*Kəçir durna qatarı,
Ürəyimiz kövrəlir.
...Köçür durna qatarı, .
O, baharda gələcək.*

Böyük şair, istedadlı alim, müqəddəs müəllim!

İşıqlı zəkan, nurlu çöhrən, dərin təfəkkürün xatirələrdə yaşayacaq, heç vaxt unudulmayacaq. Sələflərinin cərgəsində sən də layiqli yerin var. Dünya durduqca yaşayacaqsan, xalqın sevimli Bəxtiyar şairi. Başımızın üstündə dalgalanan üçrəngli müqəddəs bayrağımız kimi, ürəyimizin başında qərar tutan səkkizguşəli gerbimiz kimi, dilimizin əzbəri himnimiz kimi.

Şeirlərinin birində belə bir misra var: "Bu gecə yuxuda gördüm ölmüşəm". Kaş ki, bu yuxu olaydı. Oyanıb masanın üstündə qalmış yarımçıq şeirlərini bitirəydin.

Ruhun şad olsun, ustad - böyük sənətkar, şair Bəxtiyar.

Ali Rəhimoğlu

"Azərbaycan övladı" qəzeti, 20 mart 2009

DİL DƏRDİNƏ DƏRD DEMƏDİK

Hörmətli redaksiya! Mən Kəlbəcərdə doğulub, boya-başa çatmış və müəllimlik peşəsinə yiyələnərək, ana dilimin keşiyində dayanmağı özümün borcu hesab etmişəm. Xatırladım ki, ali təhsil almamışdan öncə rayon mətbəəsində çalışmış və mətbuatın acı olmuşam.

Kəlbəcərdən didərgin düşəndə oradan gətirdiyim birçə əvəzolunmaz yadigarım var ki, o da böyük millət və xalq şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin hələ 1987-ci ildə mənə yazdığı bir vərəqlik məktubdur.

Bəxtiyarsız qaldığımız bu günlərdə də aktual problemə toxunduğundan və həm də Kəlbəcərdən gətirildiyindən, həmin məktubu qəzet vasitəsilə oxuculara və sevimli şairimizin doğmalarına, dostlarına, yəni xalqımıza çatdırmağı sizdən xahiş edirəm.

«Hörmətli Hidayət, salam! Çox məzmunlu və vətəndaşlıq qüruru ilə yazılmış məktubunu aldım. Çox təəssüf, yerlərdən səsimizə əks-sədanı çox nadir halda ala bilirik. Ana dilimizin ayaq altı olmasına qarşı yazdığım məqaləyə («Tapanda itirmək») yalnız sizdən cavab aldım. Mən elə bilirdim bu məqalə bütün milləti silkələyə bilər. Amma, görünür, xalqımızın ondan da böyük dərdləri var, odur ki, dil dərdinə dərd demir. Xalqda bir laqeydlik əmələ gəlib. O qədər qapaz görür ki, deyəsən, keyləşib. Nə deyim? Çox düşünürəm. Əlac ələcsizlikdə imiş bəlkə də. Yenə sağ olun. Dərin hörmətlə:

Bəxtiyar, 30 dekabr 1987».

Müəllifdən: Mən bu kədərli, hüznü günlərdə xalqımıza və bütün Bəxtiyarsevərlərə dərin hüznə başsağlığı verir və deyirəm ki, böyük şairimizin nəfəsi, ruhu poeziyamıza, dilimizə elə hopub ki, əsrlərlə yaşayacaq. Bu qəm xalqımızın, kədər hamımızdır. Yeri behişt olsun zamanımızın Söz Sərkərdəsinin!

Hidayət Məmmədli

"Kəlbəcər" qəzeti, 09 aprel 2009

"...BİLMİRƏM, BİLMİRƏM, BU ÖLÜM NƏDİR?"

**"Dəfn edin siz məni zabul səgahın mayəsinə,
Deyirəm bəlkə məni bir gün oyandırdı muğam..."**

2009-cu ilin fevral ayının 13-ü yaman nəhs gətirdi, yaman...

Adətən 13 rəqəmini nəhs sayırlar. Mən isə ona inanmırdım və 13 rəqəmini adi rəqəmlərin biri hesab edirdim. Lakin 2009-cu il fevralın 13-də, türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin vəfat etməsi xəbərini eşidəndə, 13 rəqəminə nifrət yağdırdım. Fevral ayının 13-ü yaman nəhs gətirdi, yaman...

Elə ölümündən bir saat qabaq baş redaktorumuz Asif Mərzili ilə danışmış, "özümüzü kəsən qılınc" tamaşasının Türkiyədə qazandığı uğurlar barədə Akademik Milli Dram Teatrının direktoru Maqbet Bunyatovla, aktyorlarla olan söhbətlərdən hazırlanan yazıya görə mənə təşəkkürünü çatdırmışdı.

Bu, birinci dəfə deyildi ki, Bəxtiyar müəllim mənim yazıma reaksiya verirdi. Qəzetimizin redaksiya heyətinin üzvü olduğu üçün çıxan hər sayımızı diqqətlə izləyirdi, ayrı-ayrı yazılara bir ağsaqqal kimi məsləhətlərini verirdi. Yadımdadır, hardasa 1998-ci il idi. Sünni-şiə mövzusunda bir araşdırma yazı hazırlamışdım. Tanınmış bir neçə din xadimi, alimlərlə söhbət edərək, bu qənaətə gəlmişdik ki, sünni-şiə məsələsi müsəlmanı parçalamaq niyyətindən başqa bir şey deyil. Xüsusi ilə vurğulanmışdır ki, Allahımız bir, peyğəmbərimiz bir, Quranımız bir olan yerdə bəs bölə bilmədiyimiz nə var ki, sünni-şiə deyib mənasız söhbətlərlə düşmən dəyirmanına su tökürük?

Yazıdan dərhal sonra redaksiyaya zəng edən ustad şair məni

soruşub. Gəlib dəstəyi qaldırıb Bəxtiyar müəllimin səsinə eşidəndə həyəcanlandım ki, o boyda nəhəng şair mənimlə danışır. Yazıya görə çox təşəkkür elədi və bildirdi: “çox haqlı olaraq göstərmişəm ki, sünni-şiə məsələsi müsəlmanı parçalamağa yönələn addımdır”. Sonra Bəxtiyar müəllim uşaq olarkən atasının danışdığı bir əhvalatı telefonda mənə söylədi. Söhbətin qısa məzmunu belədir ki, Şəkidə bir vaxtlar sünni və şiələr ayrı-ayrı məscidə gedərmişlər. Bir gün sünni din xadimi olan əfəndi, şiə din xadimi olan mollayla, camaatın gözü qarşısında papaq və əmmamələrini dəyişirlər ki, biz müsəlman olaraq bir olmalıyıq. Elə o vaxtdan indiyə qədər Şəkidə sünni-şiə söhbətləri yoxdur. Təbii ki, böyük şairin, həmin fikirlərini geniş şəkildə, qəzetin növbəti sayında dərc elədik.

2000-ci ilin söhbətidir. “525-ci qəzet”də şairin bazarın bəhəlliliyinə həsr olunmuş bir şeiri dərc olmuşdu. Daha doğrusu həmin şeir bir neçə şeirlə bir yerdə idi. Təvazökarlıqdan uzaq olsa da bir şeyi demək istərdim. Məni tanıyanlar bilirlər ki, hədsiz dərəcədə şeir həvəskarıyam, şeirin bütün incəliklərini heç də pis bilmirəm. Buna baxmayaraq özüm şeir yazı bilmirəm. Qəzetdəki bazara həsr olunmuş şeirdə bir misra nəşə, məni açmadı və dərhal onun əvəzləyicisini də tapdım. Özlüyümdə böyük risk altına girdiyimi sanaraq, Bəxtiyar müəllimə zəng etdim ki, şeir barədə fikrimi bildirim. Əvvəla, Bəxtiyar Vahabzadə kimi böyük, özünü hələ gənc yaşlarından təsdiq etmiş şairə “šeirində filan misra yaxşı deyil”-deməyin özü böyük risk idi. İkincisi də, düşünürdüm ki, xətrinə dəyər, inciyə bilər. Ancaq yenə də Bəxtiyar böyüklüyü bütün düşüncələrimi altı-üst elədi. Məni telefonda diqqətlə dinlədi. Xoşuma gəlməyən misranın əvəzinə təklif etdiyim yeni misra şairin ürəyinə sanki yağ kimi yayıldı və dedi: “Oğlum, nə gözəl tapmışsan, bu misra daha təsirli, daha sambalı səslənir, həm də qafiyəyə daha yaxşı oturur. Həmin şeiri kitaba mütləq sənin dediyin formada salacağam. Mən heyrətdən quruyub qalmışdım.

Düşünürdüm ki, doğrudanmı təklif etdiyim misra ustad şairin xoşuna gəlib? Bu xəyaldan məni yenə şairin özü ayırdı və səsinə bir az da zəiflədib soruşdu: bəs o biri şeirlər necədir? Təssəvvür edirsinizmi? Bəxtiyar Vahabzadə kimi dünyaya səslənən nəhəng bir şair adi, bir oxucudan soruşur ki, şeiri necədir?

Bu, Bəxtiyar böyüklüyü idi. Bu, Bəxtiyar dünyasının zənginliyi, zirvəsi idi. O zirvədə olan başqa bir şair “sən kimsən ki, mənim kimi şairin şeirinə irad bildirirsən?”- deyib bəlkə də məni acılayardı. Ancaq Bəxtiyar müəllim nəinki, məni həvəslə dinlədi, iradı qəbul elədi, hətta dediyi kimi kitabına şeiri mənim təklif etdiyim formada saldı. Bəxtiyar Vahabzadə XX və XXI-əsrin Azərbaycan xalqına bəxş etdiyi ən böyük sənətkarlardan biridir. O taylı bu taylı Azərbaycanın simvolu idi. Bəxtiyar müəllim hələ Sovet dövründən kommunist rejiminin əleyhinə gizli mübarizə aparmış və bu mübarizənin məntiqi sonu olaraq gənc yaşlarında ikən “Gülüstan” kimi bomba effekti verən bir poema yazdı. Bu poema gənc Bəxtiyarın başına nə oyunlar açmadı? Karyerası, həyatı risk altına düşdü. Təbii ki, şairin həyatının qurtarılmasında o dövrdə Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində işləyən mərhum prezident Heydər Əliyevin böyük rolu olmuşdur.

O taylı, bu taylı Azərbaycan, Türkiyə və türkçülük barədə söhbətlər o dövrdə yasaq idi. Lakin Bəxtiyar müəllim qanı, canı və bütün varlığı ilə türkçü idi. Cənubi Azərbaycan mövzusu isə hər misrasında, sözündə, danışığında idi. Ancaq tale elə gətirdi ki, o taylı-bu taylı iki nəhəng şair, Şəhriyarla Bəxtiyar görüşə bilmədi. Ancaq heç olmasa telefonla dərdləşə biliblər. Cənubi Azərbaycan sarıdan, Qarabağdan nigaran getdi xalqımızın söz ustası. Heç olmasa arzularının birinə, Türkiyəni, türkləri qucaqlamaq kimi arzusuna qovuşa bildi.

Söhbət edirdi ki, birinci dəfə İstanbulda olarkən, dəniz kənarında ilk rastlaşdığı balıq satan türk qadını ilə necə ürəkdən

söhbət edib.

Hələ 1961-cı ildə İstanbulu görmədən belə bir şeir yazmışdı:

*Bir şəhərdə görüşür
İki dünya, iki aləm,
Tapacaqdır, əminəm,
Türk oğlu haqq yolunu.
O, hələlik seyr edir
Sağını,
Solunu...
ürəyi Şərq ürəyi,
Ağlı Qərb ağlıdır
Türkün.
Bu təzaddan
Sənəsi dağlıdır
Türkün.*

1963-cü ildə Daşkənddə Asiya və Afrikadan gələn türkdilli xalqların ədəbiyyat konfransında iştirak edəndən sonra şair yazdı:

*“Gəl qardaşım, verək bu gün əl-əl biz,
Salaq qurdun yuvasına vəlvələ biz!”*

Göründüyü kimi türk-ruhu, türklərin birləşməsi ideyası şairi hələ gənc yaşlarından narahat edirdi. Elə ömrünün son günlərinə qədər də türk adı gələndə kövrəlirdi.

Ötən il Bakının Nuru paşanın rəhbərliyi ilə işğaldan azad olunmasının 90 illiyi ilə əlaqədar şəhidlər xiyabanda, türk şəhidlərinə ucalmış abidənin önündə keçirilən tədbirdə türk ordusunun bir

polkovniki ilə tanış olduq (adını çəkməyə ehtiyac görmürük). Sonrakı günlərdə onunla görüşüb çox maraqlı söhbətlər etdik. Söhbət zamanı soruşdum ki, Azərbaycanın şair və yazıçılarından kimləri tanıyır? Cavab verdi ki, Bəxtiyar Vahabzadəni nəinki özü, hətta bütün Türkiyə çox yaxşı tanıyır və onun “özümüzü kəsən qılınc” tamaşasına da bir neçə dəfə digər türk zabitləri ilə baxıblar. Bunu deyib belə bir əlavə elədi: “Bakıda olmağımdan istifadə edib, imkan olsaydı, Bəxtiyar Vahabzadənin əllərindən öpərdim”. Bu sözlər məni yaman tutdu və bildirdim ki, o böyük şair bizim qəzetin redaksiya heyətinin üzvüdür və baş redaktora deyərəm görüşü təşkil edir. Polkovnik türk qardaşımız gözlərinə inana bilmirdi ki, ustad şairlə görüşə bilər. Baş redaktor Asif Mərziliyə məsələni bildirəndən sonra cəld şairə zəng elədi və səhəri gün Bəxtiyar müəllimin bizi gözləyəcəyini bildirdi. Təyin olunmuş görüş vaxtına 25-30 dəqiqə qalmış, türk polkovniki zəng edib üzrəxahlıq elədi ki, o tək deyil. Bəxtiyar Vahabzadəni görmək istəyi ilə alışıb yanan daha iki zabit də onunladır və hürkək formada, yəni özünün də şairlə görüşmək imkanından məhrum olacağı qorxusu ilə soruşdu ki, Bəxtiyar müəllimi narahat etmərik ki? Yox! Cavabını eşidəndən sonra biri hərbi tibb həkimi olmaqla üç türk zabiti ilə baş redaktorun maşınında Bəxtiyar müəllimgilə yollandıq. Türk zabitlərinin gəlişi şairi necə təsirləndirdisə kövrəldiyindən göz yaşlarını saxlaya bilmədi. Hər üç türk zabiti isə bir-bir türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin əllərindən öpdülər. Nə yaxşı ki, bu səhnələri və sonrakı söhbətlərimizi həm videolentə aldıq, həm də rəqəmli fotoaparatin yaddaşına köçürdük. Söhbətlərimiz zamanı türk qardaşlarımıza şairin “Gülüstan” poeması, “20 Yanvar” günlərində özünü avtomatın qabağına ataraq rus generalının üzünə tüpürməsindən söhbət açdıq və bu söhbətlər türklərlə bir yerdə ustad şairi də kövrəltmişdi. Daha sonra mənim, şairin müxtəlif illərdə yazdığı şerləri, bir az aktyor-

sayağı söyləməyim həm türklərə, həm də Bəxtiyar müəllimə çox xoş gəldi. Elə yuxarıda bir parça verdiyim “İstanbul” şeirindəki “ürəyi Şərq ürəyi, Aqlı Qərb aqlıdır” misralarını türk qardaşlarımız tez-tez təkrar edərək şeirin onlara necə ləzzət eləməsinə göstərdilər. O görüşün hər dəqiqəsinə, hər saniyəsinə böyük əsər yazmaq olar və zamanı gəldikcə yaqin ki, yazılacaq da...

Bizi yola salarkən üzünü mənə tutan Bəxtiyar müəllim dedi: “Sən o şeirləri nə gözəl dedin, mənəm çox xoşuma gəldi”. Sonra dərslərini bilməyən bir uşaq kimi səsini azaldıb “amma mən elə şeir deyə bilmirəm” söylədi. Cavab olaraq bildirdim: “şeiri yaxşı demək şərt deyil ustad, əsas yazmaqdır ki, onun da öhdəsindən elə gəlmisiniz ki, səsi-sorağı dünyanın hər yerindən gəlir”. Təşəkkür etdi və sağollaşdıq.

Bəli, hamımız yaxşı bilirik ki, Bəxtiyar Vahabzadənin şeirləri, poemaları, pyesləri bir çox dillərə tərcümə olunaraq dünyaya yayılıb. O bir kompas kimi yer qütbündə şeir dünyasının yönünü, yolunu göstərmişdir:

*“Heç kəs mənə deyə bilməz-
Ora dönüm,
Bura dönüm,
Mən kompasam,
Birdir üzüm,
Birdir yönüm.”*

Yaşadığı 84 illik ömründə nə sağa, nə sola meyillənmədi. Şairin bir yolu var idi. Azərbaycan yolu, türk dünyası yolu, o taylı, bu taylı Vətən yolu. Bu yollarda çəkdiyi hər əzab-əziyyətdən heç vaxt “yoruldum”-deməyib. O zəif vücudu ilə, yazdığı şeir və poemalar nəhəng rus imperiyasını silkələyirdi.

İndi isə...

*“Dünən nəfəsiylə səni eşidən,
Bu gün buza dönüb, daşa dönübdür”*

-yazan şair, özü buza, daşa, torpağa dönərək vətənin bir parçasına çevrilib.

*“...Bilmirəm, bilmirəm bu ölüm nədir?
Həyat var ikən?”*

-yazan şair indi ölüm nədir- sualına cavab axtarışına çıxıb. Axı ölümdən sonrakı həyatın varlığı heç kəsə şübhə doğurmur. Bəxtiyar Vahabzadə ölmədi, ölümsüzlüyə qovuşub, həyat adlı varlığın ikinci mərhələsinə qədəm qoydu. O yenə bizimlədir. Ancaq biz onu yox, O, həmişə bizi görəcək, yenə bizlərə yön, yol göstərəcək. Əgər biz şairimizi tanıyıırıqsa, bilirik ki, onun ruhu da göylərdə narahat olacaq. Cismani yoxluğu isə, ömrü boyu bizləri və bütün türk dünyasını yandırır yaxacaq.

Şair bir vaxt yazırdı:

*“...Yer nə versə göy götürür,
Yerin dərdi qalxır göyə,
Göy yağış da səpələyir,
Yerin ahı, yerin odu sönsün deyə”*

Ustad şair, sənin yoxluğunla bu gün yerdə od tutub yanan insanları nəinki, göydən səpələnən yağış, qar, tufan, hətta çaylar, dənizlər, okeanlar belə söndürə bilməz. Nə qədər bu dünyada yaşayıırıqsa, bu yangı, bu od püskürən ahlər bizləri tərk etməyəcək.

*“Dəfn edin, siz məni zəbul səgahın mayəsinə,
Deyirəm, bəlkə məni bir gün oyandırdı muğan.”*

- yazan şairlə elə zabul segahın mayəsi ilə vidalaşdıq, dəfn elədik. Bütün varlığı ilə milli musiqimizə bağlı olan Bəxtiyar Vahabzadənin qəbri önündə muğamın bütün şöbələrini səsləndirməyə hazırıq. Lakin Bəxtiyarımız oyanacaqmı? Bəli, oyanacaq. Özü bu dünyada heç vaxt yatmayıb gündüz xalqın haqq səsinə uca-uca tribunalar-dan hayqıran, gecələr isə, bu hayqırıqları şeirə, poemaya çevirən şairin ruhu da heç vaxt yatmayacaq. Kim Bəxtiyarı görmək istəsə, onun kitablarının əlinə alsın. Hər sətirdən şair sizlərə baxacaq, çağırırsan hələ səsinə hay da verəcək və beləcə bu həyatla əbədi yaşayacaq Bəxtiyarımız.

Elçin Məmmədli

"Təzadlar" qəzeti, 26 fevral 2009

UNUDULMAZLIQ İLAHİ BİR NEMƏTDİR

Qəbri nurla dolsun! Böyük şair Bəxtiyar Vahabzadəni 1991-ci ildə Ağdamda yaxından görmüşdüm. Amma onunla şəxsən yaxın tanışlığım "Təzadlar"ın əməkdaşı Nizaminin vasitəsi ilə oldu.

1996-cı ildə öncədən zəngdən sonra şairin evinə ziyarətə getdim. çay süfrəsi arxasında bir saata qədər söhbətləşdik. B.Vahabzadə rəhmətlik şair və alim dostları Şahmar Əkbərzadə, Zeynal Məmmədli və başqaları ilə birgə 1991-ci ildə Ağdamda imarətdə qardaşım Asifin qonağı olduqlarından söz açdı. Yadımdadır ki, o, Ağdamın və Azərbaycanın say-seçmə ziyalıları ilə Ağdama yolu düşəndə imarətə gəlib xan çinarın altında Asiflə xeyli söhbətləşirdi. Sonralar ölüm qabağı qardaşımı ziyarət də etmişdi... Evindəki söhbətdə isə şair, qardaşım Asifin keçdiyi döyüşlərin vətənpərvərlik doğuracaq bir təbliğatla örnək yoluna çevrilməsinə olan ehtiyacı dilə gətirdi...

Çoxları Bəxtiyar müəllimin darda, çıxılmaz vəziyyətdə qalanlara necə köməklər etməsindən agah deyillər. Heç özü də yaxşılığı yaxşılıqdan çıxarmamaq və üzə vurmamaq xatirinə qəzetlərdə yazılmasını istəməzdi. Böyük şairin indiyə qədər gizli qalan yaxşılıqlarından tək birini deyim: Ağdamda qrad atəşindən gözləri tutulmuş 14 yaşlı bir qızı neft şirkətinin və hansısa bir müəssisə rəhbərinin böyük məbləğli vəsaiti ilə Fransada müalicə xərcini çəkdirib, uşağın dünya işığına həsrət qalmış gözlərinə nıcat gətirmişdi. Sözsüz ki, şair belə halları adi borclarından sayırdı.

Bəxtiyar müəllimlə görüşlərdə o, milli qəhrəman Asif Məhərrəmovun ailə durumu ilə çox maraqlansa da, böyük şairə problemlərimiz haqqında heç nə demirdim. Nəhayət, müxtəlif instansiyalara (Bakı İcra Hakimiyyətinə) aylarla - illərlə etdiyimiz müraciətlərimizə verilən və verilməyən cavablar ailəmizi qətiyyənlə qane etmədikcə, böyük şairə problemimizə müdaxilə etməyini üçillik ziyarətdən sonra xahiş etməyə məcbur oldum.

1999-cu ilin payızında müraciətlərimizə biganə yanaşılması ilə heç barışa bilməyən şair mənimlə birgə Bakı İcra Hakimiyyətinə getdi. Yəni şəxsən işə qarışdı. Bakının sabiq meri Rafael Allahverdiyevin qəbulunda olduq. Bizi dinləyib guya məsələyə əncam üçün Elbəy Qasımlı ilə görüşməyimizin vacibliyini ərz etdi. Elbəy müəllim də bir memara (yanılmıramsa adı Hüseynbala idi, Qubadan) göstəriş verdi ki, Bakının arzulanan 5 fərqli ərazisində 2 sot torpaq yerinin şəklini çəkib gətirin, bu milli qəhrəman ailəsinin problemini yoluna qoyaq. Şairi əslində bu və digər xoş vədlərlə arxayın saldılar. Ancaq bu "problemi həlletmə məsələsi" 2001-ci ilə qədər - iki il uzandı.

2001-ci ildə böyük şair Bakı İcra Hakimiyyətinin yeni başçısı Hacıbala Abutalıbova zəng edib bizi qəbul etməyi xahiş etdi. Anam Məhluqə Məhərrəmovə "çoxuşaqlı qəhrəman ana" ordenini də, milli qəhrəman anası olduğunu təsdiq edən sənədləri də götürüb mənimlə Bakı merinin qəbuluna getdi. Dəhlizdə bizimlə görüşən Hacıbala müəllim keçmiş və yeni müraciətlərimizdəki eyni problemimizlə tanış olduğunu bildirib, namusuna and içərək rica etdi ki, işin yüz faizlik hazır həlli üçün ona bir-iki ay vaxt

verək, yəni gözləyək. Biz gözlədik. çünki dağdan ağır xalq şairi onlara demişdi ki, siz milli qəhrəman ailəsinə və onun üç əlil qardaşına ikicə sot qanuni torpaq vermirsinizsə, bəs bu torpaqları kimlərə paylamağı layiq görürsünüz?

Qeyd etməyi vacib bilirəm ki, ailəmizin dolanışığı üçün göz tikdiyi yeganə kiçik mağazını məhz elə Hacıbala Abutalıbov sökdürmüşdü. Başqa ifadə ilə çoxları kimi bizim ailənin də çörək yeri məhz merin "qara siyahısı"na düşmüşdü. Buna baxmayaraq mer başqa yerdə bizim üçün yeni tikiliyə mütləq az vaxtda sərəncam verəcəyinə vəd vermişdi. Söküntülərə fərq qoyulmamışdı. Qoyulan "təmənnalı güzəştlər" fərqləri isə milli qəhrəman ailələrinə deyil, nadir istisnalarla "pulunu balta kəsməyən"lərə aid idi.

İllər illəri ötdü. Bizim ailə yaşadığı Qarabağ boyda torpağı müəyyən müddətə itirdikdən sonra Bakı merlərindən iki sot torpaq ala bilmədi. Bizi təsirləndirən - mənəvi iztirab verən torpaq almamağımızdan daha çox böyük şairin sözünün Bakı meriyasında qulaq ardına vurulması oldu. Sonralar Bəxtiyar müəllimə (həmişə o böyük insanı ziyarətdə bulunurduq) ağız açıb onu da problemimizlə bağlı narahat etdiyimizə görə üzrxahlıq etdik. Həm də ona görə ki, böyük şair Bakı İcra Hakimiyyətində demişdi ki, mən heç öz övladlarımla və qohumlarımla da xahişini kimlərdənsə etmirəm.

Ölkə rəhbəri möhtərəm prezident İlham Əliyevin milli qəhrəman və şəhid ailələrinə məlum sərəncamı ilə göstərdiyi maddi-mənəvi köməkliyi çoxları kimi bizlərə də təssəlli oldu.

Təbii ki, Haqq Sahibi hər kəsin haqqını ödəyəni sevir. O da var ki, biz qətiyyənlə Hacıbalaya müəllimdən xahiş etməmişdik ki, namusuna and içib bizə indiyə qədər səkkiz il ömrü olan yalan desin. Nə isə... günahı bağışlamaq böyüklükdür, unutmaq kiçiklik.

Öndərimiz (məzarı behişt olsun!) böyük şairə sayğılarını sona qədər müstəsnaqla yaşatdı. Möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyev isə həmin sayğıını davam etdirdi. Doğrudan da böyüklərin qədrini böyüklər bilir.

Sabiq Bakı meri öldü... ölü artıq Allaha aiddir. Və biz də kiminsə ölümünə xoşhal olanlardan deyilik. Bu hal ailə şərəfinə yaraşmaz. Lakin fakt faktlığında qalır. Böyük şair dünyasını dəyişəndən sonra nəinki Azərbaycanın, həmçinin türk dünyasının, ümumən qeyri-millətlərdən olan insanlığın vicdanı sızladı. Məhərrəmovlar ailəsi olaraq bizlərə ümidlər verənlərdən birinin böyük itkisi hamımızı çox kədərləndirdi. Boşuna deməyiblər ki, "Eldən gedənə el ağlayar".

Böyük şairimizin vəfatı ilə əlaqədar mərhumun əzizlərinə səbr diləməklə, bütün Bəxtiyarsevər milyonlara dərin hüznə başsağlığı verir, ustad şairimizə Allahdan əbədi rəhmətlər umuruq.

Ölüm haqdır, haqlılar isə ölməz! Öndərimiz Heydər Əliyev, şairimiz Məmməd Araz, Bəxtiyar Vahabzadə, alimlərimizdən Yusif Məmmədəliyev, Xudu Məmmədov və xalqın qəlbində Allahın lütfü ilə yaşayan digər əbədiyaşarlar...

P.S. illər öncəsi ustad şair Bəxtiyar Vahabzadənin adına rəhbəri olduğum fondumuz ədəbi mükafat təsis etmək istədi. Fikrimizi şairi ziyarətində özünə də bildirdik ki, razılığını

alaq. O zaman şair bu ideyamıza etiraz etdi. Amma indi düşünürük ki, doğrudan da hər şeyin öz məqamı var. Və şair o zamankı etirazında haqlı imiş. Biz isə sadəcə zamanı qabaqlamışdıq.

Dərin ehtiramla:

Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı
Asif Yusif oğlu Məhərrəmov,
Fred Asif adına İnkişaf
Fondunun rəhbəri
Hacı Ədalət Məhərrəmov

"Təzadlar" qəzeti, 26 fevral 2009

“BU DÜNYANIN İŞLƏRİNƏ ŞAİR NECƏ BAXIR?”

DAHA BU SUALİ VERƏN OLMAYACAQ. BƏXTİYAR VAHABZADƏ
BU DÜNYANIN PROBLEMLƏRİNİ BU DÜNYADAKILARIN
ÖHDƏSİNƏ BURAXIB HAQQ DÜNYAYA QOVUŞDU...

Bəxtiyar Vahabzadənin dünyasını dəyişməsi xəbərini Azərbaycandan uzaqlarda aldım. Və bu xəbər məni illərin xatirələrinə, düşüncələrinə qaytardı...

Ağlıma gələn ilk xoş duyğu bu oldu: biz həm də ona görə xoşbəxt xalq ki, bizim yazıçılar, ziyalılar, sənət adamları bu dünyadan köçəndə də öz şan-şöhrətlərinə layiq şəkildə, məhəbbət və qayğı ilə yola salınırlar. Adətən, bəzi xalqların məşhur adamları çox vaxt ömürlərinin sonuna doğru cəmiyyət tərəfindən unudulur, hətta bəzən övladları da onlardan üz döndərir. Xoşbəxtlikdən hələ bizdə böyüyə, ağsaqqala, ziyalıya hörmət istər ailə, istər cəmiyyət, istərsə də dövlət səviyyəsində qorunub saxlanılır. Böyük şairin dəfnindən izlədiyim telegörüntülər mənə bu fikri təlqin etdi...

Uşaqlıqdan Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasının vurgunu olmuşam. Nə vaxtsa bu böyük şairlə üzbəüz gəlmək, onunla kəlmə kəsmək arzusu ucqar kənd məktəbində oxuyan yeniyetmə üçün təbii ki, əlçatmaz bir şey idi...

Bəxtiyar muallimin indiki Bakı Dövlət Universitetində müəllim işlədiyini bilməyim hətta bir dəfə məni çaşdırmışdı: 1980-ci ildə universitetə qəbul imtahanı verərkən müəllimlərdən birinə “Bəxtiyar müəllim”- deyə müraciət ediləndə onu özlüyümdə Bəxtiyar Vahabzadə hesab eləmişdim. Sonralar

dəqiqləşdirəcəkdim ki, bu, Bəxtiyar Vahabzadə yox, onun adaşı imiş...

Amma illər keçəcək və mən Bəxtiyar Vahabzadənin özü ilə nəinki üzbəüz oturub söhbət etmək, hətta onunla mübahisəyə girişmək imkanı qazanacaqdım. Bu görüşün və bu tanışlığın da maraqlı tarixçəsi var...

1988-ci ilin yayı idi. Onda mən “Azərnəşr”də redaktör işləyirdim. Sonu bilinməyən Qarabağ hadisələri təzə başlayırdı. Nəşriyyatın baş redaktörü, ağsaqqal yazıçı Cəmil Əlibəyov məni yanına çağıraraq dedi ki, Bəxtiyar Vahabzadənin publisistik məqalələrindən ibarət kitab buraxılacaq, redaktoru da sən olacaqsan. Bu kitab indi xalqa şeirdən, poemadan daha vacibdir. Amma nəzərə al, Bəxtiyar muallimin vaxtı azdır, məqalələri sistemləşdirib kitab halına salmaq sənənin boynuna düşür...

O vaxt Moskvada çıxan qəzetlər hər şeyi bütün çıpaqlığı ilə açıq yazır, biz isə hələ də senzura qorxusu altında yaşayır, Moskva qəzetlərinə həsəd aparırıdık. Cəmil müəllim onu da əlavə elədi ki, Bəxtiyar müəllimlə danışmışam, sən onun yazılarını redaktor kimi oxuduqca mövzuları Moskva qəzetlərində, xüsusən “Literaturnaya qazeta”da qaldırılan problemlər səviyyəsində dərinləşdirmək üçün ideyalar verməli, nələrisə müəllifin yadına salmalı, bir sözlə, hökumətdən adamların bütün narazılığı bu yazılarda öz əksini tapmalıdır.

Əslində, bu təklif - Bəxtiyar Vahabzadənin kitabına redaktor olmaq cavan nəşriyyat redaktoru üçün böyük etimad idi! Digər tərəfdən isə böyük məsuliyyət demək idi: Qarabağ mövzusu, millətin illərdən bəri ürəklərdə yaşayan azadlıq duyğusu və sovet quruluşunun bizə bəxş etdiyi problemlər...

Bir neçə gün sonra mən məzuniyyətə çıxdım və kitabın əlyazma variantını götürüb işləmək üçün kəndə getdim. Heç on gün keçmədi ki, iş yerimdən teleqram aldım: “Təcili iş yerinə qa-

yıtmaq lazımdır!”.

Teleqramın səbəbini anlamasam da, Bakıya qayıtdım. Baş redaktorun qəbul otağında öyrəndim ki, Bəxtiyar müəllim kitaba görə bərk narahat olub, əlyazmasını bir “cavan uşağın” götürüb kəndə getməsi onu təbdən çıxarıb və bilmək istəyir ki, kitab üzərində iş nə yerdədir. Az sonra Bəxtiyar muəllim özü də nəşriyyata gəldi və mən onun narahatlığını, hətta bir az da əsəbi olduğunu gözlərindən oxudum. İlk sözü bu oldu:

- Ay oğul, sən hardasan? Kitab gecikir axı...

Bir az özümü itirsəm də, əlyazmanı stolun üstünə qoyub redaktə elədiyim hissələri göstərdim, bəzi yerlərə Bəxtiyar müəllimin özünün əlavələrinə ehtiyac olduğunu bildirdim və hiss elədim ki, rəngi açılır, əhvalı düzəlir. Bir azdan artıq böyük şair və cavan nəşriyyat redaktoru arasında psixoloji baryer götürüldü və biz həmkar kimi fikir mübadiləsinə, kitabı daha da təkmilləşdirmək üçün müzakirələr aparmağa başladıq... Qısa vaxtdan sonra kitab yığılmaq üçün mətbəəyə göndərildi.

Bəxtiyar Vahabzadənin hər söz, hər cümlə üzərində əsdiyini mən bundan sonra daha aydın başa düşməyə başladım. Onda mətbəələr indiki texnologiya ilə təchiz edilməmişdi: redaktədən sonra kitab mətbəədə yığılır, bir necə dəfə korrektura oxunuşu aparılır, müəllif son variant ilə tanış olub hazır mətnin çapına rəsmi icazə verəndən sonra çap prosesi başlanırdı.

Bəxtiyar muəllim həmin günlər bu kitabla yaşadığı üçün az qala hər gün zəng vurur, işlərin necə getdiyi və hansı mərhələdə olduğu ilə marqlanırdı. Bir dəfə zəng vurub dedi ki, evdə yaxşı qutab bişiriblər, gəl həm qutab yeyək, həm də bir az dərdləşək. Onda Bəxtiyar müəllim keçmiş Hüsü Hacıyev (indiki Azərbaycan) küçəsindəki yazıcılar evində, “Azərənş”-in beş addımlığında yaşayırdı. Durub evlərinə getdim. Bir az söhbətdən sonra dedi ki, kitaba balaca bir əlavəm var, onu necə edə bilərik? Söhbət

vaxtilə türklərə divan tutmuş Andranikin vəhşilikləri haqqında əlavələrdən gedirdi. İndi çox sular axıb, erməni vəhşiliyi barədə, demək olar ki, hər şey yazılıb. Amma həmin 88-ci ildə Andranikin vəhşilikləri barədə yazmaq hətta Azərbaycanın xalq şairinə də yasaq idi!

Mən bu əlavənin necə ediləcəyinin yolunu bilmirdim. Kitabın mətni senzuradan – “Qlavlif”-dən keçmişdi, korrektura olunub çap üçün mətbəəyə verilmişdi.

- Bəxtiyar müəllim, bəlkə nəşriyyat rəhbərliyinə, yaxud Dövlətnəşrkoma deyəsınız... - bu sözləri ehtiyatla dedim.

- Ay oğul, onları yaxşı tanıyıram, razılıq verməyəcəklər, - dedi. - Bunun bircə yolu var. Sən korrekturaya baxmaq adı ilə mətbəəyə gedib, əlavələri elə. Bilən olmasa əla! İşdi, kimsə duyuq düşsə, mən boynuma götürərəm ki, redaktordan və nəşriyyatdan xəbərsiz əlavəni özüm etmişəm...

Razılaşdıq və mən bu “əməliyyatı” uğurla həyata keçirə bildim - heç kim duyuq düşmədi. İlin sonunda Bəxtiyar müəllimin “Gəlin açıq danışaq” adlı publisistik kitabı 50 min nüsxə tirajla işıq üzü gördü, satıldı və yenidən 50 min nüsxə çap olundu. İndi həmin kitab Bəxtiyar müəllimin afoqrafı ilə şəxsi kitabxanamda əziz xatirə kimi saxlanılır: “Bu kitabın yaranmasında müəlliflə bərabər əziyyət çəkmiş cavan qardaşım Müsəllim üçün böyük uğurlar arzusu ilə. 16.01.89”.

Bəxtiyar müəllimlə bağlı bir xatirə də yadıma düşür. O vaxt mənim Bakıda mənzilim yox idi. Cəmil Əlibəyov Bəxtiyar müəllimin mənə isti münasibətini nəzərə alaraq Bakı Şəhər Sovetinin İcraiyyə Komitəsinə nəşriyyat adından vəsadətnamə hazırladı ki, fəaliyyətimi və ailə vəziyyətimi nəzərə alaraq, şəhərin boşaldılmış mənzil fondundan mənə birotəqlı mənzil ayırsınlar. Təbii ki, məktubu şəhər İcraiyyə Komitəsinə yalnız Bəxtiyar Vahabzadə kimi bir nüfuz sahibi təqdim etsə, nəyəsə ümidli olmaq

mümkün idi! Adi halda belə məktubu yazmırdılar və baxan da olmurdu. Cəmil müəllim məktubu hazırlayandan sonra vəziyyəti Bəxtiyar müəllimə dedi və o da bu işi məmnuniyyətlə görəcəyinə söz verdi. Növbəti gün şəxsi maşınında nəşriyyata gəlib məni məktubla “Baksovet”ə - o vaxt mənzil məsələləri ilə məşğul olan qeyri-azərbaycanlı muavinin yanına apardı. Bunun özü də paradoks idi ki, Azərbaycanın xalq şairi bir azərbaycanlı gəncə mənzil üçün qeyri-azərbaycanlının yanına xahişə gedirdi. Amma neyləmək olar, dövrün reallığı beləydi!

...Məktubu təqdim edərkən Bəxtiyar müəllim mənim barəmdə o qədər xoş sözlər dedi ki, utandığımdan məni tər basdı. Onun sözlərindən belə çıxırdı ki, mən olmasam, “Azərnəşr”in fəaliyyəti dayana bilər və s. Amma onda ölkədə vəziyyət eləydi ki, bir cavan jurnalistə mənzil ayırmaq kimi məsələ xırda, olduqca xırda problem idi. Üstəlik də bu görüşdən az sonra həmin muavini işdən çıxarmışdılar. Lakin fakt faktlığında qalır ki, Bəxtiyar müəllim o vaxt uşaq kimi qabağıma düşüb mənim üçün xahişə getmişdi.

Bu arada Qarabağ problemi getdikcə dərinləşir, adamların narahatlığı günbəgün artırdı. “Azərbaycan gəncləri” qəzetinin redaktoru Yusif Kerimov Bəxtiyar müəllimlə münasibətlərimizin yaxınlığını bildiyindən onunla bu problemlər mövzusunda müsahibə hazırlamağı tapşırırdı. Onda, təbii ki, indiki kimi diktəfon bolluğu yox idi və mən Azərbaycan radiosunda işləyən bir tanışımdan xahiş etdim ki, diktəfonunu bir günlüyə mənə versin. İndiki diktəfonlarla müqayisədə çox nəhəng olan bu aparatla Bəxtiyar müəllimin evinə getdim. Ətraflı söhbət etdik və bir qəzet səhifəsi həcmində müsahibəni qələmə alıb redaksiyaya təhvil verdim. Bəxtiyar müəllim Qarabağ mövzusunda nə düşünmüşdüsə, hər şeyi dilinə gətirmişdi və mən də dediklərini olduğu kimi saxlamışdım. Başqa nə cür ola bilərdi? Xalq şairi xalqa söz deyirdi!

Növbəti gün redaksiyaya gedib bir səhifəlik müsahibənin

çapa hazır variantını oxudum və “Azərnəşr”ə qayıtdım. Aradan bir necə saat keçəndən sonra məni yenidən redaksiyaya çağırdılar və... gözlərimə inanmadım: Bəxtiyar müəllimin müsahibəsi qırmızı qələmlə, necə deyirlər, al-qana boyanmışdı. Redaksiyada dedilər ki, səhifəni partiyanın Mərkəzi Komitəsinə aparıblar və Bəxtiyar müəllimin “əsəbi şəkildə söylədiyi bəzi cümlələri” çıxarmağı tapşırıblar. Mən “əsəbi şəkildə” deyilmiş həmin “bəzi cümlələri” daha yumşaq fikirlərlə əvəzləməli oldum... Mərkəzi Komitənin “təvsiyəsi” ilə müəyyən ixtisara məruz qalan bu müsahibənin necə böyük rezonans doğurduğunu indi də xatırlayıram. Onda, vallah, insanlar Qarabağ problemi ilə yaşayırdılar! Onda hər şey Qarabağ üçün idi!

“Azərbaycan gəncləri” qəzetinin redaksiyasına müraciət edən oxucular “Azərnəşr”dəki telefon nömrəmi alıb müəllif kimi mənə də zəng vurur, Bəxtiyar müəllimə demək istədiklərini mənim vasitəmlə çatdırmağa çalışırdılar. Hətta sonralar da zəng vurub bu və ya digər haqsızlığa Bəxtiyar müəllimin münasibətini öyrənmək istəyirdilər. Sadəcə, “Bu dünyanın işlərinə şair necə baxır” sualını verirdilər.

Daha bu sualı verən olmayacaq! Çünki Bəxtiyar Vahabzadə uzun ömrü boyu bu dünyanın dərdləri ilə yaşadı, həmin dərdlərlə mübarizə apardı, amma bu dərdlərin tükənməz olduğunu biləndə də... bu fani dünyadan baş götürüb haqq dünyasına qovuşdu! Bəxtiyar Vahabzadə bu dünyanın dərdlərini bu dünyadakıların öhdəsinə buraxıb bu dünyadan köçdü...

Müsəllim Həsənov

“525-ci qəzet”, 9 may 2009

HƏR SÖZÜ BİR ULDUZ, BİR ŞƏFFAF ALMAZ...

"...Mən hələ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində işləyən zaman Bəxtiyar Vahabzadənin həbs olunması məsələsi meydana çıxmışdı. O vaxt mən onu xilas etdim, qoymadım həbs olunsun. Onunla dəfələrlə söhbətlər apardım, məsləhətlərimi verdim... O, həmin vaxtlar böyük fəlakət qarşısında idi. Nəyə görə?.. Ona görə ki, millətini sevirdi, millətin qayğıları haqqında şeirlər yazırdı. "Gülüstan" poemasını yazmışdı. Ondan ötrü o zaman onu həbs etmək məsələsini qoymuşdular".

Heydər ƏLİYEV

Dahi şəxsiyyət, söz, sənət korifeyi Bəxtiyar Vahabzadə təbiətin nazlı-qəmzəli, barlı-bərəkətli, hirsli-hikkəli pay verdiyi Şekidə dünyaya göz açmışdı. Tələbə, aspirant, elmlər namizədi, elmlər doktoru, professor, akademik... kimi əzablı-əziyyətli, enişli-yoxuşlu yol keçmişdi. Bu misraları isə ömrü boyu qan yaddaşında onunla yoldaşlıq etmişdi:

*Allaha ucalan ulu bir yolun
İlkin pilləsidir Allahu-Əkbər.
Haqqı dananların üzünə dəymiş
Haqqın şilləsidir Allahu-Əkbər...*

Onun ilk şeiri 15-20 yaşlarında işıq üzü görmüşdü: "Ana və şəkil". Fikrimcə, burada "ana" sözü ümumiləşmiş deyimdir. Məsələn, anam mənim, ana Vətən, anam Azərbaycan, anam azadlıq... Dəfələrlə şahidi olmuşam ki, Bəxtiyar müəllim lirik, poetik sözlərdən daha çox "ana" kəlməsini necə dadlı-duzlu tələffüz

edir. Elə bu səbəbdən də anaya istək, hörmət, ana ucalığının təsvir, tərənnümü onun yaradıcılığından bahar mehi kimi yumşaq, mülayim keçir:

*...Bir ananın alqışı
Min övlada bəs edər.
Bir ananın qarğışı
Bu dünyanı tərpədən.*

Tələbəsi, oxucusu, pərəstişkarı kimi mənim aləmində dahi, işıqlı təfəkkür sahibi Bəxtiyar Vahabzadənin iki and yeri, məbədi olub. Biri anasının südü, onun məzarı, ikincisi isə anasından ayrılıb müəlliminə tapındığı, sığındığı, güvəndiyi, onun müqəddəsliyini anladığı məktəb! Onun misralarında ana kövrəlir, incəlir, qürrelənir, bəzən isə üzündən sevinc, bəxtəvərlik, fərəh yaşı gilə-gilə axır, balasına xeyir-dua verir:

*Get, ey yavrum, qəlbini gələcəyə bağla sən,
Cocuqluq həyatının ən qayğısız çağıdır.
Açılmış cığirlarla bu gün dərsə gedirsən -
Sabah sən açacaqsan bu yollarda ilk cığır.*

İllər ötüb keçdi. Bir az naşı, nabeləd, bir az da küskün, kövrək uşaq - artıq şöhrət zirvəsinə ucalan Bəxtiyar Vahabzadə o çağları beləcə sevgiyə, intizarla, həm də nisgil-həsərlə xatırladı:

*A məktəb yolları, məktəb yolları,
Sizdə qar da gördüm, duman da, çən də.
Könlüm yarpaq kimi titrəyib əsir,
Yenə bu yollardan ötüb keçəndə...*

Etiraf vicdanın səsidir. Bu fikri milli poeziyamıza məhz Bəxtiyar Vahabzadə gətirib. O, yazıb: “Mən və yaşıdlarım Nəbi Xəzri, Hüseyn Arif, Qabil, Qasım Qasımzadə və başqaları ədəbiyyata gəldiyimiz zaman ən çox öyrəndiyimiz və təqlid etdiyimiz şair S.Vurğun və O.Sarıvəlli idi. Lakin bu o demək deyil ki, biz bu gün S.Vurğundan lazım olanı öyrənib qurtarmışıq. Xeyr, bu gün də şeirimiz S.Vurğun “havası” ilə yaşayır. S.Vurğun şeiri elə bir tilsimdir ki, onun məzmunundanmı, formasındanmı, tərzindənmi öyrənmişik - demək çətindir. Ustad şairi hər dəfə oxuyanda sanki bir tilsimə düşürəm. Bu tilsimin nə adı, nə ünvanı, nə ilkini, nə də sonunu tapa bilmirəm...”

Bəxtiyar Vahabzadə kimi bütün rütbələri və şöhrət titullarını qazanmış alimin, şairin, mütəfəkkirin, ictimai-siyasi xadimin arxaya baxarkən ustadını belə xatırlaması bu gün də, həmişə də örnək olmalıdır. Çünki bu keyfiyyətlərlə o, bir daha gələcək nəsillərə nümunə olacağını təsdiqləyib.

Onu sevməmək olmur. Ötən əsrin ikinci yarısında B.Vahabzadə şair, alim, vətənpərvər, xalqsevər, zaman-zaman hüquqları tapdanmış soydaşlarımızın müdafiəçisi kimi tanınmışdı. Bu barədə şair-publisist, Milli Məclisin deputatı Sabir Rüstəmxanlının dediklərini xatırlayıram:

“Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığına heyran olanlar da var, nisbətən soyuq yanaşanlar da. Bu cür müxtəliflik təbiidir və küll halında ədəbiyyatımızın xeyrinədir. Lakin oxucu fikrini kənara qoyub B.Vahabzadənin yaradıcılığına bir ədəbi hadisə kimi yanaşsaq, istər-istəməz onun xalqımızın ictimai-ədəbi fikrində oynadığı rola nəzər salsaq görürük ki, şairin səsinə həmişə səs veriblər. O, bir yox, bir neçə nəsil oxucunun vətəndaş kimi yögrulub-doğrulmasında heç bir tərəzi ilə ölçülə bilməyən iş görüb... Məncə, sənətkar üçün bundan böyük xoşbəxtlik ola bilməz!..”

Bəxtiyar müəllim “Gülüstan” poemasını yazanda bu günümüzdə adı, zəhmi ağır olanların, böyük arzularla yaşayanların çoxu hələ dünyaya gəlməmişdi. “Gülüstan” dərclinin dərd əlindən inləməsi, yangısı, ağrı-acısı, haray-həşiriydi. Çünki ana balasından, bacı qardaşından ayrı düşmüşdü. Acılar, həsrətlər, intizarlar kimisini kor, lal, kar, kimisini də şikəst etmişdi. Kimin nə haqqı, ixtiyarı vardı ki, səsinə çıxardaydı? “Qırmızı imperiya” onun bəbəyinə köz basardı... Heç demə, belə hünərli, cəngavər, iki qardaşın ayrılıq dərclini çəlimsiz ciynində çəkən də varmış... Bu, Bəxtiyar Vahabzadə idi. O, yaxşı bilirdi ki, “ipək dəsmalla eynəyini silib bir süfrəni yarı bölənlər” kimlərdir. İndi - müstəqillik qazanandan sonra həmin o ayrılığın səbəblərini pıçılıyla yox, hətta bar-bar bağıraraq demək də mümkündür. Bəs onda? Onda xalqın cəmərd oğlu Bəxtiyar çarəsizlikdən ünvanı dəyişirdi. Məzmun, məntiq isə həyəcan təbilinə çevrilirdi:

Yad dildə məktub yazıb

Qardaş öz qardaşına.

Bu məktubu oxuyan

Nə kül töksün başına?..

Bəxtiyar müəllim sözlə, poetik fikirlə millətimizin acı taleyinə monumental heykəl ucaldıb!

Ana dilim, səndədir xalqın əqli, hikməti... Təxminən 6-7 il əvvəl Milli Məclisin gündəliyinə salınan əsas məsələlərdən biri “Azərbaycan dilinin işlənməsi və qorunması haqqında” qanun layihəsi idi. Deputatlardan Anar, Nizami Cəfərov və başqaları çalışırdılar ki, doğma dilimiz heç olmasa bundan sonra urvatlı tutulsun. Əlbəttə, belə qayğı tərifi və təqdirəlayiqdir. Ancaq gəlin unutmayaq. Bir anlığa ötən günlərə, təxminən 56 il əvvəl yazıl-

miş bu şeirə, haraya, həm də nifrətə diqqət yetirək:

*...Ey öz doğma dilində danışmağı ar bilən,
fasonlu ədabazlar,
Qəlbini oxşamır qoşmalar, telli sazlar.
Bunlar qoy mənim olsun,
Ancaq vətən çörəyi sizlərə qənim olsun!*

Bax, belə amallarla yaşamış, ucalmış, böyüklük, müqəddəslik qazanmışdı Bəxtiyar müəllim. Həmin tədbirdə o da iştirak edirdi. Duyurdum ki, o, təbiətinə uyğun yenə narahat, müzakirələrdən gileylidir. Çünki ana dilimizi tam, dürüst bilməyən bəzi deputatlar yenə fikir ayrılığı yaradır, “hətərən-pətərən” danışdılar.

Fasilə zamanı ustada yaxınlaşdım. Qanun layihəsinin müzakirəsinin necə keçməsi barədə sualıma belə cavab verdi: “Ay oğul, bir qüvvə ki ana südü, ana laylası ilə varlığa, qana, cana hopub, onu müzakirə etməzlər. İndi nədən, kimdən qorxub, ehtiyatlanıb, çəkinməliyik? Yenəmi “qırmızı imperiya” Damokl qılıncı kimi başımızın üstündə asıla qalıb? Axı daha müstəqilik. Bilməliyik ki, ana dilimiz bizlərə “Qurani-Kərim” qədər qiymətli, əvəzolunmazdır, vəssalam!”

Belə bir əqidənin, məsləkin sahibi idi sevimli sənətkarımız, söz ustadımız.

Qarabağ, ay Qarabağ... Düşünürəm ki qondarma Qarabağ problemi Bəxtiyar müəllimin bəlkə də ən göynərtili, işgəncəli dər-dələsi idi. Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında hadisələr məhvərindən çıxmışdı. Adamlar, xüsusən Qarabağ mahalında yaşayan soydaşlarımız respublikanın o dövrkü rəhbərlərinə güvənir, inanır, min bir əzablara qatlaşıb yurd-yuvalarını tərk etmədilər.

Belə çətin günlərdə zamanın, yoxsa insanların dönüklüyünə tab gətirə bilməyən Bəxtiyar Vahabzadə gecə-gündüz hayqırır, yaradıcılığı ilə həyəcan təbili çalır, oxucuları düşündürən publisistik, bədii yazıları ilə mətbuatda çıxış edərdi. Hörmətli şairimiz milliyyətçə erməni, lakin Azərbaycan torpağının yetirməsi olan yazıçı Aleksandr Şirvanzadənin bu fikrini də yazılarının birinə əlavə etmişdi: “Zaqafqaziya sacayaq kimidir, ayağının birini qırsan, bütünlüklə yıxılıb böyrü üstə düşəcək”.

Lakin şairin haray-həşiri səlahiyyəti olan ixtiyar sahiblərinə çatmırdı. Daha doğrusu, onların başı şəxsi hərisliklərinə qarışmışdı. İnildəyən, sızıldayan, zarıyan, hər gün qorxu-hürkü içində yaşayan adamlar, torpaqlarımız büsbütün unudulmuşdu. Bəxtiyar müəllim artıq dözə bilmədi, üsyan səsinin formasını dəyişib belə bir həmişəyaşar bədii, yaradıcı inqilab etdi:

*Millət Qarabağda qırılan zaman,
Oğlunun toyunda çalib-oylayan
Adamdan millətə baş ola bilməz...
Bu Vətən mənimdir, bu Vətən sənin,
Səngərdə əsgərə dəyən güllənin
Ağrısı qəlbində göynəməyən kəs,
Bu boyda millətə baş ola bilməz!..*

Hələlik Qarabağ qarşিদurması ermənilərin xeyrinə səngiyib. Məcburi köçkünlərimiz doğma yurd yerlərindən didərgin düşərək Milin, Muğanın, Aranın ilan mələşən düzlərində məskunlaşıblar. Gün-güzəranları xoş keçsə də, yurd həsrətindən can çürüdürlər. Bu da unudulmaz şairin fikridi: “Ay oğul, özümüzü elə aparırıq ki, guya məğlub biz yox, düşmənlərimizdir. Toylarda, televiziya ekranlarında elə qol götürüb oynayırlar, qalırıam məəttəl. Ay qardaş, oynamaq bizim haramıza yaraşır?..”

Cəsərət mülkünü tikdi şəhidlər. Adi bir insanın hiss etdiyi dərdi şair iki dəfə ondan artıq ürəyində çəkir. Bu baxımdan, Bəxtiyar müəllimin daha həssas olmasına qətiyyəən şübhə yoxdur. Çünki xalqımız şairi sevdiyi üçün ona inanır, güvənirdi. 1990-cı il 20 Yanvar qanlı qırğınından sonra sevimli şairimiz elə bil iflic olmuşdu, taqətdən düşmüşdü. Tökülən günahsız qanlar onun varlığına qənim kəsilmişdi. Qanlı faciədən iki gün keçmişdi. Yanvarın 22-si səhər saat 11.00 radələrini idi. Paytaxt Bakı büsbütün blokada şəraitindəydi. Sovet ordusunun hərbiçiləri tərəfindən enerji bloku partladılmış Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətinin həyətində dayanmışdıq. Müxtəlif şayiələr gəzirdi. Bir az aralıda sözügedən ordunun bir generalı, onun iki silahlı cangüdəni özlərindən razı halda var-gəl edirdilər. Bu zaman lap nağıllarda təsvir olunduğu kimi, gözlənilməz halda, əli ürəyinin üstündə, sifəti ağappaq olmuş Bəxtiyar Vahabzadə göründü. Hamımız diqqətlə, inamla ona baxırdıq. Bizimlə elə-belə, könülsüz hal-əhval tutub general səmtə çevrildi: “Tüpürüm sizin üzünü. Sizin əliniz neçə-neçə günahsız insanların qanına batıb. Siz cəlladsınız! İllər boyu millətimizi əsarətdə saxlamısınız. Daha yetər. Xalqımın yarısı qırılsa da, qalanlar “qırmızı imperiya”dan canını qurtaracaq”.

Bir göstərişlə yüzlərlə həmyerlimizi qanına qəltan edənlər Bəxtiyar müəllimin də sinəsinə silah tuşlaya bilərdilər. Amma onlar bunu edə bilmədilər. Çünki haqq sözün, ədalətin qarşısında general təslim oldu. Şairin sözü, qətiyyəti atəşdən güclü çıxdı:

*Qatil gülləsinə qurban gedərkən
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən göylərinə çəkdi şəhidlər...*

Bu da hörmətli şairimizin qənaətidir: Şəhidlərimiz haqqında tez-tez, çox yazmalıyıq. Qoy gələcək nəsillərə ibrət dərsi olsun. Qoy onlar bizim kimi sadələvh olmasınlar, xeyiri şərdən, qaranı ağdan, dostu düşməndən seçə bilsinlər. Bilsinlər ki, yaşadıkları qarma-qarışıq, diplomatiya, hiylə zamanəsində hər gün, hər saat ayıq və kəsərli olmasalar, hadisələrin axarını əvvəlcədən görə bilməsələr, bizim kimi onların da başına müsibətlər açılsın, tarixin səhnəsindən silinə bilsinlər.

Bu da bir etiraf: Bəxtiyar Vahabzadə canlı klassik, ensiklopedik bilgiyə, qibtə olunası yaddaşa, məhsuldar yazıb-yaratmağa malik şəxsiyyət idi. Onun yeniyetmələrə, gənclərə, məktəbə, müəllimə münasibəti o qədər doğma, mərhəm, gərəkli idi ki, istəsən də, o orbitdən çıxıb bilməzdin. Ustad 1989-cu ildə işıq üzünə görə “Gəlin açıq danışaq...” kitabında “Yeniyetmə və zaman barədə düşüncələr” məqaləsində yazıb:

“*Vətəndaşlıq haqqında:* İnsanlığın birinci şərti, başlıca sifəti onun vətəndaşlığıdır. Vətəninə, xalqını sevməyən başqa xalqı və özge ölkəni də sevməz bilməz.

İnam və əqidə haqqında: İnsan inamla yaşayır, inamla da gələcəyə addımlayır. Ədalətə və həqiqətə inam cəmiyyətimizin hər bir üzvü, o cümlədən böyüyən nəsil üçün də yol göstərən bir mayakdır, həyat kompasıdır. İnam, əqidə tərbiyəsi yetkin şəxsiyyətin formalaşdırılmasının əsasını təşkil edir!

Gənclik və zaman: gəncliyin bir xüsusiyyəti də ondan ibarətdir ki, onlar həmişə təsirdə olurlar, daha doğrusu, gənc özünü həmişə kiməsə oxşatmağa çalışır. Biz ədəbiyyata gəldiyimiz zaman özümüzü Səməd Vurğuna oxşatmağa çalışırdıq. Tək ədəbiyyatda yox, həyatda da ondan öyrəndik, hətta onun hərəkətlərini də təqlid edirdik. Müəllim ayn olmalıdır: Müəllim ilk növbədə mənəvi ucalıq,

təmizlik timsalı olmalıdır. Məktəbin əsas vəzifəsi təlim-tərbiyə verməkdir. Deməli, müəllim, hər şeydən əvvəl, tərbiyəçidir, o, yetirmələrinin aqlını, qəlbini, xarakterini, dünyagörüşünü tərbiyə etməlidir, ləyaqətli vətəndaşlar yetişdirməlidir. Bunun üçün müəllimin böyük vətəndaş ürəyi olmalıdır. Hər bir müəllim, tədris etdiyi fənnindən asılı olmayaraq, uşaq və yeniyetmələri Vətənə namuslu xidmət etməyə hazırlamalıdır. Hər şey buradan başlayır. Əsl müəllim öz fənninin vurğunu olmalı, bu sevgini, vurğunluğu yetirmələrinə də aşılamağı bacarmalıdır. Yaxşı deyiblər ki, özü alışmayan başqasını yandıra bilməz:

*Yaşamaq - yanmaqdır, yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır.
Şam əgər yanmursa, yaşamır demək,
Onun də həyatı - yanmağındadır”.*

Hər çiçəkdən bir ləçək: B.Vahabzadə həm də oxucuların sevgisini qazanmış tərcüməçi idi. Şair bu sahədəki xidmətindən qürur hissi duyar və yeri gələndə iftixar hissi ilə deyirdi:

- Gəlin dərinə fikirləşək. Tərcümə ədəbiyyatımızın qaynaqlarını, çeşmələrini yaxşı arıdaq ki, suyu duru axsın, bulanıq olmasın. Həm dahilərin, klassiklərin, həm də müasirlərimiz olan həmkarlarımızın əsərlərini ana dilimizdə layiqincə səsləndirmək, azərbaycanlı oxucuya çatdırmaq bizim borcumuz və təxirəsalınmaz işimizdir.

B.Vahabzadə bənzərsiz dramaturq idi: istər şeir və poemalarında, istərsə də mənşüm pyeslərinə müasir dövrün problemləri lirik-fəlsəfi planda, rəngarəng, əlvan boyalarla tərənnüm olunardı. “İkinci səs”, “Vədan”, “Yağışdan sonra”, “Yollara iz düşür”, “Fəryad” və başqa pyesləri Akademik Dövlət Dram Teatrının

səhnəsində uğurla oynanılmışdı. Onun “Ləyaqət”, “Dağlıq Qarabağ: iddialar və həqiqət”, “Gəlin biz də düşünək”, “Həqiqətin dili” və onlarca başqa məqalələri indi də yaddan çıxmıyır. “Atılmışlar” poeması poeziya ilə fəlsəfənin, acı həqiqətlə xatirələrin vəhdətidir. Bu əsər barədə çoxlarının qənaəti belədir: “Atılmışlar”ı ilə müəllif Günəşə çevrilib, ən qaranlıq zirzəmini də işıqlandıra bilib.

Onun barəsində deyiblər: Qüdrətli şairimiz sözlə bədii mənzərələr, lirik lövhələr yaratmağın mahir ustası kimi də şöhrət tapmışdı. Görkəmli rəsam Mikayıl Abdullayev deyirdi ki, Bəxtiyarın şeirlərini oxuyandan sonra naturaya qətiyyə ehtiyac qalmır. Çünki o, təsvir etdiyi məkanı, obrazı elə incəliklə verir ki, onlar mövcud varlıq kimi göz önündə canlanır. Qazaxıstanın tanınmış qələm sahibi Oljas Süleymanovun ürək sözləri: “Bəxtiyar Vahabzadə kimi şairi, ziyalı, müəllimi, nəhayət, şəxsiyyəti olan millət xoşbəxtidir”.

Dünya şöhrətli yazıçı Çingiz Aytmatov: “Bizi əhatə edən aləmdə nə varsa, Bəxtiyar Vahabzadəni dərinə düşündürür: xeyir və şəri, gözəlliklə eybəcərliyi, böyüklüklə kiçikliyi, bir sözlə, insan ruhunun ali və xırda duyğularını poeziya səviyyəsinə qaldırmaq onun fitrətindədir. Mütəfəkkir sənətkarın, ustad şairin başlıca qayəsi, uğuru da bundadır”.

Doğrudan da biz bəxtəvər xalqı ki, canlı klassiklə bir dövrdə, eyni əsrdə yaşadıq. Onun yaradıcılığını oxuduq. İctimai-siyasi fəaliyyətinin şahidi olduq. Vətənimizin, xalqımızın, ayrı-ayrı adamların dar məqamlarında onun millət vəkili, ağsaqqalı kimi necə haqq səsinə ucaltmağını gördük.

...İstəsəm də, istəməsəm də dahi şəxsiyyətin, alicənab insanın, unudulmaz müəllim-pedaqoqun, görkəmli şairin artıq bu

dünyada olmamasını da qeyd etməyə məcburam. Doğrudur, bir oxucu, vətəndaş, tanıdığım gündən mərhəmət, humanistlik gördüyüm mənəvi ata, qardaş bildiyim şəxsiyyətin yoxluğuna inanmıram və ömrümün sonuna kimi inanmayacağam da. Amma Yara-danımızın hökmünü də danmaq olmur... Dünyasını dəyişməzdən üç gün əvvəl onun görüşünə, ziyarətinə, mənzilinə getmişdim. Rəngi-rufu solmuşdu. Baxışları zəifləmişdi. Əcəlin, Əzrayılın gücünü onda gördüm... Əvəzində, ustadımdan, qayğıkeşimdən, dahi şəxsiyyətdən eşitdiyim öz misraları yaddaşıma yazıldı:

*Saralır get-gedə çöl, çəmənlər, çayır,
Könül hər saati ömürdən sayır.
Bir səs qulağıma hey pıçıldayır: -
Bəxtiyar, göylərdən en yavaş-yavaş...*

Endi... "Gələn qalmaz, gedən gəlməz" - deyiblər. Son ümidimiz dahi şəxsiyyət, görkəmli mütəfəkkir, hər sözü bir ulduz, bir almaz olan insandan qalan yadigarlar, bir də əzəli-əbədi ünvanda görüşməkdir...

Telman Mehdixanlı

"Təzadlar" qəzeti, 09-11 iyun 2009

ƏBƏDİYAŞAR ŞAİR BƏXTİYAR VAHABZADƏ

Martın 24-də xalq şairi, görkəmli dramaturq, akademik Bəxtiyar Vahabzadənin ölümündən qırx gün keçir. Adətən, böyük sənətkarlar haqqında çıxış etmək yüksək səviyyəli mütəxəssislərin işidir. Lakin şairə olan böyük məhəbbətə görə bu haqda danışmaq və yazmaq hər bir ziyalının mənəvi borcu və şərəf işi hesab olunur.

Nəsimidən, Nizamidən, Füzulidən, Sabirdən və başqalarından mənəvi qidasını alan Bəxtiyar Vahabzadə müəllimi Səməd Vurğun poeziyasına sığınaraq özünün qayəsini həyata, sənətə fəlsəfi görüş və baxışlarını təşkil edən Azərbaycan fəlsəfi şeirini daha yüksək zirvələrə qaldırıb.

Azərbaycan xalqı həqiqətən şair xalqdır. Azərbaycanın şairi də çoxdur. Lakin bunların içərisində Bəxtiyar Vahabzadə şeirliyinin özünəməxsus yeri var. Bəxtiyar Vahabzadənin müasir Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında böyük xidmətləri şəxsizdir. Lakin bütün bunlara baxmayaraq şair bu sahədəki xidmətlərinə necə də təvəzkarcasına qiymət verir:

*Bizim sənət dünyasının
Qırıq telli sazıyam.
Bircə ondan razıyam ki,
Özümdən narazıyam.*

Bəli, şair ədəbiyyat sahəsindəki misiliz, əvəzəlməz xidmətlərinə tənqidi yanaşaraq görün necə də sadəlik numunəsi göstərir.

Heç kəsdən gizli deyil ki, bəzi yazarlar heç bir şeiri də

mətbuatda çap olunmamış özünə ədəbi təxəllüs seçir. Lakin Bəxtiyar Vahabzadənin sadəliyi bir də ondan görünür ki, şairin heç vaxt təxəllüsü olmayıb, o, həmişə öz adı və soyadı ilə çıxış edib.

Şairin yaradıcılıq palitrası çox zəngin və rəngarəng olub. Xalqın, cəmiyyətin mənafeyini düşündürən hər bir məsələ onun şeirlərinin başlıca mövzusu olub. Azərbaycan xalqının tarixində zaman-zaman baş vermiş faciələrin əsasını qoymuş, Azərbaycanın ikiye parçalanmasını təsdiqləyən "Gülüstan" müqaviləsinə həsr olunmuş "Gülüstan" poemasında şair belə deyir:

*İpək yaylığıyla o, asta-asta
Silib eynəyini gözünə taxdı.
Əyilib yavaşca masanın üstə
Bir möhürə baxdı, bir qola baxdı.*

*Kağıza həvəslə o da qol atdı,
Dodağı altından gülümsəyərək.
Bir qələm əsrlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya böldü qılinc tək.*

*Öz sivri ucuyla bu lələk qələm
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.
Qoyulan sərtlərə razıyıq deyər
Tərəflər qol çəkdi müahidəyə.
Tərəflər kim idi? Hər ikisi yad!
Yadlarını edəcək bu xalqa imdad?!*

Ötən əsrin 60-cı illərində bu mövzuda, bu ruhda poemanı mətbuatda çap etdirmək sənətkardan böyük cəsarət tələb edirdi. O zaman gənc olan Bəxtiyar Vahabzadə həyatının, ailə üzvlərinin,

yaxınlarının böyük təhlükə qarşısında qalacağından ehtiyat etməyərək "Gülüstan" poemasını keçmiş Nuxa şəhər (indiki Şəki şəhəri - İ.A.) Partiya Komitəsi və İcraiyyə Komitəsinin orqanı olan "Nuxa fəhləsi" qəzetində dərc etdirir və bu poema böyük içtimai əks-sədaya səbəb olur.

Mənim həmin vaxtlar 11-12 yaşım olardı. Lakin sonralar böyüklərimizin söylədiklərinə görə, Bəxtiyar Vahabzadəni yüksək rütbəli şəxs poemanın nəşri ilə bağlı söhbətə çağırır. Həmin vəzifəli şəxs şairi qəbul edərək deyir:

- Şair, xeyir ola, son vaxtlar "podpolni poema" (gizli poema - İ.A.) çap etdirirsən?

Şairin cavabı çox sərt olur:

- Mən bilmirəm, "Nuxa fəhləsi" qəzeti nə vaxtdan "podpolni qəzet" olub?

Həmin vaxt şairi böyük çək-çevirə salırlar. "Nuxa fəhləsi" qəzetinin redaktörü Məhyəddin Abbasov da ciddi partiya cəzasına məruz qalır. Lakin şairin özünün sonrakı müsahibələrindən aydın olur ki, o zamanlar gözəgörünməz bir qüvvə onu bu bəladan çəkib çıxarır və xilas edir. Bu, ümummilli lider Heydər Əliyev idi.

Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında heç vaxt mövzular böyük və kiçik mövzulara bölməyib, o, həmişə adi bir epizodu da öz sənətkarlığı ilə yüksək səviyyəyə qaldıra bilib. Onun "Karusel" şeirini götürək. Şeirinin qısa məzmunu ondan ibarətdir ki, valideynlər uşaqlarını karuselə mindirirlər. Karusel fırlanıqca uşaqlar şənlənir və sevinirlər. Bir yetim uşaq isə kənarda dayanıb karuseldə uşaqların sevincinə şərikin olur:

*Uşaqlar fırlanır, baxır onlara,
O gülür, onun da dəyişir halı.
Uzaqdan baxdıqca fırlananlara
Fırlanır onun da fikri, xəyalı.*

*O da xoşhallandır, həzz alır gendən.
Duyur fırlanmağın xoş olduğunu.
Uşaq meydançaya tək gəldiyindən
Yoxdur karuselə mindirən onu.
Ancaq o xoşbəxtdir.*

*O qəlbə mən də heyranam.
Ey könül, düşün, düşün sən.
O, həzz ala bilir özgəsinin də
Həzzindən, zövqündən, səadətindən!...*

Bəxtiyar Vahabzadə həmişə yerliçilik meyillərindən uzaq olub. Təsadüfi deyil ki, şair bununla bağlı deyir:

*Mən həm bakılıyam, həm lənkəranlı,
Gəncəli, qubalı, həm naxçıvanlı.
Səkili, şirvanlı, qarabağlıyam,
Bütöv Vətənimə, bütöv bağlıyam.*

Bir dəfə “Özünüz səkili olduğunuz halda hələ Səkiyə bir şeir həsr etməmişiniz” məzmunlu oxucu məktubuna yazdığı “Şəki” şeirində belə cavab verir:

*Bir nəğmə qoşmadım hələ mən sənə,
Dağlar bunu mənə kəsir sanmasın.
Mən dedim vurğunam Azərbaycana,
Deyirəm, heç zaman xırdalanmasın.*

*Könlümdən ucalan bu avaz, bu səs,
Böyükdür, ucadır məsləkim mənim.
Bala anasına “sevirəm” deməz,
Mən də deməmişəm, a Səkim mənim.*

Vaxtilə ayrı-ayrı şairlərin, hətta sonradan tanınmış, sayıb-seçilən şairlərin müsahibə və xatirələrindən bizə aydın olurdu ki, onlar ilk şeirinin çap olunması arzusu ilə Yazıcılar İttifaqına gələrkən yaxşı qarşılanmayıb, bəzilərinə isə hətta şeir yazmamağı məsləhət görüblər. Lakin Bəxtiyar Vahabzadə gənc nəslə, yenicə şeir yazmağa başlamış gənclərə qayğı ilə yanaşıb, bununla bərabər öz nəsihətləri ilə onlara yaradıcılıqlarında istiqamət verib:

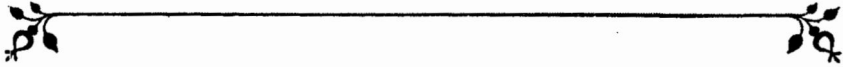
*Siz ey bizdən sonra şeirə gələnlər,
Bu çətin yollarda uğurlar sizə!
Eşqiniz - gələcək.
Yaşınız - səhər.
Qəlbiniz işıqlı, fikriniz təzə!
Mərd olun!*

*Meydanda durun mərd kimi,
Uymayın ötəri şöhrətə, ada.
Bizim şeirimizin dünəni kimi
Böyükdür, şanlıdır istiqbalı da!*

Bəxtiyar Vahabzadə həm xalq şairi, həm də xalqın şairi idi. Onun xidmətləri dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilib. O, yeri gələndə içtimai ədalətsizliyə qarşı vulkan kimi püskürməyi, zamanından və şəraitdən asılı olmayaraq haqq səsinə ucaltmağı da bacarırdı.

Şairin yaradıcılığı keçmiş Sovetlər məkanında da layiqincə qiymətləndirilmişdi. O, keçmiş SSRİ-nin Dövlət mükafatına layiq görülmüşdü. Onun yaradıcılığı Türkiyədə də, həmçinin türkdilli ölkələrin hamısında da sevilir və yüksək qiymətləndirilir.

Mən deyərdim ki, şairin ölümü ilə böyük türk dünyasının fəlsəfi şeirinin bel sütunu qırıldı.

Təsadüfi deyil ki, Bəxtiyar Vahabzadə təkcə Azərbaycan xalqının deyil, bütün türk dünyasının böyük, sevimli və əbədiyaşar şairidir.

Təbii ki, bir məqalədə, özü də mütəxəssis olmayan tərəfindən onun çoxcəhətli yaradıcılığının bütün səciyyəvi cəhətlərini əhatə etmək mümkün deyil. Və mən bunu qarşıma məqsəd kimi də qoymamışam. Sadəcə olaraq bu, Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığına olan oxucu məhəbbətinin təzahürüdür.

Allah ona qəni-qəni rəhmət eləsin!

İlham Abbasov,

*Ədliyyə Nazirliyi Ədliyyə Akademiyasının prorektoru,
hüquq elmləri namizədi,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü*

"Palitra" qəzeti, 3 aprel 2009

**BƏXTİYAR VAHABZADƏ
İTKİSİ DÜNYANI SARSITDI**

TÜRKİYƏ BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN VƏFATINDAN KƏDƏRLƏNİR

Türkiyənin bir qrup siyasət adamı Azərbaycanın xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatı ilə bağlı başsağlığı verib (ANS-Press). Belə ki, Türkiyə prezidenti Abdulla Gül şairin ölümü ilə bağlı dövlət başçısı İlham Əliyevə başsağlığı göndərib. Abdulla Gül "Vahabzadə türk dünyasının ölkə və ictimaiyyətlər arasında körpü vəzifəsini üzərinə götürmüşdü" - deyib.

Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan jurnalistlər qarşısında çıxışında şairin vəfatından kədərləndiyini bildirib və onun ailəsinə başsağlığı verib. "Türkcəni yaşadan ən böyük şairlərdən biri olan Bəxtiyar Vahabzadənin ölümü məni hədsiz kədərləndirib. Şair türk dilinə etdiyi xidmətlərə görə əbədiyyətə qədər yaşayacaq. Mərhumu Allahdan rəhmət diləyir, ailəsinə, Azərbaycan xalqı və ədəbiyyat dünyasına başsağlığı verirəm".

Türkiyə Böyük Millət Məclisinin spikeri Köksal Topdan isə "Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda mübarizə aparan Bəxtiyar Vahabzadənin vəfat etməsi türk dünyası üçün böyük itkidir" - deyib. Mədəniyyət və turizm naziri Ertuğrul Günay isə şairin iki ölkə arasında qurduğu körpü və yaratdığı əsərlərlə daimi yaşayacağını bildirib.

Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının (MHP) sədri Dövlət Bağçalı da Bəxtiyar Vahabzadənin ölümündən kədərləndiyini deyib: "O, diqqətlə qələmə aldığı, duru və sadə türkcə ilə dilə gətirdiyi əsərlərlə bir nəslin milli hissi, dil, azadlıq və vətən sevgisi ilə tanış olmasını təmin edib".

APA, 15 fevral 2009

TEHRANDA XALQ ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN XATİRƏSİ ANILIB

Azərbaycanın İrandakı səfirliyində xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin həyat və yaradıcılığına həsr olunan tədbir keçirilib.

Tədbirdə xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılıq yolundan danışılıb, haqqında çəkilən efir materiallarından bəzi məqamlar nümayiş etdirilib. “Yaradıcılığında milli duyğu və düşüncələrini qələmə alan şair vətənpərvərlik hissini aşılmasında böyük rol oynayıb”- deyən Azərbaycanın İrandakı səfiri Abbasəli Həsənov, ədibin ictimai-siyasi fəaliyyətinə də toxunub. Şairin 80-ci illərdən başlayan milli azadlıq hərəkatının öncüllərindən olduğu vurğulanıb. Səfir bildirib ki, onun əsərləri dünyanın bir çox dillərinə tərcümə edilib. “Bir sənətkar kimi bəşəriyyətə və insanlara qarşı hiss etdiyi məsuliyyət Bəxtiyar sənətini formalaşdıran əsas xətt olub” - deyə o qeyd edib. İranın görkəmli ziyalıları, müxtəlif sənət adamları, şair və yazıçılar Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının fəth etdiyi zirvənin 100 illər boyu parlayacağını deyiblər. Qeyd ediblər ki, yaradıcılığı boyu milli arzuları tərənnüm edən şair üçün xalqın mənafeyi onun şəxsi mənafeyinə çevrilib. Sonda Təbrizin məşhur “Dalğa” musiqi qrupunun müşayiəti ilə Bəxtiyar Vahabzadənin sözlərinə bəstələnmiş mahnılar ifa edilib, şeirlər oxunub.

AzTV, Mədəniyyət, 06 mart 2009

ŞAİR BAHTİYAR VAHABZADE'YE VEDA

Azərbaycan halkı, dün vefat eden şair Bahtiyar Vahabzadə'yi son yolculuğuna uğurladı.

BAKÜ - Şair və edebiyatçı Bahtiyar Vahabzadə'nin yıllarca ders verdiği Bakü Devlet Üniversitesi'nin salonunda yapılan uğurlama törenine Azərbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev başta olmak üzere bakanlar ve üst düzey yöneticiler, Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi Hulusi Kılıç'ın da aralarında olduğu çeşitli ülkelerin büyükelçileri, milletvekilleri, siyasetçiler, edebiyatçılar ve kalabalık bir halk topluluğu katıldı.

Ziyaretçiler gruplar halinde salona gelerek Vahabzade'nin naaşına çiçek bırakıp saygı duruşunda bulunurken, üniversite içinde de şairin şiirleri ve eserlerinden yararlanılarak hazırlanan besteler seslendirildi

Vahabzade daha sonra tanınmış şair, edebiyatçı, bilim ve siyaset adamlarının defnedildiği Fahri Hıyaban'da toprağa verildi.

Üniversitedeki uğurlama töreni gibi defin sırasında da büyük izdiham yaşandı.

*Günlük Siyasi Gazete Arena,
14 Şubat 2009 Cumartesi*

ABŞ-DA YAŞAYAN AZƏRBAYCAN YƏHUDİLƏRİNDƏN

Azərbaycan Respublikasının Yazarlar Birliyinə

Internet vasitəsi ilə bütün dünyaya yayılan Azərbaycan xalqının sevimli oğlu, xalq vəkili, şair-filosof Bəxtiyar Vahabzadənin ölüm xəbəri, biz, ABŞ-da yaşayan Azərbaycan yəhudilərini kədərləndirmişdir.

Biz yaxşı bilirik ki, Bəxtiyar Vahabzadə dünya şöhrəti qazanmış və həmişə xalqının azadlığı uğrunda yorulmadan mübarizə aparan, ömrü boyu vətəninə bağlı olan, onu şadlığı ilə şadlanan, kədəri ilə kədərlənən mütəfəkkir bir şair olmuşdur. Onun yazdığı şeirlər, poemaları və nəsr əsərləri oxucularının qəlblərinə yol açmış və onların vətənə, xalqına, məhəbbətini daha da artırmış, dilini, dinini, adət-ənənələrini həmişə qoruyub saxlamaq xüsusiyyətlərini möhkəmləndirmişdir.

1925-ci ilin avqust ayının 16-da Şəkidə doğulmuş Bəxtiyar Vahabzadə Mahmud oğlu 2009-cu ilin fevral ayının 13-də Azərbaycan Respublikasının paytaxtı Bakı şəhərində dünyasını dəyişmişdir.

Unudulmaz xalq şairi, lirik dramaturq, ictimai xadim, millət vəkili, istedadlı alim və publisist Bəxtiyar Vahabzadənin əsərləri dünyanın bir çox ölkələrinin oxucuları tərəfindən sevilə-sevilə oxunur. Belə ki, onun bir sıra yazıları ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar və başqa xalqların dillərinə və həmçinin dağ yəhudilərinin dilinə tərcümə olunmuşdur. O, 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monografiyanın, 11 elmi-publisistik məqalələr toplusunun müəllifidir. 1974-cü ildə əməkdar incəsənət xadimi, 1975-ci ildə respublika, 1984-cü ildə isə SSRİ Dövlət mükafatı laure-

atı adlarına layıq görülmüşdür. 1985-ci ildə ona "Xalq şairi" adı verilmiş, 1995-ci ildə isə Azərbaycan xalqının milli azadlıq uğrunda mübarizəsində xüsusi xidmətlərinə görə "İstiqlal" ordeni ilə təltif edilmişdir. 5 dəfə Azərbaycan Ali Sovetinə millət vəkili seçilmişdir. O, 1959-cu ildə yazdığı "Gülüstən" poeması ilə iki yerə parçalanmış Azərbaycanın tarixi faciəsini dilə gətirmiş, rus və fars imperiyasının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının azadlıq və istiqlal uğrunda ədalətli mübarizəsinə qoşulmuşdur. Bu poemaya görə onu 1962-ci ildə dərs dediyi Azərbaycan Dövlət Universitetindən çıxarırlar. Yalnız 2 ildən sonra onu yerinə qaytarırlar.

Bəxtiyar Vahabzadənin xalqına xidməti və məhəbbəti misilsizdir. Millət vəkili seçilmişdən əvvəl və sonra da onun evi millətin ümid qapısına dönmüşdür. O, hamının dərdinə əlac etməyə çalışan və hamının dərin hörmət və məhəbbətini qazanan elə bir insan idi ki, nəsillər gəlib keçdikcə Azərbaycan xalqı Bəxtiyar Vahabzadə kimi oğlu ilə həmişə fəxr edə bilər. Çünki Bəxtiyar yaşayıb, yaşayır və yaşayacaqdır. Onun kimi oğullar ölməzdirlər.

ABŞ-da fəaliyyət göstərən Ağsaqqallar Şurasının, Azərbaycan Yəhudiləri Mədəniyyət Mərkəzinin və STMƏGİ xeyriyyə fondunun köməyi ilə buraxılan ABŞ və Kanada dağ yəhudilərinin organı olan "Yeni Üfüqlər" qəzetinin redaksiya heyəti adından mərhumun bütün ailə üzvlərinə, yaxın adamlarına, dost, tanışlarına, Azərbaycan Respublikasının Yazarlar Birliyinin üzvlərinə və bütün Azərbaycan xalqına dərin hüznə baş sağlığı verib deyirik:

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN BƏXTİYAR MÜƏLİMİ!

**ABŞ-da fəaliyyət göstərən Azərbaycan Yəhudiləri
Mədəniyyət Mərkəzinin Ağsaqqallar Şurası**

"Noviy rubej" qəzeti, fevral 2009

LONDON "AZƏRBAYCAN EVİ"NDƏ BƏXTİYAR VAHABZADƏ YAD EDİLDİ

Bu günlərdə ölkəmizin Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığındakı səfirliyindən göndərilən məlumatda xəbər verildiyi kimi, martın 1-də Londonda yerləşən "Azərbaycan evi"ndə unudulmaz şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin xatirə gecəsi keçirilmişdi. Səfirliyin dəstəyi ilə düzənlənən tədbir çərçivəsində səfirlik tərəfindən şairin seçilmiş əsərlərindən ibarət külliyyat Mərkəzin kitabxanasına hədiyyə edilmişdir.

Məclisi giriş sözü ilə Mədəniyyət mərkəzinin idarə heyətinin sədri Əli Təkin Atalar açmış və sadəcə Azərbaycan xalqının deyil, bütün türk dünyasının tanınmış şairi, ictimai xadim Bəxtiyar Vahabzadənin ədəbi fəaliyyətinin gənc nəsil tərəfindən öyrənilməsinin önəminə diqqət çəkmişdir.

Daha sonra çıxış edən səfir F.Qurbanov şairin keçdiyi həyat yoluna və zəngin ədəbi yaradıcılığına nəzər salmışdır. O, vurğulamışdır ki, şairin yaradıcılığı bütün ədəbi janrları əhatə etmiş və yaratdığı əsərlərdə qabartdığı obraz və əsas mövzular sadəcə məhdud bir zaman çərçivəsində qalmır, bütün dövrlər üçün aktuallıq kəsb edir. Şairin ictimai xadim kimi fəaliyyətinə də nəzər yetirən f.Qurbanov onun milli məfkurənin güclənməsində, ana dilimizin saflığının qorunmasında rolunu iştirakçıların nəzərinə çatdırmış və hələ sovet dövründə dilimizin işlənmə dairəsinin genişlənməsinə çalışdığını, 80-ci illərin sonlarında milli azadlıq hərəkatında özünəməxsus rol oynadığını vurğulamışdır. Səfir şairin ədəbi irsinin harada yaşamalarından asılı olmayaraq, yeni yetişən nəsil tərəfindən öyrənilməsinin əhəmiyyətini diqqətə çatdırmış və şairlə bağlı şəxsi xatirələrini iştirakçılarla bölüşmüşdür.

Daha sonra çıxış edən türkmən icmasının nümayəndəsi Annakuli Nurməmmədov, Londonda yaşayan həmyerlimiz şairə Nigar Həsənzadə, eləcə də digər icma nümayəndələri böyük şairlə bağlı şəxsi xatirələrini bölüşmüşlər. Çıxışlarda qeyd edilmişdir ki, şair sadəcə öz ölkəsində deyil, onun hüdudlarından kənarda və xüsusən türk ölkələrində hörmətlə anılır və onun əsərləri sevilə-sevilə oxunur. Onun əsərlərinin aparıcı xəttini ana dilimizin saflığının qorunmasına çağırış, milli adət və ənənələrə sədaqət, fərdi və milli azadlığın əldə edilməsi məqsədi təşkil edir.

Şairin həm də ictimai xadim kimi fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmiş və əsərlərinin, xüsusilə, yetişməkdə olan gənc nəsil arasında geniş öyrənilməsi və təbliğinin əhəmiyyətinə toxunulmuşdur.

Tədbir zamanı şairin yaratdığı ölməz əsərlərdən misralar səsləndirilmiş və geniş ekranda şairin həyat və fəaliyyətini, müxtəlif müsahibələrini əks etdirən kadrlar göstərilmişdir.

"Ədəbiyyat" qəzeti, 20 mart 2009

ПРЕЗИДЕНТ ТУРЦИИ АБДУЛЛА ГЮЛЬ РАСПРОСТРАНИЛ ЗАЯВЛЕНИЕ ПО ПОВОДУ СМЕРТИ НАРОДНОГО ПОЭТА АЗЕРБАЙДЖАНА БАХТИЯРА ВАГАБЗАДЕ

Об этом Day.Az сообщает со ссылкой на турецкое информационное агентство ANKA.

Согласно сообщению пресс-центра президентской администрации, Гюль в заявлении назвал смерть Вагабзаде большой утратой не только для тюркского мира, но и для всего литературного мира.

«Вагабзаде являлся одним из известных лиц тюркского мира и был хорошо известен и в нашей стране. Он присущим ему языком рассказывал в своих произведениях о чувствах народа. Он был мостом между странами и сообществами тюркского мира. Один из великих представителей литературного мира, Бахтияр Вагабзаде всегда будет вспоминаться с уважением и любовью, и продолжать жить своими незабвенными произведениями. Я выражаю соболезнование по поводу смерти Бахтияра Вагабзаде, президенту Азербайджана, моему уважаемому брату, Ильхаму Алиеву, и всему азербайджанскому народу, а также семье покойного и миру литературы».

Помимо этого, Гюль в связи со смертью Бахтияра Вагабзаде отправил соболезнование президенту Азербайджана Ильхаму Алиеву.

Анар Фаталиев, Day.Az

URL: <http://www.day.az/news/culture/147811.html>

ПРОЩАНИЕ С ПОЭТОМ

ПАМЯТЬ. Перестало биться сердце народного поэта Азербайджана Бахтияра ВАГАБЗАДЕ. Поэта, который расширил границы национального литературного языка и придал ему новое звучание, разрушил в своих произведениях идеологические рамки, разрабатывал запретные в советское время темы, отстаивал национальный дух, национальные интересы.

Бахтияр Вагабзаде родился 16 августа 1925 года в городе Шеки. Его творческий путь начался со времён Великой Отечественной войны (членом Союза писателей Азербайджана он стал в 1945 году). Из-под пера Бахтияра Вагабзаде вышли более 70 стихотворных сборников и 20 поэм. Вагабзаде известен также как автор замечательных драматических произведений. Его пьесы «Совесть», «Второй голос», «После дождя», «Крик», «Куда движется этот мир», «Ненаказанный грех», «Меч, режущий нас самих», «Виселица» и др. занимают прочное место в репертуаре Азербайджанского национального театра.

Величайшей заслугой Б.Вагабзаде является переводческая деятельность, благодаря которой произведения Байрона, Пушкина, Лермонтова, Некрасова заговорили с азербайджанским читателем на его родном языке. Бахтияр Вагабзаде успешно занимался и педагогической, научной деятельностью. Более 40 лет преподавал в Бакинском государственном университете.

«У Бахтияра Вагабзаде нет, можно сказать, понятия «чу

жая боль», – писала Римма Казакова, – каждая боль – его личная... На мир он смотрит глазами отца, и мне кажется, что этот человек, проживший большую жизнь, действительно педагог, и был им с малых лет».

Его произведения были переведены на многие языки мира, в том числе и на русский. Он – лауреат Государственной премии СССР, награждён высокой наградой – орденом Независимости.

Тяжело осознать, что закончился путь большого поэта, наполненный радостями литературных побед и горестями неудач, путь, принёсший ему популярность, известность и любовь у себя на Родине и далеко за её пределами.

Анар,
председатель Союза писателей Азербайджана

Тофик Меликли,
*председатель Московского отделения СП
Азербайджана*

«Литературная газета» (Москва)
<http://www.lgz.ru/article/8181/>

BAHTİYAR VAHABZADE'NİN TÜRKİYE SEVDASI

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkiler, her iki ülke insanının aynı kökten gelmesi, aynı dili konuşması ve aynı dinin müntesipleri olması hasebiyle hususiyet arz etmektedir.

Sözünü ettiğimiz münasebetler, belli dönemlerde duruma uğrasa da, iki ülke insanının kalbindeki sevgi, sürekli, tazeliğini korumuş ve bu muhabbet kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar taşınmıştır.

Hiç şüphesiz bu sevgi ve saygıyı en güzel şekilde insanlara yansıtanlar, his ve duygu yönünden diğer insanlara göre daha hassas bir konumda olan şair ve ediblerdir. Azerbaycan'ın yetiştirdiği birçok edib ve şair, bu sevgiyi, özellikle iki ülkenin sınırlarının kapatıldığı, geliş ve gidişlerin yasaklandığı bir dönemde, eserlerinde dile getirmişlerdir. Özlemlerini, duygu yumağı olan, hasretin ve sevginin, dışa yansımaları diyebileceğimiz dizelerle gidermeye çalışmışlardır. Herhangi bir zorlamanın ve baskının tesiriyle neş-ü nemâ bulmayan bu muhabbet, eserlerden de anlaşılacağı gibi, temiz bir kaynaktan süzülüp gelen, berrak, dupduru kaynak suyu gibidir.

Bahsettiğimiz vasıflarıyla, Türkiye'ye olan sevgi ve özlemleriyle, dikkat çeken aydınlardan birisi de, hiç şüphesiz, Bahtiyar Vahabzadedir. Vahabzade'deki Türkiye sevdasının temelleri derinlere gitmektedir. Sovyetler Birliği döneminde sınırların

kapatılmasıyla birlikte Türkiye ve Azerbaycan ilişkileri kesilir. Bu süreçle birlikte uzun süren bir ayrılığın startı da verilir. Sözü edilen dönemde iki ülke insanı özlemini farklı yollarla gidermeye başlar. Sınırlar kapatılmasına rağmen bu coğrafyada

hiçbir zaman Türkiye kalplerden sökülüp atılamaz.

Sözünü ettiğimiz dönemde çocuk yaşlarında olan Vahabzade, Türkiye hakkında anlatılan hikâyelerle büyür. Vahabzade'nin anlattığına göre, bu dönemde evlerinde sürekli Türkiye anlatılır, Türkiye konuşulurmuş. Babasının, dedesinin ve amcasının ağzından Türklerin hiçbir zaman düşmediğini belirten Vahabzade, dedesinin Ermenilerle yapılan savaşta, Eskeran'da ayağından yaralandığını anlatmaktadır. Savaşta yaralı bir şekilde kurtulan dedesi: "1918 Mart savaşında Türkler Azerbaycanın yardımına gelmeseydi, Ermeniler bizim hepimizi katlederdi" diyerek Türklerle olan muhabbetini torunlarına aşılarmış. O dönemde aynı zamanda öğretmenlerinden ve ihtiyar kişilerden Türkiye hakkında dinledikleri hikâyeler, Vahabzade'nin kalbine Türkiye sevgisi ekmiş.

Küçük yaşlarından beri Vahabzadenin hayallerini süsleyen ülkemiz, onun gençlik yıllarında, Sovyetler Birliği döneminde, kalbini alevlendiren bir sevdâ haline gelir. Bir fırsat bulup Türkiye'yi ziyaret etmek isteyen Vahabzade, nihayet bu özlemini gerçekleştireceği zamanı 1961'de yakalar. Vahabzade, çocukluğundan beri özlemini çektiği, büyüklerinden birkaç kez dinlediği, hayallerinin ülkesi olan Türkiye'yi birkaç gün sonra gidip ziyaret edecektir. Şair, bu vuslat öncesinde duygu dolu anlar yaşar. Vahabzade'nin özleminin gerçekleştiği anlar tarifi zor anlardır. Şairin, ana vatanı olarak nitelendirdiği ülkemize yapmış olduğu unutulmaz ziyareti kendisinden dinleyelim:

"Dedemin, babamın ve amcalarımın ağzından Türkiye hiç düşmezdi.

Ben şimdi soyumdan gelen arzuların hayallerin ülkesi olan Türkiye'ye gidiyorum. Sabah erkenden kalkıp tıraş oldum. Otuz beş yıldır hasretini çektiğim, ismini zaman zaman andığımda bütün bedenimi titreten, koluma kuvvet, ayağıma takat, gözlerime

ışık veren bir şehre, İstanbul'a, gidiyorum.

Ümitgahım, önünde boyun eğdiğim, zorla elimden alınan adımın sahibi, namusumun, izzet ve şerefimin koruyucusu, gören gözüm, vuran kolum, düşünen beynim, yardımcım, dayanağım, bayrağım, kaybettiğim tarihim, geçmişim, ana dilim, şerefim hepsi sendedir.

Kamaranın penceresinden bakıyorum uzakta fener yanıp sönmüyor. Allahım! İlk defa Türk ışığı görüyorum. O ışıktaki benim arzularım yanıyor. Ey fener, sen sana tarih boyu düşman olan bir milletin gemisine yol gösteriyorsun. O geminin içinde sana can vermeye hazır birisi var."

Türkiye'ye, kimlik kontrolünden sonra ayak basan Vahabzade'nin heyecanı devam eder. Türkiye Cumhuriyeti yazılı mühür şairi duyulandırır:

"Ben sana kurban olayım.

Ey benim cumhuriyetim!

Ey benim benden uzak vatanım!

Benim için yanan ve bana elini

uzatamayan vatanım!

İzin belgesinin üzerindeki

mührü döne döne öpüyorum.

Otuz beş yıldır vesikalarımın üzerinde

Rus dilinde yazılı ifadeler vardı,

ilk defa şimdi kendi

dilimde yazılı bir ibare var kimliğimde.

Ömründe sadece on saat benim kim olduğumu

gösteren vesika ise ilk defa kendi dilimdeydi.

Ben ancak şimdi ben oldum."

"Nihayet İstanbul'a ayağımı basıyorum. Bu mukaddes toprağı eğilip öpmek istiyorum.

Ama yol boyunca beni takip eden ajanlardan korkuyorum.
Yan, ama öyle yan ki, alevin gözükmesin.

İstanbul'da topu topu on saat kaldık. Şehri gezdik.

İnsanlarla konuşmak istiyorum. Hal hatırlarını sorup; onların kalbine yol bulup girmek istiyorum. Ancak onların bana meyli yok."- diyen şair İstanbul'u ziyaret ettiği dönemde sokakların bakımsız, marketlerde fiyatların çok yüksek olduğunu, müzelerin tertibatının iyi olmadığını görür. İstanbul'un bu durumunu gören şair hayal kırıklığına uğrar, o gece geç vakitte yatağından kalkar, geminin güvertesinde ellerini göğe açarak:

"Ey Allahım! Sen Türkiye'nin geçmişteki kudretini ve azametini geri ver." - diye dua eder. Vatanına, Vahabzade'nin ifade-siyle, "yürek ağrısıyla" dönen şair, bu seyahatten sonra "İstanbul" adlı şiirini yazar:

Bugün bir ayağı Avrupa'dadır.

Bir ayağı Asya'da

Türkün.

Kulaklarında motor sesi,

Dilinde Kur'an sesi,

Türkün.

Zaman onu dillendirir,

Asrın ahengine ses verir,

Düşünüp derinden;

Ancak babası çeker eteklerinden,

Çırpınır şehir

İkilik içinde.

Düğüm düğüm olmuş fikirler

Asrın keşmekeşinde.

Bir şehirde buluşur

İki dünya, iki alem.

Bulacaktır eminim,

Türkoğlu hak yolunu.

O, şimdilik seyrederek

Sağını,

Solunu...

Yüreği şark yüreği,

Aklı Garp aklıdır

Türkün.

Bu tezattan sinesi dağlıdır.

Türkün.

Türkiye'ye yapmış olduğu ziyaretten bu derece etkilenen Vahabzade, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, sınırların açılmasından sonra, iki kardeş ülke arasındaki ilişkilerin daha da artmasını ister. Sınırların açılmasıyla yıllardır insanların çekmiş olduğu hasret sona erer. Vahabzade'ye göre, bu süreçten sonra iki ülke arasındaki ilişkilerin her yönden ivme kazanması gerekmektedir. Esas yapılması gerekenlerin bu aşamadan sonar gerçekleştirilebileceğini ifade eden Vahabzade, kendisiyle yapmış olduğumuz bir söyleşide Azerbaycan-Türkiye arasındaki münasebetlerin yeterli düzeyde olmadığı şu sözlerle ifade etmektedir: "Hem Anadolu Türkleri hem de Azerbaycan Türkleri ilişkilerimizin daha sıkı olmasını arzu ediyorlar. Aydınlarımız bu konuda daha da istekli görünüyorlar. Maalesef ilişkilerimiz arzu edilen seviyede değil. Bu ilişkiler, devlet nezdinde olmalı. Türk tiyatroları buraya gelmeli, bizim tiyatrolarımız Türkiye'ye gitmeli. Her şey kültürle olur. Kültürel yakınlık olmadıktan sonra hiçbir şeyin gerçekleşmesi mümkün değil.

Fizik sahasında Azerbaycan'da büyük âlimler var. Bu ilim adamlarıyla Türk fizikçiler beraber çalışmalı. Bu çalışmaların merkezi Ankara olmalıdır. Yılda birkaç kez akademisyenler toplanıp, ortak çalışmalar yapmalılar. Ayrıca Azerbaycan edebiyat tarihi olmamalı. Umumi Türk Edebiyat Tarihi yazılmalıdır. Bu-

nun yanında Genel Türk Sanat Tarihi, Umumi Türk Tarihi kaleme alınmalıdır. Bunlara Türk dünyasının ağabeyi durumunda olan Türkiye'nin ön ayak olması gerekir."

Vahabzade, ilişkilerimizin seyriyle ilgili düşüncelerini bu cümlelerle ifade eder. Diğer taraftan Türkiye ve Türkî cumhuriyetleri yakından ilgilendiren bir tartışmaya, ortak dil tartışmalarına o da katılır. Vahabzade, Türkiye ve diğer Türkî cumhuriyetlerle olan alakaların daha da yaygınlaşması ve bu ilişkilerin seyrinin daha kolay olması için, dilde birliğe gidilecek çalışmaların artırılması yönünde ülkeler nezdinde girişimlerde bulunulmasını gerektiğini vurgular. Bu bağlamda Türkî cumhuriyetlerde, dolayısıyla da Azerbaycanda ve Türkiye'de, kullanılan ortak kelimelerin işlerliğinin artırılması yönünde özellikle dilcilere önemli görevler düştüğünü belirtirken, bu birliğin ne şekilde başlatılacağını da şu sözleriyle işaret eder:

"Aydınlarımız şimdiden çalışmaya başlamalıdır. Azerbaycan Türkü, Türkiye'de bugün konuşulan bazı kelimeleri anlamakta zorluk çekiyor. İlim adamlarımız ortak dil hususunda çalışmalar başlatırken, diğer taraftan kullandığımız ortak kelimeler dilden atılıyor.

Azerbaycan'da "okul" kelimesini bilen çok azdır. Bunun yerine niçin "mektep" kelimesi kullanmıyoruz. Bunlar önemli meseleler. Mektebe, muallime dönmeli. Benim atam mektep demiş, okul dememiş. Bu konuda Türkiye ağabeylik yapmalıdır. Bu alanda yapılabilecek bir diğer çalışma da ortak dil projesidir. Ortak bir lügat hazırlanmalıdır. Türklerin kullandıkları ortak kelimelerin işlerliği artırılmalıdır. Biz bugün Azerbaycan Türkçesi'nde "dilekçe" yerine "eriza" kelimesini kullanıyoruz. Bu güzel bir kelime değil. Bu kelimenin yerine dilekçe kullanılmalıdır. Aynı şekilde size yabancı dilden geçmiş "anahtar" kelimesi var. Bizde bunun karşılığı "açar" kelimesidir. Özbeklerin, Kırgızların ve

Kazakların kullandığı bu kelime niçin bütün Türk dillerinde ortak olmasın. Bu mesele bir iki yılın işi değil. Biz bunu şimdiden başlatmazsak, gelecek nesil bizim yüzümüze tükürecek."⁵

İlim ve kültür arasındaki ilişkilerin olması gerektiği seviyeyi işaret eden Vahabzade, birçok şiirinde Türkiye'ye olan sevgisini de dile getirmiştir. Gördüğü ya da duyduğu bir olaydan ilham alan şair, dizelerinde ülkemize olan sevgisini terennüm etmiştir. İki kardeş ülkenin her zaman zor günlerinde birbirlerinin yanında olduğuna işaret eden Vahabzade, 1999 yılında ülkemizi derinden sarsan Marmara depremine bir Türkiye vatandaşı gibi üzülür, ona bu üzüntü "Deprem" şiirini yazdırır. Şair duygularını sözü edilen şiirde şöyle ifade eder:

*İşitince ata yurtta depremi,
Aktı yaşım, döndü başım Türkiye.
Her derdimin, her gamımın ortağı
Can kardaşım, can kardaşım Türkiye.
Var mı kaza, var mı bela bu kadar?
Seninleyiz biz ki ömür boyunca
Facianı biz uzaktan duyunca,
Gözlerimden aktı yaşım, Türkiye.
Öz hükmü var her zamanın, her anın,
Yaman günde yanındayız biz senin
Ana yurtta vatanımsan, vatanım,
Vatanımda vatandaşım, Türkiye.
Tarih boyu bu ahdimiz sarsılmaz,
Türk milleti har olmamış, har olmaz.
Her beladan Türkün beli kırılmaz.
Sen benim can sırdaşım, Türkiye.*

Türkiyeyi derinden etkileyen depreme karşı teessüratını bu dizelerle ifade eden şair, iki ülke arasındaki sarsılmaz sevgi

ve kardeşlik bağlarının hangi temeller üzerine bina edildiğini Azerbaycan-Türkiye şiirinde dile getirmektedir:

*Bir ananın iki oğlu
Bir ağacın iki kolu
O da ulu, bu da ulu
Azerbaycan-Türkiye
Dinimiz bir, diliniz bir
Ayımız bir, yılınız bir
Aşkımız bir, yolumuz bir
Azerbaycan-Türkiye
Anayurt'ta yuva kurdum
Ata yurda gönül verdim
Ana yurdum, ata yurdum
Azerbaycan-Türkiye*

Bunların yanında iki ülke arasındaki gidiş gelişlerin sıklaşmasıyla birlikte bazı olumsuzlukların da yaşanılması kaçınılmaz olmuştur. Bu süreçle birlikte Vahabzade'nin ifadesiyle "Pazar Sohbetleri" de artmaya başlar. Azerbaycan'dan, Türkiye'ye gelen bazı tüccarların istedikleri malları istedikleri fiyata alamayınca rahatsızlıklarını dile getirirler. Bu rahatsızlık basında da işlenince Vahabzade bundan rahatsız olur. Bu tartışmaların yaşandığı dönemde şair, hem Azerbaycan vatandaşlarına, hem de kanı bir, canı bir kardeşlerimiz diye nitelendirdiği Türkiyelilere seslenerek, bu tür basit meseleleri büyütmemelerini salık verir.

Alçak adamların her yerde olabileceğini söyleyen şair, bu durumun altmış milyonluk Türkiye ve yedi milyonluk Azerbaycan'a ait olamayacağını ifade eder.⁷

Vahabzade, Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip etmektedir. Şiirlerini Türkiye Türkçesine aktarmak için beraber çalıştığımız dönemde, evine, Türkiye'de çıkan kitap ve dergilerin sürekli

gelmesi ve bu eserleri altını çizerek okuması benim dikkatimi çeken bir husus olmuştur. Türkiye'de çıkan yazılardan etkilenen şair, altını çizdiği satırları bazen bana zevkle okur. Türkiye'de bu derece kalem erbabı insanların olmasına sevindiğini ifade ederdi. Bu eserleri titizlikle okuduktan sonra çevresindeki insanlara, Türkiye'deki yayımlanan bu çalışmalarını göstermesi, onun, Türkiye'ye olan bağlılığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Türkiye'deki aydınları yakından takip eden Vahabzade, Türk insanının heyecan duyduğu ve zevkle okuduğu eserleri beğenir, dikkatlice okur. O, 1977 yılında Yavuz Bülent Bakiler'in "Yalnızlık" adlı kitabını okur ve bu kitapta bulunan "Unuttuğumuz İnsanlar" başlıklı şiir, Vahabzade'nin duygu ve düşüncelerinin tercümanı olur. Bu şiiri okuduktan sonra "mənim qəlbimdən xəbər verdi arzumun eksədəsi oldu." diyen şair, Bakiler ile aynı düşünceleri paylaştığını belirtir. Vahabzade'nin sözünü ettiği dizelerde Yavuz Bülent Bakiler duygularını şu mısralarla dile getirir:

*Ben, çilesi çekilmemiş bir türkmen
Ben, her sabah ciğerinden
kurşun yiyen bir yetim,
Çaresizlikler içinde sizi düşünüyorum,
Ey esir insanlar diyarında
Benim esir milletim,
Ve ey kafkas dağları ardında
Bayraksız memleketim.*

Yavuz Bülent Bakiler'in ıstırabını çektiği ve bu konuda çaresizliğini beyan ettiği mesele, kendisi gibi aynı dertlerden mustarip olan Vahabzade'nin eserlerinde de işlenir. Yavuz Bülent Bakiler'in sözünü ettiğimiz mısralarının Azerbaycan'da da aksiseda bulması duygu ve düşüce yönünden iki ülke aydınının aynı kaynaktan beslenmesini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Yavuz Bülent

lent Bakilerin eserlerini okuyan ve bu eserlerden etkilenen şair, kendisine sorduğu “Bu yangı hardandır?” sorusunun cevabını, Bakiler’in; milli varlığına, milli köküne, soyuna, tarihine, diline, dinine sarsılmaz bağlarla bağlanmasında bulur.⁸

Vahabzade’nin, Türkiye’de en çok sevdiği şairlerden birisi de, “Onun şairliği akidesinden gelir.” diye nitelendirdiği Mehmet Akif Ersoydur. Mehmet Akif’in “Çanakkale Şehidlerine” adlı şiirini okurken;

*Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın,
“Gömelim gel seni tarihe” desem sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvara da yetmez o kitap.
Seni ancak ebediyetler eder istiaab.*

Mısralarına geldiğinde gözyaşalarını tutamayıp ağladığına şahid olduğumda onun Akif’ten bu derece etkilendiğine şaşırmıştım. Akif’in mısralarına gözyaşı döktüğünde, bir istiklal şairinin, diğer bir istiklal şairinin mısralarına ağlaması beni çok etkilemişti.

“Çanakkale Şehidlerine” ve “İstiklal Marşı”na hayran olan Vahabzade, Mehmet Akif’i, Türk ruhunun, Türk tarihinin, Türk medeniyetinin tecellisi olarak görür ve bununla da gurur duyar. Mehmet Akif’in eserlerinden bu derece etkilenen şair, Türkiye’de tartışılan meselelere de bigane kalmaz. 1973 yılında Türkiye’de yayımlanan “Varlık” dergisinde Zeki Eyüboğlu’nun “Ölü Edebiyat” adlı makalesi yayımlanır. Makalede, Klasik edebiyatın, özellikle de Fuzuli’nin dilinin zorluğundan, onun taklitçiliğinden, Klasik edebiyatın gerekli olup olmadığından bahsedilir. Vahabzade, aynı derginin Şubat 1973’te çıkan sayısında, Eyüboğlu’na cevap niteliğinde bir makale kaleme alır. Çalışmasında, Klasik edebiyatın önemine değinen şair, Eyüboğlu’na şöyle seslenir: “Bu satırları yazarken bana öyle geldi ki, Nesimi ve Fuzuli yüce

bir kayanın zirvesine çıkmış, Eyüboğlu’nun saldırısına, benim de savunmama gülüyorlar. Onun için ki bu şahsiyetlerin Eyüboğlu gibilerin saldırısından korkusu benim gibilerin de savunmasına ihtiyacı yoktur... O aşağıdan yukarı, kayanın zirvesinde olanlara saldırıyor. Bu konuda halk ne güzel söylemiş: Yel kayadan ne aparır?”⁹

Türkiye ve Azerbaycandaki ortak değerlerin çok olması ve bu değerlerin gün yüzüne çıkması şairi duygulandırmaktadır. Vahabzade’nin kendisinden dinlemiştim. Şair, rahmetli Ahmet Kabaklı’nın daveti üzerine Türkiye’ye gider. İstanbul’da birkaç gün konuğunu ağırlayan Kabaklı, Vahabzade’ye bir gün sonra Ankara’ya gitmek için uçakta iki kişilik yer ayırttığını söyler. Vahabzade de Kabaklı’ya uçakla değil de kara yoluyla gidip gidemeyeceklerini sorar. Kabaklı’dan bu konuda olumlu cevap gelince, İstanbul’dan Ankara’ya kara yoluyla gitmeye karar verirler. Yola çıkmadan önce Vahabzade eline bir kalem bir de defter alır. Yolda levhalarda gördükleri yer isimleri teker teker kaydeder. Bu isimlerin birçoğunun Azerbaycan’da, hatta kendi memleketi olan Şeki’de yer ismi olarak kullanıldığını görür. Ortak toponimlerin bu kadar çok olmasına sevinen şair, yolda mola verdiklerinde Kabaklı’dan izin ister hemen yanlarında kendileri gibi mola vermiş olan yolcuların masasına selam verip oturur. Oradaki yolcularla biraz sohbet ettikten sonar kendisini tanımadıklarını anlayan Vahabzade, masasına konuk olduğu Türkiye’li yolculara kendisinin nereli olduğunu sorar. Onlar da Vahabzade’yi tanımadıkları için konuşmasından Kars’lı ya da Ardahan’lı olabileceğini söylerler. Şair, yolcuların vermiş olduğu bu cevaba çok sevinir.¹⁰

Şairi etkileyen bu olayların temelleri, iki ülke insanının sarsılmaz bağlarla birbirine bağlanmasına dayanmaktadır. Her dönemde tazelenen vefa numunesi diyebileceğimiz olaylar, haliyle, iki ülke insanını daha da birbirine yakınlaştırmaktadır. 1918

yılında Ermeniler ve Ruslar birlikte Azerbaycan'da halkı katletmeye başladıklarında Azerbaycan hükümeti, Osmanlı devletinden yardım ister. O dönemde, Nuri Paşa komutasında bir orduyla Azerbaycan'ın yardım talebine cevap veren Osmanlı devleti, Ermeni ve Rusların işgal ettiği toprakları Azerbaycanlı ve Türk askerlerden oluşan Kafkas İslam Ordusu sayesinde tekrar istiklaline kavuşturur. Tabii ki bu topraklarda binlerce asker şehid verilerek bu başarı sağlanır.

Bugün, Anadolu'dan Azerbaycan'lı kardeşlerinin zor günlerinde yanında olmak için gelip bu topraklarda canını veren binlerce asker, medfün bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Şamahı sınırları içerisindeki Acıdere mevkiinde bulunan Türk subayının kabridir. Azerbaycanlı kardeşleri için canını veren Türk askerine Vahabzade, yazdığı bir şiirle vefa borcunu yerine getirir. Şair bu şiirinde duygularını şöyle ifade eder:

*Yolun kenarında تنها bir mezar
Üstünde ne adı var ne soyadı.
Ey yolcu, arabanı eyle bu yerde
Soruş kimdir yatan تنها yerinde
O bir Türk zabiti kahraman, metin
Doğma kardeşine yardıma geldi.
Kırgına tutulan milletimizin
Haklı savaşına yardıma geldi.
Uzakdan hay verip senin sesine
Geldi, geldi dönmedi öz ülkesine.
Düşman saflarını o, soldan sağa
Biçip destesiyle cepheyi yardı.
Toprağın uğrunda düşüp toprağa
Senin toprağını sana gaytardı.
Özü koruduğu, hem can verdiği
Yolun kenarında defnedildi o.*

*Uğrunda canını kurban verdiği
Toprağı özüne vatan bildi o,
Yolcu arabanı bu yerde durdur.
O mezar önünde sen tazim eyle
Secde kıl, dua ver onun ruhuna
Ayak bastığın yer borçludur ona.*

Vahabzade'nin eserlerinde de görüldüğü gibi, Türkiye onun gözünde kendi ülkesi kadar azizdir. Türkiye'nin mutlu gününde sevinen, üzüntülü günlerinde, Türkiye vatandaşı bir ferd gibi kederlenen şair, Türkiye'nin istikbaldeki yerinin dünyadaki müreffeh devletlerarasında olmalıdır diyerek, Türkiye'nin dünyadaki büyük devletlerden birisi olmasını arzu etmektedir. Onun, "Tek arzum, yirmi birinci yüzyılda Türkiye'nin dünya muvazenesinde sözü geçen, dünyanın en güçlü devleti olmasıdır." demesi, Türkiye'ye olan sevgisinin derecesini gösteren en güzel ifadedir.

Kaynaklar

- 1 Vahabzade, Bahtiyar, Vatan Millet Ana Dili, Ankara 1999, s. 74.
- 2 Vahabzade, Bahtiyar, Ömürden Sayfalar, Ötüken Yayınları, İstanbul 2000, s. 263-265.
- 3 Vahabzade, Bahtiyar, age, Ankara 1999, s. 52.
- 4 Karaman, Erdal, Bahtiyar Vahabzade ile Dil Kültür ve Tarih Üzerine Söyleşi, Jurnal Of Caucasian Studies, Number 1 Fall 2004, s. 11.
- 5 Karaman, Erdal, age, s.13.
- 6 Vahabzade, Bahtiyar, Akıl Başka Uzak Başka, Azerspeş, Bakı 2000, s. 171.
- 7 Zaman Gazetesi, 20 Mart 1993
- 8 Vahabzade, Bahtiyar, Yanan da Men Yaman da Men, Bakı 1995, s. 129.
- 9 Vahabzade, Bahtiyar, age, s. 201.
- 10 Kendisiyle görüştüğümüz dönemde anlattığı bir hatıra.

Dr. Erdal Karaman,
Qafqaz Üniversitesi, Öğretim Görevlisi

BAHTİYAR VAHABZADE SOSYAL BİLİMLER LİSESİ'NDE KAYNAŞMA ETKİNLİĞİ DÜZENLENDİ

ADANA (CİHAN) - 22.10.2009 - Adana Bahtiyar Vahabzade Sosyal Bilimler Lisesi'nde kaynaşma etkinliği düzenlendi.

Bu yıl eğitime başlayan ve binası olmadığından geçici olarak 89 öğrencisiyle Necdet Kahraman İlköğretim Okulu'nda eğitimini sürdüren lisede 13 öğretmen görev yapıyor. İngilizce ve Almanca dil eğitiminin verildiği Sosyal Bilimler Lisesi sınavla öğrenci alıyor.

Öğrenci ve öğretmenler arasında tanışma ve dayanışmayı artırmak amacıyla gerçekleştirilen programda konuşan Azeri Şair Bahtiyar Vahabzade'nin adını taşıyan Sosyal Bilimler Lisesi Müdürü Memet Demirci, kurumlarının Fen Liseleriyle aynı kategoride değerlendirildiğini söyledi.

Bu okullarda sosyal alanda yetenekli, birikimli ve vizyon sahibi bürokrat ve bilim adamlarının yetiştirilmesinin hedeflendiğini belirten Demirci, "Öğrencilerimiz Güzel Sanatlar Lisesi Pansiyonu'nda kalıyor.

Önümüzdeki yıl Sarıçam İlçesi'nde inşaatı devam eden binamıza taşınmayı planlıyoruz." dedi. Milli Eğitim şube müdürleri, değişik okul yöneticileri ile öğretmenlerin de hazır bulunduğu organizasyonda Demirci, sosyal bilimler liselerinin ülkede Uluslararası Bakalorya Programı uygulayan tek lise olduğunu hatırlattı.

Üniversitelerle işbirliği halinde olduklarına dikkat çeken Demirci, bilim danışma gruplarını oluşturduklarını ve tercihlerde

hukuk, işletme ve ekonomi bölümlerine ağırlık verdiklerini sözlerine ekledi.

Müdür Memet Demirci'nin konuşmasından sonra okulun açılış pastası kesildi. Sıcak bir ortamda geçen aktivitede öğrencilerle hatıra fotoğrafı çektirildi. (CİHAN)

http://www.yerelgundem.com/haberler/bahtiyar_vahabzade_sosyal_bilimler_lisesinde_kaynasma_etkinligi_duzenlendi.html

TÜRK DÜNYASININ DÜNYACA ÜNLÜ AZERBAIJANLI ŞAİRİ BAHTİYAR VAHABZADE İLE BUGÜN BAKÜ'DE VEDA TÖRENİ DÜZENLENİYOR.

Dün akşam saatlerinde evinde hayatını kaybeden Vahabzade için bugün Bakü Devlet Üniversitesi'nde tören yapılacak. Yerel saatle 13:00'da başlayacak ve 15:00'a kadar devam edecek törene Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in de katılması bekleniyor. Azeri halk şairi Vahabzade'nin Bakü'deki Fahri Hıyaban'da defin edileceği öğrenildi.

(CİHAN)

14 Şubat 2009, Cumartesi

“TÜRKÇE’NİN EN BÜYÜK ŞAİRİ”

Türkiye ve Türk dünyasında da tanınan Vahabzade, edebiyat çevrelerinde “Türkçe’nin yaşayan en büyük şairi” olarak da anılıyordu.

Azərbaycan’ın Şeki kentində, 16 Ağustos 1925 tarixində doğan Vahabzade, ilk, orta və yüksək öyrənimini ailəsiylə taşıdığı Bakü’də tamamladı və 1947’de Bakü Devlet Üniversitesi Dilbilim bölümündə öyrətim görevlisi olaraq çalışmaya başladı.

Azərbaycan’ın bağımsızlığını kazanmasından sonrakı dövremdə Türkiye’ye birçok kez gelerek edebiyat çevreleriyle yakın ilişkiler kuran Vahabzade’nin çalışmaları arasında Almanya’daki Türklerle ilgili araştırma ve incelemeler de bulunuyor.

SSCB döneminde 1960’larda özellikle edebiyat alanında kendini gösteren özgür düşünce akımının ülkesindeki öncülerinden biri olan Vahabzade, bu dövremdə Azeri halkının İran ve Rusya arasında paylaşılması ve halkının bu yüzden çektiği sorunları dile getirdiği “Gülistan” şiiri nedeniyle çeşitli baskılara maruz kaldı. Ülkesinde 1990’da bağımsızlık faaliyetlerini destekleyen Vahabzade, daha sonrakı dövremdə de 5 kez milletvekili seçildi.

Vahabzade’nin Türkiye Türkçesi’ne uyğunlaştırılarak basılan eserleri arasında Ömürden Sayfalar, Vatan Millet Anadili, Soru İşareti de yer alıyor. Şair’in bugüne kadar bir kısmı çeşitli dillere de çevrilen eserlerini 40’ı aşkın şiir kitabı, 11 bilimsel eser, tiyatro oyunları ve yüzlerce makale oluşturuyor.

<http://www.arenagazetesi.com.tr>

İZMİRDƏ TÜRK DÜNYASININ BÖYÜK ŞAİRİ BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN ANIM GÜNÜ KEÇİRİLDİ

Türkiyənin İzmir şəhərində 20 mart 2009-cu il tarixində Azərbaycan Kültür Mərkəzinin və KIBATEK Kültür Mərkəzinin təşəbbüsü ilə keçirilən Novruz festivalının ikinci proqramı olan “Azərbaycan Şeir Gecəsi” və türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığına həsr olunmuş tədbir keçirildi. Tədbirdə tanınmış diaspor nümayəndələri və İzmir şəhərinin elm adamlarında iştirak edirdilər.

Tədbiri giriş sözü ilə Azərbaycan Kültür Mərkəzinin başqanı Camal Mehmetxanoğlu açaraq türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin türk dünyasının ədəbiyyatı üçün gördüyü işləri haqqında qısa olaraq danışaraq bundan sonrada gələcək nəsillər onun yazdığı əsərlərdən bəhrələnəcəklər.

KIBATEK fəxri Başqanı 9 Eylöl universiteti Eğıtim Fakultəsi öyrətim nümayəndəsi Feyyaz Sağlam Bəxtiyar Vahabzadənin türk dünyasının ədəbiyyatında yeni era açdığını xüsusi ilə türk dünyasının birliyi üçün böyük işlər gördüyünü qeyd etdi.

Sonra isə İzmirdə təhsil alan Fərid Muradovun hazırladığı, Bəxtiyar Vahabzadənin, həyatını göstərən sinevizyon yayımlandı.

İzmir universitetlərinin tanınmış elm adamları Yrd.Doç. Dr.Hüseyin Tuncer, şair Prof. Dr. Yusuf Alper, şair Dr. Coşkun Şimşəkliyə söz verilərək Bəxtiyar Vahabzadə haqqında və onun yazdığı əsərlərindən şeirləri tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırdılar.

KIBATEK Dərnəyinin üzvləri şairlər və Azərbaycan Kültür Mərkəzinin gəncləri Fatih Akıcı, Gülçin Rəhimova, Şaziyə

Gürəcə, Cem Mehmetxanoğlu, İrem Güreçə, Fərid Muradov Bəxtiyar Vahabzadənin şeirlərini oxudular.

Azərbaycan Məşəti Gəncəvi adına Qadınlar Birliyi tərəfindən KIBATEK İdarə Heyyyətinin üç qadın üzvünə Azərbaycan ədəbiyyatında xidmətlərində gördükləri işlərə görə diplomlar verildi.

Sonda Azərbaycandan gəlmiş Azərbaycan Akademik Opera Baletinin Solisti Mütəllib Dəmirovun onun muğam qrupu Bəxtiyar Vahabzadənin qəzəllərindən bəstələnmiş mahnılar oxuyaraq insanların könlünə oxşayan yarım saatlıq mahnılar ifa etdilər.

Elnur Eltürk,
Türkiyənin İzmir şəhəri

23 mar 2009, <http://www.presspost.az>

TÜRKİYƏDƏ BƏXTİYAR VAHABZADƏYƏ HƏSR OLUNMUŞ SƏNƏDLİ FİLM HAZIRLANIR

Film martın 6-dan başlayaraq üç həftə ərzində TRT-İNT və TRT-TÜRK kanalları ilə nümayiş olunacaq. Türkiyə Radio-Televiziya Qurumunun (TRT) Bakı təmsilçiliyi Azərbaycan və türk dünyasının görkəmli şairi, mərhum Bəxtiyar Vahabzadənin həyatı, yaradıcılığı və elmi fəaliyyətinə həsr olunmuş üçhissəli sənədli film hazırlayıb. Bu film martın 6-dan başlayaraq üç həftə ərzində Bakı vaxtı ilə saat 21.20-də TRT-İNT, 12.30-da və 17.30-da TRT-TÜRK kanalları ilə nümayiş olunacaq.

6 mart 2009, ANS PRESS

“ÖZÜMÜZÜ KƏSƏN QILINC”IN TÜRKİYƏ TƏNTƏNƏSİ

Türkiyəli tamaşaçılar Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığına böyük rəğbətlə yanaşıblar

Xəbər verildiyi kimi, Azərbaycan Akademik Milli Dram Teatrı bu günlərdə Türkiyədə qastrol səfərində olub. Teatr türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin “Özümüzü kəsən qılinc” tamaşası ilə orada böyük coşqu yaradıb. Quruluşçu rejissoru xalq artisti Ağakəşi Kazımov, bəstəkarı Cavanşir Quliyev olan bu uğurlu səhnə əsəri türklərin qədim Göytürk dövlətinin yaranmasından və fəaliyyətindən bəhs edir. Ustad Bəxtiyar Vahabzadə əsərində bir daha sübut edir: nə qədər ki, öz qılincimiz düşməni deyil, özümüzü kəsəcək, türk böyük ola bilməyəcək. Türkün gücü, türkün böyüklüyü onun birliyindədir! Budur əsərin başlıca dəyəri və milli mahiyyəti. Bu çağırış, təbii ki, Türkiyədə böyük rəğbətlə qarşılanmalı idi və belə də olub.

Akademik Milli Dram Teatrının aktyor heyəti tamaşanın səhnəyə qoyuluşunun öhdəsindən layiqincə gəlib və Türkiyənin Kayseri, Ankara şəhərlərində böyük tamaşaçı auditoriyası qarşısında məharətini, eyni zamanda Bəxtiyar Vahabzadənin söz-sənət gücünü göstərib.

Diqqəti çəkən həm də budur ki, hər tamaşadan qabaq ustad Bəxtiyar Vahabzadənin çıxışı yazılmış videolent tamaşaçılara təqdim olunub. Bu lentdə ustad şair onu dinləyən türk tamaşaçılarına birbaşa müraciət edib. Şair müraciətində səhhəti ilə bağlı Türkiyəyə gedə bilmədiyini, lakin qəlbən, ruhən onlarla birgə olduğunu söyləyib, bütün türklərə sevgilərinin çatdırılmasını xahiş

edib. Bəxtiyar Vahabzadənin bu çıxışı ayaqüstə alqışlarla qarşılanıb.

Akademik Milli Dram Teatrının direktoru Maqbet Bünyadov bu şəfər zamanı məhz Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığına müraciət etmələrinin və sözügedən əsərin türkiyəli tamaşaçılara təqdim olunmasının səbəbləri barədə danışarkən deyib: “Biz repertuarımızda olan 30 tamaşadan 5-ni türkdilli respublikalara və dövlətlərə disk şəklində göndərmişdik. Yəni seçimi onların öhdəsinə buraxmışdıq. Hansı tamaşanı seçsələr, bizə məlumat verəcəkdilər və biz də bu dəvətləri qəbul edəcəkdik. İnternetdə belə bir məlumat oxuduq ki, Kayserinin böyük şəhər bələdiyyəsi başkanı Mehmet bəydən soruşublar, bu ili necə başlamaq istəyirsiniz? O da belə cavab verib: “Arzumuz budur ki, Bəxtiyar Vahabzadənin “Özümüzü kəsən qılinc” tamaşası ilə öz yeni mədəniyyət işlərimizi quraq”. Biz də buna əsaslanaraq oraya faks göndərdik ki, bizim repertuarımızda Bəxtiyar Vahabzadənin “Özümüzü kəsən qılinc” və “Fəryad” tamaşaları var. Türkiyə tərəfi “Özümüzü kəsən qılinc” əsərini seçdiyini bildirdi”.

M.Bünyadov deyib ki, Türkiyəyə getməmişdən əvvəl Bəxtiyar Vahabzadənin evində olublar və onun əsərini qardaş ölkədə nümayiş etdirəcəklərini bildiriblər: “Həmin görüş zamanı söylədiyi fikirlər lentə alınan Bəxtiyar müəllim türkiyəli tamaşaçılara ona göstərdikləri sevgi və sayğılara görə minnətdarlığını bildirdi. Şair qeyd etdi ki, bu əsərlə mən də sizin yanınızdayam və bu əsərin arxasında mən dayanıram, teatrın kollektivi dayanır. Bu müraciəti orada, özü də hər tamaşadan qabaq səsləndirdik və Bəxtiyar müəllimin çıxışı hər dəfə alqışlarla qarşılandı. Mən bir daha əmin oldum ki, Bəxtiyar Vahabzadə türk dünyasının əvəzedilməz ustad şairidir”.

Teatr direktorunun sözlərinə görə, türkiyəli tamaşaçılar B.Vahabzadənin poeziyasına böyük maraq göstərdikləri üçün

onların xahişilə aktyorlar Nurəddin Mehdixanlı, Laləzar Mustafayeva, İradə Ağasıbəyli, Hacı İsmayılov və başqaları şairin şeirlərini söyləyiblər. Mərasim əslində Bəxtiyar Vahabzadə poeziyasının təntənəsinə çevrilib: “Tədbirin iştirakçıları olan Kayseri bələdiyyəsinin başqanı, mədəniyyət müşaviri və digərləri dərin heyranət və sevinc içindəydilər. Bir sözlə, budəfəki səfərimiz Bəxtiyar Vahabzadə qələminin qüdrətinin daha bir nümayişi, onun zəngin yaradıcılığının növbəti zəfəri oldu”.

E.Məmmədli

525-ci qəzet, 16 fevral 2009

“ÖZÜMÜZÜ KƏSƏN QILINC” TÜRKİYƏDƏ ŞOK YARATDI

Xəbər verdikimiz kimi Akademik Milli Dram Teatrı bu günlərdə Türkiyədə qastrol səfərində olub. Teatr Türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin “Özümüzü kəsən qılinc” tamaşası ilə türk seyrcilərində böyük coşqu yaradıb.

Bəxtiyar Vahabzadənin Türkiyədə şok effekti yaratmış “Özümüzü kəsən qılinc” tamaşası barədə Akademik Milli Dram Teatrının direktoru Maqbet Bünyatovla olan söhbətimizi qəzetimizin son iki sayında çap etmişik. Bu söhbətimizin səbəbkarı isə şairin özü idi. Teatr Türkiyədən qastrol səfərindən qayıdan kimi redaksiyaya zəng edib Maqbet müəllimin və aktyorların təəssüratlarını dərc etməyimizi istəmişdi. Bu istək yerinə yetirildi. Maqbet müəllimlə söhbətin birinci hissəsi dərc olunandan sonra zəng edib təşəkkürünü bildirdi... Ancaq kimin ağlına gələ bilərdi ki, yazının ikinci hissəsi dərc olunan gün Bəxtiyar müəllim aramızda olmayacaq. Yazının 2-ci hissəsini, sanki özü haqqında mətbuatda ilk dəfə yazı gedirmiş həvəsi ilə gözləyirdi. Və çox-çox təəssüflər ki, özü xahiş etdiyi yazının ardını oxuya bilmədi.

Bu sayımızda qərara gəlmişdik ki, aktyorlarla söhbəti şairin nəzərinə çatdıraq... Ancaq biz ustad şairimizin hələ sağ ikən ölümsüzlük qazandığını nəzərə alsaq, onda görkəmli aktyorlarımızın söhbətini təqdim etməkdə problem görmürük. Ustad şairimizin ruhu şad olsun deyə, sağlığında teatr truppasının müdiri Elnur Məmmədovla “Özümüzü kəsən qılinc” tamaşasında oyunları ilə türk seyrcilərində böyük heyranət yaratmış xalq artisti Rafiq Əzimov, Nurəddin Mehdixanlı, əməkdar artistlər Əli Nur və El-

xan Quliyevlə olan söhbəti diqqətinizə təqdim edirik.

- *Bəxtiyar Vahabzadə və türk tamaşaçısı: bunların vəhdətini necə görürsünüz?*

Truppa müdiri Elnur Məmmədov:

- Türkiyədə olduğumuz müddətdə Bəxtiyar Vahabzadəyə böyük bir sevgi gördük. Göstərdiyimiz tamaşa türk tarixindən yazıldığı üçün Bəxtiyar müəllimi elə, türk yazarı kimi qəbul edirlər. "Özümüzü kəsən qılnc" tamaşası Azərbaycanda belkə də Türkiyədəki qədər çoxqu ilə qarşılanmayıb. Tamaşa göstərdiyimiz Kayseri, Ankara şəhərlərində bütün şəhər rəsmiləri tamaşaya baxmağa gəlirdilər. Tamaşaçılar Bəxtiyar müəllimin çıxışına baxandan sonra, hər dəfə soruşurdular ki, bəs özü nə vaxt gələcək? Biz onu sevirik, görmək istəyirik.

Türk tamaşaçısı Bəxtiyar Vahabzadəyə sevgilərini bax belə nümayiş etdirirdilər. "Özümüzü kəsən qılnc" tamaşası isə bu sevgini ikiqat artırdı. Bir şeyi də deyim ki, türk tamaşaçısı bir teatra baxmaq üçün 1 saatdan artıq otura bilmir. Ancaq Bəxtiyar müəllimin əsinə düz üç saat oturub baxdılar. Özü də elə belə baxmadılar, tez-tez ayağa durub B. Vahabzadəni və aktyorları alqışlayırdılar.

- *Bəxtiyar Vahabzadə "Özümüzü kəsən qılnc" tamaşası ilə türk seyrçilərini heyrləndirmişdir. İstərdik bilək, Türkiyədə səhnədəki aktyorla tamaşaçı arasında olan təmas bizimkilərdən fərqlənirmi?*

Mubi Tərxan rolunun ifaçısı, xalq artisti Rafiq Əzimov:

- Hər dəfə Türkiyə səfərinə böyük məsuliyyətlə gedirik. Biz Bəxtiyar Vahabzadənin "Özümüzü kəsən qılnc" tamaşasını ikinci dəfə idi ki, türk tamaşaçılarına göstərirdik. Birinci dəfə olduğu kimi indi də tamaşanın uğurlu alınması üçün əlimdən gələni əsirgəmədim. Bunun da nəticəsində Kayseridə və Ankarada şəhərlərində tamaşa böyük müvəffəqiyyətlə keçdi. Tamaşada

Bəxtiyar müəllim türklərin tarixini elə ustalıqla qələmə alıb ki, türklərin buna laqeyd qalması mümkün deyildi. Həm də Hacı İsmayılov, Nurəddin Mehdixanlı, Əli Nur, Elxan Quliyev, Laləzar Mustafayeva kimi sənətkarlar, o cümlədən gənclər o qədər ürəklə oynayırdılar ki, baxanlar heyretə gəlirdilər. Əvvəldən axıra qədər türk tamaşaçıları hər aktyorun gəlişini alqışlarla qarşılayırdılar. Bəxtiyar müəllimin tamaşadan əvvəl etdiyi çıxış isə salonu lərzəyə gətirirdi.

Bəxtiyar müəllim ötən il Türkiyədə göstərdiyimiz tamaşalarda özü iştirak edirdi, amma çox təəssüf ki, bu dəfə iştirak edə bilmirdi. Amma onun çıxışı bizi tamaşaya bir az da artıq kökləyirdi. Hörmətli sənətkarımız Nurəddin Mehdixanlı hələ Bəxtiyar müəllimin çıxışından qabaq səhnə arxasından onun yazılı çıxışını oxuyurdu. Zalda elə bir sükut var idi ki, milçək üçsa səsi gələcəkdi. Hamı heyranlıqla Bəxtiyar müəllimin çıxışını dinləyirdi. Türkiyədə biz təkcə tamaşa göstərmədik, həm də Bəxtiyar Vahabzadənin şeirlərindən ibarət gecə də keçirdik. Biz sanki orada tamaşa yox, Bəxtiyar günləri keçirirdik. Tamaşalar haqqında reklamlar həm Kayseridə, həm də Ankarada şəhəri bürümüşdü. Televiziyalar, qəzetlər bu tamaşadan bəhs edirdilər. Bir sözlə, Bəxtiyar Vahabzadə türk dünyasının sevilən şairinə çevrilib. Biz də istərdik ki, bu əsəri bütün türk dövlətlərində göstərək. Əsərdəki Mubi Tərxan rolu mənə əzizdir. Bunlara görə "Qızıl dəriş" mükafatına layiq görülmüşəm. Mən fəxr edirəm ki, Bəxtiyar Vahabzadə kimi böyük bir sənətkarın yazdığı tamaşada rol almışam.

Gur Şad rolunun ifaçısı, Xalq artisti Nurəddin Mehdixanlı:

- Biz ilk növbədə Azərbaycan və bütün türk dünyasının böyük oğlu Bəxtiyar Vahabzadəyə təşəkkür edirik ki, türkün tarixi ilə bağlı belə bir əsər yazıb. Türkün tarixi həmişə qapalı saxla-

nılıb, yazılmağa imkan verməyiblər. Bu, tarixi məhz Bəxtiyar Vahabzadə yazdı.

Teatrımızın direktoru Maqbet müəllimə də təşəkkür edirik ki, “Özümüzü kəsən qılınc” tamaşası ilə bizi yenidən türk tamaşaçısı ilə təmasda olmağımızı təşkil elədi. Sonra Kayseri şəhər bələdiyyəsinin başkanı Mehmet bəyə, Ankarada Köçörən bələdiyyəsinin başkanı Turqut bəyə təşəkkür edirik ki, bizləri tamaşada Azərbaycanın, Bəxtiyar müəllimin, həm də teatrımızın adına layiq qarşıladılar. Bu qarşılanma, göstərilən münasibət o qədər isti, doğma idi ki, biz başqa məmləkətdə olduğumuzu hiss eləmədik. Bizim bu isti, doğma görüşlərimiz mərhum prezident Heydər Əliyevin “bir millət, iki dövlət” sözlərinin bir daha təsdiqi idi. Min illər öncə biz bir kökdən yaranmışıq. İndi dünyaya şaxələnmiş türkün qol-budaqlarından biri də, biz azəri türkləriyik. Bu mənada “Özümüzü kəsən qılınc” tamaşasını Azərbaycan tamaşaçısı necə hərarətlə qarşılayırsa, türk tamaşaçısı da eyni münasibətləri göstərir. Axı biz eyni tarixə, eyni kökə malikik. Bu, Qafqaz, Orta Asiya, Uyğur, Osmanlı türklərinin tarixidir. Dünyada 18 imperatorluq qurmuş bütün türk dünyasının tarixidir bu tamaşa. Ona görə də sualınıza bir az heyərlə, bir az da adi formada cavab vermək istəyirəm ki, biz türk tamaşaçısı ilə Azərbaycan tamaşaçısının səhnədəki aktyorla təmasında elə bir fərq görmədik.

Mən həmçinin tamaşanın rejissoru Ağakişi Kazımova da təşəkkür edirəm ki, belə aktyor heyəti seçib. Seçilən hər bir aktyorun içində bir türk ruhu var deyə, tamaşa belə uğurlu alınıb. 1998-ci ildən bəri 11-ildir, bu tamaşa Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində oynanılır. Amma hər dəfə də elə bil birinci tamaşanı oynayırlar kimi, hər kəs bacarığını əsirgəməyib. 1998-ci ildə də biz bu tamaşa ilə Türkiyədə olmuşuq, o zaman da 800-900 nəfərlik zalda tamaşaçılar bizi ayaqüstə alqışlayıblar. 11

ildən sonra getmişik, yenə də türkün tarixinə tamarzı kimi bizi seyr edib, çoxsu ilə qarşılayıblar. Mən böyük türk rejissoru Kılıcın sözünü misal gətirmək istəyirəm. O belə dedi: “Bu tamaşanı biz də qoymuşuq, Kazaxıstanda da hazırlayıb, göstəriblər. Lakin hər dəfə Azəri türkləri bizləri qahr edirlər. Bizə türklük və türkçülük dərsi keçirlər. Bizim tariximizi hər dəfə gözümüzün önünə gətirirlər. Biz bununla fəxr edirik, həm də üzülürük ki, bu tamaşanı sizin kimi ortaya çıxarda bilmədik.”

Bu həm də onu göstərir ki, min illər öncə məhz bizim torpaqdan türkçülük Anadoluya, Uyqurustan, Orta Asiyaya yayılıb və biz həmişə ocaq olmuşuq.

Azərbaycan türk dünyasının ata yurduudur. Bizim də borcumuz babalarımızın missiyasını davam etdirməkdir. Azərbaycan yenə türkçülüyn mərkəzi, ideya məfkurə daşıyıcısı kimi mərkəz rolunu oynayır və bunu davam etdirməlidir. Onu da nəzərdən qaçırmayaq ki, Akademik Milli Dram Teatrının Avropaya çıxışı Türkiyədən keçir.

75 milyonluq bir tamaşaçı kütləsi var Türkiyədə. Azərbaycan tamaşaçısı ilə türk tamaşaçısının arasında yeganə fərq bizimkilərə nisbətən onların bizi az-az görməsidir. Onlar bizə deyirlər ki, tez-tez gəlin. İnanıram ki, Maqbet müəllim Türkiyəyə belə səfərlərimizi tez-tez təşkil edəcək. Bizim aktyorlarımızın öz potensialını göstərməsi üçün Türkiyə böyük meydandır. Türk tamaşaçısı Rafiq Əzimov kimi böyük sənətkarı görməli və yaddaşına yazmalıdır. Eləcə də Laləzar Mustafayevanı, Ramiz Məlikini, Əli Nuri, Elxan Quliyevi, Sənubər İsgəndərini, Məleykə Əsədovanı və digər sənətkarlarımızı yaddaşlarına yazmalıdırlar. Belə olduqda biz bir-birimizə daha sıx bağlanacağıq. Türk tamaşaçısı bizim tamaşaçılar qədər Bəxtiyar Vahabzadəni tanımalıdır. Bütün bunlar türkün birliyinə xidmət edir. Türkün böyüklüyü bu birlikdən keçir.

Nurəddin Mehdixanlı: “Bizim övladımızın da, nəvələrimizin də və bütün türk dünyasının da içində qəhrəman bir Gur Şad obrazı yaşamalır ki, müstəqil dövlət üçün heç bir təhlükə yaranmasın.”

Əli Nuri: “Bəxtiyar müəllim Qara Xaqan obrazı ilə göstərər ki, qılinc özümüzü yox, düşməni kəsməlidir.”

Dulu xan rolunun ifaçısı əməkdar artist Elxan Quliyev:

- Artıq nə lazım idisə Rafiq müəllimlə Nurəddin müəllim söylədilər. Bir onu əlavə edə bilərəm ki, qastrol səfərinin ilk günü 20 yanvar gününə təsadüf etdi. Ona görə də yolumuzun üstündə olan Yevlax şəhərindəki Şəhidlər xiyabanını ziyarət edib, şəhid qəbirlərinin üstünə gül dəstələri düzdük. Qaldı Türkiyədəki tamaşaçılarla bizim tamaşaçıların fərqi, onu deyə bilərəm ki, orada daha böyük coşqu var idi. Tamaşa qutarandan sonra 15-20 dəqiqə alqışlayırdılar və bizi səhnədən buraxmaq istəmirdilər. Bu da türk tamaşaçılarının bizə olan istəklərinin göstəricisidir. Nurəddin müəllim çox düzgün qeyd etdi ki, türk rejissoru dəhşətə gəlmişdi. Deyirdi ki, bu, bir xariqədir-xariqə. Çünki həmin əsəri o da səhnəyə qoyub. Amma belə uğur qazana bilməyib. Tamaşa başa çatandan sonra teatrın binası qarşısından getmək istəmirdilər, yaxınlaşıb bizimlə tanış olur, şəkil çəkdirirdilər. Bu da onu göstərir ki, biz Bəxtiyar müəllimin adına layiq çıxış eləmişik və türk tamaşaçıları olduqca razı qalıblar.

Qara Xaqan rolunun ifaçısı, əməkdar artist Əli Nuri:

- Ümumiyyətlə, aktyor sənətində belə qanun var ki, aktyorla tamaşaçı arasında 4-cü pərdə olur. Bu, orta əsrlərdən, Aristoteldən gələn ənənədir. Ancaq 20-ci əsrin ikinci yarısında, 21-ci əsrin əvvəllərində də belədir. Ancaq tədricən bu ənənə aradan qaldırılacaq. Prinsipcə bu, belə də olmalıdır. Aktyorla tamaşaçı arasında heç bir bəyər olmamalıdır. Çünki aktyor səhnədə oynadığı, yaşadığı obrazı tamaşaçının gözü qarşısında yaratmalıdır. Yəni özünün

ifaçılıq bacarığı, istedadı ilə tamaşaçını əfsunlayıb, öz səhrinin cazibə qüvvəsinə salmalıdır. Aktyor səhnədə bir çox peşələrdə olduğu kimi, virtouz sənətkar olmalıdır. Bu baxımdan biz də Türkiyədə böyük şair Bəxtiyar Vahabzadənin “Özümüzü kəsən qılinc” tamaşasında virtouzluq etdik. Elə oyun göstərdik ki, türk tamaşaçısı buna laqeyd qala bilməzdi. Ona görə də türk tamaşaçısının səhnədə aktyora olan münasibəti, hissi Azərbaycan tamaşaçısından fərqlənirdi. Axı tamaşada söhbət türkün keçmişindən, tarixindən, yaranışından gedirdi. Düzdür, bizdə də tamaşaçılar çox intellektual, çox savadlı, emosional olur. Ancaq oradakı tamaşaçılar emosionallığına görə bizim tamaşaçılardan fərqlənirlər. Bizdə tamaşaçı tutaq ki, hansısa aktyorun dediyi yaxşı bir sözü, ya da, axırda aktyoru alqışlayır. Türkiyədə isə hər aktyorun gəlişini və ya çıxışını ayaq üstə alqışlayırlar. Türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin tamaşa qabağı söylədiyi çıxışın hər cümləsini sürəkli alqışlarla qarşılayırdılar. Türk tamaşaçısı ilə bizim tamaşaçının yeganə fərqi onların həddindən artıq emosional olmasıdır.

Gur Şad rolunun ifaçısı Nurəddin Mehdixanlıya üz tuturuq:

- *Nurəddin bəy, oynadığınız Gur Şad rolu tarixdə çinliləri daim əzib, qıran igid bir xaqan oğlu olub. Sonra tale elə gətirib ki, əsir düşüblər və az bir qüvvə ilə əsirlikdən qurtarmaq üçün böyük və ağılagəlməz igidlik nümunəsi göstəriblər. Belə bir igid türk obrazını yaradanda hansı hisslər keçirmisiniz?*

- Sizə bir məqamı deyim. Gur Şad türkün qurtuluş simvolidir. Hadisələr 1-ci Göytürk imperiyası çökəndən sonrakı dövrü əhatə edir. Gur Şad 40 nəfər silahdaşı ilə çin imperatorluğunun düz ürəyinin başında üsyan edir. 40 nəfərin hamısı sona qədər amansız mübarizə aparırlar və hamısı şəhid olur. Hər biri öləndə isə son sözləri bu olur: “yurd və şərəf üçün”. 40 nəfərin hamısı

ölür və heç kəs böyük bir çin ordusunun qabağından çəkilmir. Gur Şadın başçılığı ilə bu 40 nəfər bilə-bilə ölümə gedir və onların qəhrəmanlığı, onların ruhları 2-ci Göytürk dövlətinin yaranmasının əsasını qoyur. Məhz bundan sonra İltərişin başçılığı altında 2-ci Göytürk imperatorluğu yaranır. Gur Şad sözünün mənası belədir. Gur - yəni kür, dəli, qorxmaz, Şad isə sərkərdə, başçı deməkdir. İndiki dillə desək, general adı daşıyır. Mən həmişə deyirəm ki, aktyor tarixi obrazı oynayarkən həmin obrazın ruhu ilə aktyorun ruhu dil tapsa, o rol alınacaq. Yox, əgər ruhlar bir-birini qəbul etməsə, onda o aktyorun oyunu söz oynamaqdan başqa bir şey olmayacaq. Mən Gur Şadı ruhumla qəbul etdiyim üçün onun da ruhu məni tanıyıb, qəbul edir. Biz bir-birimizi qəbul etdiyimizə görə Gur Şad rolu hamı tərəfindən sevilir. Gur Şadın timsalında türkün qurtuluş simvolunu sevirlər. Gur Şadın ən böyük arzusu, böyük türk dövlətini görmək idi. Bizim də hər birimizin içində bir Gur Şad yaşayır. Bizim övladımızın da, nəvələrimizin də və bütün türk dünyasının da içində bir Gur Şad yaşamalıdır ki, müstəqil dövlət üçün heç bir təhlükə yaranmasın.

Mubi Tərxan rolunun ifaçısı Rafiq Əzimova müraciət edirik:

- *Rafiq müəllim, əsərdəki Mubi Tərxan obrazı ilə öz xarakterinizin arasında nə kimi oxşarlıq gördünüz ki, bu rolu oynadınız?*

- Mubi Tərxan sülh tərəfdarı olan bir obrazdır. Həmişə ölüm-itimə qarşı dayanır. Bu obrazda mən sanki Dədə Qorqudu görürəm və çox nikbin, hadisələrə düzgün münasibətini çatdırıb, geniş dünyagörüşlü, tarixi bir şəxsiyyətdir. Həyatda, türk dünyasında onun qoyduğu iz, siyasət, xeyirxah əməlləri tamaşanın ruhunda böyük rol oynayır. Onun Qara Xaqanın ölümü zaman söylədiyi sözlər bir Rafiq Əzimov kimi məni necə təsirləndirirsə, necə qəhərləndirirsə, türk tamaşaçılarına da elə təsir edir. Bəxtiyar

müəllimin böyüklüyüdür ki, bu obrazı belə yarada bilib. Bu obrazda boğazdan yuxarı söz yoxdur. Hər şey olduqca təbiidir və real faktlara söykənir. İnanın mənə, bu rolu oynayarkən mən özüm böyüyürəm, elə bil mənə bir ruh gəlir. Axı hər bir rolda insan daxilən belə zənginləşmir. ümumiyyətlə, “özümüzü kəsən qılınc” tamaşasında bütün rollar gözəldir, mənalıdır və hamını düşünməyə vadar edir.

Erkin rolunun ifaçısı Elxan Quliyev:

- *Elxan müəllim, Siz Erkin rolunda özünüzü necə tapdınız?*

- Erkin müsbət qəhrəmanlardan biridir. O iki qardaş olan Gur Şad və Dulu xanla dostdur. Həmişə də çalışıb ki, bunların arasında körpü olsun, dostluq, səmimiyyət qurulsun. Erkin Dulu Xaqana həmişə təlqin edir ki, xalqı sevmək birləşmək lazımdır. Azadlıq, qələbə yalnız birlikdədir. Mən şəxsən Erkin obrazını gələcəyin Mubi Tərxanı kimi görürəm. Yəni türklər həmişə ağıllı, müdrik, yetkin bir xalq olub və həmişə də olacaq.

Qara Xaqan rolunun ifaçısı Əli Nur:

- *Əli müəllim, bilmək istərdik, Əli Nur özünü Qara Xaqan obrazına necə sığışdırıb və xaraktercə hansısa yaxınlığınız varmı?*

- Mən xaraktercə haqqı-nahaqqa verməyən, həmişə düz sözü deyən adamam. Yalançılıq, xəyanətkarlıq mənə yaddır. Xalqımı, millətimi hədsiz dərəcədə sevirəm. Qara Xaqan obrazında da bu xüsusiyyətlər var deyə, onu yarada bilmişəm. Bir növ obrazın ruhu mənə yaxın olduğundan rol da uğurlu alınıb. Qara Xaqan ölkəsi üçün edilən xəyanətə, qardaşın qardaşa düşmən olmasına, bir-biri ilə didişməsinə dözmür. Buna etiraz olaraq tamaşanın sonunda qılıncı ilə öz başını kəsir. Əsərin elə kulminasiya nöqtəsi də buradır. Qara Xaqan bununla demək istəyir ki, türkün türkdən başqa dostu-qardaşı yoxdur, onlar bir-birinə xəyanət etməməli, əksinə, birləşməlidirlər. Türkün böyüklüyü onun birliyindən ke-

çir. Prinsipcə mən də nəinki türkün, bütün müsəlmanların qardaş olmasını, birləşməsinə istəyirəm. Müsəlman olan kəs, gərək bir-birinə xəyanət etməsin. Mən xəyanətə dözməyən və bunu bağışlamayan adamam. Görünür, bu amil də Qara Xaqan rolunun yaxşı alınmasında köməyimə çatıb. Bəxtiyar müəllim bu obrazla göstərib ki, qılınc özümüzü yox, düşməni kəsməlidir. Əsərin əsas qayəsi də bundan ibarətdir. Hamının sözü bir nöqtəyə dəyməlidir. Yəni türk milləti bir olmalı, qüdrətli olmalıdır ki, dünyada söz sahibinə çevrilə bilsin. Bizim bir aktyor kimi missiyamız da bu idi ki, onun da ödəsindən layiqincə gəldik. Ona görə də bütün aktyorlar türk tamaşaçıları tərəfindən ürəkdən sevidilər, alqışlandılar. çünki rejissor aktyorları elə seçib ki, hər kəsin xarakteri oynadığı rola çox yaxındır. Bu baxımdan da Qara Xaqan rolu mənə çox yaxın və əziz obrazdır.

- *Bəxtiyar Vahabzadənin "özümüzü kəsən qılınc" tamaşasının Türkiyədə uğur qazanmasında pay sahibi olduğunuza və bu barədə oxucularımıza geniş məlumat verdiyinizə görə sizlərə, eyni zamanda Azərbaycanı qardaş ölkədə layiqincə təmsil edən teatrın bütün aktyorlarına dərin işaqqürümüzü bildiririk.*

P.S. Xatırladıq ki, sevimli aktyorlarımızla tamaşa barədə söhbət, Bəxtiyar müəllimin öz xahişi ilə vəfatından üç gün əvvəl olub.

Maqbet Bünyatov: *"Bəxtiyar Vahabzadənin videolenta yazılmış çıxışı türklərin milli ruhunu elə coşdurmuşdu ki, alqış sədalarından zal titrəyirdi"*

- *Deməli, Bəxtiyar Vahabzadənin şeir gecəsini də eksprompt olaraq təqdim etmisiniz. Bəs bu şeir gecəsi Kayseri və Ankara şəhər rəsmiləri tərəfindən necə qarşılandı?*

- Çox gözəl, çox yüksək səviyyədə qarşılandı. Əli Nur, Ramiz Məlik, Nurəddin Mehdiqanlı, Laləzar Mustafayevanın söylədiyi şeirlər, Bəxtiyar Vahabzadəni elə bil şair kimi yenidən türklərə tanıtdı. Kayseri şəhər bələdiyyəsi başqanı Mehmet bəy bildirdi ki, onlar ayrıca olaraq Vahabzadənin şeir gecəsini keçirəcəklər. Ədəbiyyatımızın son mögikanlarından birini - Vahabzadəni türk qardaşlarımıza geniş şəkildə təqdim etdiyimizə görə fəxr edirik. Kayseridəki tamaşadan sonra eksprompt alınan şeir gecəsinin sorağı bir çox şəhərlərə, o cümlədən növbəti tamaşanı göstərəcəyimiz Ankara şəhərinə gedib çatmışdı. Ona görə də Ankarada böyük uğurla, gurultulu alqışlarla keçən tamaşadan sonra Türkiyədəki böyük elçimiz Zakir Həşimov Ankara şəhər rəsmilərinin xahişini bizə çatdırdı ki, orada da Vahabzadənin şeirlərini söyləyək. Bir də şam yeməyi zamanı yenə qeyd etdiyim aktyorlarımızın ifasında ustad şairimizin şeirləri səsləndi. Ankaranın "Köçörən" bələdiyyə başkanı, mədəniyyət müşaviri və digər rəsmilər Vahabzadənin şeirlərindən heyratə gəlmişdilər. Orada Bəxtiyar müəllimə bir neçə qiymətli hədiyyələr verdilər ki, gələn kimi, onları şairin özünə çıtdırdım.

- *Bəs səfərə Bakıdan necə hazırlaşib çıxdınız? Axı siz səfərə çıxan gün "20 Yanvar" faciəsi gününə təsadüf edirdi...*

-Təbii ki, belə qastrol səfərimizin baş tutmasında Mədəniyyət və Turizm naziri Əbülfəz Qarayevin xüsusi rolu var idi. Ona görə də qayıdandan sonra gəlib bizimlə görüşdü, hamımızı təbrik edərək bildirdi ki, belə uğurlu qastrol səfəri olmamışdı.

Bəli, səfərimizin ilk günü 20 yanvar gününə təsadüf etdi. Əvvəlcə, kollektiv istəyirdi ki, Şəhidlər Xiyabanına gedib, şəhidləri yad edərək, qəbirlərinə güllər düzək. Ancaq təklif etdim ki, onsuz da həmin gün Şəhidlər Xiyabanına çoxsaylı insan gələcək. Gəlin biz getdiyimiz yol boyu rayonların birində olan şəhidlər Xiyabanına baş çəkək və oradakı şəhidləri yad

edək. Belə də elədik. Yevlax şəhərində olan şəhidlər xiyabanını ziyarət eləyib, qəbirlərin üstünə tər gül dəstələri düzdük. Rayon rəhbərliyi, xüsusi ilə icra başçısı Elman müəllim bizə çox qayğı ilə yanaşdılar. Ziyarətdən sonra çay süfrəsi təşkil olundu. Bundan sonra biz avtobusla yenə yolumuza davam elədik.

- *Maqbet müəllim, istərdik bilək ki, türk teatrları ilə bizim teatrları arasında nə kimi fərq var?*

- Biz öz teatrlarımızı həmişə pisləmişik. Amma Sovet dövründə, gəlin etiraf edək ki, teatrlarımız çox inkişaf etmişdi. Bu gün isə müstəqil dövlətik. İndi biz harasa qastrola gedəndə, İttifaqdan asılı bir respublika kimi yox, müstəqil dövlətin teatri kimi gedirik. Bu isə bizim məsuliyyətimizi birə-beş artırır. Sovet dövründəki teatrlarda olan güclü nizam-intizam, tələbkarlıq bu gün də qorunub saxlanılıb. Məhz bu faktorları nəzərə alsaq, bizim teatrlar çox yüksək səviyyədədir və bu cəhətdən türk teatrlarından fərqlidir. Ancaq Türkiyədə bölgələr var və onların içərisində yaxşı teatrlar fəaliyyət göstərir. Məsələn, Trabzon teatri çox yaxşı teatrdır. Bu da ola bilsin, orada tez-tez beynəlxalq teatr festivalları keçirməklə əlaqədardır. Yəni bu festivallar yerli əhalidə teatra məhəbbət yaradır. Bu isə Trabzon teatr kollektivinin məsuliyyətini, tələbkarlığını artırır. Nəticədə samballı tamaşalar səhnəyə qoyurlar. Amma bizim teatrları, tamaşalarımızı görəndən sonra dəhşətə gəldilər ki, aktyorlar hamısı rollarını böyük məharətlə oynayırlar. Məsələn, Ankara Bələdiyyə başkanı 2-ci adamı, genel sekretarı deyirdi ki, mən hələ 60 illik ömrümdə belə yüksək səviyyəli teatr görməmişəm.

- *Maqbet müəllim, bizim teatrlarımızda əsasən hiss və emosiyalara üstünlük verilir. Yəni aktyor öz hiss və emosiyalarını oynadığı obrazın içinə ötürə bilir və nəticədə aktyorun rolu çox təbii alınır. Bəzi teatrlarda isə hərəkətə, plastikaya üstünlük verirlər. Bəs türk teatrları əsasən nəyə üstünlük verir?*

- Bizim teatrların aktyorlarında olan təbiilik, türk teatrlarında o qədər də yoxdur. Yoxsa bizim ala gözümüzə, qara qaşımıza aşıq olub tez-tez festivallara, ayrı-ayrı şəhərlərdə tamaşalar göstərməyə dəvət edirlər? Elə gəldiyimiz bir neçə gündür, artıq növbəti festivala dəvət almışıq və bu dəvətə getməyə artıq Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi də icazə verib. Əgər bizim teatr onlardan üstün olmasa, tez-tez bizi ora dəvət eləməzdilər.

Mən sizə bir əhvalat danışım. Trabzonda Səyavuş Aslanın iştirakı ilə "Kaş araba aşmayaydı" tamaşasını göstərdik. Tamaşadan əvvəl bizə münasibət Rusiyadan, Yunanıstandan, Makedoniyadan gələnlərdən fərqlənirdi. Amma tamaşadan sonra bütün festival iştirakçıları gəlib Səyavuş Aslanın əlindən öpürdülər. Səhəri gün oteldə bizə olan adi münasibət böyük hörmətə çevrildi. Bizi görəndə hamı ayağa qalxırdı. Teatrimıza belə münasibəti görmək təbii ki, bizi sevindirirdi. Bizə ilk günlərdə fikir verməyən şəhərin valisi isə yanımıza gəlib bir-bir aktyorları təbrik elədi.

- *"Özümüzü kəsən qılınc" tamaşası nəyə görə Türkiyədə bu qədər şok yaradıb?*

- Əsər türk xalqının soy kökündən bəhs edir. Bu əsərə Bəxtiyar müəllim demək olar nəyi varsa qoyub və demək olar heç nəyi əsirgəməyib. çünki söhbət qədim türk torpaqlarından, tayfalarından, Göytürklərdən, türkün yaranmasından gedir. Əsərdə türklərin bəzən sınması, ruhdan düşməsi, bəzən də güclənib qüdrətli olması çox gözəl təsvir olunub. Orada belə sözlər var: "Bütün türklər birləşməlidir". Bu sözləri eşidən tamaşaçılar gürultulu alqışlarla ayağa qalxırdılar. Hamısı bir ağızdan "Türkiyə, Türkiyə" deyərək hayqırırdılar. Bunları görəndə adamın tükləri biz-biz olurdu. Biz emosiyaları səhnədə göstərirdik, onlar isə zaldan. Orada alqışla bərabər fit çalmaq da bir adətdir. Mən bircə dəfə dedim ki, fit çalmağa ehtiyac yoxdur. Ondan sonra bircə nəfər də olsun fit çalmadı.

- *Hər şəhərdə neçə dəfə tamaşa göstərirdiniz?*

- Kayseridə iki dəfə tamaşa göstərdik, bir dəfə də B. Vahabzadənin şeir gecəsini təşkil elədik. Ankarada da bir dəfə tamaşa göstərdik, bir dəfə də şeir gecəsi keçirdik.

- *Maqbet müəllim, tamaşalar uğurla keçib bunu bildik. Bəs bu qədər aktyor heyətinin, avadanlıqların yerləşdirilməsi, onların istirahəti də vacib işlər sırasındadır. Bütün bu kimi təşkilati işlərin öhdəsindən necə gəldiniz?*

- Mən direktoramsa, bu da mənim işimdir. Bunu söyləmək bir az düzgün olmaz. Əgər bütün tamaşalar uğurla keçibsə, tamaşaçılar ayaqüstə alqışlayıblarsa, tamaşadan sonra hər yerdə bizə sayğı ilə yanaşıblarsa, deməli, təşkilati işlər qaydasında olub. Bir də, Bəxtiyar müəllimin adı olan yerdə bizə nəse eləməyə ehtiyac yoxdur. Hər yerdə qapılar üzümüzə açıq idi və hörmətlə qarşılanırdıq.

Bütün bunlar təbii ki, Bəxtiyar Vahabzadənin uğurlarıdır və biz də bu uğurlarda sadəcə, kiçik bir pay sahibi olmuşuq. Akademik Milli Dram Teatrı olaraq çalışmışıq ki, Bəxtiyar müəllimin adına layiq çıxışlar edək və buna da Türkiyədə nail olduq.

- *Maqbet müəllim, teatrınızın qazandığı bu böyük uğura görə çoxsaylı oxucularımız adından sizləri təbrik edirik. İstərdim bir az da mətləbdən kənara çıxmaq. Siz uzun müddət teatrda işləmişiniz və Sovet dövründə rayonlarımızı qarış-qarış gəzmisiniz. Aldığınız məlumatlara görə, Ağdamın Mərzili, Novruzlu kəndlərində də olursunuz. Heç ola bilməz ki, dünya şöhrətli alim Xudu Məmmədovun doğulduğu Mərzili kəndində olasınız, amma Xudu müəllimlə görüşməyəsınız...*

- Düz deyirsiniz, nəinki Azərbaycanın rayonlarında, hətta elə bir kəndi yoxdur ki, mən orada olmayım. Eləcə də Naxçıvanın rayon və kəndlərini bir-bir gəzməmişik. Övvəldə qeyd etdim ki, mən fəaliyyətimə Kukla Teatrından başlamışam. Bəli, biz Kukla

Tetarı ilə Mərzilidə, Novruzluda olmuşuq. Biz Mərzilidə olarkən dedilər ki, Xudu müəllim də bir neçə gündür buradadır. Biz də məktəblilərə göstərdiyimiz tamaşadan sonra, uzun bir talvarın altında çay süfrəsində oturub dincəlirdik. Elə bu vaxt Xudu müəllim kəndin bir neçə sayılıb-seçilən adamları ilə yanımıza gəldi. Hamımızla bir-bir görüşüb, "xoş gəldiniz" elədi. Bizi öz kəndində görməkdən çox xoş olduğunu bildirərək dedi: "Nə kimi probleminiz var? Sizə nə qulluq göstərək. O boyda yolu gəlib, bizim məktəb uşaqlarına tamaşa göstərsiniz. Bu, çox yaxşı haldır. Belə tamaşalar uşaqları sevindirməklə yanaşı, dünyagörüşünün formalaşmasında böyük rol oynayır və kənd uşaqlarını sevindirdiyinizə görə hamınıza təşəkkür edirəm". Bu söhbət hardasa 1965, ya da 66-cı ildə olub. Xudu müəllim eşidəndə ki, buradan çıxıb Novruzlu kəndinə gedəcəyik, tez dilləndi ki, bu saat kolxoz sədrinə xəbər göndərərək, Sizi necə lazımdısa qarşılayarlar. Mən də hamının adından bu böyük alimə təşəkkür etdim ki, Bakıdan tapşırıblar, heç bir problem yoxdur, siz əlavə əziyyət çəkməyin. Qabaqcadan hər şeyi danışmışıq, necə deyərlər biz çağrılmayan qonaq deyilik. Bu söz Xudu müəllimə ləzzət elədi və dedi ki, siz hər zaman bu yerlərdə çağrılmış da, çağrılmamış da əziz qonaqsınız, elə bilin öz evinizdəsiniz. Bunlar Xudu müəllimin sözləri idi.

Mərzilidə dincələndən sonra axşam tərəfi Novruzluya getdik. Yadımdadır, getdiyimiz yolun ətrafındakı böyük ağacları köklü-köməcli çıxarırdılar ki, yerində pambıq əksinlər. Bu köklü qədim ağacların belə məhv edilməsi bizə yaman təsir etmişdi. Nə isə kəndin mədəniyyət klubunda hazırlıqlara başladıq. Gördük bizə kömək edən yerli adamların kefi yoxdur. Məlum oldu ki, elə həmin gün kəndin elektrik montyorunu, dirəkdə iş görərkən, ehtiyatsızlıq üzündən tok vurub və dünyasını dəyişib. Biz bu xəbərdən donub qaldıq. Tamaşanın rəhbəri kimi qərara gəldim ki, tamaşa göstərilməsin. Klub müdiri, digər yoldaşlar

təkid etdilər ki, bəs Bakıdan bura gəlmisiniz, xeyirlə şərq qardaşdır, siz işinizdən qalmayın. Dedim bu ola bilməz. Kənddə yas ola-tamaşa göstərə bilmərik. Biz oradan yığışıb Ağdama gəldik. Mehmanxanada yerləşdik. Səhəri günü gördüm Novruzlunun klub müdiri gəlib. Soruşdum xeyir ola, nə məsələdir? Dedi ki, bəs tamaşanın biletlərini götürmüşdük, tamaşa da göstərə bilmədiniz. Biz də biletlərin pulunu gətirmişik. Qayıtdım ki, biletləri qoyun bura, pulu isə aparın bizim adımızdan yas sahibinə verin. Allah ona rəhmət eləsin! Belə yadda qalan hadisələrlə çox rastlaşmışıq. Sonralar Xudu müəllimlə “Azdrama”da çox görüşmüşük. Mən orada sərəncamçı direktor işləyirdim. 80-cı illərin əvvəli idi. Bəxtiyar Vahabzadənin “Fəryad” əsərinin müzakirəsində Xudu Məmmədov, Qulu Xəlilov, Nurəddin Rzayev, Abbas Zamanov həmişə iştirak edirdilər, çox maraqlı fikir mübadiləsi aparırdılar. Bu söhbətlərdən doymaq olmurdu. Xudu müəllim doğrudan da böyük şəxsiyyət, böyük alim idi. Allah ona qəni-qəni rəhmət eləsin. Mən hiss edirdim ki, Xudu müəllim də, o biri alimlər də Bəxtiyar müəllimlə söhbətlərdən elə bil mənəvi qida alırdılar.

- Maqbet müəllim, həm Bəxtiyar Vahabzadənin “özüm-zü kəsən qılinc” tamaşasının Türkiyədə qazandığı uğur, həm də dünya şöhrətli alim Xudu Məmmədov haqqında verdiyiniz geniş məlumatlara görə sizə təşəkkürümüzü bildiririk.

Elçin Məmmədli

“Təzadlar” qəzeti, 16-19 fevral 2009

ADANADAKI LİSEYƏ BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN ADI VERİLDİ

Türkiyənin Adana şəhərində açılan Sosial Elmlər Liseyinə türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin adı verilib. Türkiyənin “Zaman” qəzetinin yazdığı məlumata görə, bu barədə Türkiyənin təhsil naziri Hüseyn Celik məlumat verib.

Türkiyə Təhsil Nazirliyinin İctimaiyyətlə Əlaqələr Departamentindən verilən açıqlamalara görə, Hüseyn Celik şairin ölümü ilə bağlı yaydığı bəyanatda B. Vahabzadənin türk dünyasının ən böyük şairlərindən biri olduğunu bildirib:

“Başda azərbaycanlı dostlarımız olmaqla türk dünyasına, ailəsinə və sevdiklərinə başsağlığı verirəm və mərhum Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsi üçün Adanada açdığımız və 2009-2010-cu təhsil ilində fəaliyyətə başlayacaq Sosial Elmlər Liseyinə onun adını verdik”.

“Olaylar” İA, 29 fevral 2009

“TÜRK EDEBİYYATI”NIN MART 2009 SAYISINDA BAHTİYAR VAHABZADE’NİN SON RESİMLERİ VE ŞİİRLERİ DE YAYINLANACAQ

Türk Edebiyatı’nın son sayısında (mart 2009) Türk Musikisine yeni bakışlar irdelenirken, Bahtiyar Vahabzade’nin son resimleri ve şiirleri de yayınlanarak, şaire vefa borcu ödeniyor.

Bu sayıda ikinci özel bölümü, şubat ortalarında kaybettiğimiz Azerbaycanlı büyük şair Bahtiyar Vahabzade’ye ayırdık. Türkiye’de ismini 1970’lerden itibaren dergimize gönderdiği yazı ve şiirlerle duyuran Vahabzade, Azerbaycan’ın en etkili şairlerinden biriydi. Türkiye’de onunla yapılmış ilk röportajı da ben gerçekleştirmiştım. 1989 yılında Tercüman’da yayımlanan bu röportajı ve Türkiye’de ilk defa 1987’de dergimizde yayımlanan “İki Korku” adlı önemli şiirini de sayfalarımızda bulacaksınız. Kafkas Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Erdal Karaman’ın yakından tanıdığı ve hatıralarını derlediği şair Vahabzade hakkındaki yazısının de ilginizi çekeceğinden eminim. Bu bölümde yer alan önemli bir yazı da Ramazan Kafarlı imzasını taşıyor. Kafarlı, Vahabzade’nin bütün eserlerini on iki cilt hâlinde yayına hazırlayan, bu çalışmayı yaparken şairle son zamanlarında sık sık bir araya gelmiş Azerbaycanlı bir yazar. Vahabade’nin son şiirlerini de ihtiva eden yazısını Türkiye Türkçesine aktaracak vaktimiz yoktu. Yazıyı, sadece q ve x harflerini değiştirerek sunuyoruz.

“Türk edebiyatı” dergisi, fevral 2009

УМЕР БАХТИЯР ВАГАБЗАДЕ

Перестало биться сердце Бахтияра Вагабзаде – народного поэта Азербайджана, одного из выдающихся писателей современной азербайджанской и советской литературы. Ушел Поэт, который расширил границы национального литературного языка и придал ему новое звучание, разрушил в своих произведениях идеологические рамки, разрабатывал запретные в советское время темы, отстаивал национальный дух, национальные интересы.

Бахтияр Вагабзаде родился 16 августа 1925 года в городе Шеки Азербайджанской Республики. Творческий путь поэта начался со времен Великой Отечественной войны. В 1945 году стал членом Союза писателей Азербайджана.

Из-под пера Бахтияра Вагабзаде вышли более 70 стихотворных сборников и 20 поэм, в том числе и такие книги, как “Мои друзья”, “Вечный памятник”, “В одном сердце – четыре времени года”, “Все пространство души”, “Дорога к субботней ночи”, “Достоинство”, “Здравствуй, заря”, “Джейран”, “Человек и время”, “Корни... Ветви”, “Метаморфозы”, “Мы на одном корабле”, “Не закрывай окно”, “Поговорим откровенно”, “На заре”, “Величие простоты”, “Осенние размышления”, “Рука в руке”, “Свет в глубокие пласты”, “Беседа с собой”, “Ведь Земля вертится”, “Почерк моей нации”, “С каждого цветка по лепестку” и др.

Б.Вагабзаде известен также как автор замечательных драматических произведений. Его пьесы “Совесть”, “Второй голос”, “После дождя”, “Крик”, “Куда движется этот мир”, “Не наказанный грех”, “Меч, режущий нас самих”, “Виселица” и

др. занимают прочное место в репертуаре Азербайджанского национального театра.

Величайшей заслугой Б.Вагабзаде является переводческая деятельность, благодаря которой произведения Байрона, Пушкина, Лермонтова, Некрасова заговорили с азербайджанским читателем на его родном языке.

Он - лауреат Государственной премии СССР, награжден высокой государственной наградой - орденом Независимости.

Бахтияр Вагабзаде успешно занимался и педагогической, научной деятельностью. Более 40 лет преподавал в Бакинском Государственном Университете. Написал кандидатскую и докторскую диссертации, посвященные творческому пути С. Вургуня. Профессор Бахтияр Вагабзаде был действительным членом Академии наук Азербайджана.

Пять раз он избирался депутатом в Верховный совет республики.

Бахтияр Вагабзаде всегда остро ощущал свою причастность к истории, личную ответственность за все происходящее у него на родине и во всем мире, Яркий пример тому его поэма "Гюлистан". В этой поэме впервые озвучены трагедия насильственного разделения Азербайджана и его народа на две части – Южный и Северный Азербайджан, и справедливая борьба народа за освобождение и объединение.

Поэт всегда проявлял большой интерес к конкретному человеку, взятому вне контекста глобального, совокупно целого человечества, а как самодовлеющей ценности, в которой, может быть, и сосредоточен этот самый мир и сплетены в неразрывный узел все сложные перипетии человеческих отношений. Поэт с большим мастерством находил точные образы, емкие метафоры для выражения задушевных чувств

лирического героя, которому ничто земное не чуждо. "...У Бахтияра Вагабзаде нет, можно сказать, понятия "чужая боль", – писала русская поэтесса Римма Казакова, – каждая боль – его личная. ...На мир он смотрит глазами отца, и мне кажется, что этот человек, проживший большую жизнь, действительно педагог, и был им с малых лет".

Произведения этого замечательного поэта были переведены на многие языки мира, в том числе и на русский язык.

Тяжело осознать, что закончился путь большого поэта, наполненный радостями литературных побед и горестями неудач, путь, принесший популярность, известность и любовь у себя на Родине и далеко за ее пределами.

Allah Rəhmət Eləsin!

Анар,

Председатель Союза писателей Азербайджана

Тофик Меликли,

*Председатель Московского отделения СП
Азербайджана*

<http://azeri.ru/pages/annonce/750/>

БАКУ ПРОСТИЛИСЬ С НАРОДНЫМ ПОЭТОМ БАХТИЯРОМ ВАГАБЗАДЕ

БАКУ, 14 февраля. Церемония прощания со скончавшимся накануне народным поэтом Азербайджана Бахтияром Вагабзаде прошла в Бакинском государственном университете. В церемонии принял участие президент Азербайджана Ильхам Алиев.

В церемонии участвуют также деятели культуры и представители общественности. У здания вуза собрались сотни людей, сообщает Day.Az.

Бахтияр Вагабзаде будет похоронен на Аллее почетного захоронения.

Поэт скончался вчера на 84-м году жизни после продолжительной болезни.

Бахтияр Вагабзаде — доктор филологических наук, профессор, действительный член АН Азербайджана, народный поэт Азербайджана, лауреат Государственной премии СССР. Его произведения переведены на многие языки мира.

<http://news.liveinternet.ru.topic=60813>
<http://www.rosbalt.ru/2009/02/14/618435.html>

НА 84-ОМ ГОДУ ЖИЗНИ УМЕР НАРОДНЫЙ ПОЭТ АЗЕРБАЙДЖАНА БАХТИЯР ВАГАБЗАДЕ

13 февраля в Баку скончался народный поэт Азербайджана Бахтияр Махмуд оглы Вагабзаде. Как передает корреспондент ИА REGNUM, прощание с поэтом, ушедшим из жизни на 84-м году, состоится в Бакинском государственном университете 14 февраля. Президентом Азербайджана Ильхамом Алиевым сформирована комиссия, которая займется организацией похорон Вагабзаде.

Обнародован некролог, под которым стоят подписи главы государства, других руководителей республики. Народный поэт Азербайджана, действительный член Национальной Академии Наук Азербайджана Вагабзаде родился в 1925 году в городе Шеки. Является автором нескольких поэм и многочисленных сборников стихов. В 1984-м году поэту была присвоена Государственная премия. Произведения поэта, драмы и публицистика были переведены на многие языки, в том числе английский, французский, немецкий, фарси, польский, испанский, венгерский, а также на языки народов бывшего СССР. В 1951-м году поэт защитил кандидатскую диссертацию на тему “Лирика С.Вургуна”, в 1964-м - докторскую диссертацию на тему “Жизнь и творчество С.Вургуна” и получил ученую степень доктора филологии. С 1940 года Вагабзаде преподает в Азербайджанском государственном университете. В 1945 году он стал членом Союза писателей. В 1980-м поэта избрали членом-корреспондентом Академии Наук Азербайджана. Вагабзаде 4 раза избирался в Верховный

Совет Азербайджанской ССР(1980-1995), один раз - в Милли меджлис Азербайджанской Республики (1995-2000). Литературно-научная и общественная деятельность Бахтияра Вагабзаде получила высокую оценку. Он был удостоен ряда орденов и медалей, в том числе высшей государственной награды Азербайджанской Республики - ордена "Истиггал".

РИА Новости,

<http://www.regnum.ru/news/1125076.html>

BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN XATİRƏSİ ANILACAQ

TÜRKSOY-un təşkilatçılığı ilə bu gündən etibarən aprelin 5-nə kimi İstanbulun Maltəpə Universitetində "Türk ləhcələri arasında tərcümə çalışmalarının durumu və problemlər" mövzusunda simpozium keçiriləcək. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) mətbuat xidmətinin yaydığı xəbəre görə, mərhum xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsinə ithaf olunan simpoziumda təşkilata üzv ölkələrin hər birindən 5 alim və tərcüməçi iştirak edəcək. 30-a yaxın alimin məruzə ilə çıxış edəcəyi simpoziumda ölkəmizi Yazıçılar Birliyinin sədri Anar, professor Kamil Vəli Nərimanoğlu, yazıçı Fəxri Uğurlu, tərcüməçi Ramiz Əsgər təmsil edəcək.

Məlumatda o da qeyd olunur ki, simpoziumun açılış mərasimində TÜRKSOY-un baş direktörü Dyusen Kaseinov, Türkiyənin mədəniyyət və turizm naziri Ərtoğrul Günay, Maltəpə Universitetinin rektörü Kemal Koymen, Türk Dil Qurumunun sədri Şükrü Haluk Akalın iştirak edəcək.

"Yeni Azərbaycan" qəzeti, 18 mart 2009

TÜRK DÜNYASININ BƏXTİYAR VAHABZADƏSİ

TRT-nin görkəmli Azərbaycan şairi Bəxtiyar Vahabzadə
barəsində hazırladığı film belə adlanır

Türkiyə Radio-Televiziya Qurumu (TRT) Bakı təmsilçiliyi tərəfindən vəfatından sonra Azərbaycanın görkəmli şairi Bəxtiyar Vahabzadə haqqında hazırlanan "Türk Dünyasının Bəxtiyar Vahabzadəsi" adlı filmdə şairin TRT-yə verdiyi müsahibələrdən istifadə edilib. Bu barədə filmin rejissoru Rəşid Demirdaş ANSPRESS-ə məlumat verib. Onun sözlərinə görə, TRT uzun müddət şairlə bağlı veriliş hazırlamaq istəsə də şairin səhhətindəki problemlər buna imkan verməyib. Filmdə B.Vahabzadənin şair dostlarından Məmməd Aslan, ədəbiyyatçı Azər Turan, Bəxtiyar Vahabzadənin 12 cildlik külliyyatının son cildinin redaktoru Esmira Fuad, şair Sabir Rüstəmxanlı və Yazıçılar Birliyinin sədri Anarın fikirlərinə yer verilib.

R.Demirdaşın sözlərinə görə, Bəxtiyar Vahabzadə TRT-yə verdiyi müsahibələrində uşaqlığından etibarən öz həyatından bəhs edib. "Şair uşaq vaxtı yaşadığı hadisələr, Türkiyə ilə bağlı xatirələri. Türkiyə sevgisi, yəni həyatının bütün dövrlərini əks etdirən xatirələrindən danışib. Sovet dövründə yaşadıkları, yazdıqları, simvollarla anladıkları, sevgiləri və s. Biz Bəxtiyar Vahabzadəni bu yöndən dəyərləndirərək 3 hissəli sənədli film hazırladıq".

Rejissor filmdə Bəxtiyar Vahabzadə ilə bağlı düşüncələrinin bir hissəsini ictimaiyyətə çatdırmağa çalışdıklarını deyib: "Bəxtiyar Vahabzadə Türk dünyasının hər tərəfində sevilən,

Türkiyədə çox-çox sevilən bir şairdir. Bəxtiyar Vahabzadə daha çox şairliyi ilə tanınır. Amma onun başqa tərəfləri də var. Məncə onun teatr yazarlığı da çox əhəmiyyətlidir. B.Vahabzadə profesordur. Biz filmdə onun müəllimliyindən də bəhs etmişik".

Rejissorun sözlərinə görə, Bəxtiyar Vahabzadə sovet dövründə fikir mübarizəsi aparıb. "Onunla bağlı hər kəs bir söz deyə bilər. Küçəyə çıxıb kimə mikrofon uzatsaq, Bəxtiyar Vahabzadə ilə bağlı hər kəsin sözü ola bilər. Gələcəkdə bu formada bir film də hazırlamaq olar. Amma biz indi onun fərqli tərəflərini əks etdirən və onun daha çox dünyaya baxdığı pəncərəni kəşf etməyə çalışan bir film yaratmışıq. Təbii ki, filmin əsas hissəsi onun TRT-yə verdiyi müsahibələrdir. Bəxtiyar Vahabzadə fikir adamı, sevgi adamı, bir mənada ideoloq idi. Türk dünyasında bu gün müstəqil neçə respublika varsa, bunların hamısını bir araya gətirəcək, bir əlaqə yarada biləcək insan idi. Bəxtiyar Vahabzadənin fikirlərindən istifadə edərək bu ölkələr daha bir körpü yaradıblar -Bəxtiyar Vahabzadə körpüsü. Çünki onun bütün Türk dövlətləri ilə əlaqəsi var idi, tanıdıqları vardı, gediş-gəlişi vardı. Bəxtiyar Vahabzadəni itirməklə biz Türk dünyasının böyük bir ədibini, fikir adamını itirdik".

Qeyd edək ki, Türkiyə Radio-Televiziya Qurumunun (TRT) Bakı təmsilçiliyi tərəfindən hazırlanmış 3 hissəli sənədli film Bəxtiyar Vahabzadənin həyatı, yaradıcılığı və elmi fəaliyyətinə həsr olunub. Filmin ilk seriyası dünən nümayiş etdirilib. Film daha iki həftə ərzində cümə günləri Bakı vaxtı ilə saat 21.20-də TRT-İNT, 12.30-da və 17.30-da (təkrar) TRT-TÜRK kanalları ilə nümayiş olunacaq.

Xatırladaq ki, Azərbaycanın xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə bu il fevralın 13-də 84 yaşında vəfat edib. Şair, dramaturq, alim, publisist, ictimai xadim Bəxtiyar Mahmud oğlu Vahabzadə 1925-ci ildə Şəki şəhərində anadan olub. Şairin əsərləri - şer kitab-

ları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, polyak, ispan, macar, keçmiş Sovetlər Birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilib. O, 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin müəllifidir. Bakı Akademik Dövlət Dram Teatrının səhnəsində onun "Vidən", "İkinci səh", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür", "Fəryad", "Hara gedir bu dünya?", "Özümüzü kəsən qılınc", "Cəzasız günah", "Dar ağacı" pyesləri tamaşaya qoyulub. O, tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir.

07 mart 2009 Şənbə 17:40,
Türkiyə Radio-Televiziya Qurumu (TRT)

Elvin Rəsul

/ANSPRESS/

TÜRKİYƏ MƏTBUATINDA ŞAİRLƏRİN HƏYATI VƏ ÖLÜMÜ

"Divan şairləri" yaramaz bizə,
Yoxdur uyarlığı zamanəmizə.
Fikrətin oğlu da vaz keçdi dindən,
Getdi öz yurdundan, öz vətənindən.
Hamid əsərləri batı təqlidi,
Akif də, Fazil də bir dindar idi.

Bu parçanı 84 yaşında həyatla vidalaşan Azərbaycanın milli şairi Bəxtiyar Vahabzadənin "Əcdada borcumuz" adlı şeirindən götürmüşük. Yaşadığı dövrdə Azərbaycanın müstəqillik qazanması və Türkiyə ilə hər baxımdan münasibət qura bilməsi üçün böyük qeyrət göstərən və bu yolda hamıdan artıq əmək sərf edən bir şairin ölümü hər iki ölkədə böyük yangı ilə qarşılandı. Bu mətamə Türkiyə tərəfindən də qatılanlar çox oldu.

Bəxtiyar Vahabzadənin 1959-cu ildə yazdığı "Gülüstan" adlı poeması Azərbaycanın bugünkü müstəqilliyinə xidmət edirdi. Əlli ildən bəri dəyərli şeirləri, yazıları və çıxışları ilə Azərbaycanın istiqlalına xidmət göstərən, bu məmləkətin Türkiyə ilə mənəvi, maddi bağlarını gücləndirməsini bütün varlığı ilə istəyən şair hər iki ölkənin qüdrətli söz sənətkarları sırasındadır.

Onun çıxışlarında iki xalqın bir və qardaş olduğu, "Bir millət, iki dövlət" olduğumuz tez-tez vurğulanmışdır. Bəxtiyar Vahabzadə 1961-ci ildə ilk dəfə Türkiyəyə gəldikdən sonra bu iki ölkə arasındakı ədəbi-mədəni əlaqələrin ilk körpüsünə çevrilmişdir. İndi həmin əlaqələrin bu şair tərəfindən əkilən "ağaclarının" meyvələri ortada...

"Əcdada borcumuz" adlı şeirində milli mədəniyyətimiz və şe-

rimizin ənənəvi dəyərləri diqqəti çəkir. Qırğız Çingiz Aytmatov, qazax Muxtar Şaxanovun yanında azəri yazarlardan Anar və El-çin kimi onun da sovetlər dönməində yetişən bir çox şair və yazı-çılar arasında türklük şüuruyla əsər yaratdığını bilirək.

Dini duyğularla yaşanan həyat baxımından onun islamdan uzaq gəncliyi olmuşdur. Bunun səbəbləri həm əsərlərində, həm də çıxışlarında aydın ifadə olunmuşdur.

Osmanlı varislərinin böyük dövlət qurmaq şüurunu bir tarix və mədəniyyət mirası olduğunu tez-tez diqqətə çatdıran Vahabzadə Azəri türklərinin Rusiya və İran tərəfindən istiqaldan məhrum edildiyini də söyləməkdən çəkinməmişdir. Azəri türklərinin baş-qalarından yardım gözləmək və yad himayəsinə sığınma alışqan-lığının da zəif bir cəhət olduğunu vurğulamışdır.

Bəli, millətin öncül şairləri yalnız belə edər. Onların həyatının və ölümünün mənası var, çünki bu həyat və ölüm yalnız özləri üçün deyil, millətinin varlığı, mənimsəyəcəyi şüur və icra edəcəyi missiyanı da təmsil etməkdədir.

Bəxtiyar Vahabzadəyə qədər onun yazıb-söylədiklərini söyləyən başqa şair və yazarlar çıxsaydı, əlbəttə, Azərbaycan bu gün daha yaxşı bir vəziyyətdə olardı, Qarabağ üzündən Azərbaycanın başına gələn fəlakət və qətləyam yaşanmazdı.

Göründüyü kimi, şeir diliylə Mehmet Akifə bənzəyən, millət üçün sərt söyləmələri ilə də Nəcib fazili xatırladan Bəxtiyar Vahabzadə millətə bağlılığı və aldığı mükafatları ilə Azərbaycan üçün həqiqətən milli bir simvoldur. Haqqında söz açdığımız və sözündən bir qismini iqtibas etdiyimiz şerindəki ifadələri ilə Akif və Nəcib fazilə də heyran olan Bəxtiyar Vahabzadə Azəri türkləri arasında çox gərəkli olan duyğu və düşüncələri öz poeziyasına gətirmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə yalnız xalqının dərdlərinə yox, onun mədəni miraslarına da sahib çıxmışdır. Səməd Vurğun kimi

özündən əvvəl yaşamış bir azəri şairinin həyat və yaradıcılığı haqqında yazdığı monoqrafiya ilə filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır. Dövlət tərəfindən verilən xalq şairi fəxri adını və bir çox mükafatları qazanmışdır. İranlı azəri şair Şəhriyar ilə birlikdə Türkiyədə ən çox tanınan azəri şair Vahabzadə olmuşdur. O, Türkiyəni sevmiş, türk ziyalıları da onu sevmişdir. Qırxa qədər şeir kitabından bir qismi və üçcildlik xatirələri də Türkiyədə ya-yınlanmışdır.

1980-ci ildə Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü seçilən Vahabzadə bütün ömrü boyu məzunu olduğu Bakı Dövlət Universitetində dərs vermişdir. 1980-2000-ci illər arasında beş dəfə millət vəkili seçilmişdir. Ona rəhmət, azərbaycanlı dostlara da başsağlığı diləyirik. Şairlərin həyatı qədər ölümünün də dərs verdiyi bilinməlidir.

“Vakit”, 23 şubat 2009

Azəri türkcəsinə uyğunlaşdıranı: Adil Cəmil

“Ədəbiyyat” qəzeti, 31 aprel 2009

AZERBAIJAN'IN VE TÜRK DÜNYASININ BÜYÜK ŞAİRİ BAHTİYAR VAHABZADE HAYATA VEDA ETTİ

Türk dünyasının büyük şairi Bahtiyar Vahabzade Bakü'deki evinde 84 yaşında vefat eden Vahapzade uzun süredir hastaydı. Kendi ifadesiyle "rüyadan hakikate" kanat çırpıp dünyaca ünlü şair Bahtiyar Vahapzade. Hayatı boyunca Türk-İslam dünyasının yaşadığı mağduriyetleri ve mazlumiyetleri derinlemesine hissetmiş ve halkının hürriyeti için mücadele vermişti. 84 yaşındaki büyük şair ve tefekkür insanı yorgun ve hastaydı. Ancak hem ülkesinde hem de dünyanın dört bir yanındaki eğitim faaliyetlerini gördükçe Türk dünyası adına mutlu oluyordu. Vahapzade'nin en büyük ümidi işte bu 'Türk Okulları'ydı. Şair, bu okulların Türkçeyi bir dünya dili haline getireceğine inanıyordu çünkü. Vahapzade iki yıl önceki bir gazete röportajında bu düşüncelerini ifade ediyor ve "artık gönlüm rahat" diyordu.

Azerbaycan ile Türkiye arasında köprü vazifesi gören Bahtiyar Vahabzade, 1960'larda başlayan özgürlük hareketlerinin öncülerinden biri oldu. 1959'da yazdığı Gülistan isimli şiirinde, İran ve Rusya arasında ikiye bölünen Azeri halkının yaşadığı felaketleri anlattı. Bu şiirinden dolayı 2 yıllığına üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı. Azeri halkının sıkıntılarını konu ettiği pek çok eserini, yurtdışına kaçırarak yayınlatabildi. Eserlerinde Azeri Türkçesi'ni yetkin bir şekilde kullanan ve halkının duygularına tercüman olan Vahabzade, Azerbaycan'da 'halk şairi' unvanıyla anılıyordu. 1995 yılında Azeri özgürlük mücadelesindeki hizmetlerinden dolayı İstiklal nişanı ile ödüllendirildi. 1980-2000 yılları arasında da 5 kez milletvekili seçildi.

Azerbaycan edebiyatının dünyaca ünlü şairi Vahabzade'nin

Türkiye'de basılmış, Ömürden Sayfalar, Vatan, Millet, Ana Dili, Soru İşareti gibi eserleri de bulunuyor. Eserleri 8'den fazla dile çevrilen şairin yayınlanmış 40'ı aşkın şiir kitabı, 11 ilmî eseri, 2 monografisi, çeşitli piyesleri ve yüzlerce makalesi var. Vahabzade, eserlerinde genellikle özgürlük, yurt sevgisi, din gibi temaları işlemiştir.

14.02.2009 17:54:04
[http://www.samanyoluhaber.com/ShowNews.aspx?
NewsId=222073&AspxAutoDetectCookieSupport=1](http://www.samanyoluhaber.com/ShowNews.aspx?NewsId=222073&AspxAutoDetectCookieSupport=1)

İSYAN ŞAİRİ: BAHTİYAR VAHAPZADE

“Baskıya, duygusuzlaşmaya, sun’ileşmeye, vefasızlığa, yalnızlığa, geri bırakılmışlığa, ezansızlığa, maneviyatsızlığa isyanı vardı.. “

Büyük şair ve mütefekkir Vahapzade, mütevazı evinde, torunu ve kıymetli eşi ile karşıladı bizi ve “beni bu isyan şair yaptı” diye başladı sohbe. Baskıya, duygusuzlaşmaya, sun’ileşmeye, vefasızlığa, yalnızlığa, geri bırakılmışlığa, ezansızlığa, maneviyatsızlığa isyanı vardı.. Sohbet sırasında bir fikir ve aksiyon insanının heyecanına şahit olduk. O’nu yazmak yerine 84 yaşında fani dünyaya veda edip beka alemine kanat çırpın bu Türk-İslam aydınının sohbetinden seçtiğim bazı paragraflarını paylaşmayı tercih ediyorum.

*Odesa”dan gemi ile çıktık, İstanbul’a(1960) geldik. Yani ben bütün ömrüm boyunca Türkiye’yi görme arzusu ile yaşadım. Ve o körfeze girince boğazın her iki tarafındaki ışıklar geliyordu. Otomobiller geçiyordu. İlk defa ben Türkiye’yi görüyordum. Bir şapkam vardı. Türk şapkası. Çıktım geminin güvertesine ki beni görenler hissedebilecekler mi Türk olduğumu. Kimse anlamadı. Geldik, indik. Baktım bir balıkçı kadın balık satıyor. Yaklaştım selam verdim. Selamı aldı ve “nereden geldin”? dedi. Dedim;Bakü’den.Anlamadı. Ekledim ben de Türküm, Azeri türküyüm. Azerbaycan’dan geldim. “Hoş geldin”, dedi. Oturdum yanına sohbet ettik.

*Ankara’da, sabah Erkenden Ezan sesi duydum. Ezanı çocukluğumda Şeki’de duymuştum. Şimdi ikinci defa duyuyorum.

Benim bütün çocukluğum gözümün önüne geldi. O zaman ezan sesi beni çocukluğuma götürdü. Babamı, dedemi hatırladım. Sabah ezanıydı. Sonrasında uyuyamadım. Ve “Allahu Ekber” isimli şiiri yazdım. Siz de biliyorsunuz orada söylenen esas söz “Allahu Ekber” dir. Minareden duyduğum “Allahu Ekber” sesi beni büyüledi. Bütün bir gün bu sesin etkisinden kurtulamadım. Bu sesin sihriinden “Allahu Ekber” şiiri meydana geldi.

ALLAHU EKBER

Allaha yükselen ulu bir şiirin ilk basamağıdır

Allahu Ekber,

Hakkı inkâr edenlerin yüzüne değmiş hakkın sillesidir

Allahu Ekber

Göklerin nidası yükselip yerden daim halas eder

hayrı şerden

Kudreti kâmilin minareden gelen nağmesidir

Allahu Ekber...

*İlmin, tekniğin inkişafını alkışlamak lazımdır. Amma düşünün, uzanıyorum orada televizyona bakıyorum. Televizyonun kanalını değiştirmek istiyorum. Ben tembellik ediyorum kalkmıyorum, oradan kumandaya basıyorum değiştiriyorum. Bak ben harekettten ettim kendimi. Sunileştim. Evimde sunileşiyorum. Kalkıp onu değiştirmiyorum. O eziyet oluyor bana. Uzandığım yerden kanalı değiştiriyorum. Nedir bu? Biz şimdi yarattıklarımızın kuluna çevrilmişiz. Yarattıklarımızın kuluyuz biz. O tekniği yaratmışız ki, dönmüşüz o tekniğin kuluna. Ve bu tek bizde değil, bütün dünya böyledir. Dünya o yola düşmüş

*Oğlum, gözümü açtım gördüm, babam dedem nenem, amcalarım namaz kılıyor. Ağızlarında “Allahu Eber”dir, “kelime-i şehadet”dir. Ben bunarı gördüm. Namaz kılıyordu annem. Bakıyordum ben. Tesir eder bunların hepsi bunlar benim yüreğimde aynı zamanda evimde bu güzelliği görüyorum. Ama dışarıda, okulda bana diyorlar Allah yoktur. Ben de görüyorum evimde babam diyor “Allahu Ekber” nasıl olur. Diyordum benim babam haklıdır. Dedem haklıdır. Nenem haklıdır. Öğretmenler yalan söylüyordu.

*Ben okula sınava gitmek istediğimde annem Kur’anı alır kapının üstüne koyardı, ben Kur’anın altından geçip giderdim. Giderdim ve imtihanı geçip gelirdim. Ve ben derdim bana Kur’an yardım etti, Allah yardım etti. Bunlar bana tesir ediyordu. Buna göre ben çocukluğumda her zaman göğsümde kuran oldu. Küçük kuran. İnandım. Ve o inancı da bedenden çıkartmak mümkün değil.

*Biz gittikçe sahteleşiyoruz. Sun’i şeylere daha çok meyil ediyoruz. Robotlar yaratıyoruz. Adam tabii insanı koymuş bir tarafa, robot yapıyor. Bu ilim tekniğin yükselişidir şüphesiz. Ama aynı zamanda maneviyatımız ölüyor. O toprağa bağlılığımız ölüyor. Tabiiliğimiz ölüyor. Anlıyor musunuz?

*Oğlumun evinde bir akvaryum var orada küçük balıklar yü-züyor. Dedi “anlıyor musun tabiatı, Allahın yarattığı ormanları koyduk bir tarafa, o artık bizi meraklandırmıyor. Evimizde saksı bulunduruyoruz. Evimizde akvaryum bulunduruyoruz. Hâlbuki git denize bak. Denizden kaçıyoruz. Allahın yarattığına muhabbet göstermiyoruz. Evimizde suni deniz yaratıyoruz. Yani suniliğe meyil ediyoruz hepimiz. Sunileşiyoruz. Toprak adamı ile şehir adamı aynı değil. Toprakta büyüyen adam güçlü olur onun ayağın

altında vatan toprağı var. Oradan gıda alıyor.

*Ben ölmedim bu günü gördüm ki Azerbaycan’ın başka ülkelerde elçilikleri var. Bu büyük bir mutluluktur. Siz Türkler bunu hissedemezsiniz. Hayatınız boyunca, tarih boyunca siz her zaman hâkim millet olmuştunuz. Diliniz ezilmemiş, toprağınız çiğnenmemiş. Kendi toprağınızın kendi sahibisiniz. Bu büyük mutluluktur. Ona göre ben ne kadar konuşsam benim içimdekileri ben size tam manada diyemem. Çünkü ben o esareti görmüşüm. Ona göre de bu günkü müstakillüğümüz benim için en büyük nimettir. En büyük nimettir.

*Namık Kemal de var Yahya Kemal de var. Bunlar da büyük şairdir. Benim en çok sevdiğim siz de biliyorsunuz Mehmet Akif’tir. Perestij ettiğim. Çanakkale şehitleri muhteşem şiiirdir. Muhteşem. Yahut sizin milli marşınız büyük eserdir. Çok büyük eserdir.

*Mesela ben görüyorum bir Rus çocuğu Türkçe konuşuyor. Bunun neresi kötü. Bu kolejlerin sesi çok güzel. Bu kolejler çok büyük iş görüyor. Ben öyle sanıyorum ki gelecekte biz daha çok anlayacağız o meseleyi. Hayrını faydasını göreceğiz. Çok mühim meseledir. Ben çok gururla baktım ona .Almanya’da da var Amerika’da da var. Amerikan evladı Türkçe şiir okuyor ne güzel. Bak bu globalleşmeye varım. Güzel globalleşmedir. Yani iki taraflı olsun. Ben sana saygı duyayım sen de bana saygı duy. Olmaz ki öyle her zaman ben sana saygı duyayım. Yok, karşılıklı olmalı.

*O (Fethullah Gülen) adam büyük adamdır. Bir gün evinde kaldım. Sabaha kadar sohbet ettik. Yanlış hatırlamıyorsam İzmir’de. Evinde kaldım. Ben sandım ki peygamberimizi görüyorum. Çünkü eserleri ile tanımuştım. Elini öptüm. Ama yaş itibari ile ben ondan yaşıyım. Benim ona çok büyük hürmetim var. Şim-

di kitapları bendedir. O yağmur dergisinde makalesini okudum.

Ey! muhterem şair ve düşünce adamı, ruhun şad, mekanın cennet olsun. Allahım Azerbaycan'lı kardeşlerimizin acısını hafifletsin, başka keder göstermesin. Başımız sağolsun.

Kemal Gülen
SAMANYOLUHABER

16.02.2009 10:28 <http://www.guncel-haber.com>

TÜRK DÜNYASI'NIN ÜNLÜ YAZARI VAHAPZADE, ANNESİNE YAZDIĞI ŞİİRLE UĞURLANDI

Geçtiğimiz hafta Cuma günü kaybettiğimiz Türk dünyasının dünyaca ünlü Azerbaycanlı şairi Bahtiyar Vahapzade, annesi için yazdığı bir şiirde,

*“Ne hız ellerini üzdün dünyadan
Balanı tek koyup nereye gittin?” - diyordu.*

Türk dünyasından milyonlarca balasını tek koyup giden şair, Bakü'de törenle son yolculuğuna uğurlandı. Bakü'deki evinde 13 Şubat Cuma günü akşam saatlerinde hayatını kaybeden 84 yaşındaki Vahapzade için yıllarca ders verdiği Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi'nde (BDÜ) veda töreni düzenlendi. Şairin naaşı Türkiye ve Azerbaycan bayraklarına sarılı şekilde katafalka kondu.

Törene Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Eğitim Bakanı Misir Merdanov ile bakanlar, milletvekilleri, çeşitli ülkelerin büyükelçileri, siyasetçiler, edebiyatçılar ve kalabalık bir halk topluluğu katıldı. Ziyaretçiler gruplar halinde salona gelerek Vahapzade'nin naaşına çiçek bırakıp saygı duruşunda bulundu. Azeri lider Aliyev, şairin ailesine taziye dileklerini bildirdi. Törenle bir konuşma yapan Eğitim Bakanı Merdanov, Vahapzade'nin hayatını, onun öğretmen, şair ve bir insan olarak değerini anlattı. Merdanov, “Halkımız büyük şairi ve oğlu Bahtiyar Vahapzade'yi kaybetmenin üzüntüsünü yaşıyor. Vahapzade'nin 40 yıldan çok öğretmenlik yaptığı Bakü Devlet Üniversitesi'nde onu son yolcu-

luğuna uğurluyoruz.” dedi. Daha sonra şairin üniversitedeki çalışma arkadaşları birer konuşma yaptı. Tören sonrası Vahapzade'nin cenazesi dualar eşliğinde salondan çıkarılarak defnedileceği yere götürüldü. Vahapzade Bakü'deki Fahri Hıyaban'da toprağa verildi.

Bakü, Cihan

Gül ve Erdoğan'dan taziye mesajı

Türkiye'den Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, TBMM Başkanı Koksall Toptan, bakanlar ve siyasi parti başkanları, Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Bahtiyar Vahapzade'nin vefatıyla ilgili birer taziye mesajı yayınladı. Gül, Bahtiyar Vahapzade'nin vefatının, sadece Türk dünyası için değil, tüm edebiyat dünyası için büyük bir kayıp olduğunu belirtti. Başbakan Erdoğan mesajında, “Türkçenin yaşayan en büyük şairlerinden Bahtiyar Vahapzade'nin vefatından büyük üzüntü duydum. Büyük şair ve filozof Vahapzade, eserleri ve Türk diline hizmetleriyle sonsuza kadar yaşayacaktır.” dedi.

Fethullah Gülen de Vahapzade'nin vefatı üzerine bir taziye mesajı yayınladı. Gülen, mesajında “Türk-İslam dünyasının takriben son bir asrına, yaşadığı coğrafyanın üst üste yaşanan mağduriyetleri, mazlumiyetleri; esaret, zaruret, çağını yakalayamamış olmaktan kaynaklanan geri kalmışlıkları hissiyatının enginliklerinde derinlemesine yaşayarak, müktesebatını halkının hürriyeti istikametinde değerlendirmiş, büyük şair, mücadele ve tefekkür insanı Bahtiyar Vahapzade'nin ahirete irtihalini öğrenmiş olmanın teessürü içindeyim.” dedi.

Zaman İşte Vahapzade'nin son röportajı

Türk dünyasının usta şairi Bahtiyar Vahapzade, binlerce Azerbaycanlının omuzlan üzerinde ebedi istirahatgâhına uğur-

landı. Vefatından üç gün önce hasta yatağında Zaman'a konuşan Vahapzade, güncel olaylar da dahil olmak üzere birçok konu hakkındaki görüşlerini dile getirdi. Türk okurunun şiirine aşına olduğu usta şair, birçok kez ziyaret ettiği Türkiye'nin hasretini duyduğunu ve bir kez daha gelmek istediğini söyledi. Türk ve Azeri edebiyatının ortak değerlere sahip olduğunu vurgulayan şair, Türkçenin yaşadığı yozlaşmadan da derin üzüntü duyduğunu ifade etti. Vahapzade'nin en büyük umudu ise dünyanın dört bir yanında açılan Türk okullarıydı. Şair, bu okulların Türkçeyi bir dünya dili haline getireceğine inanıyordu. Bu okulların fikir mimarı Fethullah Gülen hakkında yazılıp çizilenlerin de kendisini çok üzüldüğünü söyledi. Türkiye'nin son zamanlarda, siyasi, sosyal ve uluslararası arenada adeta şaha kalktığını belirten büyük şair, güçlenen Türkiye ile hayalindeki dünyanın yeniden şekillendiğini anlattı. Rahatsızlığı sırasında Türk halkının kendisini yalnız bırakmamasından duyduğu memnuniyeti dile getiren Bahtiyar Vahapzade, Erzurum'dan İstanbul'a kadar birçok dostunun aradığını söyledi. Son yıllarda Türkiye'nin gerçekleştirdiği atılımlardan güç aldığını belirten ünlü şair, “Eski ihtişamlı günlere doğru yol alındığını görüyor ve bundan gurur duyuyorum. Hayalimdeki dünya yeniden şekilleniyor. Erdoğan'ın Davos çıkışı bana gurur verdi. Türkiye benim hayalim. Kalbim. Nefesimin son anma kadar Türkiye'ye olan sevgimi kalbimde yaşatacağım.” dedi. Türkiye ile Azerbaycan halkları arasındaki kardeşliği ‘tuzlu su’ya benzeten usta şair, “İçtikçe yanarsın, yandıkça da içersin. Türkiye güçlü olunca tesiri bize de yansır. Unutmamamız lazım, güçlü bir Azerbaycan Türkiye'ye, güçlü bir Türkiye de Azerbaycan'a her zaman destektir, dayanaktır.” diye konuştu. Halklar arasında ortak değerlerin olduğunu hatırlatan Vahapzade, dil konusundaki hassasiyetini de şu sözlerle ifade etti: “Yunus Emre, Türkiye'nin olduğu kadar bizimdir. Fuzuli de o kadar Türkiye'nin. Ama günü-

müz İstanbul Türkçesi yabancı sözlerle dolu. Artık dil, ‘pardon’lu ya da ‘okey’li ayrık sözlerle kirlendi.”

Medyanın dil gelişimi üzerindeki etkisine değinen şair, dizilerle beraber lisanın da geliştiğini ancak TV programlarının beraberinde getirdiği tahribatın önüne geçilmesi gerektiğini anlattı. Azerbaycan’da Türk dizilerine getirilen yasaklamayı eleştiren Vahapzade, “İki kardeş ülke arasında sadece bu konuda değil, hiçbir hususta yasak olmamalı.” diye konuştu. Zaman Gazetesi’nin Azerbaycan’ın Latin alfabesine geçişi konusunda önemli katkı sağladığının altını çizen filozof şair, sözlerini şöyle tamamladı: “Zaman tarafından çıkarılan ve Azerbaycan’da çocuklara yönelik yayın yapan tek çocuk gazetesi Tomurcuk, bugün 55 bin tiraja sahip. Ülke genelinde dağıtılan gazete, çocuklarımızın bu konudaki eksikliğini giderdi.

Son arzum Türkiye’yi görmek

“Türkiye’ye ilk defa 1961 yılında gemiyle gitmiştim. Para bozdurmak için girdiğim bankaya kimliğimi göstermem lazımdı. Sovyet pasaportunu uzattım. Paraları değiştirdi ve bir makbuz verdi. İlk kez Türkçe ve üzerinde de ‘Bahtiyar Vahapzade’ yazan bir makbuz görmüştüm. Onu hayatım boyunca muhafaza ettim. Şu andaki tek arzum, ölümden önce son bir kez daha Türkiye’yi görmek.”

Tek hayalim ‘Türk dünyası akademisi’

“Bütün kardeş ülkelerin istifade edeceği ve merkezi Türkiye’de olan bir ‘Türk dünyası akademisi’ kurulmalı. Benim hem Azerbaycan hem de Türkiye’deki yetkililerimize tavsiyem ve ricam budur. Merkezde, fen bilimlerimizin yanı sıra tarihçi ve edebiyatçı da bulunmalıdır. Akademi, ortak bir terminoloji merkezi olmalıdır. Bu çok arzu ettiğim bir hayaldi, 50 yıllık mücade-

lemdi.”

Enes Cansever, Bakü Bahtiyar Vahapzade kimdir?

Mahmud oğlu Bahtiyar Vahabzade, 16 Ağustos 1925 tarihinde Şeki’de doğdu. 9 yaşında ailesiyle beraber Bakü’ye taşındı. İlk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamladı. 1942 yılında girdiği Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümü’nden 1947 yılında mezun oldu ve aynı bölümde öğretim üyesi olarak ders vermeye başladı. 1964 yılında tamamladığı S.Vurgunun hayat ve yaradıcılığı isimli monografisi ile filoloji doktoru unvanını aldı. 1980 yılında Azerbaycan İlimler Akademisi üyeliğine seçilen Vahabzade, 1990 yılında emekli olana kadar üniversite de ders vermiştir. Vahabzade, 1960’larda başlayan özgürlük hareketlerinin öncülerindendir. Bu konuda kaleme aldığı 1959 tarihli Gülistan isimli şiirinde, ikiye bölünen (İran ve Rusya) Azeri halkının yaşadığı felaketleri anlatmıştır. Adı geçen eserinde dolaylı 1962 yılında milliyetçi damgası vurulan şair 2 yıllığına üniversitede ki görevinden de uzaklaştırılmıştır. Bu olumsuzluklara ve Sovyet rejiminin baskılarına rağmen özgürlük mücadelesinden hiç yılmamıştır. Azeri halkının sıkıntılarını konu ettiği pek çok eserini yurt dışına kaçırarak yayınlanmasını sağlamıştır.

Eserlerinde Azeri Türkçesi’ni en temiz şekilde kullanmaya özen gösteren ve halkının duygularına tercüman olan Vahabzade Azerbaycan’da Halk Şairi adıyla anılır. 1995 yılında Azeri özgürlük mücadelesindeki hizmetlerinden dolayı İstiklal nişanı ile ödüllendirilmiştir. Ülkesinin özgürlük simgelerinden biridir. Vahabzade 1980 2000 yılları arasında 5 defa milletvekili seçilmiştir ve hâlâ da görevine devam etmektedir.

Eserleri: Bahtiyar Vahabzade, 40’ı aşkın şiir kitabı, 11 ilmi eser, 2 monografi, çeşitli piyesler ve yüzlerce makale yayınlamış-

tır. Eserlerinde genellikle özgürlük, yurt sevgisi, din gibi temaları işlemiştir.

Başlıca eserleri:

Yücelikte Tenhalık (1978)

Menim Dostlarım (1949)

Bahar (1950)

Dostlug Nağmesi (1952)

Çınar (1956)

Ceyran(1957)

İnsan ve Zaman (1964)

Tan Yeri (1973)

Şehitler (1990)

Sandıktan Sesler (2002)

Türkiye’de Basılan Eserleri

Ömürden Sayfalar (Ötügen, 2000)

Vatan, millet, ana dili (Atatürk Kültür Başkanlığı yayınları, 2000)

Soru işareti (Kaynak yayınları, 2002)

22 February 2009, Sunday, ZAMAN

<http://kg.zaman.com.tr/kg-tr/>

**AZERBAIJAN’IN
ÖZGÜRLÜK ŞAİRİ VAHABZADE,
HAYATA VEDA ETTİ**

Azerbaycan’ın ve Türk dünyasının usta şairi Bahtiyar Vahabzade, Bakü’deki evinde 84 yaşında hayata veda etti. Türk dünyasının yaşayan en büyük şairlerinden biri olarak anılan Vahabzade, uzun süredir hastaydı. Vahabzade’nin son misafiri ise Türk eğitim gönüllüleri oldu.

Azerbaycan’da faaliyet gösteren Kafkas Üniversitesi’nin rektörü Prof. Dr. Ahmet Saniç’le evinde görüşen Azeri şair, “Türk halkını ve Türkiye’yi çok seviyorum.” dedi. Vahabzade için bugün Bakü Devlet Üniversitesi’nde bir tören düzenlenecek. 16 Ağustos 1925’te Azerbaycan’ın Şeki kentinde doğan Bahtiyar Vahabzade, 9 yaşında ailesiyle Bakü’ye taşındı. İlk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamladı. 1947 yılında Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümü’nden mezun oldu. Aynı bölümde öğretim üyesi olarak ders vermeye başladı. 1964 yılında tamamladığı “Samet Vurgun’un Hayat ve Yaratıcılığı” isimli monografisi ile filoloji doktoru unvanını aldı. 1980 yılında Azerbaycan ilimler Akademisi üyeliğine seçilen Vahabzade, 1990 yılında emekli olana kadar üniversitede ders verdi, bu nasıl dünyadır... insanoğlunun

hayali göktedir kendi yerededir... sağken omuzunda hayatın yükü ölümlerde ceseti çiynilerdedir... bu nice dünyadır bu nice dünya ölüm hakikat hayatı rüya” Azerbaycan ile Türkiye arasında köprü vazifesi gören Bahtiyar Vahabzade, 1960’larda başlayan özgürlük hareketlerinin öncülerinden biri oldu. 1959’da yazdığı Gülistan isimli şiirinde, İran ve Rusya arasında ikiye bölünen Azeri halkının yaşadığı felaketleri anlattı. Bu şiirinden dolayı 2 yıllığına üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı. Azeri halkının sıkıntılarını

konu ettiği pek çok eserini, yurtdışına kaçırarak yayınlatabildi. Eserlerinde Azeri Türkçesi'ni yetkin bir şekilde kullanan ve halkının duygularına tercüman olan Vahabzade, Azerbaycan'da 'halk şairi' unvanıyla anılıyordu. 1995 yılında Azeri özgürlük mücadelesindeki hizmetlerinden dolayı istiklal nişanı ile ödüllendirildi. 1980-2000 yılları arasında da 5 kez milletvekili seçildi.

Vahabzade'nin Türkiye'de basılmış Ömürden Sayfalar (2000), Vatan, Millet, Ana Dili (2000), Soru İşareti (2002) gibi eserleri bulunuyordu. Eserleri 8'den fazla dile çevrilen şairin yayınlanmış 40'ı aşkın şiir kitabı, 11 ilmî eseri, 2 monografisi, çeşitli piyesleri ve yüzlerce makalesi var. Vahabzade, eserlerinde genellikle özgürlük, yurt sevgisi, din gibi temaları işlemişti. Bahtiyar Vahabzade'nin eserlerinden bazıları şunlar:

Şiirler ve manzum hikâyeler: Menim Dostlarım, Bahar, Dostluk Nağmesi, Ebedi Heykel, Çınar, Sade Adamlar, Cevran, Aylı Geceler.

Tiyatro eserleri: Vicdan, İkinci Ses, Yağıştan Sonra, Feryat, Dar ağacı, Artık Adam.

Hatıra ve seyahatnameler: Sanatkar ve Zaman, Sadelikte Büyüklük, Derin Katlara Işık.

**Vüsal Gözelov
(CİHAN)**

14 Şubat 2009, Cumartesi

AZERBAYCAN, VAHABZADE'Yİ UĞURLUYOR

BAHTİYAR VAHABZADE KİMDİR? Bahtiyar Vahabzade, 16 Ağustos 1925 tarihinde Azerbaycan'ın Şeki kentinde doğdu. 9 yaşında ailesiyle beraber Bakü'ye taşınan Vahabzade, ilk ve orta öğrenimini bu şehirde tamamladı. 1947 yılında Bakü Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümü'nden mezun olarak aynı bölümde öğretim üyesi olarak ders vermeye başladı. 1964 yılında tamamladığı Samet Vurgunun Hayat ve Yaratıcılığı isimli monografisi ile filoloji doktoru unvanını aldı. 1980 yılında Azerbaycan ilimler Akademisi üyeliğine seçilen Vahabzade, 1990 yılında emekli olana kadar üniversite de ders verdi. Çok sayıda ilmi kongrelere katılan, seyahatler yapan Vahabzade, Almanya'daki Türk işçileri üzerinde araştırma ve incelemeler yaptı. Birçok defa Türkiye'ye geldi. Türkiye'den Bakü'ye giden pek çok ilim ve sanat heyetiyle görüşüp, görüş alışverişinde bulundu. Vahabzade, 1960'larda başlayan özgürlük hareketlerinin öncülerinden biri oldu. Bu konuda kaleme aldığı 1959 tarihli Gülistan isimli şiirinde, ikiye bölünen (Iran ve Rusya) Azeri halkının yaşadığı felaketleri anlattı. Adı geçen eserinden dolayı 2 yıllığına üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı. Azeri halkının sıkıntılarını konu ettiği pek çok eserini yurt dışına kaçırarak yayınlanmasını sağladı.

Eserlerinde Azeri Türkçesi'ni en temiz şekilde kullanmaya özen gösteren ve halkının duygularına tercüman olan Vahabzade Azerbaycan'da Halk Şairi adıyla anılır. 1995 yılında Azeri özgürlük mücadelesindeki hizmetlerinden dolayı istiklal nişanı ile ödüllendirilmiştir. Vahabzade 1980-2000 yılları arasında da 5 defa milletvekili seçildi.

Vahabzade'nin Türkiye'de basılmış Ömürden Sayfalar (2000), Vatan, Millet, Ana Dili (2000), Soru işareti (2002) gibi eserleri bulunuyordu. Eserleri 8'den fazla dile çevrilen ünlü şairin yayınlanmış 40'ı aşkın şiir kitabı, 11 ilmi eseri, 2 monografisi, çeşitli piyesler ve yüzlerce makalesi bulunuyor. Vahabzade, eserlerinde genellikle özgürlük, yurt sevgisi, din gibi temaları işlemişti. Bahtiyar Vahabzadenin eserlerinden bazıları şunlardır:

Şiirler ve manzum hikayeler: Menim Dostlarım, Bahar, Dostlug Nağmesi, Ebedi Heykel, Çınar, Sade Adamlar, Ceyran, Ayjı Geceler, Şairin kitaphanası, Etiraf, Şeb-i Hicran, İnsan ve Zaman, Bir Ürekde Dört Fesil, Seçilmiş Eserler, Kökler-Buğdaylar, Deniz-Sahil, Bir Baharın Garangusu, Dan Yeri, Payız Düşünceler, Şehitler, Özümle Sohpet, Mugam.

Tiyatro eserleri: Vicdan, İkinci Ses, Yağıştan Sonra, Feryat, Darağacı, Artık Adam.

Hatıra-Seyahatname eserleri: Sanatkar ve Zaman, Sadelikte Büyüklük, Derin Katlara Işık.

(CİHAN)

14 Şubat 2009, Cumartesi

BEŞİR AYVAZOĞLU: BAHTİYAR VAHABZADE İMZASI

Azerbaycan'ın 'akşakallarından Bahtiyar Vahabzade'nin uzun süredir hasta olduğunu biliyorduk. Elazığ'da 8 Kasım 2008 tarihinde onun adına yapılan 16. Uluslararası Şiir Akşamları'na da çok istediği halde katılamaması, hastalığının ciddiyetini gösteriyordu.

Nitekim geçen hafta sonu ajanslar vefat haberini geçti. Büyük şair, Sovyetler Birliği döneminde Türkiye'deki kültür ve edebiyat çevreleriyle temas kurmaya cesaret eden ilk Azeri aydınıydı. Çok iyi hatırlıyorum: Varlık dergisinin Ağustos 1972 tarihli sayısında İsmet Zeki Eyüboğlu imzasıyla yayımlanan "Ölü Edebiyat" başlıklı yazıda divan şiirine ve başta Fuzuli olmak üzere bütün divan şairlerine acımasızca hücum edilmiş ve bu yazıya tek cevap ondan gelmişti. "Yel Kayadan Ne Aparır?" başlığını taşıyan ve aynı derginin Şubat 1973 tarihli sayısında çıkan bu cevap çok güzel ve susturucuydu.

Bahtiyar Vahabzade imzasını daha sonra Türk Edebiyatı dergisinde sık sık görmeye başlamıştık. H. Ahmet Schmiede adlı Müslüman olmuş bir Alman yazar da Türk Edebiyatı'na gönderdiği yazılarla onu Türk kamuoyuna takdim ediyordu. Azerbaycanlı bir yazarın muhafazakâr bir dergide yazması çok şaşırtıcıydı; çünkü Sovyetler Birliği'ne bağlı Türk cumhuriyetlerinde, bırakın Türkiye'de muhafazakâr diye bilinen kişilerle ilişki kurmayı, Türk kelimesini telaffuz etmek bile son derece tehlikeliydi. Türkiye'ye gelme imkânı bulan yazarların peşlerin de ikişer üçer KGB ajanının takıldığına birkaç defa şahit olmuştuk.

Gorbaçov döneminde uygulamaya konulan glasnost ve pere-

stroika politikalarının sağladığı kısmî hürriyetten yararlanarak Türkiye'ye gelip gitmeye başlayan aydınlar arasında Vahabzade de vardı. Kendisiyle o günlerde tanıştık. 1987 yılında Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenen II. Yayın Kongresi'nin davetlisi olarak gelmiş ve Atatürk Kültür Merkezi'nde güzel bir konuşma yapmıştı. O tarihte Kültür Bakanlığı müsteşar yardımcısı olan Aytuğ izafin Vahabzade şerefine verdiği yemekte ben de vardım. Rahmetli Fethi Tevetoğlu ve Orhan Şaik Gökyay'ın yanı sıra, Talat Sait Halman, Yavuz Bülent Bakiler, ismail Kara, Şahin Alpay ve Alev Alatl'ı'yı hatırlıyorum. O gün anlattığı bir hatırasını hiç unutmam: Türkiye'ye ilk defa 1961 yılında, bir Sovyet gemisiyle gelmiş; limana yanaştıklarında gemiye ilk çıkan görevli bir Türk doktoru olmuş. Yolcuları tek tek muayene eden doktor o kadar kısa boyluymuş ki, yolcular gülüşmüşler. Bundan gururu incinen Vahabzade, Türkiye'de daha sonra tanıştığı birçok yetkiliye sitem etmiş: "Limanda görevlendirecek boylu boslu, yakışıklı bir doktor bulamadınız mı?" 1989 yılında başka bir vesileyle İstanbul'u ziyaret eden merhum, yakın akrabası olan bir tıp profesörü ve musikimizin büyük ustalarından Fırat Kızıltuğ'la birlikte Tercüman'a, ziyaretime gelmişti. O gün uzun uzun sohbet etmiş ve bu sohbetin önemli kısımlarını yönettiğim sayfada yayımlamak üzere röportaj haline getirmiştim. Fakat zavallı şair, bana anlattıkları üzerinde biraz düşününce telaşlanmış; o gün geç bir vakitte beni telefonla buldu ve heyecanlı bir sesle söylediklerinden bazılarının kullanılmamasını rica etti. Aslında çıkarılmasını istediği sözler bizim açımızdan hiç de tehlikeli görünmüyordu. Ne var ki ömürleri, nefes alışlarını bile kontrol eden bir rejimin demir yumruğu altında geçenler, ihtiyatlı olmak gerektiğini ve hangi sözlerinin kendileri için tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini elbette bizden daha iyi biliyorlardı. Tabii, röportajı onun istediği şekilde yayımlamıştım.

Dostluğumuz zamanla çok ilerledi; ne zaman Türkiye'ye gelse görüşüyorduk. Kendisi de bu dostluğu ve Tercüman'da yayımlanan röportajı önemseydiği için, bu röportaj sırasında çekilen bir fotoğrafa Azerbaycan'da Kiril harfleriyle yayımlanan "Bahti yar Vahabzade Albümü"nde yer vermişti, "iki Korku" adlı şiiri üzerine Aksiyon dergisinde yazdığım yazının da onu son derece memnun ettiğini biliyordum; Azerbaycan'da kendisini ziyaret eden bazı müşterek dostlarımıza söylemişti. Vahabzade'nin, bir zamanlar Sovyetler Birliği'nde korkunun nasıl kol gezdiğini, insanların en yakınlarına bile nasıl şüpheyile baktıklarını, kısacası, totaliter rejimlerde insan haysiyetinin nasıl acımasızca ayaklar altına alındığını anlattığı "iki Korku", iç yakıcı bir şiirdir. Türkiye'de ilk defa 1984 yılında Türk Edebiyatında yayımlanan bu uzun şiir ve sözünü ettiğim röportaj aynı derginin Mart sayısında yeniden yayımlanacak. Büyük şaire Allah'tan rahmet, Türk dünyasına başsağlığı diliyorum.

(CİHAN)

14 Şubat 2009, Cumartesi

DERKENAR

Mehmet Eyüboğlu ve Gazanfer Özcan Mehmet Hamdi Eyüboğlu, rəssam və şair Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun oğluydu. Rəssam Eren Eyüboğlu annesi, ünlü yazıçı Sabahattin Eyüboğlu amcası, mimar və restorator Mualla Anhegger Eyüboğlu isə halasıydı.

Mehmet Eyüboğlu, bəlkə də babasının xalq mədəniyyətinə düşkünlüyündən təkilənərək bütün estetik və intellektual çabalarını yazıçılıq üzərinə təkşif etmişdi; Tokat yazmaları üretilir və isteyən yazıçılıq öyrətiyordu. Kalamış'ta, Bedri Rahmi Eyüboğlu Sokağı'ndakı baba evində... Mehmet Eyüboğlu'nun bütün kitablarını sevərək okuduğunu və bəni mütləq tanımaq istədiyini, kəndisiylə yəkindən ilgilənən Ömer Faruk Şerifoğlu söylemişdi. Sonunda fürsət bulup bir ay kədər öncə Ömer'le birlikdə ziyarətə gittik. Çox şişman olduğu için bir yığın xəstəliyi vardı və yatırıyordu; aldığı ilaclar yüzündən yarı uyor, yarı uyanık olmasına rağmen bəni görəncə nəşələndi. Son dərəcə zeki, sevimli və çox mədəniyyətli bir adam olduğu o halında bile anlaşılıyordu. Uzun uzun söhbət etdik; təkrar gələcəyimi söyleyərək ayrıldım. Ne yazıq ki, öncəki gün Ömer'dən ölüm xəbərini aldım. Yazmalar yetim kaldı. Ona və eyni gün vəfat edən böyük tiyatro sənətçisi Gazanfer Özcan'a Allah'tan rəhmət, yəkinlərinə və dostlarına başsağlığı diliyorum.

(CİHAN)

19 Şubat 2009, Perşembe

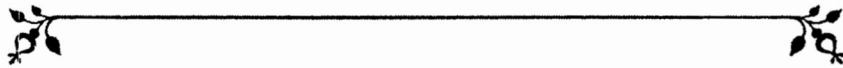

İSTANBULDA TƏRCÜMƏ İLƏ BAĞLI SİMPOZİUM KEÇİRİLƏCƏK

BEYNƏLXALQ TƏDBİR BÖYÜK ŞAİR
BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN XATİRƏSİNƏ HƏSR EDİLİB

Martın 31-də İstanbulda "Türk dilləri arasındakı tərcümə işlərinin bugünkü durumu və rast gəlinən problemlər" mövzusunda elmi simpozium öz işinə başlayacaq. Simpozium TÜRK-SOY, Türkiyə Cümhuriyyətinin Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Avroasiya Yazarlar Birliyi, TİKA, Maltəpə və Qazi universitetlərinin təşkilatı dəstəylə keçirilir. Simpoziumun əsas məqsədi haqqında qəzetimizə məlumat verən Yədditəpə Universitetinin professoru Kamil Vəli Nərimanoğlu tədbirdə söhbət açılacaq məsələlər barədə bunları dedi: "Bəllidir ki, tərcümə ədəbiyyatın ayrılmaz hissəsidir. Azərbaycan ədəbiyyatında bu sahədə kifayət qədər təcrübə var. Belə ki, dilimizə həm orijinaldan, həm də rus dilindən dünya ədəbiyyatı korifeylərinin əsərləri tərcümə olunaraq Azərbaycan oxucularına təqdim edilib. Lakin bu sahə problemlərdən də xali deyil. Bu baxımdan türk dünyası ədəbiyyat nümunələrini ayrı-ayrı türk dillərinə (ləhçələrə) çevirmək olduqca maraqlı məsələlərdəndir. Bir tərəfdən ortaq ünsiyyət dili və burada Türkiyə türkcəsinin ağırlıq kəsb etməsi, o biri tərəfdən də başqa dillərin Türkiyə türkcəsinə təsiri, olmayan və ya xarici dildə olan məfhumların başqa türk dillərində seçilib verilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır".

Son 10-15 ildə bu sahədə böyük təcrübənin olduğunu qeyd edən Kamil Vəli Nərimanoğlu, xüsusən, Anar, Əli Yavuz Akpınar, Məmməd İsmayıl, Sabir Rüstəmxanlı və başqa yazarların

təcrübəsinin olduqca maraqlı təsir bağışladığını nəzərə çatdırdı. Professorun bildirdiyinə görə, *simpozium türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsinə ithaf olunur*: “Konfransın ilk günündə mərhum şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə anılacaq, onunla bağlı xatirələr söyləniləcək və görkəmli şairə həsr olunmuş film nümayiş etdiriləcək.

Simpoziumda K.V.Nərimanoğlu “Ortaq dərs kitablarının dili və elmi terminoloji problemləri” mövzusunda məruzə ilə çıxış edəcək. Simpoziumun gedişatında professorlar Fatih Kirişcioğlu, Əli Yavuz Akpınar, Əhməd Ərcilasun, Zübel Yüksel və başqalarının da tərcümə sahəsinin aktual məsələlərinə bağlı məruzələri olacaq. Azərbaycandan digər bir alimin - Bakı Slavyan Universitetinin əməkdaşı Nuridə Novruzovanın “Oğuz qrupu (Qaqaz, türkmən, azəri və Türkiyə türkcəsi) ləhçələri ilə digər türk ləhçələri arasındakı mənsur ədəbi əsərlərin tərcüməsi və rast gəlinən problemlər” adlı məruzəsi də aktual mövzuya həsr edilib.

Simpoziumun gedişində Türkiyə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi İstanbul Dövlət Mədəniyyət Folk Musiqi toplusunun konsertləri də nəzərdə tutulub. Tədbirə aprelin 5-də yekun vurulacaq.

Sevinc Mürvətoğlu

“525-ci qəzet, 20 mart 2009

BAŞIN SAĞ OLSUN,
BƏXTİYARSIZ
QALAN VƏTƏN!

**BAŞBAKAN ERDOĞAN:
“BÜYÜK ŞAİR VE FİLOZOF VAHABZADE,
ESERLERİ VE TÜRK DİLİNE HİZMETLERİYLE
SONSUZA KADAR YAŞAYACAKTIR”**

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, vefatından büyük üzüntü duyduğu şair ve filozof Bahtiyar Vahabzade'nin, eserleri ve Türk diline hizmetleriyle sonsuza kadar yaşayacağını belirtti. Başbakanlık Basın Merkezinden yapılan açıklamaya göre Erdoğan, Vahabzade'nin vefatı nedeniyle yayımladığı mesajda şunları kaydetti:

“Türkçe'nin yaşayan en büyük şairlerinden Bahtiyar Vahabzade'nin vefatından büyük üzüntü duydum. Büyük şair ve filozof Vahabzade, eserleri ve Türk diline hizmetleriyle sonsuza kadar yaşayacaktır. Merhuma Allah'tan rahmet, ailesi, Azerbaycanlı kardeşlerimiz ve edebiyat dünyasına başsağlığı dilerim.”

Azeri şair Bahtiyar Vahabzade hayatını kaybetti Türk dünyasının önde gelen şairlerinden Azerbaycanlı Bahtiyar Vahabzade 84 yaşında hayatını kaybetti. Ünlü şairin Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de bulunan evinde vefat ettiği bildirildi. Hayattayken Türk dünyasının yaşayan en büyük şairlerinden biri olarak nitelenen Vahabzade, uzun süredir hastaydı. Azeri şair için yarın Bakü Devlet Üniversitesi'nde veda töreni yapılacağı öğrenildi.

(CİHAN) 14 Şubat 2009, Cumartesi

**MHP GENEL BAŞKANI BAHÇELİ,
BAŞSAĞLIĞI MESAJI YAYIMLADI**

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Bahtiyar Vahabzade'nin vefatı nedeniyle başsağlığı mesajı yayımladı. MHP'den yapılan yazılı açıklamaya göre, Bahçeli, mesajında şunları kaydetti:

“Türk dünyasının büyük şairi, Azerbaycan edebiyatının usta temsilcisi, fikir ve siyaset adamı Bahtiyar Vahabzade'nin kaybı hepimizi derinden üzmüştür.

Türk milletinin yetiştirdiği büyük kültür temsilcisi, varlığını millete adamış gönül ve dava adamı Bahtiyar Vahabzade, bir dönem verdiği hürriyet mücadelesi ile bugün artık giderek sayıları azalan müstesna aydınlarıdır.

Özenle kaleme aldığı, duru ve sade Türkçeyle dile getirdiği eserleri ile bir neslin milli his, öz dil, azatlık ve vatan sevgisi ile tanışmasını sağlamıştır.

Özden uzaklaşmanın tehlikelerine vurgu yapan, taklide karşı çıkan, milli dilin önemini ısrarla vurgulayan merhum Vahabzade, eserleriyle ‘iki devlette yaşayan bir milletin’ birbiriyle kaynaşmasını da sağlamış, Türkiye ve Azerbaycan arasında köprü olmuştur. Büyük Türk milletinin hasletlerini ve değerlerini yüksek irfanı ile ruhunda eriten ve yeni kuşaklara kazandıran büyük sanatkarımıza Cenab-ı Allah'tan rahmet, Türk dünyasına ve Azerbaycanlı kardeşlerime başsağlığı dilerim.”

(CİHAN)

14 Şubat 2009, Cumartesi

BAKAN ÇELİK'TEN VAHABZADE İÇİN BAŞSAĞLIĞI MESAJI

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, şair Bahtiyar Vahabzade'nin vefatı nedeniyle bir başsağlığı mesajı yayımladı. Vahabzade'nin aziz hatırasını yaşatmak üzere Adana'da açılan, 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında öğrenci alacak olan Sosyal Bilimler üyesi'ne Bahtiyar Vahabzade Sosyal Bilimler Lisesi adını verdiklerini hatırlatan Bakan Çelik, mesajında şunları kaydetti: "Türk dünyasının en büyük şairlerinden Azeri sahasının bülbüllerinden Şair Bahtiyar Vahabzade 84 yaşında vefat etmiştir. Başta Azeri dostlarımız olmak üzere, Türk dünyasına, ailesine ve sevenlerine başsağlığı dileklerimi sunar, merhuma Allah'tan rahmet dilerim."

(CİHAN)

14 Şubat 2009, Cumartesi

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Allah rəhmət eləsin!

Xalq şairi, dramaturq, alim-publisist, ictimai xadim Bəxtiyar Vahabzadə 84 yaşında vəfat etmişdir. 1925-ci ildə Şəki şəhərində anadan olan Bəxtiyar Vahabzadə 1934-cü ildə ailəsi ilə Bakıya köçmüş və ömrünün sonuna kimi Bakıda yaşamışdır. Böyük ustad 50 il BDU-da sevimli müəllimlik peşəsini davam etdirmişdir. O, 70 şeirlər kitabı, iki monoqrafiya, 11 elmi-publisistik kitab, yüzlərlə məqalənin müəllifidir. Bəxtiyar Vahabzadə tarixi və müasir mövzuda iyirmidən artıq poemanın müəllifidir. Böyük şair əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, dörd dəfə Milli Məclisin deputatı olmuşdur. Xalq şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin Vətən və xalq qarşısındakı xidmətləri "İstiqlal" ordeni ilə qiymətləndirilmişdir. Görkəmli şair, ictimai xadim və gözəl insan olan Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatı bütün Türk dünyası üçün böyük itkidir.

"Vedibasər" qəzetinin yaradıcı heyəti və Abşeron Rayon Prokurororluğunun əməkdaşları Rauf Mövsümov. Qumru Orucova rayon prokuroru Azər Vahabzadəyə atasının - bu dahi şəxsiyyətin vəfatından kədərləndiklərini bildirir və onun ruhuna Allahdan rəhmət diləyirlər.

Allah rəhmət eləsin!

"Vedibasər" qəzeti, 01-15 mart 2009

* * *

**Qarışıb dünyanın yaxşı-yamanı,
Əzabı, ləzzəti, sevinci, qəmi.
Göründüyü kimi gördüm dünyanı,
Çox vaxt görəmmədim olduğu kimi.**

Sayın Dilarə Vahapzade!

Türk dünyasının ustad şairi Bahtiyar Vahapzade'nin vefatını büyük bir üzüntü ilə ögrenmiş bulunmaktayım. Henüz birkaç hafta önce şəhrimize gelen Azərbaycan Devlet Tiyatrosu'nun sahnelədiği oyununu və bizlərə göndərdiği kıymətli məktubunu halə gönlümüzün ən kıymətli yerində saklıyoruz.

Merhuma Allah'tan rahmet, siz dəğərli yəqınlarına başsağlığı dilerim, məkanı cənnət olsun.

Sayqılarımla

Mehmet Öznaseki

Kayseri Bükükşehir Belediyesi Başkanı

14 fevral 2009, Kayseri

“QAFQAZ+” JURNALINA

Ramazan Bey, Bükük ustad Bahtiyar Vahapzade'nin vefatını derin bir üzüntü ilə öğrendim. Bükük Türk Milletinin və Azərbaycan Halkının başı sağ olsun. Bu gün bunu çox derindən hissedemesekte İsmail Gaspıralı Bey'in bundan 100 yıl önce önümüze bir düstur olaraq koyduğu “dilde, fikirde, işte birlik” idealinin ən bükük hizmetkarlarından biri de Muallim Vahapzade'dir. Tek millet iki devletin tek devlete dönüşmesi sürecinde muallimin eməği bükük, gayreti çoktur. Yayıdığı ışık ve rehberliği genc nesillere ışık tutacaktır.

Mekanı cənnət, sevenlərinin başı sağ olsun. Hurmetlərimlə,

Aslan Yaman.

14 fevral 2009, Ankara

* * *

“Aziz kardaşım merhaba...

Bahtiyar müəllimin vefatını öğrendim və çox üzöldüm. Allah rahmet eylesin və hepimizin başı sağ olsun... Görüşmek dileğiyle... Selam və saygılarımla sunarım.

Bünyamin Özgür,

Türkiyə Cümhuriyyətinin Bakıdakı

Böyükəlciliyində maliyyə atəşəsi vəzifəsində çalışmış

14 fevral 2009, Ankara

* * *

**Qarışıb dünyanın yaxşı-yamanı,
Əzabı, ləzzəti, sevinci, qəmi.
Göründüyü kimi gördüm dünyanı,
Çox vaxt görəmmədim olduğu kimi.**

Sayın Dilarə Vahapzade!

Türk dünyasının ustad şairi Bahtiyar Vahapzade'nin vefatını böyük bir üzüntü ilə ögrenmiş bulunmaktayım. Henüz birkaç hafta önce şəhrimize gelen Azərbaycan Devlet Tiyatrosu'nun sahnelediği oyununu və bizlərə göndərdiği kıymətli məktubunu hala gönlümüzün ən kıymətli yerində saklıyoruz.

Merhuma Allah'tan rahmet, siz dəğərli yəqınlarına başsağlığı dilerim, məkanı cənnət olsun.

Sayqılarımla

Mehmet Öznaseki

Kayseri Bükükşehir Belediyesi Başkanı

14 fevral 2009, Kayseri

“QAFQAZ+” JURNALINA

Ramazan Bey, Bükük ustad Bahtiyar Vahapzade'nin vefatını dərin bir üzüntü ilə öğrendim. Bükük Türk Milletinin və Azərbaycan Halkının başı sağ olsun. Bu gün bunu çox dərindən hissedemesekte İsmail Gaspıralı Bey'in bundan 100 yıl önce önümüze bir düstur olaraq koyduğu “dilde, fikirde, işte birlik” idealinin ən bükük hizmetkarlarından biri de Muallim Vahapzade'dir. Tek millet iki devletin tek devlete dönüşmesi sürecinde muallimin eməği bükük, gayreti çoktur. Yayıdığı ışık ve rehberliği genc nesillere ışık tutacaktır.

Mekanı cənnət, sevenlərinin başı sağ olsun. Hurmetlərimlə,

Aslan Yaman.

14 fevral 2009, Ankara

* * *

“Aziz kardaşım merhaba...”

Bahtiyar müəllimin vefatını öğrendim və çox üzəldüm. Allah rahmet eylesin və hepimizin başı sağ olsun... Görüşmək dileğiyle... Selam və saygılarımla sunarım.

Bünyamin Özgür,

Türkiyə Cümhuriyyətinin Bakıdakı

Böyükəlciliyində maliyyə atşesi vəzifəsində çalışmış

14 fevral 2009, Ankara

**FETHULLAH GÜLEN'DEN TAZİYE MESAJI
FETHULLAH GÜLEN HOCAEFENDİ, BAHTİYAR
VAHABZADE'NİN ÖLÜMÜ SEBEBİYLE BİR TAZİYE
MESAJI YAYINLADI**

GÜLEN'İN TAZİYE MESAJI ŞÖYLE:

“Türk-İslam dünyasının takriben son bir asrına, yaşadığı coğ-
rafiyanın üst-üste yaşanan mağduriyetləri, mazlumiyyətləri; esaret,
zaruret, çağını yakalayamamış olmaktan kaynaklanan geri kal-
mışlıqları hissiyatının enginliklərində derinleməsinə yaşayaraq,
müktesəbatını halkının hürriyyəti istikamətində dəyərləndirmiş,
böyük şair, mücadele və tefekkür insanı Bahtiyar Vahabzadə'nin
ahiretə irtihalini öyrənmiş olmanın təssürü içindəyəm. Ailesi, ya-
kınları sayın İlham Aliyev, Azərbaycan məclisindəki kıymətli ça-
lışma arkadaşları və Azəri xalqı başta olmaq üzere tüm Türk-İslam
dünyasına Cənab-ı Həkk'dən sabr-ı cəmil niyaz ediyorum.”

Fetullah Gülen

14 fevral 2009

**TƏNZİLƏ RÜSTƏMXANLI
DAHİ ŞAİR ÜÇÜN BAŞSAĞLIĞI VERDİ**

O, bir ruh adamıydı. O, bir cəsarət abidəsi idi. O, incə qəlbi
bir şəxsiyyət idi. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə bütün xoş sözlərə
layiq insan idi. Onun ölümü ürəyində Türklük sevdası olan hər
kəsi dərinlən yaraladı. Çünki Bəxtiyar müəllim, 7-dən 70-ə hər
kəsin Şairi idi.

Ədəbiyyatımızın ən parlaq simalarından olan Bəxtiyar
Vahabzadə öz bənzərsiz yaradıcılığı ilə tək cə bədii fikrimizin
zənginləşməsində mühüm rol oynamadı, onun şeirləri bu ölkənin
insanının ürəyindəki Azadlıq eşqini sönməyə qoymadı və xalqı-
mız onun şeirlərindən aldıkları mənəvi ruhla müstəqilliyimizi qə-
zandılar.

Bəli, bu gün Azərbaycan xalqı onun simasında öz ağsaqqə-
lını itirdi.

Azərbaycan xalqı onun simasında bir İNSANI itirdi...

Ruhun şad olsun, Bəxtiyar müəllim!..

Dərin sayğı və ehtiramla

Tənzilə Rüstəmxanlı,
Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin sədri

ANKARADAN "TƏZADLAR" A BAŞSAĞLIĞI GƏLDİ

Böyük şair Bəxtiyar Vahabzadənin görüşündə iştirak etmiş türk zabıtlərindən biri, Hüseyn Akış dünən Ankaradan redaksiyanıza zəng vurub Türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatından üzüldüyünü söylədi. Ən böyük təsəlli kimi isə sağlığında ustad şairin əllərindən öpmə şansını qazandığını bildirdi.

Bu ağır itki münasibətilə Hüseyn bəy şairin ailəsinə, redaksiyamızın kollektivinə və bütün Azərbaycan xalqına başsağlığı verdi.

"Təzadlar" qəzeti, 21-24 fevral

ALLAH (C.C) RAHMET EYLESİN

Türk-İslam dünyasının önemli bir ismidir Bahtiyar Vahabzade. Rahmetlik Türkeçin yakın arkadaşlarındandı. Allah (C. C) yahdığı yerde onu utandırmasın. Mezarı nurla dolsun.

Ülkücü Burak

14.02.2009 22:59:36

ALLAH RAHMET ETSİN, AMİN

Söyle hocam, anlat hocam, anlat ki, pas tutmuşlar sagirliga yönəlsinler, kulaklarda duysunlar dogruyu, gerçeği, Hak yoluna kadem bassınlar. Allahdan Bahtiyar Vahabzadeye Rahmetler Di-leyelim.

Muharem

14.02.2009 22:59:01

ALLAH RAHMET ETSİN ...

Başımız sağ olsun...

Master

14.02.2009 22:58:16

ALLAH (C.C) RAHMET ETSİN

Bizim üçün böyük itkidir. Allah(C. C)dan her kese sabr arzu edirem ve fexr edirem bizim de kentten bele insanlara türk dun-yasına yararlı insanlar var.

Yaqub

15.02.2009 13:56:26

“XALQ HAKİMİYYƏTİ” QƏZETİNDƏN

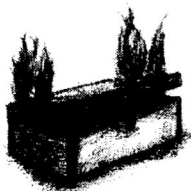
Baş redaktor Dəyanət Səlimxanlı, redaktor Mehram Rizvan qızı Azərbaycan xalqına görkəmli ictimai xadim, dövrümüzün böyük klassik xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

“Xalq hakimiyyəti” qəzeti, 27 fevral 2009

* * *

REDAKTORDAN

14-21 fevral 2009-cu il tarixlərində Pespublika Prezidentinə, Nazirlər Kabinetinə, Milli Məclisə, xalq şairi B.Vahabzadənin ailəsinə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə, mətbuat orqanlarına, Bakı Dövlət Universitetinə, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına dünyanın hər yerindən - Rusiya, Türkiyə, İran, Orta Asiya respublikaları, Avropa və Amerika ölkələrindən, eləcə də Azərbaycanın bütün bölgələrindən yüzlərlə başsağlığı teleqramları gəlmişdir. Azərbaycanın Rusiyadakı fəvqaladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu hədsiz kədərini bildirərək dahi söz ustasının, elm xadiminin və el ağsaqqalının itkisinin təkcə respublikamızda yaşayan insanları deyil, dünyanın hər yerində poeziya sevarləri üzdüyünü yazmışdı. Bu cür teleqramların axını ustadın ölümünün 40-cı gününədək davam etmişdir.

VİDA ŞƏRQİLƏRİ

GÜNƏŞ DƏ AĞLAYIRMIŞ

Mənsur şeir

Qəflətən bir qara xəbər haqladı məni. O getdi... sıramızdan... Saralmamış bir yarpaq kimi düşdü payıza sənətin şah budağından. Çevrilib baxdım Günəşə sarı, Şəfəqləri saralmışdı, qafiyəsi yarımçıq qalan misralar tək dəstələnib düşmüşdü insan kimi qəm çəkən dağların çiyninə. Sinəsinə dağlar boyda dağ çəkildi dostların... Qaranlıq düşdü. Şeir yollarındamı, yoxsa onun nəfəsilə isinən obasının yollarındamı?! Bilmirəm, bilmirəm... Təbiətin əsrarəngiz şəfəqləri ilə dünyanı əfsunlayan Günəş başımın üstündə idi! Yoluma davam etmək istəyirdim ki, şıdırğı yağış haqladı məni. Bir də gördüm ki Günəş yoxdur, o, buludların içərisində gizlənib. Hansı bir nağıldasa oxumuşdum, ixtiyar Zərdüş Günəşi qürub edən yerdə ağlayan görübmüş. Sən deme, yoxluğuna Günəş də ağlayırmış.

Əminə Abbasova,
Fəlsəfə elmlər namizədi

"Xural" qəzeti, 22-28 fevral 2009

MƏZARINLA GÖRÜŞDÜN

Əzəldən böylədir hökmü taleyin,
Yaranmış bəşərə ölüm yar olur.
Güvənmə dünyanın çox cəlalına,
Axirət məskənin bir diyar olur.
Mən də bu aləmin Bəxtiyanıydım,
Bilməzdim son günüm böylə xar olur.
İstər şah olasan aqibət sən,
Sığınacaq yerin bir məzar olur.

Əminə Abbasova,
Fəlsəfə elmlər namizədi

"Xural" qəzeti, 22-28 fevral 2009

“Ədəbiyyat” qəzetinə məktub:

“Hörmətli Ayaz müəllim!

Sizə söz vermişdim ki, gəlib yeni şeirlərimi oxuyacağam. Uzun müddətdir mənə doğma olan qəzetin səhifələrində çıxış etmirəm. İş elə gətirdi ki, ölümündən bir həftə qabaq əzizimiz Bəxtiyar müəllimə zəng edib, ona həsr etdiyim şeiri oxudum. Oxucuları soruşurdular ki, şairin səhhəti necədir?

Razılıq elədi. Dedi, oxuculara salamımı çatdır.

Şeiri sizə təqdim edirəm, salamını da qəzetiniz vasitəsilə məmnuniyyətlə oxucularına çatdırıram. Ağır iktidir.

*Köçdü o dünyaya
bu dünya oğlu,
Yer altı yer üstən
qiymətli oldu.*

Şeiri çap edəsi olsanız, xahiş edirəm, qoy elə özüənə müraciət şəklində getsin. Sağlığında olduğu kimi. Gecikmişəm. Deyirlər, böyük şairlərin bircə doğum tarixi olur. Ölmürlər. Mən inanıram.

1953-cü ildə ilk dəfə Bakıya gələndə, mənə onun evinə aparıb tanış ediblər. O vaxtdan yaxıniq. Hər halda bu kiçik şeiri Bəxtiyar Vahəbzadə oxuyacaq (Baba yox, nəvə)”.

SƏFƏRBƏR YATIR

Xalq şairi Bəxtiyar Vahəbzadəyə

Məndən soruşurlar, - necədir şair?
Oyaqdır, - qəlbində şeirlər yatır.

“Gülüstan” sülhünü pozub yenidən;
Bəxtiyar hökmünü yazan ər yatır.

Ocağa atdılar, oda yeridi,
üstünə qəm gəlmişdi, qada yeridi.
Tanklar yerişəndə, o da yeridi,
o vaxtdan yaralı bir əsgər yatır.

Əlində qələm var, gözündə eynək,
qələmi qılıncdı, eynəyi - şimşək.
Otağı - səngərdi, çölü - qar, külək,
o oyaq qalanda, bir şəhər yatır.

Döyüşür, vuruşur insan haqq üçün,
bir kibrit bəs eylər bir ocaq üçün.
Yerə də yatmışıq - biz qalxmaq üçün,
dözmür, zəlzələdən bəzən yer yatır.

“Latin əlifbası”, ya “Ana dili”,
sahilsiz ummanın umman sahili.
Yolunu gözləyir Şuşa, Füzuli,
səfərdən qayıdıb, - səfərbər yatır.

Sizə hörmətlə,

Nəriman Həsənzadə,
xalq şairi

“Ədəbiyyat” qəzeti, 20 fevral 2009

**AĞBİRÇƏK ŞEİRİMİZİN
BƏXTİYAR OĞLUNA**

Bəxtiyar şerimizə
Ağ atlı oğlan gəldi,
Sükuta üsyan gəldi;
Gözü qorxmış zamana
Qəfil burulğan gəldi.
Döndü səhrada yelə -
Belədən-belə çapdı;
Nə itirdi, nə tapdı -
Fərqi nə varmadı o.
Heç vaxt qürrələnmədi,
Heç vaxt qabarmadı o.
Dedi: nə siyasətçi,
Nə də alim deyiləm;
Mən şair doğulmuşam,
Mən ən zəngin bir diləm, -
Arzu, həsrət, nisgəiləm.
Özüm başdan-ayağa

Tələdən bir yazıyam;
"Bircə ondan razıyam ki,
Özümdən narazıyam".
Hər xəbərin önündə
Əli məşəlli gəldi;
Xalqı ilə ağladı,
Xalqı güləndə güldü.
Dalınca şər atıldı...

Yoluna gül səpildi...
Bəxtiyar şerimizə
Bir gün ağ atlı gəldi.
Atlandı son səfərə
Yenə ağ atlı getdi,
Canından çox sevdiyi
Xalqı ağlatdı getdi.
Ustadlar meydanında
Bir at oynatdı getdi,
Mürğülü şeirimizi
Yenə oyatdı getdi.

Fikrət Qoca
14 fevral 2009

"Ədəbiyyat" qəzeti, 20 fevral 2009

**ƏLVIDA,
BƏXTİYARIM!**

*Xalq şairi B.Vahabzadənin
ruhuna hörmət və ehtiramla*

Gen açdı qapımızı ölümün dərd küləyi,
Qaraldı anaların, bacıların örpəyi!
Bu acı xəbər kəsdi milyon-milyon ürəyi-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Hər eldə, hər obada qəm sükutu görünür,
Sənin söz matəmində Şahmar, Xudu görünür!..
İzdiham dalğalanır, yas buludu görünür-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Nəfəsinin ətrini nəğməndən alanın var,
“Atılmışlara” baxıb gözləri dolanın var,
Doğma ayaq səsinə tamarzı qalanın var-
Əlvida, Bəxtiyarım!

“Bir ürəkdə dörd fəsil” susur, çağlaya bilmir,
Gözlərinin yaşını “Bahar” saxlaya bilmir,
“Fəryad” fəryad qoparmır, “Ceyran” ağlaya bilmir-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Xalqın əzizlədiyi məzarın qala olub!
Bugünkü dağ yükümüz bu dərd, bu bəla olub!

Bu gün qəmli Bakımız Nəcəf, Kərbəla olub-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Düşüncə aləmində fikrin barı azaldı,
ürəklərin sirdaşı könül tarı azaldı,
Ata-ana ruhunun intizarı azaldı-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Qismətin kitab-kitab ömür olub, yaş olub,
Ellərə məhəbbətin el gözündə yaş olub!
“Öldü” - deyə bilmirəm, dodaqlarım daş olub -
Əlvida, Bəxtiyarım!

Ağ saçın gün düşməyən yala-yamaca dönüb,
Arzu dolu ürəyin yanımış ağaca dönüb!..
“Payız düşüncələri” sahibsiz taca dönüb-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Bilməzdim gül üstünü qar alar bircə anda,
Yada düşər Vurğunlar, Qaralar bircə anda!
Bilməzdim ki, gen dünyanın daralar bircə anda-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Ruhunu yaşadacaq Qorqudun çaldığı saz!
Tikanlı sözlərindən diksinməz ağlıdayaz!
Sənin Vətən dərdini Vətən oğlu unutmaz-
Əlvida, Bəxtiyarım!

Qulağıma gəlməyir, uzaqdır bu gün səsi,
Deyir gözümün yaşı, deyir könlümün səsi:

Əlvida, dilimizin fatehi, sərkərdəsi-
Əlvida, Bəxtiyarım!
Əlvida, Bəxtiyarım!

Nurəddin Mirzəxanlı

"Ədəbiyyat" qəzeti, 20 fevral 2009

PARLAQ BİR ULDUZU SÖNDÜ DÜNYANIN

*Xalq şairi Bəxtiyar
Vahabzadənin əziz xatirəsinə*

Ömrünün sarayı uçub töküldü,
Şairdənmi üzü döndü dünyanın?
Çiskinə, dumana, çənə büküldü,
Parlaq bir ulduzu söndü dünyanın.

Yaxşını, yamanı seçdi dünyadan,
Ağı da, şərbət də içdi dünyadan.
Dedilər Bəxtiyar köçdü dünyadan,
Əcəl köhləninə mindi dünyanın.

Taledi zəvvarın karvanı getdi,
Beşikdən məzara bir yol qət etdi.
Ömür kitabının son fəslə bitdi,
Oldu müqəddəsi indi dünyanın.

Milyonlar vidana gəlib yığışdı,
Axan göz yaşları sanki yağışdı.
Cahana sığmayan qəbrə sığışdı,
Sızladı bəşəri dindi dünyanın.

Zaman dəyirmandı üyüdür bir-bir,
Vurğuna, Hüseyinə bir salam yetir.
Gələnlər sel kimi axışıb gedir,
Kəsilmir bərəsi, bəndi dünyanın

Vətənin, millətin simsarı idi,
Yurdumun günəşli baharı idi.
Xalqımın əyilməz vüqarı idi,
Sevirdi şəhəri, kəndi dünyanın.

Xiyabana sığmır insan dəryası,
Kəcavəndi onun Üzən qəvvəsi.
Tarixin güzgüsü, həyat aynası,
Toxundu daşına sındı dünyanın.

Sənət dünyasında Şah dağı oldun,
Vətənin bir ovuc torpağı oldun.
Azadlıqsevərlər bayrağı oldun,
Hər yanı qırğındı, qandı dünyanın.

Xiyabanımı sənə son ünvan oldu?
Məzarın bəzənib gülüstan oldu.
Əməlin tarixi bir dastan oldu,
Gərəyi şöhrətdi, şandı dünyanın.

Doğma Qarabağdan getdin intizar,
İnşallah ordumuz güclüdür, alar.
Köçkün də şad xəbər gətirən olar,
Səbri tükənməzdi, gəndi dünyanın.

İbrahim Köçkün

MƏŞƏLƏ ÇEVİRİLƏN ŞAİR

*B. Vahabzadənin Dövlət mükafatı
laureatı adı alması münasibətilə*

Hikmət aləminə dalan şairin,
Yurdumuza şölə olan şairim.
Dövlət Mükafatı alan şairim,
Yaz, yarat yoluna uğurlar olsun,
Hikmətli sözlərin bir şüar olsun.

Yanar bir şam idin, döndün məşələ,
Şəhriyar eşidə, təbrikə gələ.
Çevrilə ilhamın ümmana, selə,
Özgədir-özgədir sənin aləmin,
Kömür yox, poladdan ola qələmin

Ulular hikmətin deməmiş hədə,
Su gələ o arxdan bir daha gələ.
Ucal yurdumuzda Füzuli qədər,
Söyləyin Füzuli ah-naləsini,
Şerində dinləyək bu gün səsin.

Əzəldən çil-çıraq yarandın bizə,
Şölələ şəfəqin çatsın Təbrizə.
Firdovsi yurdunu döndər gündüzə,
Yarat kalamların daim car olsun,

Qardaşdan qardaşa yadigar olsun.

Nizami bağının yetkin barısan,
Odlar yurdumuzun nəğməkarısan.
Sən söz mülkümüzün xiridarısan,
Nadir ilhamına məftun olmuşam,
Hər kiçik şeyrinə mən vurulmuşam.

İbrahim Köçkün

VİDA ŞƏRQİSİ

Atıb çiynlərinə ulu şair pencəyini,
Üz tutdu axirətə, görsün ölüm gerçəyini.

Yerə salmadı onun Allah özü sözlərini,
Göndərib Əzrayılı, yumdu gözəl gözlərini.

Açdı qoynunu Vətən, görüb Böyük Bəxtiyarı,
özündən narazını, yorğun-arğın ixtiyarı.

Hər şey əslinə dönür, fani ömür sona çatır,
Əbədi bir səfərdə İlahinin sirri yatır.

Neçə il xəstəliklə töküldü hər bir xətası,
Oldu cənnəti-məkan şeirimizin pak atası.

Əridi şam kimi hey, misralarda yana-yana,
Yurd-yuva gerçəyini nəqş elədi "Gülüstən"a.

Bəxtiyar kimi gəlib, getdi Bəxtiyar olaraq,
Onu Allah qoruyur ruhunu şadlandıraraq.

Onu dərk eyləmədi olduğu tək əksəriyyət,
Qınanılmaz təbii, nankör olan cahiliyyət.

Nə apardı axı O, mirasları minbir əsər,
Bəxtiyar Vahabzadə, Rəbbi sevən onu sezer.

Nə qədər millətimiz, var dilimiz, dövlətimiz,
Yaradandan dilərik şairə rəhmətləri biz!

Nizami Məmmədov

"Təzadlar" qəzeti, 17 fevral 2009

YAŞADI, GETDİ

*Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin
əziz xatirəsinə*

Şeirin bayraqları öncülü getdi,
Soldu çəmənləri, tər gülü getdi.
Vəfasız həyatda zaman ixtiyar,
Şeirimizin şahı Bəxtiyar getdi.

Yadımıza düşür hər sətirlərin,
Bəxtiyar düşünək biz dərin-dərin,
Sənət dünyasında incəliklərin,
Ol şahı yaradan Bəxtiyar getdi.

Dedin özümüzü doğradı qılinc,
Nıcatı millətin yalnız birlikdə,
Əzrayıl əlində sıyrma qılinc,
Bir şair ömrünü taladı, getdi.

Dedin Gülüstandı sinəmizdə dağ,
Dedin qan ağlayır dərqli Qarabağ,
Dedin göz yaşadı Arazın suyu,
Bəxtiyar dərdləri yaşadı, getdi.

Həyat fəlsəfəsi sən başdan-başa,
Hər ömrün sonluğu çevrilir daşa,

Bir ana bətnindən doğulan şair,
Millətin qəlbində əbədi yaşa!

Maarif Muradov,
Ağdam rayonu 33 sayılı orta məktəbin müəllimi

"Təzadlar" qəzeti, 17 fevral 2009

YAŞADIR SƏNİ

Bu nə xəbər, bu nə ündü dedilər,
Şeyrin günəşi söndü dedilər.
Əcəl köhləninə mindi dedilər.
Ölüm şərbətini içdi Bəxtiyar,
Dünyadan dünyaya köçdü bəxtiyar.

Cahanda mənəvi bir dünya idin,
Sevimli, sehirli sirr dünya idin.
Xalqın müqəddəsi, pir dünya idin,
Sığışmır cahana ad-sanın sənin,
Beyhiştədi, cənnətdi məkanın sənin.

Kamal dəryasında üzərdin hər an,
Parlaq inciləri gəzərdin hər an.
Şeyr misrasına düşərdin hər an,
İlahi vəhyidi hər bir kəlamın,
Sönməz vulkan idi coşqun ilhamın.

Xalqının hər dərdi olardı dərdin,
Vətənin naminə hey əlləşərdi.
Sağ ikən həyatda heykəlləşərdin,
Söz Allahı idin bizim diyarın,
Ziyarətqah olub indi məzarın.

Milyonlar axışb gəlir yasına,
Ağır itki oldu Türk dünyasına,

Gəmimiz qərq oldu qəm dəryasına,
Axı, dünyamızın mayacağı sən idin,
Elinin, xalqının dayağı sən idin.

Sevilib, seçilib, duyulub getdin,
Elin gözyaşıyla yuyulub getdin.
Ustadlar ustadı sayılıb getdin,
Dünyaya bəxş etdin söz xəzinəsi,
Suyunun qüdrəti yaşadır səni.

Mənəvi dünyamız olan Bəxtiyar,
Köçüb ürəklərdə qalan Bəxtiyar.
Könül rübabını çalan Bəxtiyar,
Çəkib sıramızdan qopardı səni,
Ölüm ölməzliyə apardı səni.

İbrahim Köçkün

BƏXTİYAR ÖLDÜMÜ?

"Anam öldümü" şeirində Bəxtiyar Vahabzadə yazırdı:

*"Nə tez əllərini üzdün dünyadan,
Balanı tək qoyub hara getdin sən?
Necə yox olurmuş bir anda insan,
Elə bil dünyada heç yox imişsən "*

*Bu şeir başqa bir məzmununda uzun illərdir dost olduğum və
mənim dünyamda xüsusi yeri olan, Türk dünyasının böyük şairi,
Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsinə həsr olunur.*

Nə tez əllərini üzdün dünyadan,
Məni oda salıb hara getdin sən?
Elə bil bir anda boşalıb cahan,
Elə bil dünyaya heç gəlməmişən.

Bu gün yola saldı çiynlərində,
Xalqın övladını, xalq şairini.
Hansısa bir oğul, günün birində
Doldura bilərmə səninin yerini?

Hər şeyi bir anda yoxa çevirdi,
Ölümün amansız hökmü gör, necə.
Mənə bir ömürlük izzirab verdi,
Dünən üçün oldu, üç gün. üç gecə...

Sən, mənim xətrimi çox istəyirdin,
Bir Millətin iki övladıydıq biz.

Mənə: "Ana yurdun oğlu" - deyirdin.
İki can Vətənə sevdalıydıq biz.

Dünən eşitdiyim sənin səsindi,
Bu gün şəkillərə zillənir gözüüm.
Səni harda tapım, de, harda indi?
Səni axtarıram, sellenir gözüüm.

Sən deme, sonuncu zəngidi ömrün,
Sonuncu telefon, sonuncu söhbət.
İndi yada salıb mən səni hər gün,
O ötən günlərə çəkirəm həsrət.

Necə ağlaşmışdıq biz telefonda,
Necə yanıqlıymış ürəklərimiz?
Halallıq istədin məndən, ən sonda,
Allaha üz tutdu diləklərimiz.

Deyirdin: "Bakıda gözləyirəm, gəl!"
Deyirdin: "...son dəfə,
bir də görüşək".
Məni qabaqladı səssizcə, əcəl,
İndi söylə, sənə harda görüşək?

Ürəyə dağ çəkmək budur, deyəsən,
Görüşə çağırıb, məzara girmək.
Taleyin hökmünə nə eyləyəsən?
Qismət deyilimiş bir də görüşmək.
Əsrlik zirvəyə çatmadı yaşın,
Nola, səksən beşin tamam olaydı.
Yetim qalmaz idi onda qardaşın,
Son dəfə görüşə zaman olaydı.

Gərək bu taleyə mən boyun əyim,
Dağlasın sinəmi bu narın kədər.
Hökmü verən Allah, kimə nə deyim?
Nə gəlir ki eldən? Bu isə qədər...

"Bu gün yeddin oldu...", səndən danışdı,
Qohum-əqrəbalar, dostlar, tanışlar.
Hamı səninçün yandı, alışdı,
Ürəklərə axdı, gözdəki yaşlar.

...Qırxın tamam oldu, deməli qırx gün.
Sənin yoxluğunla firlandı dünya.
Heyif həqiqətə, heyif, gördüyüm
Kaş olaydı yuxu, olaydı rəya...

...Derkən aylar ötüb, köçəcək illər,
Yoxluğun günbəgün təbiiləşəcək.
Araya girəcək ötən fəsillər,
Bizimçün həyat davam edəcək.

Ne qədər yaşasaq sonu məzardı,
Nə vaxtsa növbəsi bizə gələcək.
Nə qədər həyat var, ölüm də vardı,
O gələndə, heç kəs eşitməyəcək...
Zirvədə çatılmaz diyar olmusan,
Hər dərdin fikrinə həmyar olmusan,
Axı sən qəmdə Bəxtiyar olmusan.
"Bu nəsildən o nəsəl" təlsən sən,
Kim deyir ki, Bəxtiyar deyilsən sən?!

Abdulkadir İnaltekin

28.03.2009, Berlin, "525-ci qəzet, 5 mart 2009

HAQDAN YARANDIN, ŞAİR!

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə dünyaya gözlərini yumdu. Heyhat! Yaşamaq eşqi ilə çarpan şair ürəyi əbədi olaraq susdu.

Dostlarım - Akif Bayram və Şamil Körpülü ilə birlikdə böyük şairimizi ehtiramla andıq. Şamil Körpülü ustad şairin məhşur "Dədsizliyi dərd edərdim özümə" mısrasını xatırladı. Bəxtiyar Vahabzadənin əzəmətli poeziya dünyası mənə məndən alıb şairin könül dünyasına apardı...

Haqdan yarandın, şair,
Sən Allahın bir payı.
Bir istəyin olmadı,
Ancaq haqdan savayı.
Kükrədin gecə-gündüz,
Susdurdun coşğun çayı.
Yazdın, yaratdın hər an,
Yatmadın ömrün boyu.
Səyyarələri yorub,
Yuxuya verdin Ayı.
Könlünü qəmə verib,
Kədəre sirdaş oldun.
Yandın aşıqlər kimi
Həsrətə qardaş oldun.
Çəkdin dünyanın dərdin,
Dostun intizar oldu.
Baban Füzuli kimi
İşin ahu zar oldu.

Sən intizar çəkdikcə,
Gecələr hey uzandı.
Sinən altda ürəyin,
Yandı, şam kimi yandı.
Xəyalların ruhunu,
Hər gecə çəkdi dara.
Sancıldı baxışların
Sayrışan ulduzlara.
Bilmədin yatmaq nədir,
Yuxu hara, sən hara!
Həsəd apardın, şair,
Gecələr yatanlara.

Həmişə dərd sanardın,
Dədsizliyi özünə.
Dərd çəkib dəvə kimi,
Güc verərdin dizinə.
Közdən köynək biçərdin,
Şeirinin sözünə.
Qorxu nədir bilməzdin,
Səndəki bu qüdrət nə?!
Aslantək dik baxardın,
Həqiqətin gözünə.
Qan saçdı imperiya,
Sən gözə aldın qanı.
Alıb sözə, qələmə
Yazdın şah "Gülüstən"i.
Hayqırır var gücünlə
Zamanı çəkdin dara.
Aradın ədaləti
Zülməti yara-yara!

Bilmədin yatmaq nədir,
Yuxu hara, sən hara.
Həsəd apardın, şair,
Gecələr yatanlara!

Sipər oldun millətə,
Qorudun qalxan kimi.
Haqsızlığa dözmədin,
Püskürdün vulkan kimi.
Bilmədin dinclik nədir,
Sükut, sakitlik nədir.
Kədərə məskən oldu,
Hər an odlanan qəlbin.
Millətin dərdi ilə
Məşəltək yanan qəlbin.
Bilmədin yatmaq nədir,
Yuxu hara, sən hara.
Həsəd apardın şair,
Gecələr yatanlara.

Şöhlət Əfşar

"525-ci qəzet, 5 mart 2009

**USTADIN
SON MÜSAHİBƏLƏRİ**

ƏBƏDİ BƏXTİYAR

2005-ci il. Bəxtiyar Vahabzadə onda Şəkiddə idi. Ağır xəstə olduğundan, heç kimi qəbul etmirdi. Mir Şahin şairdən müsahibəyə razılıq alır. Amma xalq şairi şərt qoyur: *“Müsahibə mən dünyadan köçəndən sonra efirə getməlidir”*, - deyir. Müsahibə xalq şairi dünyadan köçəndən sonra efirə getdi. Demək olar ki, vəsiyyətlərdən ibarət müsahibə alınmışdı...

- Özünüzü indi necə hiss edirsiniz?

- Çox sağ olun, əlbəttə, əvvəlkilərə nisbətən xeyli irəliləyiş var. Başda professor Əlişir Musayev olmaqla, mənim həkimlərimin hamısı deyir ki, yavaş-yavaş, tədricən hər şey yerinə düşəcək. Mən də onu gözləyirəm.

- Şəhərdə özünüzü yaxşı hiss edirsiniz, yoxsa kənddə?

- Əlbəttə ki, şəhər bir az çətindir. Bağda qaldım bir qədər, nisbətən bağ təsir elədi. İndi də bir həftədir Şəkiddəyəm. Amma bir məsələ var, Şəkinin yeri dəniz səviyyəsindən yuxarıdır. Dəniz səviyyəsindən yuxarı olanda təzyiq çoxalır. Ona görə də Şəkinin yuxarı hissələrinə gedə bilmirəm. Yuxarı hissələrə getmək çətindir. Dəniz səviyyəsi qalxdıqca təzyiq qalxır, təzyiqə dözmək çətindir.

- Təzyiqə dözmək çətindir... Bunu Bəxtiyardan eşitmək bir az təəccüblüdür. Bəxtiyar Vahabzadə... Təzyiqlərə dözmək... Sizin bütün ömrünüz təzyiqə dözməklə keçib.

- Bütün ömrüm boyu, əlbəttə ki, təzyiq olub. Amma indi can dözmür daha. İnsan poladdan olsa belə, çətindir. Çox çətindir.

- Səmimi deyin, Bəxtiyar müəllim. Bilirdinizmi ki, şair olacaqsınız?

- Vallah, Mir Şahin, qadan alım, mən onu dərk eləmirəm. Düzdür, mən indi bu yubileyə əlaqədar məqalələr oxuyuram, hamısı yüksək sözlər deyir. Çox sağ olsun o müəlliflər. Amma mən özümdə böyüklük hiss eləmirəm. Mən çox adi bir şairəm. Əlbəttə ki, o dahiləri ki mən oxumuşam, Füzulidən, Nizamidən, Nəsimidən tutmuş Sabirə kimi, onlar haqqında yazmışam da, onların qarşısında biz çox cüziyik.

- Siz ruhla, ürəklə, yoxsa beyinlə yazırsınız?

- Vallah, onu insan özü bilə bilmir. Amma mən belə hesab edirəm ki, ruhla, həyəcanla, hisslə... Ədəbiyyat, sənət hissin övlədidir, elm isə beynin. Əlbəttə, bunun xırdaqlarını bir psixoloq kimi deyə bilmərəm. Ancaq onu bilirəm, həyəcanlı anlarımda əlimə qələm alan kimi, bunu yazanda, yazı prosesində hiss edirəm ki, bu, həyəcanlı oldu. Güzəl oldu, hisslili oldu. Onu da başa düşürəm ki, bu hissdır.

- Onda ruh nədir sizin üçün?..

- Ruh məsələsi çox mürəkkəb məsələdir, amma onun varlığına zərrə qədər şübhəm yoxdur. Amma onu dərk etmək çox çətin məsələdir. Bu barədə Qurani-Kərimdə də var. Ruh Rəbbimin əmrindədir. “İxlas” surəsindədir, onu O bilər. Onun ixtiyarı Ondadır. Yer insanı onu dərk edə bilməz. Mən hələ bilmirəm, peyğəmbərlər - İsa, Musa, Məhəmməd tam mənada bunu dərk edə biliblərmə? Bilmək olmaz, amma hər halda hiss edilir ki, onlarda qılgıncılar var. Çox mürəkkəb məsələlərdir bunlar. Uzun illər

Cəlaləddin Rumi ilə məşğul oldum. Türkcə onun “Məsnəvi”si haqqında yazılanları oxudum. Əlbəttə, bu çox çətin məsələdir. Mən bilmirəm, başa düşmürəm ki, bizim ali məktəblərdə, xüsusilə fəlsəfə fakültələrində niyə Cəlaləddin Rumi keçilmir. Niyə biz hər şeydə üzdən gedirik? Materializmi də üzdən getdik, idealizmi də üzdən gedirik.

- *Sufilikdə ilk növbədə sizi nə cəlb edir?*

- İlk növbədə mənəvi təkamül Maddiyyat yox, hər şey mənəviyyata bağlanır. İzninizlə mən bir şeir oxuyardım. Mən istəyirəm başa düşdüyüm tərzdə təsəvvüfün mənasını açım. Təsəvvüfdə birinci pillə *şəriətdir*, yəni şəriətin bütün qayda-qanununu həyata keçirməkdir. İkinci *təriqət* gəlir. Təriqət yoldur, sən düşürsən bir çığıra. O zaman sən mürşidin, yəni müəllimin olmalıdır. Sən olursan mürid, bu olur təriqət. Üçüncü, *mərifətdir*. Yəni mərifətə, müəyyən bir pilləyə çatırsan. Dördüncü, *haqiqətdir*, sən mütləq haqiqəti, yəni Allahı dərk edirsən. Bu bir təkamüldür, pillələrlə. Ona görə deyirəm:

***Hər kəsin ürəyindən Allaha bir yol gedir,
Bu yola biganələr özünə biganədir:
Özünü aşmaq üçün, haqqa ulaşmaq üçün
Gərək öncə aşasan nəfs adlı dağları.***

Özünü aşmaq, yəni özündən yuxarı qalxmaqdır, öz cismindən yuxarı qalxmaq, ruha qalxmaqdır, fəlsəfədə belədir. Bu işdə insana birinci mane olan nəfsdir. Böyük adamlardan biri deyib: “Allahım, sən məni nəfsimlə baş-baş buraxma, məni nəfsimə qul eləmə”. Bu çox mühüm məsələdir. İnsanın başına nə qədər bəla gəlirsə, nəfsdən gəlir. İnsan nəfsini öldürə bilsə, mənən ucalır. Mənəviyyatı ucalır, qəlbən ucalır, yüksəlir.

***Gərək öncə aşasan nəfs adlı dağları.
Şəriət bir ağacsa, təriqət budaqları.
Mərifət yarpaqları, haqiqət meyvəsidir.
Təsəvvüf haqq səsidir.***

Təsəvvüf bizi Haqqı dərk etməyə aparır. Hamı bu dördpilləli yolu gedə bilməz. Çox böyük dahilər olub ki, keçiblər, amma yarıda dayanıblar. Ən böyük dahilər isə axıra qədər keçiblər. Və bu adamlar öz bəsirət gözləri ilə Allahı görüblər. Yəni bunun qısaca mənası budur ki, özünü dərk elə, özünü öyrən. Özünü dərk etsən, sən Allahı dərk etmiş olarsan. Burada qarışıq məsələlər çoxdur.

- *Bu dörd mərhələ ki deyirsiniz, bu dörd mərhələni kimlər ki axıra kimi keçir, dahi olurlar. Siz özünüz hansı mərhələyə gəlib-çixmışınız, hamısını keçmişiniz?*

- Yox. Keçə bilməmişəm... Keçə bilməmişəm... Mərifət adlanmasına qədər gəlmişəm. Yəni müəyyən qədər dərk eləmişəm. Əlbəttə ki, bu dahiləri - Cəlaləddin Rumini, Füzulini oxuya-oxuya gəlmişəm. Füzuliyə tam təriqət şairi, yəni tam sufi şair demək olmaz. Amma o, yaradıcılığının qüvvəsi ilə onun astanasına gəldi. Xeyli gəldi. Ona görə də ədəbiyyat tarixində çox zaman bir qism deyir, o, təriqət şairidir. Bir qism isə onu tam təriqət şairi saymır, o cümlədən mən də saymıram.

- *Bəxtiyar müəllim, mərhələlərə bölsək, azərbaycanlı olmaq çətinidir, yoxsa müsəlman və insan olmaq?*

- Birinci insandır. Tam mənada insan. Öz şəxsi mənafeyindən yuxarı qalxan insan tapmaq lazımdır. İnsan olmaq uğrunda mübarizə aparmaq lazımdır. Hamımızda nəfsin əlamətləri var; birimizdə bir az çox, birimizdə az. Nəfs insanı daxilən mənəvi inkişafa qoymur. Nəfsini öldürə bilən ən böyük adamdır. Bir atalar məsəli var: “Ən güclü pəhləvan özünü yıxandır. İnsan gərək bütün ömrü boyu özü ilə mübarizə aparsın. İnsan ikiləşir; bir ad-

dım atmaq istəyəndə mütləq fikirləşirik, edim, ya etməyim. Kim nəfsini öldürə bilirsə, özünü yıxa bilirsə, o, həmin mərhələni keçir və olur insan. Və o, mərifətə çatır. Mərifət və həqiqəti dərk edir. Həqiqəti dərk eləyən çox az olar. Bizim tariximizdə olub elə adamlar.

- *Mən gözümü açandan sizi görmüşəm. Çoxdandır bu dünyadasınız. Necə tanıdınız bu dünyanı? Bu dünya sizdən nəyi aldı və nə verdi?*

- Çox ağır sualdır - nəyi verdim, nəyi aldım... Ömrü verdim, yaş qazandım (imam Qəzalinin şəklini göstərir - müəllif). Bu, İmam Qəzalidir, çox böyük islam alimidir. Amma bu yaş müddətində, görəsən, mən bu kişilərin dərk elədiyinin yarısını dərk edə bildinmi? "Dərk eləmişəm" demək asandır. Boş sözdür. Çox çətindir.

- *Yuxu tez-tez görürsünüz?*

- Çox tez-tez...

- *Son zamanlarda gördüyünüz yuxulardan sizi ən çox heyrləndirən hansı olub?*

- Atamla söhbət eləmişəm yuxuda. Özü də tez-tez görürəm atamı.

- *Razıdır sizdən? Hər halda, hiss edərdiz yuxuda...*

- Mən hiss edirəm ki, yox. Deyir, mən səni ayrı cür görmək istəyirdim. O həmişə deyirdi ki, insan olmaq lazımdır. İnstitutu bitirib, diplomu göstərib öyünmək ona çatmırdı. Onun əsas meyarı, ölçüsü insanlıq idi. Kasıb dolanıb və bizi kasıbçılıqla böyüdü. Amma böyük insan idi. Evdə bir xüsusi xörək bişiriləndə yeyə bilməzdi. Mütləq həyatə düşüb gözləməliydi ki, küçədən bir xoşuna gələn adam keçsin və bizimlə çörək yeməyə dəvət etməliydi. Qərribə bir insan idi.

- *O sizi necə görmək istəyirdi? İstəmirdi ki, siz şair olasınız?*

- Bilmirəm... O, şair-filan dərk eləməirdi. Bildiyi namaz və dua idi, oruç tutardı, bütün ayınları yerinə yetirərdi.

Və bir də insanlığı... Çox böyük insan idi; mən ona baxanda təəccüb edirdim. Sonuncu qəpiyini belə, yoxsula verərdi.

- *Bəxtiyar müəllim, həmişə belə fikirləşmişəm, insan, ilk növbədə, şair və yazıcıların övladıdır. Yəni ata-anamızdan daha çox sizin əsərlərinizlə tərbiyə almışdır. Bizim hansısa bir hərəkətimiz sizi narahat etmir ki, düşünürsünüz mü ki, kiminsə hərəkətinə görə Bəxtiyar Vahabzadə də məsuliyyət daşıyır?*

- Şübhəsiz. Mən həmişə onu deyirəm ki, burda bizim də günahımız var. Cəmiyyətdə bir əyinti varsa, bunda hamın cəmiyyətdə az-çox üzə olan adamların günahı var, içində də mən. Çox böyük məsuliyyətli hissidir. Mənəvi yüksəliş məsələsinə aid bir şey də deyim. Qərb fəlsəfəsi daha çox materialist fəlsəfədir. Şərq fəlsəfəsi isə daha çox mənəviyyat fəlsəfəsidir. İndi belə bölgü də aparırlar ki, hiss şeytandır, ağıl Allahdır. Hiss çox gözəldir, xoşdur; adam hissini dalınca getmək istəyir...

*Ağlın önündə səcdə qıl, əyil,
Ağıl düşüncənin mötəbər şahı.
Ağlını eşidən heç kəsi deyil,
Allahı eşidir, yalnız Allahı.*

Ağlını eşidəni ancaq Allah eşidir. Allahı eşidən adam ağılını eşidəndir. Daha doğrusu, ağılını eşidən Allahı eşidir. Amma necə etmək olar ki, o şirin hissini dalınca getməyəsən və şirin hiss səni aldatmasın? Siz indi cavanlıq prosesindəsiniz. Hiss sizə gözəllik, şirinlik, həyatın ləzzətini gətirir. Amma ağıl sona deyir ki, bu olmaz. Bu mübarizə hər kəsin öz içində gedir. Lap yaşlı adamlarda da bu var - hiss ona güc gələndə deyir, eyibdir, dayan. Ömrü boyu insanın qəlbində vuruş gedir - edim, ya etməyim... İnsan üçün ən çətin şey özü-özü ilə güləşməsidir. Amma bu çox va-

cibdir. İndi, görəsən, ruh hansındadır? Maraqlıdır... Desək, ruh hissin arxasın-dadır, günah etmiş olarıq. Bayaq dediyimiz kimi o, Allahın əmrindədir.

- *Bəxtiyar müəllim, adınızı kim qoyub?*

- Atam. Vahab isə ulu babamdır. BİZ Şəkinin yuxarı hissəsindənək. Orda hamı dağcı olur; meşədən odun gətirirlər. Mənim babam da, əmilərim də o işlə məşğul olublar. Odunu həyətdəki kömür quyusunda yandırır, şəhərə gətirib satıb və bununla dolanıblar. Amma mənim ulu babam dağcı olmayıb. Deyilənə görə, ulu babam şalvarın lifəsini tikən usta olub. Çox dinc, mülayim, fəqir adam olub.

- *Hansı övladınızı daha çox istəyirsiniz?*

- Bunu demək çox çətin, fərq yoxdur. Üçü ilə də dərcləşirəm, amma ayn-ayrılıqda. Çünki birində hiss artıqdır, birində ağıl. Qızımda ağıl artıqdır. Kiçik oğlum Azərdə mühakimə çox güclüdür, özü də o dindardır. Azər də, Gülzar da dini kitabları çox oxuyurlar, İsfəndiyar isə yox. Amma o, daha çox hiss adamıdır. Ona görə də qələm əhli oldu.

- *Bəxtiyar müəllim, kiminlə ünsiyyətdə daha çox açıq olursuz? Yəni elə şeylər var, yalnız onunla bölüşürsüz?*

- Vaxtilə biz dost olmuşuq - Xudu Məmmədov, Nurəddin Rzayev, mən və bir də rəhmətlik Şahmar Əkbərzadə. Elə onlarla bölüşərdim. İndi də yenə Nurəddinlə bölüşürəm. Heç kəsə deyə bilmədiyimi ona deyirəm.

- *Sirr saxlamağı bacarırsız?*

- Sirri hamıya açmaq olmaz, çox çətin, amma başqa yol yoxdur.

- *Bunlar şəxsi sirlərdir, yoxsa hansısa sirr ola bilər ki, siz bilirsiniz, amma cəmiyyət və dövlətə görə, millətin sarsılmamasına görə deməmişiz?..*

- Çox olub, çox...

- *Bəs düşünməmişiz ki, nə vaxtsa peşman ola bilərsiniz ki, gərək o vaxt Azərbaycan xalqına açardım o sirri...*

- Sovet dövrünün qılincının dalı da, qabağı da kəsən vaxtlarda sözümü deməyə çalışmışam. Əlbəttə, açıq deməmişəm. Onun da yolları var idi - hadisələr barədə ya xarici dövlətlərə demək, ya da tarixə keçirmək. O yolla özümü pərdələmişəm. Məsələn, sovet dövründə mənə bir nəfər zəng etdi və dedi ki, gümanımız sənə idi, sən də Lenindən yazdın? Utanmadın? Lenin bizi hansı günə çıxarıb? Tanımadığım adam idi və çox ərklə bunları mənə telefonda dedi. Ancaq ona dedim ki, xahiş edirəm sizdən, dəstəyi atmayın və gedin, o əsəri bir dəfə oxuyun, sonra nə sözlünüz varsa, gəlin deyin mənə. "Leninlə söhbət" əsərini nəzərdə tuturdu həmin adam. Bir ay keçəndən sonra mənə yenə də zəng etdi. Dedi, başa düşdüm; Leninin dedikləri sizin üçün bir qalxan olub... Məsələn, "Rüşvət olan məmləkətdə ədalətdən danışmaq olmaz". Bu, Leninin sözüdür. Bunu epiqraf gətirib, sonra davam edirəm ki, "Ay dahi, sən böyük adamsan, tamamilə düz deyirsən." İndi mənə kim tuta bilər, axı Lenin deyir bunu. Bu cür sitatlarla, təxminən, səkkiz fəsil yazdım, hərəsi bir məsələyə aid idi.

- *Zaman nədən ibarətdir sizdən ötrü?.. Yorulmamışınız ki?*

- Yox. Əslində, zaman, vaxt, təqvim uydurmadır. Vaxt yoxdur. Mənim bir şeirim də var idi... Vaxti kim yaradıb, onu kim dəqiqəyə, saata, günə, həftəyə, aya və ilə bölüb?.. Əslinə baxsan, zaman uydurmadır. Zaman yoxdur. Əvvəlini bilirikimi? Bir şeyin ki başlangıcını bilmirik, onun sonunu da bilmirik.

- *Deyəsən, bu, diktora yazılmış şeirdir - gün başa çatmamış, nə tez caladız bizi növbəti günə...*

- O da var...

*Təbiətdən savayı hər şey ancaq qurmadır,
Oddan çıxan tüstü də düz yox, burma-burmadır.*

*Bu saxtakar ayrılar düzləri çıxdəş eylər,
Hesabda ancaq hünər çıxma deyil, vurmadır.
Necə inanaq buna, şeyxin uydurduğuna,
Guya onun hər günə yediyi bir xurmadır.*

Bu, Mirzə Cəlilə işarədir.

*Röya var cah-cəlalda, üzdə, gözdə, camalda,
Yanaqdakı o xal da sonradan qoydurmadır.
Düzlüyə gəlmiriksə, göz yalana çəliksə,
İlkini bilmiriksə, vaxt da bir uydurmadır.*

- Günün hansı hissəsində özünüzdə daha yaxşı hiss edirsiniz?
- Nisbətən səhərlər. Amma bütün şeirlərimi gecə on birdən sonra yazmışam.
- Gecə, bir növ, iş vaxtınızdır?..
- İş gecə on birdən sonra başlayır.
- Bəxtiyar müəllim, yenə də yazırsız?
- İndi çox az. Gərək ünsiyyətdə olam ki, o hiss yarana. O, bir anda yaranır.
- Son zamanlar belə olub?
- Bəli, insultdan sonra.
- Bayaq fikir verdim, siz latın qrafikası ilə yazdınız. Həmişə latınla yazmısınız?
- Mən orta məktəbdə oxuyanda latın idi. Sonra kirilə keçdik, daha sonra bir də latına keçdik.
- Hansı rəngi sevirsiniz?
- Yaşıl ən çox sevdiyim rəngdir. Bir də göy rəng. Yaşıl İslamın rəngidir, göy türkün.
- Hansı ağacı sevirsiniz?
- Ən çox cökəni...

*Quş oxudu fərəhləndik,
Daş oxusa, neyləməli?
Hörümçəklər tor toxudu,
Kol toxusa, neyləməli?*

*Dedin dünya bir tamaşa,
Hər arzumuz gəldi başa,
Dediklərim başdan-baş
Boş yuxusa, neyləməli?*

*Səsimiz yox, küyümüz var,
Oxumuz yox, yayımız var.
Dəmə gəlmiş çayımız var,
Qənd yox isə, neyləməli?*

*Yalanlardan cana doyduq,
Ona uyduq, buna uyduq.
Ət qoxudu, duza qoyduq
Duz qoxusa, neyləməli?*

- Bəxtiyar müəllim, duz qoxusa, neyləməli?
- Dəhşətdir... Duz qoxusa həyat qurtardı. Duz qoxusa, onun əlacı yoxdur.
- Bəxtiyar müəllim, olubmu ki, çox naəlac vəziyyətə düşmüşüz?
- Çox olub.
- Hansı məqamda ürəkdən sevindiyyiniz, hansı məqamda isə ən çox kədərləndiyiniz anı xatırlayırsız?
- Fəlakətin qurtardığı nöqtə dünyanın ən xoşbəxt anıdır. Xoşbəxtlik faciənin qurtardığı nöqtədə başlayır. Olub ki, çox dəhşətli vəziyyətlərə düşmüşəm. Məsələn, bilirdim ki, məni tu-

tacaqlar. Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin yaranmasının 80 illiyi münasibətilə təşkil olunan yığıncaqda Heydər Əliyev üz tutdu nazirliyin işçilərinə və dedi ki, bir az ziyalılarla ehtiyatlı olun. Vaxtilə ehtiyatsızlıq üzündən çoxlarını itirmişik. O, mənə, bir də Xəlil Rzanı misal çəkdi. Dedi: “Bu adamların günahı nə idi? Bunlar haqqı deyirdilər və dissident idilər. Amma bunları incidirdilər. Bunlar haqqında 60-cı illərin əvvəllərindən qərar çıxmışdı və artıq həbslərinə də imza atılmışdı. Mən çox çalışdım və onları xilas etdim”. Xilas olduğumu bilən anda aldığım sevinci heç bir şeydə hiş etməmişəm. O zaman özüm də təəccüb edirdim, necə oldu ki, hər gecə saat birdən sonra evimizin qabağında maşın dayananda, qorxurdum ki, gəldilər mənə aparmağa. Amma sonra gördüm ki, bunlar bitdi. Gərək ki Suslov o vaxt demişdi ki, mənə müsəlman ölkələrindən dissident çıxartmayın. Və biz xilas olduq.

- *Nəyə görə müsəlman ölkələrindən dissident istəmədilər?*

- Rusların içərisində dissidentlər var idi. Amma Orta Asiya-nın hamisi müsəlman idi və Suslov da o cür demişdi.

- *Bəxtiyar müəllim, heç düşünmüşünüz ki, nəyə lazım idi bunları etmək? Bu qədər qorxu, səksəkə və həyəcan keçirmisiz. Bütün bunların hamisi ona görə olunurdu ki, bu gün Azərbaycan müstəqil olsun və ayrı-ayrı vətəndaşlar müstəqil şəkildə öz rüsvətlərini ala bilsinlər, korrupsiyaya qurşansınlar və cinayətlərini etsinlər? Bütün bunların hamısı bunun üçün idi?*

- İndi belə görünür. Şəxsən mən elə düşünürdüm ki, müstəqilliyimizi alan gün hər şey düzələcək. Sadəlovh adamam. Şeir də yazmışdım:

***Azadlıq, azadlıq, leylacın oldum,
Mən sənə acın oldum.***

Azadlığımızı aldıq, gördük yox, biz istədiyimiz olmadı.

Əvvəl özgə aparırdı, indi özümüzünkülər özümüzünkünə şərik oldu. İndi özümüzünkülər başımıza oyun açır.

- *Bəxtiyar müəllim, əşyalara qarşı mühafizəkarsız? Məsələn, bu səksən ilin yeddi-səkkiz ilini çıxsaq, ömrünüzün bir qırx ilini ondan əl çəkmirsiniz və həmişə yanınızdadır?*

- Qələm. Bir diyircəkli qələnim var, bütün əsərlərimi onunla yazmışam. Amma üç il bundan əvvəl necə oldusa, onu itirdim. O mənim üçün müqəddəs idi.

- *Harda itirdiniz onu, Bakıda, yoxsa kənddə?*

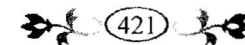
- Bakıda.

- *Bakıda çox şey itiririk biz. Böyük şəhərlərdə çox şey itiririk. Bakı da böyük şəhərdir. Qələmdən savayı daha nələri itirmisiz?*

- Hisslərimi itirmişəm, həyatın şirinliyini itirmişəm. İndi mən ləzzət alıram nəvəmdən, nəticəmdən. Yəni özümə məxsus olan elə bir şey yoxdur. İnsanın iki-üç kostyumu olur, onlardan birini daha çox geyinir. Niyə? Özü də bilmir. Ona elə gəlir ki, bu onu daha yaxşı tutur. Amma bilirsən ki, özünü aldadırsan. O qədər mürəkkəbdir ki... Mən deyirəm ki, hər şeyi, hamını başa düşdüm, bir özümü başa düşə bilmədim. Özümü başa düşə bümürəm, bir də görürsən, bir anın içində göy kimi tutuluram. Mən bir şeir də yazmışam:

***Səbəbsiz kədər, səbəbsiz qəmin
Səbəbi səbəbdən yüz qat ağırdır.***

Kədərliyəm, dilxoram, deyirəm ki, nə olub mənə, nəçün dilxoram? Bilmirəm, səbəb yoxdur. Amma o səbəb səbəbdən daha ağır səbəbdir. İnsan özü-özünü başa düşmür. Mən Mir Şahini özümdən yaxşı tanıyıram. Mənə gəlsinlər desinlər ki, Mir Şahin belə edib. Fikirləşərəm, deyərəm ki, yox, Mir Şahin bunu eləməz, mən tanımam. Amma mənə desələr ki, sən belə etmisən, deyərəm

ki, ola bilər. Çünki özümü tanımıram. Elə bir mənasız iş edirəm ki, özüm-özümə təəccüb qalıram. Birdən elə mənasız söz danışaram ki, özüm-özümə təəccüb edirəm, bu nə sözdür mən danışdım, bu nə hərəkətdir mən etdim. Ömrüm boyu özümü dərk etmək uğrunda mübarizə aparmışam ki, özümü başa düşüm, görüm, mən kiməm, mən nə istəyirəm. "Kiməm, qərəzim nə, məqsədim nədir?" Belə bir şeirim də var.

- *Hansı heyvanı çox sevirsiz? Yəni bunun içində qurdu da olar, şiri də, ceyranı da...*

- Vallah, gözəllik etibarilə maralı. Maral... Çox gözəldir. Amma onun gözəlliyi də onun düşmənidir. Başındakı buynuzlar onu ilişdir, ağaca ilişir, canavar da gəlib onu yeyir.

- *Tərs kimi maral həmişə meşənin sıx yerində gizlənməyə çalışır və həmişə də elə başından ilişir.*

- Gözəl qadın nə qədər gözəldirsə, o gözəllik onun düşmənidir. Elə onun zibilinə düşür.

- *Şairlərə oxşayır bir az marallar, onlar da həmişə başının bəlasına düşürlər...*

- Elədir.

- *Bəxtiyar müəllim, özünüzü xaraktercə qorxaq adam saymırsız ki?*

- Çox ehtiyatlıyam.

- *Amma qorxaq deyilsiz. Çünki qorxaq adam "Gülüştan" yazı bilməzdi...*

- Yazı bilməzdi. Mən bilirdim, fəlakətə gedirəm, onun üstə məni məhv edərlər. Amma yazdım, özü də onu bu Şəkildə yazmışam. Yazdım, "Şəki fəhləsi" nə verdim ki, çap olunsun. Sonra başım çox bəlalar çəkdi, bilirsiniz. Amma mən onu yazanda bilirdim ki, fəlakətə gedirəm, bunu nəhaq edirəm. Amma indi həyatda bir az ehtiyatlıyam. insan yaşlaşdıqca cəsarəti azalır, ehtiyatı çoxalır.

- *Səhv etməməyə, bu sizin sözünüzdür. Tələbə vaxtı görüşlərinizin birində iştirak edirdim. Ya 90-cı il idi, ya da 89-cu il. Sizə sual verdilər, siz dediniz ki, şairinki daha çox kədərdir. Nəylə izah edirsiniz bu məntiqi?*

- Elədir. "Qəm-şadlıq" şeirimdə buna cavab vermişəm:

***Kədər düşüncədir, qəm düşüncədir,
Qəmin qanadında yaradırıq biz,
Kədər bir damasında közərən ağıl
Közərməz şadlığın ümmanında da.***

Şadlıq yüngüldür, çəkisi yoxdur. Amma kədər çəkilidir.

- *Ən çox nəyə sevinmişiz?*

- Yadımdadır, 1984-cü ildə məni dövlət mükafatına təqdim etmişdilər, amma almaq çətin idi. Təxminən, otuza qədər namizəd var idi.

- *Bu, yəqin, SSRİ Dövlət mükafatı idi...*

- Bəli. Birdən mənə Moskvadan zəng etdilər. Yevtuşenko aldı, mən aldım və bir erməni yazıçısı aldı.

***Dərdim olmasaydı, dərd tatmaq üçün,
Dərdin dəryasına tilov atardım.
Sevinci qaşıyıb, Allah, mən hər gün,
Sevincdən özümə dərd yaradardım.***

- *Bu bayaqkı sualimin cavabı oldu...*

***Əgər olmasaydı, dəryaca dərdim,
Dərdin yoxluğunu mən dərd edərdim.***

Bu mənim kredomdur. Mən dərd üçün ölürəm. Dərd axta-

rıram. Və dərd də məni yazdırır. Məni yazdıran dərd, kədərdir. Sevincdə mən heç vaxt xoşbəxtlik görmürəm. Dərd insanı düşündürür.

- *Azərbaycan poeziyasında Füzulini dərd şairi kimi tanıyırlar...*

- Ən böyük dərd şairidir, dünya ədəbiyyatında da Bayron.

- *Dərdin texnologiyasını şairlər yaxşı bilirlər. Çünki sevincdə hay-küy çox olur, ona görə də orda şairin düşünməyə imkanı az olur...*

- Qırmızı çoxdur.

- *Tamamilə doğrudur. Amma siz yaşılı sevirsiz... Hesab etmək olarmı ki, dərdin rəngi yaşıldır?*

- Adətən, qara götürürlər, matəm rəngi. Amma mən yaşılda görürəm. Mən dərdimi, kədərimi yaşılda görürəm.

- *Bəxtiyar müəllim, səyahətə münasibətiniz necədir? Yoxsa xaraktercə qapalı adamsız?*

- Cavanlığımda çox gəzmışəm, dünyanın yarısını gəzmışəm. Amma yaşlaşanda təkliyə çəkildim. İndi mənə təklif edirlər, getmirəm. Təklif etdilər ki, Yaponiyaya gedim. Yaponiya mənim üçün çox maraqlıdır. İndi gedə bilmərəm, istəmirəm.

- *Dünyagörmüş adamsınız. Sözüən həqiqi mənasmda. Həm dünyanı görmüşüz, əsərləriniz dünyanın müxtəlif ölkələrində tərcümə olunub. Hansı dilə tərcümədən daha çox razı qalmısınız?*

- Nisbətən yenə rus dilinə.

- *Rimma xanımın tərcüməsini...*

- Rimma və Yevtuşenko. Onlar məni hiss edirdilər, mən də onları hiss edirəm. Məsələn, mənə deyirdi ki, öz tərcüməni oxu, çevir onu ruscaya. Bu bir eksperiment idi. Orada bilinir ki, nə qədər düzgün tərcümə etmişəm. Deyir, tərcümə qadına bənzəyir; nə qədər gözəldirsə, o qədər sadıq deyil, nə qədər çirkindirsə, o qədər sadıqdır. Yəni dəqiq tərcümə edə bilmirsənsə, bu düz deyil.

Amma o sadıqdır. Çünki istəyirsən sətirbəsətir düz olsun. Sadıqlıq da gözəllik vermir.

- *Bəxtiyar müəllim, şair olmasaydınız kim olardınız?*

- Yəqin ki, meşəçi olardım. Dağcı. İnanın ki, dənizdən zəhləm gedir, Mən dənizdə gözəllik görmürəm, hirslənirəm. Mənimki dağdır, meşədir. İndi çıxmağa halım yoxdu. Olsaydı, bəlkə atla çıxardım yaylağa.

- *Özünü bir az yaxşı hiss etsəydiniz, atla çıxardız...*

- Yaxşı hiss eləsəm, amma inanmıram o da olsa.

- *Ata axırıncı dəfə nə vaxt minmisiz?*

- Axırıncı yaydan əvvəlki yayda.

- *Ata minəndə yəhərlə minirsiz, yalın oturmuşuz?*

- Yox, yalın oturmuram, yəhərlə minirəm.

- *At çapmağı xoşlamışdınız?*

- Cavanlıqda çox xoşlayırdım. Şəkiddə bir Söyüdlü kəndi var. Dayımın evi ordadır. Sevərdim ata minib dayımı görməyə gedim.

- *Atla gəzməyə meyliniz barədə Çingiz Aytmatovla danışmışdınız... Biz Bişkekdə onunla söhbət edəndə onun otağındakı divarda balaca at şəkli görmüşdüm. Bizim rəssam Mircavadın çəkdiyi rəsm idi.*

- Mənim yubileyimə gələndə onu gətirmişdi mənə...

- *Çingiz Aytmatov danışmışdı ki, Bəxtiyar Vahabzadə də atla gəzməyi sevirdi. Amma mən ondan soruşmadım ki, siz xoşlayırsınız, yoxsa yox, çünki Çingiz müəllim belə məsələlərdə bir az qapalı idi. Hətta onun yadında 90-cı illərin Yanvar hadisələri də qalmamışdı. Mən soruşanda dedi ki, 90-cı ildə nə olub? Siz yazmışdınız Çingiz Aytmatova 90-cı illə bağlı məktubu?*

- Nurəddin, mən, Şahmar getdik onun Bişkekdəki bağ evinə; üç-dörd gün evində qonaq qaldıq. O erməni var idi, bizim haqqımızda yazan

- *Zori Balayan...*
- Bəli, o kitabı aparmışdıq ona. Nurəddin gecələr onu oxu-vurdu və izah edirdi ona. Gördük, ona təsir eləmədi.
- *Bəli, təsir etmədi. Sizcə bu nəylə bağlı idi? Yazıçı kimi bö-yük olanda adam öz kökünə bağlılıqdan uzaqlaşır?*
- Əksinə, kökünə çox bağlı olur.
- *Deməli, ya o, kökünə bağlı deyil və böyük deyil...*
- Yox, elə deyil. O çox ehtiyatlı adamdı. Çünki o vaxtlar Ayt-matov Nobel mükafatına namizəd idi. Çox ehtiyatlı adamdı.
- *Bəs nə oldu? Nobel də olmadı. Bizim də yadımızda qaldı ki, Çingiz Aytmatov Azərbaycan türklərinin, Azərbaycan xalqının faciəsini başa düşmədi.*
- Biz ona məktub yazmışdıq.
- *Yadımdadır o məktub. Məktubu da müzakirə elədim, yadı-na düşmədi həmin məktub. Bu, dörd-beş il bundan qabaq olan söhbətdir... Bəxtiyar müəllim, dükanə-bazara getməyi xoşlayır-sız?*
- Yox. Qətiyyə.
- *Heç vaxt da getmirsiz?*
- Heç vaxt da getməmişəm.
- *Evin bazarlığını kim edir?*
- Yoldaşım. Mən pul xərcləməyi də sevmirəm, daha doğrusu, bacarmıram.
- *Bəxtiyar müəllim, yoldaşınız sizi qoruyur. Bilmirəm, azərbaycanca onun adını qaraçuxa qoysam, başa düşüləcək, ya yox; ruslarda bir söz var, "angel xranitel" deyirlər. Elə bil pəri kimi qoruyur sizi. Bu borcdan çıxmaq üçün siz neyləmişiz?*
- Heç nə. Həmişə ona borcluyam. Göydə Allah, yerdə o məni mühafizə eləyir. Amma mən ona heç nə etməmişəm. İnanın ki, bu əlli beş ildə mənim güclü qonorarlarım olub, gözləmədiyim anda Türkiyədə çap olunmuşam, kitablarımdan pul gəlib. Qadın

da ki zinət əşyalarını sevir, mən hələ ona ömrümdə bir şey də almamışam. Toy vaxtı nə olub, odu. Özündə də nəfs deyilən şey yoxdu. Nə yeməyə, nə geyimə, nə zinətə. Qətiyyə nəfs yoxdu. O cəhətdən çox yüksək adamdır.

- *Tək istirahət etməyi xoşlayırsız, yoxsa ailə ilə birlikdə? Umumiyyətlə, istirahətə münasibətiniz?*

- Ailə ilə birlikdə.

- *Harada daha çox istirahət edirsiniz?*

- Ən çox yay aylarını bura gəlirik (Şəkiyə - red.). İki ildə gələ bilməmişəm, insultdan sonra. Həkimlər icazə vermirilər ki, bura dağlıq yerdi.

- *Mən istərdim, elə hesab edəsiniz ki, indi sizin dilinizdən səslə-nəcək bəyanat bütün insanlığa səslənir, milliyyətindən asılı olma-yaraq bütün insanlara. Siz bütün insanlara Bəxtiyar Vahabzadə sözü deyəsiz. Hansı sözü, tövsiyəni, nəsihəti və vəsiyyəti edərdiz? Yəni biz Bəxtiyar Vahabzadədən bunu eşitməliydik. Siz ona görə yaşamısınız ki, günlərin bir günü bizə belə bir söz deyəsiz. Bu gün haqqınız var sizin...*

- Çox şey demək olar. Sadəcə, mən istəmirəm fərqləndirəm. Fikirləşirəm nə deyək? Mən bircə şeyi istəyirəm deyəm. Məsələn, mənim nəvələrim namaz qılır. Onlar mənim kitabxanamdakı Türkiyədə çap olunmuş İmam Qəzalidən tutmuş, ən böyük din alimlərinin əsərlərini oxuyurlar. Mən görürəm ki, nəvələrim məndən daha çox türkdürlər, məndən daha çox müsəlmandırlar, məndən daha yaxşı insandırlar. Bir nəvəm var, o qədər Allahpərəstdir ki, de-yiləsi deyil. Məsələn, evlərində də divara yazıb yapışdırıb ki, qeybət etmə, günahdır. Və ona da əməl edir. Heç kəsi də qeybət eləməyə qoymur. Quranı mükəmməl öyrənir. Quranın bütün şərhlərini hansı dildə olsa, axtarıb tapır. Mən millətimə onu tövsiyə edərdim ki, Allah yolundan qaçmasınlar. Allah həmişə bizi saf və haqq yola çağırır. Yalan danışmasınlar,

başqasını incitməsinlər, heç kimin qəlbinə toxunmasınlar. Şəkiddə bir söz var: “Ürək sındırmaq quş yuvasını dağıtmaqdan günahdır”. Dünənki söhbətimizdən sonra çox peşman oldum, səhərə qədər yata bilmədim. Dedim, mən niyə sındırdım, o kişi məndən ötrü gəlib. Mən bilirəm ki, məni çox istəyirsiniz. Səhər duran kimi çağırdım ki, qardaş, gəl danışaq.

- *Bəxtiyar müəllim, yaponlarda bir misal deyir - imperatorlar özünəməxsus olurlar; onlar əvvəl böyüyüb güclərini göstərirlər, sonra da bağışlayıb mərhəmətlərini. Belə şeylərə fikir verməyin. Əsas odur ki, söhbətimiz alındı. Mən arzulayırdım ki, torpaqlarımızla bağlı nəsa deyəsiz...*

- Çox ağırılı məsələdir. Mən belə güman edirəm ki, zorla alınan şey xoşluqla qaytarıla bilməz. Mümkün deyil. Mənim düşüncəm budur. Onlar qan töküblər alıblar torpağımızı. Biz də qan tökmüşük, amma məğlub olmuşuq. Həqiqət budur: ordumuzu gücləndirmədən heç nə edə bilmərik. Əgər istəyiriksə ki, qələbə çalaq, ordumuz, yox, əgər istəyiriksə sülh olsun, yenə də ordu. Hər şey gücə tabedir. Haqq da gücə tabedir. Əgər gücün varsa, haqlısan. Gücün yoxdursa, haqsızsan. Əyyami-qədimdən bu gəlir. Belədir də.

- *Bəxtiyar müəllim, mən sizə çox minnətdaram.*

- Mən də sizə minnətdaram ki, məni danışdırdız. Ürəyimdəki bəzi o qat bağlayan hisslər çıxdı üzə. Bəlkə də bu qalacaq. Çox sağ olun. Danışdırmaq çox mühüm məsələdir.

“Hesabat” jurnalı, fevral 2009, s. 30-35

BƏXTİYAR VAHABZADƏ: “HƏR GECƏ XALQIM ÜÇÜN DUA EDİRƏM”

Son vaxtlar səsi az eşidilir, az-az görünür.

Darıxdıq, görüşüb hal-əhval tutmaq istədik. Telefonda xəstə olduğunuzu söylədilər. Növbəti dəfə zəng edəndə özü ilə danışa bildik. Sağalması üçün dua edib, görüş üçün zaman istədik. O da yaxşı olarsa, çərşənbə axşamına söz verdi. Çox şükür, əhvalı yaxşı oldu, evində bizi qəbul etdi və iki saata yaxın şirin söhbət elədik.

Zaman: Necəsiniz, Bəxtiyar müəllim? Arada xəstələnmişdiniz deyəsən, keçmiş olsun.

Bəxtiyar Vahabzadə: Elədir. Bir az soyuqlamışdım, indi yaxşıyam.

Zaman: Dostlar zəng edirlərmə, görüşürsünüzmü?

Bəxtiyar Vahabzadə: Sağ olsunlar, zəng eləyib halımı soruşan çoxdur. Dost məsələsinə gəldikdə isə, biz üç dost olmuşuq: Xudu Məmmədov, Nurəddin Rzayev və mən. Xudu tez getdi.

Zaman: Bir Əhməd Şimide də var axı?

Bəxtiyar Vahabzadə: O, milliyyətçə almandır. Təhsil almaq üçün Türkiyəyə gedib və türkləri o qədər sevib ki, olub bir türk sevdalısı. Məscidə gedib İslam dinini qəbul edib, Əhməd adını da İslamı qəbul etdikdən sonra götürüb. Alman adı Hans Peterdir.

Zaman: Bəxtiyar müəllim, nə üzərində işləyirsiniz, təzə nəyiniz var?

Bəxtiyar Vahabzadə: İrihəcmli bir şey yazı bilmirəm, gücüm çatmır. Əlimdə bir neçə şeirim var.

Zaman: Bir vaxtlar sizin sandıq ədəbiyyatınız haqqında da-

nışılırdı. Bəs indi necə? Sandıqda bir şey varmı?

Bəxtiyar Vahabzadə: Yox. Nə var, hamısını üzə çıxarmışam. Mənim davam xalqımın azadlığı, dövlətimin müstəqilliyidir. Allaha çox şükür, bu arzuma çatmışam. Ona görə də indi sandığa yığılacaq bir şey də yoxdur.

Zaman: Övladlarınızdan, nəvələrinizdən yolunuzu davam etdirən varmı?

Bəxtiyar Vahabzadə: Yoxdur. Bir oğlum arada 5-6 hekayə yazdı, sonra keçdi diplomatiyaya.

Zaman: Nəvələrdən necə?

Bəxtiyar Vahabzadə: Xeyr. Allaha şükür ki, yoxdur.

Zaman: Bəxtiyar müəllim xoşbəxt adamdır mı?

Bəxtiyar Vahabzadə: Xoşbəxtlik nisbi söhbətdir. Mən Allahımdan çox razıyam. Allaha qurban olum, mənə sağlam can verdi, yaxşı övladlar verdi, nəvələr verdi, şairlik verdi, ardınca çox şeylər verdi. Bunlar çox böyük nemətlərdir, nə qədər şükür etsəm, azdır. Ancaq ürəyimdə elə dərdlər var ki, xatırlamaq belə istəmirəm.

Zaman: Bir uşaqlıq xatirəniz var, kitabda da yazmısınız: atanızı sizin yanınızda vurublar, kişi yıxılıb.

Bəxtiyar Vahabzadə: Heç gözümün qabağından getmir. Onda 11, ya 12 yaşım vardı. O anda özümə söz verdim ki, böyüyüb bu qisası alacağam. Amma almadım.

Zaman: Niyə?

Bəxtiyar Vahabzadə: Çünki mən Şəkiyə qayıdıb, o adamı görəndə gözləri tutulmuşdu, bədbəxt, rəzil bir halda idi. Qarşısında durub dedim ki, məni tanıyırsan mı? Əvvəl tanımadı, tanışlıq verdim və o hadisəni xatırlatdım. O mənim uşaqlıq xatirəmə qara bir ləkə kimi düşmüşdü, amma indi miskin halda qarşımda dayanmışdı. Qisas almadım. Çünki Allah onun cəzasını vermişdi. Amma heç bağışlamadım da.

Zaman: Siz hələ sovet dövründən türkçü kimi tanınmışınız. Bu gün necə?

Bəxtiyar Vahabzadə: Mən onda da özümü türk hesab eləmişəm, indi də. Yunus Əmrə bu gün bizə Anadolu türklərindən daha yaxındır, daha anlaşıldır. Yəni bizim kökümüz birdir, biz o birliyə doğru getməliyik.

Zaman: Bəxtiyar müəllim, türk ədəbiyyatından ən çox kimləri sevirsiniz?

Bəxtiyar Vahabzadə: Ən çox sevdiyim Mehmet Akif Ərsoydu. Amma mənə çoxları deyib ki, zahiri görünüşdən də, yazdıqlarımızdan da Nəcib Fazil Qısakürəklə bir yaxınlığımız, oxşarlığımız var. Bunu Türkiyədə bir neçə dəfə mənə dedilər. Mən onda hələ Nəcib Fazili oxumamışdım. “Çilə”sini aldım, şəklinə baxdım, gördüm həqiqətən də mənə oxşayır. Kitabı oxudum, deyilən yaxınlığı orada gördüm.

Zaman: Türkiyə ilə Azərbaycan arasında, heç olmasa, ədəbi integrasiya məsələsinə necə baxırsınız?

Bəxtiyar Vahabzadə: Mən təkcə ədəbiyyat sahəsində deyil, bütün sahələrdə yaxınlaşmağı, integrasiyanı arzulayıram. Bu gün Türkiyədə Türk Dünyası Akademiyası təsis olunmalıdır. O akademiya türk xalqlarını və dövlətlərini təmsil edən riyaziyyatçılar, fiziklər, kimyaçılar, ədəbiyyatçılar, tarixçilər birgə çalışmalıdırlar. Yəni artıq türk xalqlarının ortaq elmi terminologiyası yaradılmalıdır. Türkiyə türkcəsinin türk xalqları arasında ümumi ünsiyyət dili kimi qəbul olunması məsələsinə baxılmalıdır. Məncə, bu məsələ qaçılmazdır. Mən bir özbək dostumla rus dilində danışırıram. Bir dəfə etiraz elədim, dedim ki, gəl türkcə danışaq, özbək də mənə dedi ki, bilirəm niyə elə deyirsən. Gəl, cığatayca danışaq. Həqiqətən də, bu məsələ çox mühüm məsələdir və gərək bu yöndə qətiyyətli addımlar atılsın.

Zaman: Bu gün dünyanın yüzə yaxın ölkəsində türk liseyləri

fəaliyyət göstərir. O liseylər Azərbaycanda da var, Qazaxıstanda da, Qırğızıstanda da, Tatarıstanda da, Avropada da, Amerikada da, Yaponiyada da, Rusiyada da, Afrikada da, Avstraliyada da.

Bəxtiyar Vahabzadə: Bilirəm. Onlar çox böyük işlər görürlər. Fəthullah Gülən böyük şəxsiyyətdir. Mən bu məktəblər barədə fikrimi burada da, Türkiyədə də dəfələrlə söyləmişəm. Mən görmüşəm ki, bu liseylərdə təhsil alan fransalı, rusiyalı uşaqlar Mehmet Akifin şeirlərini türkçə oxuyurlar. Onda söylədim ki, bu liseylər türk dünyasının sabahına xidmət edir.

Zaman: Dünyada qloballaşma prosesi gedir. Ölkələr, xalqlar bir araya gəlirlər, eyni qanunla idarə olunurlar. Biz də dünyanın bir parçası kimi bu prosesə qoşulmağa məcburuq. Sizcə, bu proses bizə nə verəcək, bizdən nə alacaq?

Bəxtiyar Vahabzadə: Milli dəyərlərimizi qorumasaq, qloballaşma bizim üçün fəlakət olar. Hara gedirsən-get, hara üz tutursan-tut, öz əxlaqının, öz mənəvi dəyərlərinin təəssübünü çəkməlisən, onlarla yaşamalısan. Əxlaqından qopan xalq kökündən uzaqlaşır, özündən uzaqlaşır və dönüb olur yarım-yapalaq bir şey. Biz dünya ilə ayaqlaşmalıyıq, ancaq dəyərlərimizdən də vaz keçməməliyik. Əgər Türkiyə Avropa Birliyinə daxil olmaqla türklüyündən uzaqlaşarsa, mən bunun əleyhinəyəm. Türkiyə qüdrətli dövlət olmalıdır, o ancaq keçmişin üzərində inkişaf edərsə, güclənər, böyüyər.

Zaman: Türkiyənin dilində də ciddi dəyişikliklər var.

Bəxtiyar Vahabzadə: O gün yanıma bir qrup türkiyəli gənc gəlmişdi. Söhbət əsnasında biri dedi: "Uje işlərim düzəlib". Mən də dedim ki, dilimizi korlayan sözlərdən istifadə etmə. Bu gün türkiyəlilərin müəllim əvəzinə, öyrətmən deməsini, danışanda pardon, mersi işlətmələrini heç cür qəbul edə bilmirəm.

Zaman: Heç imtina etmək istədiyiniz əsərləriniz varmı?

Bəxtiyar Vahabzadə: Var. Buna görə də mən onları yeni kitablarıma daxil etmirəm.

Zaman: Bəxtiyar müəllim nədən qorxur?

Bəxtiyar Vahabzadə: Mən də qorxuram. Allaha yalvarıram ki, mənə pis günə düşməkdən qorusun. Bir insan kimi ətrafımda, həyatımda mühüm yer tutan çox şeylərimi itirməkdən qorxuram. Qorxu, mənəcə, insanda normal hissidir. Doğrusu, bir az da ölümdən qorxuram.

Zaman: Hara səyahət etmək istəyirsiniz?

Bəxtiyar Vahabzadə: Türkiyəyə. Ora gedən kimi də ilk olaraq, Məmməd Əmin Rəsulzadənin, sonra isə Mehmet Akif Ərsoyun məzarlarını ziyarət edirəm.

Zaman: Dünyanın hər üzünü görmüş ustad şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə üçün dünyanın dadı nədir?

Bəxtiyar Vahabzadə: Dünyanın dadı insanlar arasında qarşılıqlı hörmətdir, ehtiramdır. Dünyanın dadı dini düşüncə ilə, imanla bilinir. Dinsiz adamdan nə desən gözləmək olar.

Zaman: Milli dəyərlərə xüsusi önəm verirsiniz. Bu mövzuda nə kimi qüsurlarımız var? Nəyimiz çatmır?

Bəxtiyar Vahabzadə: Yaponlar əmələ də "koto" deyirlər, sözə də. Yəni yapon üçün verilən söz görülməli iş kimidir. Məsuliyyətlidirlər, sözdə ciddidirlər. Bizdə isə biri ilə saat 6-da görüşməyə danışırısan, 7-də gələ, ya gəlməyə. Dəqiqlik, sözündə dürüst olmaq mühüm keyfiyyətdir.

Zaman: Bir də Qarabağ kimi dərdimiz var.

Bəxtiyar Vahabzadə: Heç demə. Bu AB-di, Minsk Qrupu, nə bilim nədi, hamısı boş-boş şeylərdir. Qeyrət özümüzdə olmalıdır, millət ayağa qalxıb öz torpağını geri almalıdır. Ondandan mərhəmət diləmək, kimlərdənsə yardım gözləmək doğru deyil. Azərbaycan öz torpağını özü almağı bacarmalıdır.

Zaman: Deyirlər ki, kişi ağlamaz.

Bəxtiyar Vahabzadə: Yalan sözdür. Kişi insan deyilmi? İnsan niyə ağlamasın axı?

Zaman: Bəxtiyar Vahabzadə axırıncı dəfə nə vaxt ağlayıb və niyə ağlayıb?

Bəxtiyar Vahabzadə: Tez-tez ağlayıram, bəlkə də, hər gün ağlayıram. Niyəsinə gələndə, o qədər səbəb var ki... Son illərdə çox kövrəlmişəm, hərdən baxdığım filmdən, oxuduğum kitabdan da kövrəlib ağlamağım olur.

Zaman: Allaha dua edirsinizmi? Dua edəndə nə istəyirsiniz?

Bəxtiyar Vahabzadə: Hər gecə yatmadan əvvəl kəlmeyi-şəhadətimi deyirəm. Sonra da deyirəm ki, ey qurban olduğum Allah, mənim millətimə rəhm et, bizə lütfünü, bərəkətini nəsib et. Dövlətimizi dünyanın ən güclü dövlətlərindən birinə çevir. Hər gecə, beləcə, xalqımız və dövlətimiz üçün Allaha dua edirəm.

"Zaman" (Azərbaycan) qəzeti, 14.02.2009

TÜRK DÜNYASININ BÖYÜK OĞLUNU İTİRDİK

Bəxtiyar Vahabzadə: *"Ən böyük arzum*

Azərbaycanın bütövləşməsidir..."

"Allah bizə Təbrizli, Qarabağlı

Azərbaycanı bir yerdə, bütöv görməyi qismət etsin!"

Azərbaycan xalqı, ümumən Türk dünyası daha bir böyük oğlunu – milli şair Bəxtiyar Vahabzadəni itirdi. Sözsüz ki, bu itki cismani itkidir. Azərbaycan, Türk dünyası var olduqca, onun adı, yazdıqları millətin dilində zamandan zamana daşınacaq.

Bəxtiyar Vahabzadənin ruhu Bütöv Azərbaycan və Böyük Türküstan səmasında dolaşan ruhların cərgəsinə qoşuldu.

Milli şairimiz B. Vahabzadə bu gün də aktual olan bir məsələyə hələ 14 il əvvəl sərt şəkildə münasibət bildirmişdi. Söhbət Azərbaycanın türklüyündən, dilimizin Türk adından gedir. "İstiqlal" ordenli Bəxtiyar Vahabzadənin 1998-ci ildə "Azərbaycan" nəşriyyatında çapdan çıxmış "Bir ömür yuxu" kitabının 53-cü səhifəsində şairin "Mən türkəm!" başlıqlı şeiri yer alıb. Maraqlısı həm də odur ki, bu şeir 1995-ci il noyabrın 15-də - dilimizin adının dəyişdirildiyi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının referendum yolu ilə qəbulundan üç gün sonra yazılıb. Bu şeirdə B. Vahabzadə "Türk dili"nin adını dəyişənlərə səslənir:

*Sən bizi aldatdın illərdən bəri,
Mən çərxi-fələkdən dərs götürmüşəm.*

Özgə anasından süd əmənləri,
Özgə qulluğunda duran görmüşəm.

Bəsdir dözdüyümüz ölümdən bətar,
Köhnə bazardaki o köhnə nırxa.
Milləti yüz yerə caladın, yetər,
Yüz arxın suyunu qatma bir arxa.

Əslimi, nəslimi tanıyıram mən,
Qarışıq deyiləm, özümdən hürkəm.
Sən kimsən, sən nədən özün bilərsən,
Mən ilk qaynağımdan türk oğlu türkəm!

Sübutdur, dəlildir ağlın qıbləsi,
Dəyişə bilərsən adımı ancaq.
Canım çıxanadək qəlbimin səsl,
"Türkəm" - gerçəyini pıçıldayacaq.

B.Vahabzadənin indi təkrar təqdim etdiyimiz bu müsahibəsini 2007-ci ilin oktyabrında "Türküstan" oxucularına çatdırmışdıq. Hesab edirik ki, bu müsahibədəki bir çox məqamlar bu gün də aktualdır:

- Bəxtiyar müəllim indiki zamanəni necə dəyərləndirir?

- Bu, çox böyük sualdır. Əlbəttə, hər kəsin özünün şəxsi münasibəti var. Amma elə şeylər var ki, bizim iradəmizdən kənardadır. Bizdən asılı olanları imkan daxilində həll edirik. Hər zamanın öz gözəllikləri və qüsurları, üstün cəhətləri var.

- İndi nəyə yazırsınız?

- Xırda şeirlər yazıram.

- Mövzu dəyişməyib ki?

- Məndə üç mövzudur: "İnsan və zaman", "Əlvan çiçəklər" silsiləsindən olan müxtəlif mövzulu şeirlər, məhəbbət şeirləri - "Həsrət nəğmələri" yazıram. Yaradıcılığım da dramaturgiya da əsas yer tuturdu. Son vaxtlar belə əsərlər yazmıram. Çünki dram əsəri yazmaq çox çətindir. İndi səhhətim də böyük əsərlər yazmağa imkan vermir.

- Yarımçıq qalan əsəriniz var?

- Yox, böyük həcmli əsərlərimin hamısını tamamlamışam.

- Cəmiyyətlə təmasda olan yaradıcı insanın mövzu seçmək imkanı da artır. Son vaxtlar səhhətinizdə yaranan problemlərlə bağlı evdən az-az çıxırsınız. Bu, sizdə mövzu qıtlığı yaradırmı?

- Əlbəttə. Yazdıqca adam açılır, bir mövzu başqasının yaranmasına səbəb olur. Həyatla təmasda olmaqdan da çox şey asılıdır.

- Bəs cəmiyyətin sizə münasibəti necədir? Umduğunuz adamların sizə diqqətindən razısınız mı?

- Razıyam, bu cəhətdən şikayətim yoxdur. Hamı zəng edir, hal-əhval tutur, bəziləri isə evdə baş çəkirlər.

- "Gülüstən" poemanız Sizin yaradıcılığınızın şah əsəri hesab olunur. İndi buna bənzər əsər yazmaq mümkündürmü?

- Belə əsər yazmaq hər zaman olar. Amma bu, müəllifin cəmiyyətə, cəmiyyətin də müəllifə münasibətindən asılıdır.

- Azərbaycanın müstəqilliyi yenidən elan olunandan ötən dövrdə ürəyinizdən keçən, lakin yazmaqdan vaz keçdiyiniz mövzu olubmu?

- Elə bir şey yoxdur ki, mən onu yazı bilməyim. Ona görə ki, indi senzura qorxusu yoxdur. Əlbəttə, mən sizin nə dediyinizi də başa düşürəm. Mənim öz yolum var, üstün cəhətim də budur. İndi müstəqil dövlət olduğumuzdan yazarlarımızın sərbəstliyi də artıb. Ancaq mənim ən böyük arzum odur ki, Azərbaycan bütöv olsun. Bu arzum "Gülüstən" poeması yazılandan bəri ürəyimdədir. Mənim əsas mözularımdan biri də Güney Azərbaycandır.

- Yeri gəlmişkən, bütöv olmayan Azərbaycanın bir hissəsi Qarabağa bir müddət əvvəl ziyalılarımız getmişdilər Bu səfərlərin davam etdirilməsi gözlənilir. Səhhətiniz imkan verərsə, Qarabağa, Şuşaya gedərdinizmi?

- İşğal altında olan torpaqlarımıza getmək arzum yoxdur. Mən oraları görüb dözə bilmərəm. Vətənimə yağı tapdağında görmək istəmirəm. İrana gedəndə bir neçə gün Təbrizdə qaldım. Ürəyim çox ağrıdı. Dükanlara baxırdım, eynən Şəkidəki kimi idi. Amma mənim soydaşlarım orada boynubükük, əl-qolu bağlıdır. Bu mənim üçün çox ağır dərddir. Allah bizə Təbrizli, Qarabağlı Azərbaycanı bir yerdə, bütöv görməyi qismət etsin! O gün olsun siz mənimlə Şuşada üz-üzə oturub söhbət edəsiniz.

- İndi texniki imkanlar elədir ki, əksəriyyət kompüterdə yazır. Oxucular üçün maraqlıdır: Bəxtiyar müəllim şeirlərini, digər əsərlərini necə yazır?

- İstər kiçik, istərsə də böyük əsərlərimin hamısını özüm qələmlə yazıram. Şeiri gərək əllə yazasan, kompüter yaramır. Yataq otağında çarpayımın yanında həmişə kağız və qələm olmalıdır. Bəzən gecə saat 3-4-də ayılıram, beynimə bir fikir gəlirsə, mütləq onu kağıza qeyd edirəm. İndi də bu adətimi tərgitməmişəm. Gecə etdiyim qeydləri səhər yuxudan durandan sonra tamamlayıram. Rayondan olanlar bilirlər: qatıq çalmaq üçün südün içərisinə bir qaşığı maya atırlar. Mənim şeirlərimin mayası da gecələr etdiyim qeydlərdir. Çünki kiçik bir qeyddən bəzən böyük bir əsər yaranır.

- Xəstə olduğunuz günlərdə, hərəkət etmək imkanlarınız olmayanda da bu cür qeydlər edirsiniz?

- Bəli. Bilirsiniz, yaddaşım o qədər də güclü deyil. Ona görə qeydlərim sonradan şeirə çevrilir. Yuxumun ən şirin vaxtında belə beynimə bir fikir gəlirsə, mütləq durur, qeydlərimi edirəm.

- Maraqlıdır, evdən çıxmağa o qədər də imkanı olmayan Bəxtiyar müəllim gününü necə keçirir?

- Kitab oxumaqla.

- Hansı mövzuda əsər oxuyursunuz?

- Mən indi yalnız dini kitablar oxuyuram. Qurani-Kərimin şərh, islam dininin mahiyyəti məni çox maraqlandırır. Mənim

üçün islam dininin nəyə görə bu qədər populyar olması maraqlıdır. Hiss edirəm ki, artıq Avropa da islam dininin populyarlaşmasından çəkinir. Son zamanlar xristian ziyalıların nə qədər islam dinini qəbul edib. Oxuduqlarımdan nəşə öyrənmək istəyirəm.

- *Nəticədə islam dini ilə bağlı əsər yazmağınız mümkündürmü?*

- Əlbəttə, əgər əcəldən macal olsa, belə bir əsər yazmaq istərdim. Artıq hiss edirəm ki, bu əsər beynimə damla-damla yığılır.

"Türküstan" qəzeti, 15-21 fevral 2009

BƏXTİYAR VAHABZADƏ POEZİYASININ SON YARPAQLARINDAN

ÖLÜMLƏ ÜZ-ÜZƏ

Evin hər küncündən bir kabus kimi
Mənə göz bərəldir ölüm hər gecə.
Hər an gözləyirəm son nəfəsimi,
Mənə “gəldim” deyir ölüm gizlicə.
Hər gecə anbaan, saatbasaat
Ölümü gözləmək!

Bir dəhşətdi bu!

Ölümlə üzbəüz söhbət eləmək!

Müsibətdi bu!

Sağımda ölümdür, solumda həyat,
Arada bir ömrün dolanbac yolu.
Ölümü gözləmək! Deyirəm, qat-qat
Ölümün özündən daha qorxulu!
Səslənir astaca qulaqlarımda
Qəlbimin boğunuq döyüntüləri.
Nəbzimə əl basıb tərəddüdlə mən
Bilmək istəyirəm, ölüyəm, diri?

Ölüm bizim nəslə xəbərsiz gəlir,
Yaşamaq şirindir yaman gündə də.
Həmişə, hamıya ölüm tez gəlir
Yaşın doxsanında, lap yüzündə də.
Zülm yox, gəlincə həyatın sonu,
Ölümlə üz-üzə durmaqdan betər.
Ölüm kabusunun nə olduğunu
Ölümü yaxından görənlər bilər.

Elə bil ölümün qanadlarında
Uçuram, deyiləm artıq mən, mənim.
“Mən indi ölümdən necə gizlənim?”
Yanıma gələnlər aramla bir-bir
Mənə şirin-şirin təsəlli verir.
Onlar mənə baxır yaxından, yaxın.
Onlara baxıram mənə könlüsüz,
Yüz illik, min illik bir məsafədən
Bilmirəm, nədən?
Gəlir qulağıma qəlbimin səsi:
“Bunlar bu dünyanın əziz bəndəsi,
Artıq o dünyanın adamıyam mən!”
Anlaya bilmirəm, hələ sağ ikən
Ölümü nə təhər yaşayıram mən?

Ölüm vahiməsi artır günbəgün.
Yanıma gələnlər, təsəlli üçün
Hər gün daha şirin söz axtarırlar.
Mənə candan bezar, cahandan bezar!
Onlara həsədlə baxıram hərdən
Xoşum gəlməsə də təsəllilərdən,
Qəlbimdə hamıdan umduğum odur.
Təsəlli - həyata ümid yoludur,
Ümidlə yaşadım həmişə mən də.
Ümiddir, arzudur pənahım yenə.
İnsan möhtac olur dara düşəndə
Hamının rəhminə, məhəbbətinə.
Təzə ayaqqabı alıblar mənə
Təəssüf hissilə baxıram ona
Mən yana-yana.
Qəlbimdə deyirəm: “Biz hardan bilək

Nə sayır fələk?
Qismət olacaqmı, görəsən, mənə
Bu təzə çəkməni nə vaxtsa geymək?"

Hər nəfəs aldıqca düşünürəm mən
Sonuncu nəfəsdir bu nəfəs bəlkə,
Anlar ötüb keçir, ötür təhlükə,
Qorxusa sovuşmur hələ ürəkdən.
Nəbzimə baxıram... Şükür, çox şükür!
Diriyəm, hələlik döyünür ürək.
Saatda neçə yol ölüb dirilmək
Taleyn hökmüdür,
Allah, ya sənin hökmün?
Səbəblər səbəbi sənsən, sən özün!
Bir az da macal ver mənə əcəldən,
Hələ görülməli çox işlərim var.
Hələ bu dünyadan doymamışam mən
İstək çox, arzu çox, ürək gen, vaxt dar.
Hələ gileyliyəm özüm özümdən.
İnsandan ağırdır onun istəyi,
Həmişə təşnədir insan ürəyi.
Asılı qalmışığı istəyimizdən
İnsana dar gəlib həmişə cahan.
Özümüz həyatdan doysaq da bəzən,
Gözümüz doymayır heç vaxt dünyadan.
Allah, verdiyinə şükür, çox şükür
Bizə bəxş etdiyin beş günlük ömür
Çatdıra bilmədi əllərimizi
Ən şirin, ən dadlı istəyimizə,
Şəkər də, zəhər də daddırmış bizə.
Narazı deyiləm verdiklərimdən,

Yenə də qarşında əl açmışam mən,
Dərgahına layiq əməllərim yox,
Neynim, savabım az, günahlarım çox.
Əfv et sən məni,
Götürmə üstümdən bir an kölgəni.

Avqust-sentyabr 2005

ÖZÜM SUALA DÖNDÜM

Mən kiməm, mən nəçiyəm?
Sırlərlə doludur
Yaşadığım bu dünya.
Seyr etdiyim bu aləm.
Bura hardan gəlmişəm?
Əvvəlim nə, sonum nə?
Vətənimiz bu dünya, -
Müdam dönüb dolanır
Yer günəşin eşqinə.
Elə biz də bu eşqin
Pərvanəsi olmuşuq.
Sual doğur sualdan
Heç birinə cavab yox.
Sualların önündə
Məlul müşgül olmuşuq.
Mənim uçan dünyamın
Mənası yox, zövqü yox.
«Kim qurdu bu nizamı?» -
Deyə düşünür hamı.

İnsan oğlu
Bu dünyaya gələli
Düşündü zaman-zaman.
Bu dünya başdan-başa
Suallarla doludur.

Sualların hər biri
Haqq-həqiqət yoludur.
İlk gənclik illərindən
O əyribel suallar
Özü kimi mənim də
Əydi dümdüz qəddimi.
Aldı mənim əlimdən
Neçə-neçə ilimi.
Özümü dərk etmək
Mənim məramım oldu.
Dərk eləyə bilmədim,
Dünya haramım oldu.
Düşündükcə, düşündüm -
Özüm suala döndüm.

4 avqust 2008

* * *

Bir gizli nizam var göydə və yerdə,
Hamısı yaranıb insandan ötrü.
Anlaya bilmirəm, bu çək-çevirdə
Mən necə yaşadım bir insan ömrü?

Yaman uzun çəkdi bu dərd, bu həsrət,
Məqsədə gedən yol yaman dik imiş.
İtirib özümü, bildim, nəhayət,
Mənim sənsizliyim mənsizlik imiş.

Fevral 2006

DİBÇƏK GÜLLƏRİ

Təbiətin sinəsinə dağ çəkən,
Kəlləsində turp əkən
Hər şeyə qadir insan -
Fitrətindən, ruhundan
Ayrı düşəndən bəri
Mənzilində bəsləyir
Saxta dibçək gülləri.
Çayda, göldə, dənizdə
Balıqlara tor qurur,
Ceyran vurur, quş vurur.
O elə düşünür ki,
Təbiəti
 mənzilinə gətirmiş,
Təbiət sevgisinin
Davamıdır bu vərdiş.
Bütün əməllərində,
İnsan oğlu hər işdə
Özünü haqlı sayır.
Mənzilində görk üçün
Akvarium saxlayır.
Çöldə, çayda, dənizdə
Tələ qurur, tor qurur.
Belə əyləncələrlə
O, vaxtını öldürür.
Təbiətə, torpağa
“Ana” deyən də bizik,
Quşları, balıqları

Evimizə gətirib
Akvariumda, qəfəsdə
Həbs eliyən də bizik.

O, elə düşünür ki,
Ana təbiət ilə
O indi vəhdətdədir.
Həbs etdiyi canlılar
Kağızdandır elə bil.
Ətriylə yox, rəngiylə
Cəzb edir könülləri -
Saxta dibçək gülləri.
Nə yayın бүркüsündən,
Nə qışın şaxtasından
Yox onların xəbəri.
Amma gözəlliyilə
Bəzəyir mənzilləri.
Bir az külək əsdimi
Yarpaqları бүzüşər,
Ləçəkləri soluxar.
Belə adamlar da var:
Bu dünyanın qışından,
Boranından xəbərsiz,
Yaşar dərdsiz, kədərsiz.
Daim kölgə axtarar,
Amma özü heç kəsin
Üstünə kölgə salmaz,
Yüzündə də qocalmaz.

Oktyabr 2006

İNAM

Torpağın nəfəsi, yarpağın səsi,
Suyun şırıltısı, quşun nəğməsi,
Qürub şəfəqləri, dan şəfəqləri
İlkimiz - Adəmdən, Həvvadan bəri
Allahın dilidir...

O dili bilmək,
O dildən axırı, əvvəli bilmək,
Həm eşidə bilmək, həm duya bilmək,
Göydəki rəngləri oxuya bilmək,
Bizə Allah payı - bir inam görə!

Allahdan o payı ənam istəmə,
Şübhədən sıyrılan inam istəmə.
Ey qadir Allahım, inam ver mənə!
Rəngdəki hikməti dərk etdir mənə!
Səsdəki mənanı eşitdir mənə!
Adəmə dediyin o ilk söz nədir?
O ilk söz, ilk kəlmə hansı dildədir?
Özün yaratdığın o söz var ikən
Bizimlə səslərlə danışdın, nədən?

Haqqın şərbətini biz damla-damla
İçib qovuşarıq sənə inamla.
Əgər inam varsa, demək, mən varam,
Atəşdə yanmaram, suda batmaram.
Allah, hikmətini əta et mənə!

O sirli dilini sən öyrət mənə!
Bilim, quş nə deyir, bulaq nə deyir,
Külək nə, ağac nə, yarpaq nə deyir?
Hikməti nə imiş göylərin, yerin.
Üfüqdə qızaran əlvan rənglərin?
Göz qırpıb ulduzlar birbəbir bizə
Göylərin sirrindən nə deyir bizə?
Aləmdə hər şeyin bir sonu varsa,
Axan dayanırsa, yanan sönmürsə,
Sənin sığındığın sonsuzluq nədir?
Allahım, özün de:

- Var nə, yox nədir?

Başımın üstündə bir quş uçurdu...
Verdiyim suallar üzümə durdu.
Seyr etdim göyləri, seyr etdim yeri,
Mənə hay verirdi sanki dağ-dərə.
İnamla dinlədim mən o səsləri,
Könül gözü ilə baxdım rənglərə
Dinlədim və baxdım,
Eşitdim, gördüm,
Səsdən söz, rəngdənsə mənə götürdüm.

İyun 2006

AMAL, İNAM

“Ulü tanrım, əfv et”, - deyə
Əllərimi açdım göyə.
Qarış-qarış, addım-addım
Etirafa gəlib çatdım.
Son zirvəni, tam tövbəni
Bacarmadım.
Geriyyəmi dönməliyəm
Qarış-qarış, addım-addım?
Geri dönsəm,
Bu, əvvəlki günahımdan
Daha betər günah olar.
Yox, qarşıda
Etirafdan daha uca,
Tövbə adlı haqq yolu,
haqq zirvəsi var.
Mən könlümü haqqa verib
Aşmalıyam o zirvəni.
Əminəm ki, çatdıracaq
o zirvəyə -
Ürəyimdə bayraqlaşan
Amal məni, inam məni.

Fevral 2006

XEYİRLƏ ŞƏR ARASINDA

Vaxt gəmirir hər binanı
Tavanla tir arasında.
Bir rəqəm də, demə, varmış
İkiylə bir arasında.

Ucaldıqca biz ucaldıq,
Özümüzdən qisas aldığımız -
O gündən ki, körpü saldıq
Göy ilə yer arasında.

Qardaş olub siçan-pişik,
Biz gül əkib, gül dərmişik.
Sərhədləri itirmişik
Xeyrlə şəər arasında.

İki duyğu – iki aləm,
Birində qəm, birində dəm.
Amma ömür sürməmişəm
İki fikir arasında.

Fikir də bir, amal da bir,
İşarədən mətləb götür.
Gözünlə bax, ağılnla gör
Fikri sətir arasında.

Könül bulan, könül, durul,
Hər gün səfərə hazır ol.
Ömür dedin – beş addım yol
Beşik – qəbir arasında.

May 2007

**BƏXTİYAR VAHABZADƏNİN
DƏRC OLUNMAMIŞ ŞEİRLƏRİ**

Mənə istər ailəvi, istərsə də mənən doğma və yaxın olan Bəxtiyar Vahabzadənin heç bir kitabında dərc edilməyən, evində öz xətti ilə yazdığı şeirləri sizə təqdim etmək istəyirəm.

*Məni sevməyini sevirəm nəçin?
Bu qədər yeyirəm ondan qəm nəçin?
Niyə mən əvvəldən bağlandım ona -
Səbəb nədir, könlün, vurgunluğuna?*

*Niyə öz halımdan çıxarmış məni,
Ayrıla bilmirəm nəçin mən ondan?
Ucalan yangının səbəblərini
Öyrənmək olarmı heç alovundan?*

*Məftun olma təkcə yaza, bahara,
Adət eylə həm çovğuna, həm qara,
Boy-buxundan yaraşmasın yar-yara,
Könül gərək o könülə yaraşsın!*

*Ürək ki var dərin olur dənizdən,
Gəl baxmayaq gözəlliyə biz üzdən,*

*Düzü, budur, həm ürəkdən, həm üzdən,
Gül bülbülə, bülbül gülə yaraşsın.*

*Yaxşı olmasa da, dillənib ürək,
Deyir veriləydi kaş bu haqq mənə.
Xoşdur qanan ilə ölümə getmək,
Ölümdür qanmazla yaşamaq mənə.*

*Yel əsər, ağaca ağac sürtüşər,
Meşədə başlayar yangın o anda.
Ürəklər alışar, üzə yaş düşər,
Evdə də zövqlər bir olmayanda.*

*Ürəyi bir olmaz, dost ilə yadın,
Böyük faciədir bu da hər kəsə.
Qardaşla qardaşın, ər ilə arvadın,
Suyu bir məcrada axa bilməsə.*

Bəli, əziz oxucular! Çıraq hər gün söndürülür, yenidən yenə yandırılır, sönən ulduz isə bir daha yanmır. Ürəyi qubarlı şairim, ulduzun göylərdə sönsə də, məzarın əsrlərin zaman üfqlərindəki əbədi abidə kimi nəsillərin yaddaşında qalacaq. Sözümlü isə 18 yanvar 2009-cu il tarixli "Xural" qəzetində şairin dərc etdirdiyi "Utanıram" şeiri haqqındakı fikirlərimlə bitirirəm. Şair bu şeirlə Azərbaycan xalqını silkələyib qəflət yuxusundan oyatdı. O, bu şeirlə ilk dəfə göz açdığı şəhərli, sirli bir aləmə son vida dedi. Bu şeir onun bir göz qırpımında ötüb keçmiş ömrünün həsrəti idi. Bu şeir onun ürəyindəki torpaq həsrətinin, torpaq dərdinin son vidası oldu. Bu şeiri ilə o, utanmayanların yerinə utandı. Bu şeiri ilə o,

məddahların ağzına yekə bir qıl vurd. Əziz və doğma şairim, həmişə yatanlara həsəd aparardın, indi rahat yat!

Dərya ürəyinin dərya boyda səbrinə qurban olum. Nə gözəl demisən:

*“Bəxtiyar! Şairlik öz həvəsidir,
Şeir üçün ürəyim əsim-əsimdir!
Dünyadan köçəndə bez de bəsimdir,
İpəyi neylərəm, tülü neylərəm.”*

İndi isə Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatına həsr etdiyim şeirlərimi oxucularımın ixtiyarına verirəm!

Əminə Abbasova,
Fəlsəfə elmlər namizədi

“Xural” qəzeti, 22-28 fevral 2009

MÜNDƏRİCAT

Bəxtiyar Vahabzadə əbədiyyət yolunda,
yaxud şairsiz ötən bir ilimiz (Ön söz əvəzi) 3

YAŞAMAQ YANMAQDIR...

Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsi	
qəlbimizdə əbədi yaşayacaqdır	12
Bəxtiyar Manaf oğlu Vahabzadə	14
B.M.Vahabzadənin xatirəsinin əbədləşdirilməsi haqqında	
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı	18
Heydər Əliyev Fondu	19

...B.VAHABZADƏ KİMİ YANASAN GƏRƏK...

Bəxtiyar Vahabzadə vəfat etdi	22
“Bəxtiyarın üzündən öp...”	24
Azərbaycan Nazirlər Kabineti Bəxtiyar Vahabzadə	
adına təqaüd təsis edib	26
Azərbaycanın tanınmış şairi Bəxtiyar Vahabzadə vəfat edib	27
Bəxtiyar Vahabzadə vəfat edib	29
Bəxtiyar Vahabzadə dünyasını dəyişdi:	
I. “Bizim yol”	30
II. “Azadlıq” radiosu	33
Bu gün BDU-da xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə ilə	
vida mərasimi keçirilib	35
Bəxtiyar Vahabzadə dəfn edildi	36
Bəxtiyar Vahabzadə Fəxri Xiyabanda dəfn olundu	37
Azərbaycan Bəxtiyar Vahabzadəni son mənzilə yola saldı	39
Müasir Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi,	
xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin əziz xatirəsi heç vaxt	
unudulmayacaq:	
I. “Xalq qəzeti”	44
II. “Ədəbiyyat” qəzeti	49
Vətən torpağına azadlıq toxumu əkən şair	64
Yaşayan əfsanə - Bəxtiyar Vahabzadə	71
Qəlbini qoydu getdi Bəxtiyar Vahabzadə	77

Bəxtiyar Vahabzadəni itirdik...	80
Xəzərdə batmayan günəş - Bəxtiyar Vahabzadə	86
Azərbaycan ədəbiyyatının azman şairi	91
Ölümsüz ömür	94
İstiqlal şairi ölməzdir	97
Zaman aman vermədi	100
"Tikdim ki, izim qala..."	102
Ölümdən ömür alıb haqqa qovuşan Bəxtiyar...	105
Azərbaycan böyük vətəndaşını itirdi	114
Vətən torpağı böyük sairi ağuşuna aldı	116
Ruhun bizimlədir, böyük ustad!	119
Bəxtiyar Vahabzadənin vəsiyyəti	121
"Ey Bəxtiyar, zaman ömrü əridər"	125
Vida sözü	128
Muğama dəfn olunan	130
B. Vahabzadəni "Çətin addım" atmağa nə vadar etdi?..	
(Ustad şairin son günləri və son şeirləri)	134
"Üstümə nə qədər torpaq atılsa..."	150
Bəxtiyar Vahabzadəni mənim qədər nəhəng görən olmayıb	152
I. Qəribə hekayələr	154
II. Xoruz oğlunun pitisi	158
III. "Əsəd və Zeynəb" həyat faciəmizin ədəbiyyatdakı	
təzahürüdür	161
Azərbaycana bənzəyən Bəxtiyar Vahabzadə	163
"Nəslimin yarpaq tökülmü" başa çatdı	168
İki qəbahət	174
Milli poeziyamızın bayraqdarı	177
Bəxtiyar ömrü	186
Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığında	
qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsi	192
"Xalqın ağrı-acılarını, dərini içinə çəkə-çəkə	
dərd şairi oldu Bəxtiyar Vahabzadə	202
Azərbaycan Bəxtiyar Vahabzadəni itirdi	207
Ruhun şad olsun, böyük ustad!	210
"Bəxtiyar min il əvvəl, min il sonranın şairidir"	214
Türk dünyasının böyük şairi Bəxtiyar Vahabzadə	224
Xalq şairinə ümumxalq məhəbbəti	229
"Qələmi özümə əvəz bilirəm"	233

Bütün zamanların Bəxtiyarı	235
Mənim arzum	237
Köçür durna qatarı	240
"Dil dərdinə dərd demədik..."	245
"...Bilmirəm, bilmirəm, bu ölüm nədir?"	247
Unudulmazlıq ilahi bir nemətdir	255
"Bu dünyanın işlərinə şair necə baxır?"	260
Hər sözü bir ulduz, bir şəffaf almaz...	266
Əbədiyaşar şair Bəxtiyar Vahabzadə	277

BƏXTİYAR VAHABZADƏ İTKİSİ DÜNYANI SARSITDI

Türkiyə Bəxtiyar Vahabzadənin vəfatından kədərlənir	284
Tehranda xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsi anılıb	286
Şair Bahtiyar Vahabzadə'ye veda	287
ABŞ-da yaşayan Azərbaycan yəhudilərindən...	288
London "Azərbaycan evi"ndə	
Bəxtiyar Vahabzadə yad edildi	290
Президент Турции Абдулла Гюль распространил	
заявление по поводу смерти народного поэта	
Азербайджана Бахтияра Вагабзаде	292
Прощание с поэтом	293
Bahtiyar Vahabzade'nin Türkiye sevdası	295
Bahtiyar Vahabzade sosyal bilimler lisesi'nde	
kaynaşma etkinliği düzenlendi	308
Türk dünyasının dünyaca ünlü Azərbaycanlı şairi Bahtiyar	
Vahabzade ile bugün Bakı'da veda töreni düzenleniyor	309
"Türkce'nin en büyük şairi"	310
İzmirde Türk dünyasının büyük şairi	
Bəxtiyar Vahabzadənin anım günü keçirilib	311
Türkiyədə Bəxtiyar Vahabzadə həsr olunmuş	
sənədli film hazırlanır	313
"Özümüzü kəsən qılınc"ın Türkiyə təntənəsi	314
"Özümüzü kəsən qılınc" Türkiyədə şok yaratdı	317
Adanadakı liseyə Bəxtiyar Vahabzadənin adı verildi	333
"Türk edbiyyatı"nın mart 2009 sayısında B. Vahabzade'nin	
son resimleri ve şiirleri de yayımlanacaq	334

Умер Бахтияр Вагабзаде	335
Баку простились с народным поэтом Бахтияром Вагабзаде	338
На 84-ом году жизни умер народный поэт Азербайджана Бахтияр Вагабзаде	340
Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsi anılacaq	341
Türk dünyasının Bəxtiyar Vahabzadəsi	342
Türkiyə mətbuatında şairlərin həyatı və ölümü	345
Azərbaycan'ın və Türk dünyasının böyük şairi Bahtiyar Vahabzade hayata veda etti	348
İsyən Şairi: Bahtiyar Vahabzade	350
Türk dünyasının ünlü Azərbaycanlı şairi B. Vahabzade ile bugün Bakü'de veda töreni düzenleniyor	355
Azərbaycan'ın özgürlük şairi Vahabzade, hayata veda etti	361
Azərbaycan, Vahabzade'yi uğurluyor	363
Beşir Ayvazoglu: Bahtiyar Vahabzade imzası	365
Derkenar	368
İstanbulda tərcümə ilə bağlı simpozium keçiriləcək	369

BAŞIN SAĞ OLSUN, BƏXTİYARSIZ QALAN VƏTƏN!

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan , Vahabzade için taziye yayımladı	372
MHP Genel başkanı Bahçeli başsağlığı mesajı yayımladı	373
Bakan Çelik'ten Vahabzade için başsağlığı mesajı	374
"Vedibasər" qəzetindən	375
"Qarışb dünyanın yaxşı-yamanı..."	376
"Qafqaz+" jurnalına başsağlığı	377
Fethullah Gülen'den taziye mesajı	378
T. Rüstəmxanlı dahi şair üçün başsağlığı verdi	379
Ankaradan "Təzadlar"a başsağlığı gəldi	380
Allah rehmet etsin	381
"Xalq hakimiyyəti" qəzetindən	382

VİDA ŞƏRQİLƏRİ

Günəş də ağlayırmış	384
Məzarınla görüşdün	385

Səfərbər yatır	386
Ağbırçək seirimizin Bəxtiyar oğluna	388
Əlvida Bəxtiyarım	390
Parlaq bir ulduzu söndü dünyanın	393
Məsələ çevrilən şair	395
Vida şərqisi	397
Yaşadı, getdi	399
Yaşadır səni	401
Bəxtiyar öldümü?..	403
Haqdan yarandın, şair!	407

USTADIN SON MÜSAHİBƏLƏRİ

Əbədi Bəxtiyar	410
Bəxtiyar Vahabzadə: "Hər gecə xalqım üçün dua edirəm"	429
Türk dünyasının böyük oğlunu itirdik	435

BƏXTİYAR VAHABZADƏ POEZİYASININ SON YARPAQLARINDAN

Ölümlə üz-üzə	442
Özüm suala döndüm	446
"Bir gizli nizam var göydə və yerdə..."	448
Dibçək gülləri	449
İnam	451
Amal, inam	453
Xeyirlə şəər arasında	454
Bəxtiyar Vahabzadənin dərc olunmamış şeirləri	456

**BƏXTİYAR VAHABZADƏ
ƏBƏDİYYƏT YOLUNDA,
yaxud ŞAİRSİZ ÖTƏN BİR İLİMİZ**

**Tərtibçi, ön söz müəllifi və
elmi redaktoru**
Ramazan Qafarlı

«Qafqaz Plus» MMC-də hazırlanmışdır.

Bədii dizayneri:
Xəyyam Əliyev

Texniki redaktorları:
*Aysel Həsənova,
Ləman Abdulxalıqova
Günay Əliyeva
Fəxryyə Əli*

Çapa imzalanmış 12.12.2009. Kağız formatı 84x108 1/32.

Həcmi 28,94. Tirajı 500. Sifariş 026.

Qiyməti müqavilə ilə.

*Kitab ADPU-nun mətbəəsində hazır diapozitivlərdən çap edilmiş və
«Nurlan» nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində cildlənmişdir.*

Ünvan: Bakı, Üzeyir Hacıbəyov küçəsi, 34.

